

Budapesti Gazdasági Főiskola
KÜLKERESKEDELMI FŐISKOLAI KAR

KÜLGAZDASÁGI SZAK

Nappali tagozat

Export-import menedzsment szakirány

„A KÍNAI FENYEGETÉS”

Készítette: Földes Péter

Budapest, 2003

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	6
I. Kína társadalmi-gazdasági fejlődése a XX. Század utolsó két évtizedében és az elért eredmények (1978. december - 2000).....	10
I.1. A reform és nyitás politikájának első szakasza (1978. december – 1991. december).....	10
<i>I.1.1. 1978. december – 1984. szeptember közötti időszak fejlődése.....</i>	<i>10</i>
<i>I.1.1.1. Gazdaságpolitika.....</i>	<i>11</i>
<i>I.1.1.2. Az elért gazdasági eredmények.....</i>	<i>12</i>
<i>I.1.1.3. A reform és nyitás politika utáni kínai külgazdaság és külkereskedelem.....</i>	<i>13</i>
<i>I.1.2. 1984. október – 1991. december közötti időszak fejlődése.....</i>	<i>13</i>
<i>I.1.2.1. A gazdaságpolitika alakulása.....</i>	<i>13</i>
<i>I.1.2.2. Az elért gazdasági eredmények.....</i>	<i>15</i>
I.2. A reform és nyitás második szakasza (1992 - 2000).....	16
<i>I.2.1. A reform és a nyitási politika továbbfejlesztése 1992 és 2000 között.....</i>	<i>17</i>
<i>I.2.2. A reform és a nyitási politika továbbfejlesztése.....</i>	<i>18</i>
<i>I.2.3. Elért gazdasági eredmények (1992-1995).....</i>	<i>21</i>
<i>I.2.3.1. A gazdasági teljesítmény.....</i>	<i>21</i>
<i>I.2.3.2. Szerkezeti változások.....</i>	<i>22</i>
<i>I.2.3.3. A külgazdasági kapcsolatok kiszélesedése.....</i>	<i>23</i>
<i>I.2.3.4. A külföldi tőke beáramlása.....</i>	<i>24</i>
<i>I.2.3.5. Az életszínvonal emelkedése és az életkörülmények javítása.....</i>	<i>25</i>
<i>I.2.3.5.1. Foglalkoztatás.....</i>	<i>25</i>
<i>I.2.3.5.2. A jövedelmi és fogyasztási viszonyok.....</i>	<i>26</i>
<i>I.2.4. A reform és a nyitási politika továbbfejlesztése 1996 és 2000 között.....</i>	<i>27</i>
<i>I.2.4.1. A nemzetgazdaság- és társadalomfejlesztés IX. Ötéves tervének fontosabb célkitűzései (1996-2000).....</i>	<i>27</i>
<i>I.2.4.2. A KKP XV. Kongresszusának a jelentősége.....</i>	<i>28</i>
<i>I.2.4.3. A IX. Országos Népi Gyűlés 1998. márciusában megtartott 1. Ülésszaka.....</i>	<i>30</i>
<i>I.2.5. Kína külkereskedelmi fejlődése.....</i>	<i>30</i>
<i>I.2.5.1. Kínába áramló külföldi tőke.....</i>	<i>32</i>
<i>I.2.5.2. Sokoldalú, többszínű a kínai technológiai import.....</i>	<i>32</i>
<i>I.2.5.3. Kínai külkereskedelmi áruszerkezet.....</i>	<i>33</i>
<i>I.2.5.3.1. A kínai kivitel áruszerkezete.....</i>	<i>33</i>
<i>I.2.5.3.2. A kínai behozatal áruszerkezete.....</i>	<i>34</i>
<i>I.2.5.3.3. Kínai külkereskedelem regionális megoszlása.....</i>	<i>35</i>
<i>I.2.5.4. A kínai külkereskedelem formái.....</i>	<i>36</i>
<i>I.2.5.4.1. A területi megoszlás.....</i>	<i>37</i>
<i>I.2.5.5. A kínai nyitás.....</i>	<i>38</i>
<i>I.2.5.5.1. A kifelé való nyitás tartalma.....</i>	<i>39</i>
<i>I.2.5.5.1. A kifelé való nyitás megoldatlan problémái.....</i>	<i>40</i>
<i>I.2.6. A kínai reform folyamat húsz évének gazdasági eredményei.....</i>	<i>41</i>
<i>I.2.6.1. Gyenge pontok.....</i>	<i>43</i>
<i>I.2.6.2. Szükségintézkedések.....</i>	<i>44</i>
<i>I.2.6.3. A „nagyágból” eredő realitások.....</i>	<i>45</i>
<i>I.2.7. Kína gazdasági helyzete (2000).....</i>	<i>46</i>

II.	Kína társadalmi-gazdasági fejlődésének a kilátásai a XXI. Század első felében.....	48
II.1.	A tizedik ötéves terv (2001-2005).....	50
II.2.	Kína jelenlegi helyzete (2001-2002).....	54
<i>II.2.1.</i>	<i>Rövid külpolitikai áttekintés.....</i>	<i>53</i>
II.2.1.1.	Kína és a fejlődő országok.....	54
II.2.1.2.	Kína és a WTO.....	54
II.2.1.3.	Kína és az APEC.....	54
II.2.1.4.	Kína és a Shanghai-i Együtműködési Szervezet.....	54
II.2.1.5.	Kína és az ENSZ.....	54
<i>II.2.2.</i>	<i>Nemzetgazdasági fejlődés.....</i>	<i>55</i>
II.2.2.1.	Gazdasági rendszer.....	55
II.2.2.2.	A háromlépéses fejlődési stratégia.....	57
II.2.2.3.	Mezőgazdaság jelenlegi helyzete.....	57
II.2.2.3.1.	Falusi vállalatok.....	58
II.2.2.3.2.	A tudományos technológia beszövődése az agrárszektorba.....	58
II.2.2.4.	Ipar.....	59
II.2.2.4.1.	Gépipar.....	60
II.2.2.4.2.	Petrolkémia.....	61
II.2.2.5.	Közlekedés.....	61
II.2.2.5.1.	Országutak.....	61
II.2.2.5.2.	Kikötők.....	61
II.2.2.5.3.	Vasút.....	62
II.2.2.5.4.	Polgári légi közlekedés.....	62
II.2.2.6.	Úripar, új- és high-technológia.....	62
II.2.2.6.1.	Úripar, űrkutatás.....	62
II.2.2.7.	Informatika.....	62
II.2.2.8.	Pénzügy és biztosítás.....	63
II.2.2.8.1.	Pénzügyi rendszer.....	63
II.2.2.8.2.	RMB árfolyamának az ellenőrzése.....	63
II.2.2.8.3.	A bank rendszer nyitása.....	64
II.2.2.8.4.	Értéktőzsde.....	64
II.2.2.8.5.	Biztosítás.....	65
<i>II.2.3.</i>	<i>Kifelé való nyitás.....</i>	<i>65</i>
II.2.3.1.	Általánosságok.....	65
II.2.3.3.	A külföldi tőke felhasználása.....	66
<i>II.2.4.</i>	<i>Külgazdaság.....</i>	<i>67</i>
<i>II.2.5.</i>	<i>Külkereskedelem.....</i>	<i>68</i>
II.2.5.1.	A vámok csökkentése.....	69
II.2.6.	Életszínvonal.....	70
II.2.6.1.	Jövedelmi viszonyok.....	70
II.2.6.2.	Fogyasztás.....	70
II.2.6.3.	Egészségügyi ellátás.....	70
II.2.6.4.	Társadalombiztosítás.....	71
II.3.	A KNK fejlődésének középtávú kilátásai (2010-ig).....	71
<i>II.3.1.</i>	<i>A 2010-ig kitűzött fejlesztési célok.....</i>	<i>72</i>
II.4.	A KNK megalakulásának 100. évfordulójáig „tervezett” fejlődés.....	74

III.	“A kínai fenyegetés”, ahogy a térségből látják.....	76
III.1.	“A gazdasági fenyegetés”.....	79
III.2.	Kína biztonságpolitikájának nemzetközi vonatkozásai.....	83
<i>III.2.1.</i>	<i>Ázsia – Csendes-óceán térség és Kína.....</i>	<i>84</i>
<i>III.2.2.</i>	<i>USA – Japán – Kína.....</i>	<i>85</i>
<i>III.2.3.</i>	<i>Kína és az ASEAN.....</i>	<i>87</i>
<i>III.2.4.</i>	<i>Kína és India viszonya.....</i>	<i>88</i>
<i>III.2.5.</i>	<i>KNK és Tajvan, avagy a Kína-közi kapcsolatok.....</i>	<i>90</i>
<i>III.2.5.1.</i>	<i>Rövid történelmi- és politikai áttekintés.....</i>	<i>91</i>
<i>III.2.5.2.</i>	<i>A Kína-közi kommunikációs csatornák és jelentőségük.....</i>	<i>92</i>
<i>III.2.5.3.</i>	<i>A megoldandó nézeteltérések.....</i>	<i>93</i>
<i>III.2.5.4.</i>	<i>A Kína-közi kapcsolatok 2001-ben.....</i>	<i>94</i>
<i>III.2.5.5.</i>	<i>A nemzetegyesítéssel foglalkozó intézmények.....</i>	<i>94</i>
<i>III.2.5.6.</i>	<i>A Kína-közi kapcsolatok számokban (2000-es adatok).....</i>	<i>94</i>
<i>III.2.5.7.</i>	<i>2001. évi változások.....</i>	<i>95</i>
III.3.	Kína biztonságpolitikájának belpolitikai vonatkozásai.....	96
III.3.1.	„Regionalizáció” és decentralizáció.....	96
III.3.2.	Foglalkoztatás – belső és „külső” migráció.....	97
III.3.3.	Nacionalizmus.....	97
III.4.	A nagyobb Kína, mint a XXI. század meghatározó gazdasági és politikai ereje.....	98
III.4.1.	A "nagy kínai gazdasági térség" szereplői.....	99
III.4.2.	A kínai lakta területek integrációs törekvései.....	99
III.4.3.	Az integrációt hátráltató tényezők.....	100
III.4.4.	Hongkong, Makaó, Tajvan és Szingapúr identitása.....	100
III.5.	Kína biztonságpolitikájának katonai vonatkozásai.....	101
III.6.	Jövőbeli kilátások.....	103
III.6.1.	KKP KB XVI. Kongresszusa.....	104
Befejezés.....		106
<i>Irodalomjegyzék.....</i>		<i>108</i>
<i>Függelékek:</i>		
I.	sz. Függelék – Pinyin átírás-magyar kiejtési útmutató.....	110
II.	sz. Függelék – IX. Ötéves terv (1996-2000).....	111
III.	sz. Függelék – 1998. Március 5-én összeült IX. ONGy első ülészakának a beszámolója	114
IV.	sz. Függelék – X. Ötéves terv (2001-2005).....	116

Bevezetés

Szerencsésnek tartom magamat abban a tekintetben, hogy a szakdolgozat témáján nem sokat kellett gondolkoznom, mivel a Főiskolán történő téma kiválasztása előtt már kész elképzelésem volt a dolgozatomat illetően. Bár túlzás lenne azt mondani, hogy az iskolába való felvételemkor már sejtettem a jövőbeli diplomamunkám témáját, de a második nyelvet tudatosan választottam, ami az én esetemben a kínai nyelv lett. A téma könnyen adódott – ezúton is köszönetet mondva a Főiskolámnak – mivel tanulmányom során egy éves kínai ösztöndíjban részesültem. Közvetlenül az első évfolyam sikeres befejezése után 1997-98 között jártam egyetemre Pekingben. Nyilvánvalóan, kiutazásom előtt, de még megérkezésem után egy pár hónapig nem voltam egyértelműen biztos abban, hogy én ezt az európai ember számára szokatlan nyelvet és kultúrát el fogom sajátítani. Azt sem hittem volna, hogy ilyen nagy hatással fog rám bírni az az egy év Kínában, mint ahogy azt sem akartam elhinni a szemeimnek, hogy ez az ország ilyen mértékben fejlődik.

Az ösztöndíj letelte után az iskola mellett vállaltam tolmácsolást, mely során több kínai céggel és üzletemberrel kerültem kapcsolatba. Jelentős kapcsolatrendszerrel sikerült kiépítenem a magyarországi kínai kolóniával és érdekesen hangzik, de itthon talán még közelebb kerültem hozzájuk, mint hazájukban. Az ösztöndíj után még jártam Kínában, de akkor már mint tolmács. Megdöbbentem láttam, hogy alig fél év leforgása alatt alig „ismertem meg” a volt lakókörnyezetemet, a belváros egyes részeiről nem is beszélve. Óriási változások mentek végbe, amit csak az új üvegpalaták révén lehetett érzékelni. Ezek a változások nem csak Pekingben voltak jelen, hanem szinte az ország egész területén, jobban mondva a gazdaságilag fontos és koncentrált területeken – más szavakkal, ahol a mai Kína „létezik” és ahol a népesség többsége él.

Érdekes például az is, hogy általános iskolám nagy részét orosz iskolában jártam, ami nagyon nagy hatással gyakorolt és gyakorol életemre. Főiskola előtt terveim között szerepelt, hogy egyszer biztosan lesz alkalom arra, hogy az oroszokkal külkereskedelmi tevékenységet bonyolíthassak, de meglepő módon a gondolatvilágomban – persze nem teljesen – de a szerepet átvették a kínaiak.

A téma – amit választottam – szerintem elég **aktuális**, mivel a mai rohamosan fejlődő, globalizálódó világunkban mind nemzetközi, mind hazai porondon egyre többet hallani Kínáról. Kína regionális hatalommá nőtte ki magát, ami megnyilvánul Kína nemzetközi szerep- és kötelezettségvállalásaiban, mind gazdasági, mind politikai és katonai téren is.

Egyre többet lehet hallani, Kínában pedig érezni és érzékelni lehet a hatalmas volumenű külföldi tőkebefektetésről – külföldi működő tőkéről – és a kínai gazdaságra gyakorolt hatásairól. A fejlett országok igyekeznek minél nagyobb szerepet kivenni a tortából.

A téma azért érdekes, mert az országban egyszerre fellelhetők mind a szocializmus, mind pedig a kapitalizmus jelei, ismérvei. A politikát tekintve az egypártrendszer, a centralizált döntéshozatal, emberi jogok akadályoztatása; míg a gazdaságot tekintve pedig a jól működő piacgazdaság (szocialista piacgazdaság) a jellemző. Érdekes továbbá, hogy ez az amúgy is nehéz átmenet, hogyan megy végbe ilyen politikán keresztül és ami még érdekesebb, hogy hogyan?, illetve végbe lehet –e vinni ezen változtatásokat a világ legnagyobb népességű országában?

A téma szakirodalmi feldolgozottságát tekintve viszonylag jónak minősíthető. Az aktualitásnál megemlítettem, hogy egyre nagyobb szereppel bír regionális és nemzetközi

szinten is Kína. Könyvek, tanulmányok, vélemények, értékelések, cikkek jelentek meg és jelennek meg Ázsia új szuperhatalmáról. Ezen anyagok nagy része elismerően és nagy teljesítménynek tekintően írnak Ázsia legnagyobb országának gazdaságáról, gazdasági fejlődéséről, katonai erősségéről, mint a XXI. Század eljövendő nagy hatalmáról. Találkoztam olyan írásokkal, ahol is ugyanezen témáknak más szemszögből, más megközelítésből történt az elemzése, pontosabban, mint egyfajta „lebecsülő” módon, semmiféle „fenyegetés”-től nem tartván, a jövőre inkább dekonjunktúrát jósolván írtak egyes szerzők Kína jelenéről és jövőjéről. A szerzők utóbb említett csoportja éppen az általam is már említett kontrasztok, illetve paradoxonokat sorakoztatták fel érvelésük gyanánt; vagyis az egypártrendszer, a „diktatórikus”- centralizált döntéshozatalt, információs paradoxont és a hatalmas társadalmi különbségeket és problémákat, ami a legnagyobb lakosságú ország esetében hatványozottan jelentenek problémát a kezelésre.

A témám választását szolgáló indokokból, érdeklődési körömből, illetve nemzetközi téren – Kínát illetően – az érdeklődés középpontjában álló kérdésekből szeretném felépíteni dolgozatomat, a fent említettekből kiindulva fogalmazódnak meg kérdések, amire dolgozatom során szeretnék választ adni.

Az alábbi főbb kérdések határozzák meg **dolgozatom felépítését** és ezek alapján végzem kutatói tevékenységemet is:

- Milyen tényezők, feltételek járultak Kína robbanásszerű fejlődéséhez?
- A modernizációs folyamatok hogyan indultak el és hol tartanak most?
- Nehézségek, megoldandó problémák, paradoxonok a jelenben és a jövőre nézve.

(pl.: fenntartható fejlődést veszélyeztető problémák, társadalmi ellentétek, regionális fejlettségbeli különbségek, belső migráció, információs paradoxon, emberi jogok, Tajvan kérdése, privatizáció, stb.)

- Kína gazdasági-társadalmi és politikai reformjairól és fejlődéséről megfogalmazott jövőbeli célkitűzések.
- Kína a fenyegetés. (gazdasági és biztonságpolitikai „veszélytényezők”)

A szakdolgozat során kiemelt szerepet szentelek Kína gazdaságpolitikájának és az általa elért eredményeknek.

Az *I. fejezetben* a modernizációs folyamatok I. szakaszát mutatom be. A szakaszt két részre osztottam és mindkét részben a pártvezetés által megfogalmazott gazdaságpolitikát és az általa elért gazdasági eredményeket mutatom be.

A *II. fejezet* a modernizációs folyamatok II. szakaszának gazdaságpolitikai célkitűzéseit és az általuk elért eredményeket tartalmazza.

A *III. fejezet* a reform folyamatok III. – a jelenleg is folyó – szakaszát mutatom be. Kiemelt szerepet fordítok a X. Ötéves terv bemutatására. Ez a fejezet a szakdolgozat témájából adódóan tartalmaz biztonságpolitikai részeket is.

Adatgyűjtés, kutatási technikák:

Az adatgyűjtést már elég régóta elkezdtem. Alapszintű érdeklődésem már a második nyelvem – kínai – kiválasztásánál megvolt, hiszen a nyelvtanuláshoz az embernek valamilyen szinten tisztában kell lennie az adott ország történelmével, kultúrájával, szokásaival. Az egy éves kint létem pedig már nagymértékben hozzájárult a megfelelő

információk gyűjtéséhez, hiszen személyes tapasztalataim segítettek hozzá. Az érzékelés által az ember nagyon hasznos és pontos információkhoz juthat, ami nálam nagyon fontos volt. Majd a kinti tanulás után a tolmácsolás és a személyes kapcsolatok révén is fontos információkhoz jutottam. Jelenleg, a dolgozathoz háromféle módszert, technikát alkalmazok. Először is a kínai nyelvet kevesen beszélők, illetve Kínával foglalkozók szűk keresztmetszete által többé-kevésbé ismerem az adott témával foglalkozó szakembereket, szerzőket, vagyis a sinológusokat. Jegyzeteket gyűjtöttem Mészáros Klára, Tóth Barna, és Jordán Gyulától. Az előbb említett szerzők mellett még a Külpolitika, Közgazdasági Szemle, História, HVG, Magyar Tudomány folyóiratait, a Népszabadság cikkeit, Christopher Dent, EU Working Papers könyveit és kiadványait használom. Másodsorban említem meg a nyelvismeretem kihasználását. Személyes kapcsolataimmal – gondolok itt kínai üzletemberekre – történő beszélgetésünkbe becsempészett interjú révén is szerzek információt. Nagyon sokat segítő forrásként említem meg még a kínai nyelvű szakirodalmat, amelyből fontos információkhoz jutok és lefordítva be tudom építeni dolgozatomba. A harmadik technikája az adatok gyűjtésének az Internet. A mai információs társadalomnak köszönhetően megfelelő portálokon, illetve a keresőprogramok segítségével szinte minden témában talál az ember információt. Forrásaimként szolgál a www.china.com, www.moftec.cn, www.chinatrade.com, www.beijing.gov.cn, www.google.com, valamint a www.huemb.org.cn, a pekingi Magyar Nagykövetség hivatalos honlapját. Összefoglalva, mivel a téma szinte adott volt számomra és az érdeklődési körömből kifolyólag az adatgyűjtés már korábban elkezdődött.

A bevezetésben előre utalni szeretnék a **kínai nevek átírására és használatára**. A szakdolgozat során a kínai nevek átírásánál a *pinyin*, a nemzetközileg elfogadott átírást használom. A szokásos magyar átírás és az általam használt *pinyin* átírás megfeleltetését lásd a szakdolgozat *1. Számú mellékletében*.

A bevezetésben szükségesnek tartok egy **rövid történelmi áttekintést**, amely nagy vonalakban összefoglalja Kína politikai életét 1911-től a napjainkig.

Az 1911-ben kikiáltották a Kínai Köztársaságot. A megdöntött monarchia fennállásának utolsó éveiben kísérletet tett az alkotmányozó nemzetgyűlés összehívására, de megbukott. Az új köztársasági rendszer három évtized alatt sem volt képes a polgári demokratikus intézmények meghonosítására. A '20-as évek végétől a Kínai Népköztársaság megalakulásáig (1949) terjedő időszakot az egypárti Guomindang diktatúra jellemezte. A párt államhatalmi szervként működött.

A II. Világháborút követően, 1946 elején összeült Politikai Tanácshozó Testület ajánlásokat dolgozott ki egy többpárti államtanács és nemzetgyűlés megalakítására. A Guomindang által kirobbantott polgárháború azonban kudarcra kárhajtotta az eredeti elképzeléseket. Az erőpróba a Guomindang kezdeti sikerei után végül a kommunista párt fegyveres erőinek felülkerekedését eredményezte. A polgárháború utolsószakaszában, 1949 szeptemberében 54 párt és szervezet 510 képviselőjének jelenlétében, Pekingben megtartotta alakuló ülését a Népi Politikai Tanácskozó Testület. A fórum, amelyben a Kínai Kommunista Párt (továbbiakban: KKP) befolyása volt a legnagyobb, döntött a

Kínai Népköztársaság megalakításáról. 1949-ben döntöttek egyébként az állam nevéről, fővárosáról, zászlajáról és himnuszáról is.

Az 1953-54-ben megtartott, a szocialista országokban szokásos, többes jelölést nélkülöző választások után megalakult *Országos Népi Gyűlés* (továbbiakban: ONGy) 1226 küldötte 1954 szeptemberében ült össze. Ez a testület vette át az országgyűlés feladatkörét a Népi Politikai Tanácskozó Testülettől. Alakuló ülésén jóváhagyta a KNK alkotmányát, amelyet azóta többször is módosítottak.

1959-ben új otthont kapott a kínai parlament a Tian'anmen téri épületegyüttesben.

A „kulturális forradalom” (1966-76) évtizedeiben a az országgyűlés mindössze egyszer ült össze, ráadásul időközben mandátuma is lejárt. Liu Shaoqi államelnököt eltávolították posztjáról és az államelnöki tisztséget pedig másfél évtizedre megszüntették.

1976 után fokozatosan visszaállították a „kulturális forradalom” előtti állapotot, azóta a törvényhozás minden évben megtartja néhány napos ülészeit, gyakran a Népi Politikai Tanácskozó Testületével együttesen.

A jogbiztonság erősödik, a parlament olykor tényleges vitafórummá válik. Az ONGy választja az államelnököt, az Államtanács (minisztertanács) elnökét, a Legfelső Bíróság elnökét, a főállamügyészt és más fontos tisztségek viselőit. Az alkotmány 1982. Évi alkotmány módosítása során szüntették meg az „életfogytig” tartó vezető posztokat.

A tartományok nem élveznek autonómiát, élükön szintén népi gyűlések állnak, amelyek a tartományi kormányt megválasztják. Egyedül a legalsó szinten vezettek be többes jelölést a '90-es években, ami a rendszer demokratizálódását jelenti.

Az ország vezető politikai ereje az 1921-ben félszáz fős tagsággal megalakult KKP; amelynek 1997-ben megtartott XV. Kongresszusának idejére taglétszáma elérte az 58 millió főt!

Az országban több kis párt működik, amelyek fél évszázada a kommunista párttal együtt hozták létre és irányítják a Népi Politikai Tanácskozó Testületet.

Az ország politikai hitvallása „a kínai sajátosságokat mutató szocializmus” építése, ám hogy ebbe pontosan mi fér bele s mi nem, azt majd csak a jövő mutatja meg. Említésképpen megjegyezném, hogy a kínai vezetés eddig bármilyen – a hivatalos szocialista elméletnek olykor igencsak ellentmondó – gyakorlatot elfogadott, ha az egy probléma megoldását elősegítette. Ezt jelzi például, hogy a '90-es évek végén megjelent többek között a magántulajdon is.

A hivatalosan elfogadott programok szerint a XXI. Század derekára a hatalmas országnak fel kell zárkóznia a világ élvonalába. Hogy ezt a Kínai Népköztársaság megalapításának a 100. Évfordulójára valóban sikerül-e elérniük azt még nem lehet tudni, azonban ani biztos, hogy Kína öles léptekkel elindult ezen az úton.

1.□.□.□. **Kína társadalmi-gazdasági fejlődése a XX. Század utolsó két évtizedében és az elért eredmények (1978. December – 2000)**

I.1. A reform és nyitás politikájának első szakasza ¹ (1978. december – 1991. December)

I.1.1. 1978. December – 1984. Szeptember közötti időszak fejlődése

A kínai gazdaságtörténet szerint ez az időszak a modernizáció első szakaszának az első része.

A Kínai Kommunista Párt 1978 decemberében összehívott XI. Központi Bizottságának 3. Plenáris ülése indította útjára azt a fejlesztés stratégiai koncepciót, amely elsősorban nem is annyira az új és változó környezet világgazdasági környezet kihívására, mint a „kulturális forradalom” következményeként összeomlással fenyegető gazdaság megmentésére született. Az új stratégia fő feladata a gazdaság alapvető egyensúlytalanságainak a kiigazítása volt. Ez az új fejlesztésstratégia az „alkalmazkodás” és „reform”-politika bevezetésével vette kezdetét.

A KKP XI. KB 3. Plenáris ülése 1978 decemberében határozatot fogadott el arról, hogy a párt erőfeszítéseit a jövőben elsősorban a termelőerők fejlesztésére és a nemzetgazdaság korszerűsítésére kell összpontosítani, s ezzel párhuzamosan gondoskodni kell a kínai nép – kiemelt szerepet tulajdonítva a népesség több mint 70 százalékát kitevő falusi parasztság – alapvető létfeltételeinek a biztosításáról és életkörülményeinek állandó javításáról is.

Mao Zedong halálát (1976. Szeptember 9.) követő kétéves hatalmi küzdelem befejeztével a maoista erőkkel szemben Deng Xiaoping reformelkötelezettségű, a változtatások szükségességét felismerő csoportja került túlsúlyra. Szakítottak a balos politikával, az osztályharc hangsúlyozása mellett a gazdasági fejlesztést helyezték a középpontba, a bezárkózás és az önzoláció helyett meghirdették a külvilág felé való nyitást, a bekapcsolódást a világgazdaság vérkeringésébe. A reformfolyamatokat a fokozatosság és a nagyfokú pragmatizmus, azaz az elméleti tételek helyett inkább a kísérletezgetések és sikerük esetén a gyakorlatba való implantáció jellemezte.

Ez egy történelmi jelentőségű fordulatpontot jelentett a KKP politikájában: fordulópontot jelentett a nemzet életében, mely eddig a szélsőbalos, voluntarista politika „proletárdiktatúra feltételei közötti osztályharc folytatása” és a tömegek „kemény munkára és egyszerű életre” való nevelése alatt állt és élt.

Az 1979-ben megkezdett és azóta folytatott új politikát Kínában a „reform” és „nyitás” (kínaiul: Gaige kaifang) politikájának nevezik. Az új politika elnevezése magában hordozza a célkitűzéseket, vagyis utal a túlcentralizált tervgazdasági rendszer fokozatos lebontására és a külfölddel – kormányokkal, cégekkel és nemzetközi szervezetekkel – való szorosabb gazdasági, kereskedelmi, pénzügyi és műszaki-tudományos együttműködés belső feltételeinek a kialakítására.

A külkapcsolatoknak tulajdonított fontosság függvényében a tengerentúli kínaiak megítélése a történelem folyamán többször változott. A reform és nyitás politika, vagyis az 1978-as alkotmány révén átértékelődött az anyaországon kívül élő kínaiak megítélése. Az alkotmány felvállalta a kínai nemzet részeként a nem kínai állampolgárságú, külföldön élő kínaiak törvényes jogainak és érdekeinek védelmét.

¹ Lásd bővebben: Tóth B. – Jordán Gy.: Kína az új évezred küszöbén. Védelmi Tanulmányok.

Ez a politika 1979 tavaszán egy három évig tartó irányvonal kijelölésével és a gyakorlatba való átültetésével indult. Ez az irányvonal a kiigazítás, megreformálás, konszolidálás és színvonal-emelés feladatait tekintette súlyponti feladatként, amelyet a KKP 1982. Szeptemberében összehívott XII. Országos kongresszusa hagyott jóvá.

E feladatok megjelölése és végrehajtása mellett párhuzamosan megkezdődött a hosszabb távra szóló, exportorientált gazdaságfejlesztési és modernizációs stratégia kidolgozása, valamint a meglévő gazdaságirányítási és tervezési rendszer komplex reformjára vonatkozó irányelvek kimunkálása is, amelyet a KKP XII. KB 1984 októberében megtartott 3. Plenáris ülés hagyott jóvá. Ez a stratégia azonban már a reform és nyitás politika második szakaszát képezi, melyet a későbbiekben kívánok leírni. Ebben a szakaszban a népesség több mint 70 százalékát kitevő Kínában a gazdasági reformok súlypontja áttevődött a faluról a városokba, azaz a nemzetgazdaság mezőgazdaságon kívüli ágazataira.

I.1.1.1. Gazdaságpolitika:

Az átfogó gazdasági reformokat a mezőgazdaságban indították el, ami indokolt volt, ugyanis a közel egymilliárdos népesség táplálása – főleg a „kulturális forradalom” által erősen amortizált feltételek mellett – nemcsak ellátási probléma, hanem hatalmi és politikai kérdés is volt egyben. Ezért a reform és nyitás politika első szakaszának első részében a reformok súlypontja a falvakra tevődött, és amely reformok lényege az egyéni gazdálkodáshoz való visszatérés volt. Ez azt jelentette, hogy a korábban is kollektív tulajdonban lévő, de a falusi kommunák rendelkezésére álló földeket felparcellázták és átadták művelésre a családoknak, akik szerződésben kötelezettséget vállaltak arra, hogy az állam által megállapított felvásárlási árakon meghatározott mennyiségű gabonát és egyéb termékféleséget adnak át a kommunáknak és az állami felvásárló szervezeteknek. Ezen – az állam által meghatározott – mennyiségen felül a parasztok szabadon rendelkezhetnek, akár el is adhatták terményeiket.

A falusi reformok első szakasz kiemelt stratégiai feladataként való kijelölése ideológiai töltettel is rendelkezik, ugyanis Kína történelme során a föld mindig is stratégiai fontos tényező volt.

A földnek – a világ legnagyobb népességével dicsekedhető „agrár ország” esetében – alapvető funkciója van az élelmezésben, amit a kínaiak a „*wenbao*” (magyarul: meleg és élelem neveznek) kategóriába sorolnak, vagyis a nép számára az alapvető életszínvonal biztosításához stratégiai fontos tényező.

A családokra lebontott, termeléshez kapcsolt szerződéses felelősségi rendszer kifejlődése és elterjedése révén a parasztok termelési kedve és termelő tevékenysége jelentősen növekedett. Bár a termelés eszközei nem változtak, a munkát továbbra is ugyanazokkal a kezdetleges eszközökkel végezték, de az egyéni érdekelttség hamar meghozta a gyümölcsét, ugyanis az 1978. Évi 304,8 millió tonnás gabonatermés öt év alatt már 407,3 millió tonnás mennyiséggé növekedett. Érdekességként megemlítenéd, hogy az új politika például az öt év alatt akkora növekedést eredményezett a gyapottermésnél, mint a reform előtt 30 év alatt, de a gabonánál is az „előző rendszernek” 20 évre volt szüksége, míg az olajos magvaknál 18 év és a teánál 11 évre.

Ebben az időszakban a mezőgazdasági termelés bruttó értéke átlagosan elérte az évi 7,6%-os növekedést, amire addig Kínában nem volt még, sőt az elkövetkezendő tíz évben sem lesz példa.

A városokban is elkezdődtek az átalakítások, elsősorban a vállalatok konszolidálása vált égető feladattá és megkezdődtek a különböző gazdaságirányítási reformkísérletek egyes állami vállalatoknál, a vállalati önállóság kiszélesítésével. Egyidejűleg lehetett tanúja a világnak az ún.

„különleges gazdasági övezetek” (angolul: SEZ) kialakításának és kiépítésének. 1980-ban nyitottak meg 4, majd 1984-ben további 14 tengerparti város is megnyitotta kapuit a külföldi befektetők előtt.

A KKP 1982 szeptemberében megtartott XII. Országos Kongresszusa jelentette az első elméleti áttörést, ahol megfogalmazódott az új, a „sajátosan kínai színezetű szocializmus” irányvétel. A „sajátosan kínai színezetű” jelző Deng Xiaoping nevéhez fűződik és eredményesnek is bizonyultak a reformintézkedések.

Ez időben nagy változások következtek be a KKP életében is, mivel a csaknem öt évig a pártelnöki és miniszterelnöki funkciót betöltő Hua Guofeng megválni kényszerült a miniszterelnöki poszttól, míg a pártelnöki funkciót pedig a XII. Kongresszus szüntette meg. A pártelnöki funkció helyébe viszont a kongresszus bevezette a főtitkári funkciót, amelynek ellátására Deng Xiaoping bizalmasa, Hu Yaobang-ot választották meg. Miniszterelnöki székbe a reformok iránti elkötelezettségéről ismert Zhao Ziyang került.

Ezzel szabad út nyílt a különböző reformkísérletek és a békés egymás mellett élés öt elve alapján a világ valamennyi országával való együttműködés számára. Alapköként szolgált számukra, hogy Kínának az ún. „négy modernizálás” – *mezőgazdaság, ipar, honvédelem és tudomány-technológia* – jegyében történő korszerűsítésre. Ennek eredményes és zavartalan kivitelezéséhez és végrehajtásához merőben más hozzáállást feltételez a kínai gazdaság- és társadalomfejlesztés stratégiai céljainak az eléréséhez vezető utat és módszereket illetően, azaz a korábbi ideologikus megközelítést fokozatosan felváltotta a gyakorlatias, pragmatikus megközelítés.

I.1.1.2. Az elért gazdasági eredmények:

A reform és nyitás első szakaszában – 1979 és 1984 között – a GDP volumene átlagosan 8,8%-kal növekedett évente, ezen belül:

- primer ágazatok (mezőgazdaság, erdészet és halászat) 7,3;
- szekunder ágazatok 8,9;
- terciér ágazatok 10,1 százalékkal növekedtek.

A GDP értékösszege – 1980-as változatlan árakon – 1984-ben már 639,7 milliárd yuan-t tett ki. Ebből következik, hogy 1984-ben a KKK-ban az egy főre eső GDP összege – 1980-as USD – RMB átváltási rátával számolva – már megközelítette a 410 USDt, szemben az ugyanilyen módon számolt és egyben viszonyítási alapul szolgáló 1978. Éves 267 USD-ral.

A legnagyobb eredmények nyilvánvalóan ott következtek be, ahol az első szakaszban az szükséges is volt, vagyis a *mezőgazdaság* területén. A gabonatermés mennyisége az 1978. Évi 304,8 millió tonnáról 1984-ben 407,3 millió tonnára, míg a gyapoté 2,17 millió tonnáról 6,26 millió tonnára növekedett.

A jövedelmi és a fogyasztási viszonyokat vizsgálva állapíthatjuk meg, hogy a falusi lakosság jövedelme és fogyasztása nagyobb ütemben nőtt a városiaknál, és ezáltal a korábbi 1:2,9 egy főre eső fogyasztási értékkülönbséget 1:2,3 – ra mérséklődött.

A reform első öt éve nagy eredményeket produkált a *külkereskedelem* terén is, ugyanis a forgalom összértéke az 1978. Évi 20,6 milliárd USD-ról 1984-re 53.5 milliárd USD-ra, ezen

belül az export értéke 9,7-ről 26,1-re, míg az import 10,9-ről 27,4 milliárd USD-ra emelkedett.

1979 és 1984 között a KNK 3365 szerződést kötött 28,8 milliárd USD összegű *külföldi tőke* igénybevételéről, amelyek közül 117 szerződés közel 17 milliárd USD összegű *hitel felvételére*; 3248 szerződés pedig 18,8 milliárd USD összegű működő tőke közvetlen befektetés formájában történő felhasználására vonatkozott. Ez utóbbi összeg több mint 70%-a hongkongi és makaói kínai vállalkozók anyaországi befektetéseiből tevődött össze. A fennmaradó részét pedig japán, amerikai, kanadai és nyugat-európai cégek tették ki, viszont, ha tényleges felhasználásra 1984 végéig csupán 4,1 milliárd USD (21,8%) került. A külföldi befektetések fő vonzóerejét a „különleges gazdasági övezetek” és a tengerparti nagyvárosok jelentették és a befektetések főként a kereskedelmi és vendéglátó ipari infrastruktúra és más szolgáltatások (tercier ágazat) kiépítésére irányultak.1

I.1.1.3. A reform és nyitás politika utáni kínai külgazdaság és külkereskedelem:

Az 1978. Decemберében megtartott KKP XI. KB 3. Plenáris ülésén megfogalmazott irányelvekkel összhangban, ahol a gazdasági irányváltás, mint fő célkitűzés fogalmazódott meg – a reform és nyitási politika megvalósítása, illetve a kínai külgazdaság és külkereskedelem fejlődése végett új helyzet állt elő. Ebben az új helyzetben a külkereskedelem már nem a régi – aktívum-passzívum adjusztálására szolgált – hanem jelentős mértékben elősegítette a GDP növekedését, javította a hazai ágazati szerkezetet és emelte az ágazati növekedés-, valamint a vezetői színvonalat.

I.1.2. 1984. Október – 1991. December közötti időszak fejlődése

I.1.2.1. A gazdaságpolitika alakulása:

Az átfogó reformokat hirdető politika első szakaszának a második felében a megfogalmazott és végigvitt kísérletek és intézkedések már a nemzetgazdaság mezőgazdaságán kívül a gazdasági élet valamennyi területét érintették. Így a „városi” reformok csak némi késéssel, az 1980-as évek közepén indulhatott csak el.

A KKP XII. KB 1984 októberében megtartott 3. Plenáris ülés elfogadott, „A KKP KB határozata a gazdasági rendszer reformjáról” című párt dokumentum közzétételével vette kezdetét – már a városi gazdaságra helyezte a hangsúlyt szemben az első szakasz által szorgalmazott falusi modernizációról.

A tervezési és gazdaságirányítási rendszer 1985. Január 1-én megkezdett átfogó reformja nyomán a KNK-ban egy olyan átmeneti jellegű gazdaságirányítási rendszer alakult ki, amelyben már *egyre nagyobb szerephez jutottak* a piaci hatások érvényesülésén keresztül végbemenő, *ún. piaci szabályozás módszerei*. Kínában ezt a rendszert „**kettős vágányú**” **gazdasági rendszernek** (kínaiul: shuanggui jingji tizhi) nevezték, amelynek keretén belül a makrogazdaság irányításának alapvetően a tervezésen keresztül, a mikro-gazdaság szabályozásának pedig a piac hatásain keresztül kellett volna végbemennie. Valójában erre a rendszerre inkább a „se nem terv, se nem piac” állapot volt a jellemző, amelyet 1992-től már korrigáltan, egy szocialista típusú piacgazdasági rendszer kiépítését fogalmazta meg az ország vezetése.

A programadó dokumentum egyértelműen állást foglalt a meglévő gazdasági rendszer átfogó és mélyreható reformja mellett, s a kormányzati és vállalati funkciók szétválasztásával az egész makroszintű irányítási rendszer gyökeres átalakítását és megreformálását tűzte ki célul. A tervek útján történő makrogazdasági szabályozás és a piaci mechanizmus segítségével történő mikro-gazdasági szabályozás egyidejű és összehangolt szabályozása érdekében meghirdették a „**piac szabályozza a vállalatot, az állam pedig orientálja a piacot**” elvet. Az állami vállalatok számára bizonyos mértékű szabad kapacitást biztosítottak a terven felüli termelés számára, amelynek termékeit a vállalatok szabadon értékesíthették. Ennek megfelelően a *tervezési rendszer kétszintűvé* (kötelező és eligazító tervek), az *árrendszer pedig háromszintűvé* (kötelező, eligazító vagy megállapodásos és szabad árak) vált.

Tovább folyt a nyitás kiszélesítése, létrejött a Hainan-szigetre kiterjedő, legnagyobb „különleges gazdasági övezet” és fokozatosan megnyitották a külföldi investorok számára a Gyöngy-folyam és a Jangce-folyam deltavidékét, valamint a Zhejiang tartomány déli és Fujian tartomány északi megyéinek tengerparti részeit, továbbá az ország belső területein is egyre több „gazdasági és műszaki fejlesztési övezet”-et létesítettek.

Ebben az időszakban az egész nemzetgazdaság egyensúlyi viszonyait és növekedési ütemét számos gazdaságon kívüli tényező is befolyásolta, mint például:

- A gazdasági reform alapvető alapelveit és gyakorlati módszereit illetően a KKP vezetésén belüli nézetkülönbségek, úgy mint a decentralizálás- liberalizálás, területi – vállalati önállóság és a kifelé nyitás kiszélesítésének a mértéke;
- Az 1985. Január 1.-én bevezetett új reformcsomag miatt kialakult nemzetgazdaság belső és külső egyensúlyának megbomlása.

Mindezen kedvezőtlen fejleményeket a vezetés konzervatív szárnya a túl gyorsan bevezetett reformoknak tulajdonította, s ezért a párt *1985 őszén* egybehívott rendkívüli pártértekezleten a *reformok lefékezése* és a központi gazdaságirányítás erősítését tartotta elsődleges prioritásnak.

1986-ban bekövetkezett lefékeződés után az 1987-ben megtartott KKP XIII. Kongresszusán a főpárttitkár és a miniszterelnök radikálisabb reformtörekvései látszottak erőteljesebben tükröződni. Ezek a Deng Xiaoping bizalmi emberei által szorgalmazott radikálisabb törekvések már nemcsak a gazdaság gyökeres átalakítását, hanem már a politikai rendszer reformjának az igényét is tartalmazták. Ezen radikális megfogalmazások miatt a párt konzervatív szárnyának sikerült őket 1989 nyarára eltávolítani a párt éléről. (Helyettük, a főtitkári posztot a sanghaji első titkár, Jiang Zemin; a miniszterelnöki posztot pedig Li Peng miniszterelnök-helyettes foglalta el).

Az 1985 őszén egybehívott rendkívüli pártértekezleten megfogalmazott intézkedések nem jártak sikerrel, ezért *1988-ban ismételten a reformfolyamatok lefékezéséről* született – ugyancsak *két-három évig tartó* – „*kiigazításról*” szóló határozat. Ezúttal az intézkedések sikeresnek bizonyultak, ugyanis mindössze néhány hónap alatt a felmerült negatív jelenségek – pénzbőség, infláció, beruházási és vásárlási láz, spekuláció, korrupció – nagy részét sikerült a makrogazdasági irányítás és ellenőrzés megszigorításával megszüntetni.

Ennek ellenére, a „Tian’anmen-téri események” nyomán kialakult bel- és külpolitikai helyzetben a KKP vezetése célszerűnek látta az óvatosabb előrehaladást a meghirdetett reform és nyitás politikában, de a vezetés továbbra is fenntartva hangoztatta az új politika melletti elkötelezettségét és szükségességét.

I.1.2.2. Az elért gazdasági eredmények:

Az 1985 és 1991 közötti időszakban a *GDP volumene* a kétszeri lefékezés ellenére is elérte átlagosan az évi 8,5%-os növekedési ütemet – szemben az előző időszakban elért 8,8%-os növekedési ütemmel – ami elsősorban a kétszeri fékezést szorgalmazó intézkedéseknek tudható be, az alábbi ágazati megoszlásban:

- A primer ágazatok teljesítménye 3,6%;
- A szekunder ágazatoké 10,9%;
- A tercier ágazatoké 9,7%-kal nőtt évente.

Az ágazatokra lebontott évenkénti teljesítménynövekedés híven tükrözi a második időszakban megfogalmazott a „falusi gazdaságról” a „városi gazdaságra” való súlypont-áthelyezés eredményes voltát. Ezt a következtetést abból vonatkoztathatjuk le, hogy a szekunder ágazatok 10,9%-os növekedése – még egyszer említve a kétszeri fékezés tényét – 2 százalékponttal meghaladta az előző szakaszban elért növekedési ütemét. A tercier szektor mindössze évenkénti 0,4 százalékponttal csökkent a hét év alatt, szemben az első szakasz öt éves eredményével. A legszembetűnőbb változás az évenkénti 3,7%-os növekedést mutató mezőgazdaságban (primer ágazat) állt be, mivel az első szakasszal összevetve a növekedési ütem kevesebb, mint felére amortizálódott.

A *GDP volumene* – 1980-as árakon változatlan árakon – 1991-ben 1133,7 milliárd yuan összeget ért el.

Ebből következik, hogy az egy főre eső GDP összege ekkorra – ugyancsak 1980-as átváltási rátával számolva – 653 USDt, viszont 1991-es vásárlóértéken már 1079 USDt tett ki.

A lakosság *fogyasztási viszonyait* elemezve megállapítható, hogy az eltelt hét év alatt a reálfogyasztás országos méretekben éves szinten 5,1%-kal bővült. A bővülés ebben a szakaszban is aránytalanságot mutat a városi és falusi fogyasztást illetően. A mezőgazdaság teljesítmény növekedési ütemének drasztikus visszaesése eredményezte azt, hogy a fogyasztási szintkülönbség a két lakossági csoport közötti 1984. Évi 1:2,3 arányról 1991-re 1:3 arányra módosult.

A falvakban évi 4,4%-os reálfogyasztás növekedést mutató lassúbb ütemű életszínvonal javulással – szemben a városi évi 6,5%-os növekedéssel – két dolognak tudható be. Egyrészt a lappangó munkanélküliség, másrészt pedig a mezőgazdasági termelés túlságosan lassú fejlődése jelentik az okozati tényezőket. A mezőgazdaság növekedési ütem lassulásban is kiemelkedik a növénytermesztés alig 3%-os növekedése, szemben az előző öt év évi 7,7%-os bővülésével. Ezt a bővülés visszaesést jól tükrözi a két alapvető fontosságú termény növekedési lassulása, amelyet az alábbi táblázat jól illusztrál (egység= millió tonna):1

1984	1991
Össztermés 1 főre jutó	Össztermés 1 főre jutó

Gabona	407,3	390 kg	435,3	376 kg
Gyapot	6,3		5,7	

A falusi lakosok helyzetét javítani szolgáló tényezők jelen voltak, így a falusi és mezővárosi ipari, építőipari és szolgáltató vállalatok gyors szaporodása. A hét év alatt több mint háromszorosára duzzadt vállalatok száma nagy segítséget hivatott szolgálni a súlyos problémát jelentő falusi munkanélküliség terén. Ezekben a vállalatokban a falusi foglalkoztatottak száma 52 millióról 96 millió főre bővült.

A makrogazdaság irányítása és ellenőrzése és a pénzügyi fegyelem megszilárdítása – fékezések fő eszközei – ellenére az ország *külkereskedelmi forgalma* figyelmet felkeltően bővült. Az 1984-ben elért 53,5 milliárd dollárral szemben 1991-ben – folyó áron – már több mint két és félszeres forgalmat, 135,7 milliárd dolláros forgalmat bonyolított le a KNK. Az összforgalom irányultságát tekintve az export 71,9; míg az import 63,8 milliárd dolláros forgalmat ért el. Az **export áruszerkezetén** belül is egy jelentőségteljes **irányváltás** volt megfigyelhető, ténylegesen pedig az, hogy az **ipari késztermékek aránya jelentősen bővült**, azaz 1991-ben az 1985-ös 49,4%-ról már 77,5%-ra rúgott. 1

A nyitás melletti további következetes kitartás is meghozta az eredményét a *külföldi tőke felhasználását, a hitelfelvételt* és a közvetlen tőkebefektetéseket illetően. Szám szerint illusztrálva a pozitív változás tényét: 1

1991	Szerződés (db szám)	Összeg (milliárd dollár)
Hitel felvétele	635	47
<i>Közvetlen tőkebefektetés</i>	38.779	46
<u>(ténylegesen felhasználásra kerülő tőkebefektetés)</u>		<u>22,6</u>
Külföldi tőkefelhasználás	39.414	93

A külföldi tőkebefektetések eredetét tekintve még mindig nagy mértékben (60%) a hongkongi és makaói cégek jelentették, bár az előző periódushoz képest már némileg csökkent részesedési arányuk. Mindemellett már megjelentek a tajvani befektetők, akik aktivitása 1989-től kezdve már 10-11%-os részesedést mutatott. Ha hozzászámoljuk a délkelet-ázsiai eredetű befektetéseket – többek között Szingapúr és Thaiföld befektetési kedvét – is, akkor még mindig változatlan módon megállapíthatjuk, hogy a kínai eredetű „külföldi tőke” aránya még mindig 70% feletti részesedést tükröz.

Az 1989.évi „Tian'anmen-téri események” jelentős megtorpanást – maximum csak átmeneti jelleggel – nem okoztak, sőt a '90-es évek eleje különös fordulópontot eredményez a Kínai Népköztársaság nyitása által gerjesztett külföldi tőke befektetési vágyának, amely soha nem látott méreteket kezd el önteni.

I.2. A reform és nyitás második szakasza (1992 – 2000)

A reform és nyitás politika második szakaszát két alfejezetre bontva mutatom be, olyan megfontolásból, hogy az 1996. Év két ötéves terv választópontja. A nyolcadik ötéves terv 1996-ig tartott, majd abban az évben a KKP KB XIV. Kongresszusán döntés született a kilencedik ötéves terv (1996-2000) elfogadásáról.

Mivel a szakdolgozat bemutatása elsősorban a reform politika, illetve az elért gazdasági eredményeket próbálja bemutatni, ezért célszerűnek találtam a nyolcadik- és a kilencedik

ötéves terv mind a célkitűzéseket, mind pedig az elért gazdasági eredményeket illetően szétválasztva egy átfogó képet alkotni.

1.2.2. □. *A reform és a nyitási politika továbbfejlesztése 1992 és 2000 között*¹

Kínában ezt a szakaszt a szocialista piacgazdasági rendszer létrehozásának az új szakaszának is hívják.

Főbb célkitűzések:

1. A reform súlypontja fokozatosan a *régi rendszer lebontásáról az új rendszer kiépítésére, a gazdaságpolitika kiigazításáról a piacgazdaság követelményeinek megfelelő gazdaságirányítási és gazdálkodási rendszer szervezeti és jogi kereteinek a kialakítására helyeződött át.*
2. Már nem az egyedi és részleges reformok kialakítása és megvalósítása a mérvadó, hanem a *komplex és összehangolt reformok kialakítása és megvalósítása* már a követendő célkitűzés.
3. A második szakaszban az egyik legfontosabb célkitűzés egy *működő piacgazdasági rendszer kialakítása és létrehozása.*

1992-ben – 10 év reform és nyitási politika után – került sor a arra a politikára, amelyet a kínai kormány a piacgazdaság megfogalmazásában rögzített. A hivatalos dokumentumok alapján a gazdaság szerkezet reformjának a fő aspektusai a következők voltak:

1. A gazdaságban a magánszektor dominanciájának fenntartása mellett ösztönözni kell diverzifikált gazdaság elemeit;
2. A piacgazdaság igényeinek megfelelően, az állami vállalatok működését a modern vállalati rendszernek megfelelően kell átalakítani;
3. Az egységes és nyitott piaci rendszert kell létre hozni, amelyben a vidéki és városi piacok, valamint a hazai és a nemzetközi piac összekovácsolódik, és támogatni kell az erőforrások allokációjának az optimalizálását;
4. A kormány gazdaságirányítási funkcióit – elsősorban közvetett eszközök segítségével révén úgy kell megváltoztatni, hogy létrejöhessen a teljes makro-ökonómiai ellenőrzési rendszer;
5. Olyan elosztási rendszer létrehozásának az igénye fogalmazódott meg, ahol az elosztásra a munkának megfelelően kerül sor és ahol a hatékonyság a korrektség szem előtt tartása mellett kerül prioritásba;
6. A rendszer azt szorgalmazza a továbbiakban, hogy először egyes emberek és régiók gazdagodnak meg, majd ők segítséget fognak nyújtani abban, hogy mások és más régiók is meggazdagodhassanak;
7. Társadalombiztosítási rendszer lesz kimunkálva – a falvakra és városokba egyaránt – amely támogatást fog nyújtani a gazdasági fejlődés egészét érintően, valamint hogy biztosítsa a társadalmi stabilitást.

A reform és nyitás politika újabb szakaszának a kibontakozását a már ekkor nyugdíjállományba vonult Deng Xiaoping 1992. Január 18. És február 21. Között lebonyolított dél-kínai ellenőrző látogatásával, körútjával hozzák kapcsolatba.

---

¹ Lásd bővebben: Tálás B. – Jordán Gy.: Kína az új évezred küszöbén. Védelmi Tanulmányok.

A KKP 1992 őszi megkezdett XIV. Kongresszusa jelenti a második szakasz alapkövét. A kongresszus jóváhagyta és megerősítette a Deng Xiaoping által még az év elején javasolt gazdaságpolitikai fordulatot. Ez a javaslat megfogalmazta a határozott irányvétel a piacgazdaság mielőbbi kiépítésére, a gazdasági növekedés és a gazdasági reformok felgyorsítására, valamint a kifelé való nyitás kiszélesítésére.

Kínában a politikai változások még mind a mai napig szoros összefüggésben vannak az ötévenként sorra kerülő pártkongresszusokkal és az ezeket követő évek tavaszán összehívott parlamenti ülésszakokkal. Ezek mellett Kínában két kongresszus – parlamenti ciklus – között a KKP KB egyes plenáris ülései és az Országos Népi Gyűlés (továbbiakban: ONGy) egyes ülésszakjai is különleges fontossággal bírnak a politika és a gazdaságpolitika alakulása szempontjából, ha azokon adott esetben fontos és távlati jelentőségű dokumentumokat fogadnak el. E tekintetben több ilyen fontos eseményt is ki kell emelni.

A XIV. Kongresszus után az első ilyen esemény, az 1993 tavaszán összehívott VIII. ONGy, amely alapvető feladatként jelölte meg a Deng Xiaoping által kezdeményezett új gazdaságpolitikai irányvonal következetes végrehajtását.

Jelentős mérföldkövű esemény az VIII. ONGy után, 1993 novemberében megkezdett KKP XIV. KB 3. Plenáris ülése, amelyen határozatot fogadtak el a *szocialista piacgazdasági rendszer létrehozásának* lényeges elemeiről. Ebben a határozatban jelölték meg először középtávon közvetlen feladatként egy szocialista piacgazdasági rendszer alapjainak a fokozatos kiépítését Kínában és az ennek megfelelő gazdálkodási, irányítási, szervezeti és tulajdonrendszeri reformok komplex végrehajtását.

Kronológiailag a következő fontos állomás a KKP XIV. KB 1995 szeptemberében összehívott 5. Plenáris ülése, amelyen javaslatot fogadtak el a *„nemzetgazdaság- és társadalomfejlesztés 9. Ötéves tervének és a 2010. Évre szóló távlati célkitűzéseinek”* a kidolgozásáról, amely tervezetét a VIII. ONGy (1996. Március) ülésén hagytak jóvá.

Rendkívüli esemény a 93 éves Deng Xiaoping 1997. Február 19-én bekövetkezett halála.

Következő fontos esemény – a brit és a kínai kormány között aláírt megállapodás értelmében – a brit koronagyarmat Hongkongnak a KNK fennhatósága alá történt átadása volt, amelyre 1997. Július 1.-én ünnepélyes keretek között került sor. Azon a napon véget ért Hongkong több mint 156 évig tartó brit megszállása és ezennel kezdetét vette a Távolság-Kelet nemzetközi gazdasági, kereskedelmi és pénzügyi központjának a szocialista Kína állami fennhatósága alatti működése, a még Deng Xiaoping által meghirdetett **„egy ország – két rendszer”** modell keretében.

Majd ezt követően került sor a KKP 1997 szeptemberében megkezdett XV. Országos Kongresszusára, amelyet azért is fontos kiemelni, mert ez az első olyan kongresszus, ahol már nem lehetett jelen a reform és nyitás politika fő kezdeményezője és a sajátosan kínai színezetű szocialista piacgazdaság főatyja.

I.2.2. A reform és a nyitási politika továbbfejlesztése ¹

¹ Lásd bővebben: Tóth B. – Jordán Gy.: Kína az új évezred küszöbén. Védelmi Tanulmányok.

A reform és nyitás politikájának az újabb szakaszának a kibontakozását a már ekkor nyugdíjállományba vonult Deng Xiaoping 1992. január 18. És február 21. Között lebonyolított dél-kínai ellenőrző látogatásával, körútjával hozzák kapcsolatba. Ezen híressé vált – a kínai holdújév alkalmából – tett körútján először WuChang várost kereste fel, majd Hongkong és Makaó közvetlen szomszédságában megalakult Shenzhen-i és Zhuhai-i különleges gazdasági övezeteket és végül Shanghai Pudong Új Fejlesztési Övezet megtekintésével zárult körútja. E látogatások alkalmával Deng Xiaoping – a látottak és a tapasztaltak alapján – a piacgazdaság kiépítésére irányuló reformok elmélyítésére, a nyitás további kiszélesítésére és a gazdaság növekedési ütemének a felgyorsítására buzdította a helyi vezetőket. E megnyilatkozásaival – amelyek széles nyilvánosságot kaptak a kínai sajtóban és a tömegkommunikációban – közvetve azokat a baloldali, konzervatív nézeteket bírálta, amelyek a gyors ütemű gazdasági növekedést károsnak és veszélyesnek tartották a tervszerű fejlődés szempontjából, s amelyek a piacgazdaságot továbbra is a szocializmustól idegen, a kapitalizmusra jellemző gazdálkodási formának tekintették.

A továbbra is nagy tekintélynek örvendő Deng Xiaoping nevezetes „déli utazása” után a piacgazdasági reformok elmélyítését és a kifelé való nyitás további kiszélesítését szorgalmazó központi és helyi vezetők ismét támadó pozícióba kerültek, a gazdasági növekedés üteme pedig 1992 tavaszától kezdődően egyre inkább felgyorsult. A KKP 1992 őszén egybehívott XIV. kongresszusán olyan határozatot fogadtak el, amely a gazdaságban a viszonylag gyors és stabil fejlődés tartós fennmaradását, valamint a **“szocialista piacgazdasági rendszer”** mielőbbi kiépítését jelölte meg alapvető követelményként és feladatként az elkövetkező öt évre. Ez ideológiai szempontból komoly előrelépést jelentett a korábbi helyzethez képest, amikor is a különböző pártdokumentumokban a “piacgazdaság” kifejezést még a “szocialista” jelző használata mellett is igyekeztek elkerülni, s e helyett inkább „szocialista árugazdaság”-ról beszéltek.

Az elsősorban az állóalap-növelő beruházások gyors ütemű kiszélesedésével és a helyi vállalkozások rohamos méretű elterjedésével a gazdasági növekedés ütemének felgyorsítása rendkívül jól sikerült, oly módon, hogy a „déli utazás” után egy év múlva az iparban a növekedési ütem már a 25%-ot is meghaladta. Ezt a minden képzeletet felülmúló növekedést már a reformok iránt is legelkötelezettebbek is már-már túlzottnak tartották. Ezért 1993 nyaratól megszorító intézkedéseket vezettek be, hogy elkerüljék a második szakaszban bekövetkezett és megtapasztalt 1988. Évi gazdasági túlfűtöttséget. A megszorító intézkedéseket elsősorban a pénz- és hitelpolitika, illetve a költségvetési gazdálkodás terén vezették be és elsősorban az állami szektort, valamint az állami költségvetésből gazdálkodó szervezeteket érintették. Ezért heves elégedetlenség és ellenállás mutatkozott meg a központi és a helyi szervek szintjén, ugyanis a kormány szabad utat enged a kollektív, egyéni és magánvállalkozásoknak – beleértve a külföldi tőkeérdekeltségűeket is – és végeredményben csak az állami szektor előtt emel gátat a kormány. Felháborodásuk és ellenállásuk azonban nem volt helyénvaló, mert a szabad utat kapott gazdasági szektorok saját erőből fejlesztenek és saját felelősségre kockáztatják pénzüket. Elégedetlenségüket az alapozhatja meg, hogy a gazdasági szektorral ellentétben az állami szektor a viszonylag egyre szűkülő költségvetési forrásokból kívánja termelését bővíteni, miközben veszteségei nem hogy csökkennének, hanem inkább nőnek.

Ez év novemberében megtartott KKP KB 3. Plenáris ülése elfogadta a szocialista piacgazdaság kiépítésének hosszabb távra szóló programját. Az elfogadott pártdokumentum – 10 fejezet és 50 ponton keresztül – felvázolja és taglalja a kínai gazdasági reform előtt álló új feladatokat, valamint a gazdaságirányítás legfontosabb területein a piacgazdaság kiépítése követelményeinek megfelelő reformok kérdéseit. A kitűzött feladatok és célok az alábbiak:

1. A vállalati rendszer korszerűsítése, sürgető módon a nagy és közepes méretű állami vállalatoknál, hogy minél előbb a piacgazdaság követelményeit kielégítően saját felelősségre és kockázatra gazdálkodó, önálló jogi személyekké váljanak.
2. Teljes körű piaci rendszer kiépítése, vagyis az áru-, pénz- (tőke-), munkaerőpiac mellett a technológia-, információ-, know-how-, értékpapír- és ingatlanpiacot is magában foglalja. Ezzel egyidejűleg törekednek a piac makrogazdasági eszközökkel történő szabályozásának és ellenőrzésének a megerősítésére.
3. Pénzügyi-, költségvetési- és adórendszer átfogó reformja. 1994 januárjától ezek a reformok meg is kezdődtek. Ezen rendszerek komplex reformjára azért volt szükség, hogy a költségvetési bevételek áttekinthetőbbek legyenek, továbbá hogy egy ésszerűbb arány alakuljon ki a központi és helyi költségvetéshez befolyó adóbevételek között. A költségvetési bevételeket tekintve szigorúbb ellenőrzésre, ezáltal a megtakarítások növelésére és a hatékonyabb felhasználásra is szükség volt.
4. Bankrendszer reformja.

Ez a reform is már 1994-ben megkezdődött, melynek eredményeképpen Kínában egy háromszintű bankrendszer jött létre. Első szinten – természetesen – a központi jegybank szerepét betöltő Kínai Népi Bank helyezkedik el. Az alatta lévő második szinten az ún. „politikai jellegű” bankok (Állami Fejlesztési Bank, Kínai Import-Export Bank és Kínai Mezőgazdaság-fejlesztési Bank) találhatóak, amelyek a kormány beruházási, külkereskedelmi és mezőgazdaság-fejlesztési politikájának a végrehajtásában segédkeznek. A harmadik szinten találhatóak a korábbi szakosított állami bankok (pl.: Bank of China, Kínai Ipari és kereskedelmi Bank, Kínai Népi Építési Bank) és a később megalakult, vegyes tulajdonú kereskedelmi bankok.

5. Devizagazdálkodás reformja.

A cél az, hogy a RMB konvertibilis valutává váljon. Ugyancsak 1994. Január 1-től megszüntették a RMB (renminbi = „népi valuta”) korábbi kettős árfolyamát és az egységes hivatalos árfolyamot az addig működő vállalkozói börzéken kialakult 1 USD=8,4 RMB piaci árfolyamszinten állapították meg. A kínai pénznek ez majdnem 50%-os nominális leértékelését jelentette. Az árfolyam nagyjából stabil.

6. Az állami beruházások terén rátértek a fővállalkozói versenypályázatok (tenderek) kiírására, ezáltal a kockázatnak a beruházási munkálatok kivitelezőire történő áthárítására. Ezen intézkedések által az állami pénzeszközök eddigénél lényegesen hatékonyabb felhasználása valósulhatott meg és az építkezések idejét tekintve is sikerült jelentős időmegtakarítást elérni.
7. A nemzetközi normáknak megfelelő jogrendszer és számviteli rendszer kidolgozása és bevezetése. Ez bizonyult az egyik legnehezebb feladatnak, ugyanis eddig Kínában ennek ez idáig alig volt előzménye, vagyis mivel a kimunkálási és a bevezetési feladatokat az alapoktól kellett kezdeni.

1995. szeptemberében sorra került KKP XIV. KB 5. Plenáris ülése alapvetően már a gazdaság- és társadalomfejlesztés közép- és hosszabb távú feladataival, valamint a szocialista modernizációs építés legfontosabb összefüggéseivel foglalkozott. A plenáris ülést Jiang Zemin államelnök és pártfőtitkár zárszava zárta „A szocialista modernizációs építés néhány fontos kölcsönviszonyának a helyes kezeléséről” címmel.

Az államfő a szocialista modernizációs építés az alábbi 12 kölcsönviszonyának a helyes kezelését tekintette a legfontosabbnak:

1. A reform, a fejlődés és a stabilitás viszonya;
2. Az ütem és a hatékonyság viszonya;
3. A gazdasági építés és a népesség, az erőforrások, a környezet viszonya;
4. A primer, a szekunder és a terciér ágazatok viszonya;
5. A keleti országrészek és a középső, illetve nyugati országrészek viszonya;
6. A piaci mechanizmus és a makroszintű szabályozás és ellenőrzés viszonya;
7. A köztulajdon-rendszerű gazdaság és az egyéb tulajdonformákban működő gazdaság viszonya;
8. A jövedelemelosztásnál az állam, a vállalatok és az egyének viszonya;
9. A kifelé való nyitás kiszélesítése és az önerőre való támaszkodás viszonya;
10. A központ és a területek viszonya;
11. A honvédelmi építés és a gazdasági építés viszonya;
12. Az anyagi civilizációs építés és a szellemi civilizációs építés viszonya.

I.2.3. Elért gazdasági eredmények (1992-1995) ¹

1992 – 1995 között a Kínai Népköztársaság szembeűnő eredményeket ért el a külgazdasági kapcsolatok kiszélesítése, a külkereskedelmi forgalom bővítése és e forgalom áruszerkezetének és földrajzi megoszlásának a javítása terén.

I.2.3.1. A gazdasági teljesítmény:

Deng Xiaoping „déli körutazása” által útjára indított második modernizációs szakaszban példa nélküli gazdasági fejlődésnek, gyarapodásnak lehetett tanúja a világ. A nyolcadik ötéves terv nagy részében, vagyis 1992 és 1995 közötti négy évben a gazdaság átlagosan éves szinten 12,7%-kal növekedett, az eddigi kínai reformok történetében a legmagasabb rátát érve el. Évenkénti bontásban az első – 1992. – évben 14,2%-os, az 1993-as évben 13,5%-os, az 1994-es évben 12,6%-os és az 1995 évben pedig 10,5%-os gazdasági növekedési ütemet ért el. Ezen négy év növekedési ütem átlaga 4%-kal meghaladta a reform és nyitási politika 13 éves átlagos GDP növekedését.

Ez az éves szinten hatalmas teljesítménygyarapodást mi sem bizonyítja jobban, mint az a statisztikai adat, amely összehasonlítja az 1991 és 1995. Évi GDP volument, valamint az egy főre jutó GDP értékét. 1991-ben a GDP folyóáras összege 2161,78 Mrd yuan, amely érték 1995-re meghaladta a 5847,81 Mrd yuan értéket, amely azt jelenti, hogy a KNK négy év alatt az új gazdaságpolitikának köszönhetően majdnem megháromszorozta a GDP nagyságát! Érdekes tény még az is, hogy az 1995. Évi GDP nagyság az az évi vásárlóértéken számolva

¹ Lásd bővebben: Tálás B. – Jordán Gy.: Kína az új évezred küszöbén. Védelmi Tanulmányok.

már 2387 Mrd USD-ra rúgott, ami már az NSZK 1995. Évi gazdasági teljesítményét is meghaladta.

Az egy főre jutó adatok is példátlan változásokat tükröznek, ugyanis míg 1991-ben az érték 1879 yuan volt, 1995-re már 4854 yuan-né nőtte ki magát!

Ezt a példátlan ütemű növekedést a szekunder szektorok esetenként évi 20%-ot is meghaladó teljesítménybővüléssel járulhattak a gazdaság növekedéséhez, ezen belül is elsősorban a falusi és a mezővárosi ipari és építőipari vállalatok, valamint a városi magánipar (beleértve a vegyes vállalatokat is) termelésének az állami szektorénál háromszor-négyszer nagyobb volt a növekedési volumene. Ennek következményeként ezen ágazatok súlya a GDP előállításában 42,1%-ról 48,8%-ra nőtt négy év alatt, ezzel szemben mind a primer, mind a terciér ágazatokon belül az arány csökkent, számszerűen az előbbinél 25,5%-ról 20,5%-ra, az utóbbinál pedig 33,4%-ról 30,7%-ra csökkent. A primer ágazatok teljesítménybővülés csökkenése természetesen a mezőgazdaság termelésének a csökkenésével, ezen belül is a gabonafélék és a gyapot termelésének a visszaesésével magyarázható. A többi primer ágazat, kiemelten a halászat, az erdészet és az állattenyésztés viszonylag gyors fejlődése sem tudta ellensúlyozni a mezőgazdaság fejlődésbeli csökkenését.

A terciér ágazat fejlődése sem az elvárthoz képest alakult, pedig Kínában az infrastrukturális ellátottság alacsony színvonala miatt indokolt lenne.

A termelés természetes mutatói – az alábbi táblázat segítségével alapján is – híven tükrözik e időszak alatt végbement hatalmas változást:

	1995. évi eredmények	Világranglistán elfoglalt helye
Széntermelés	1298 millió tonna	1.
Cementtermelés	450 millió tonna	1.
Pamutszövet-termelés	21 Mrd méter	1.
Színes TV gyártás	19,6 millió darab	1.
Hústermelés	50 millió tonna	1.
Halászati termék	25,4 millió tonna	1.
Olajtartalmú növény termesztés	22,5 millió tonna	1.
Villamosenergia-termelés	1000 Mrd kWh	3.
Műtrágyatermelés	25 millió tonna	3.
Háztartási hűtőszekrény	9,3 millió darab	

Jelentősek voltak már az infrastrukturális beruházások is ebben az időszakban, különösen említésre méltó az út- és vasútépítés, valamint a lakásépítések felgyorsulása. A lakások terén még egy fontos adatot illik megemlíteni, méghozzá azt, hogy a városokban és a falvakban jelentősen nőtt az egy főre jutó lakóterület nagysága. A városokban az 1991. Évi 6,9 m²-ről 1995-re 8,1 m²-re; a falvakban a korábbi 18,6 m²-ről 21 m²-re ugrott az egy főre átlagosan

jutó lakóterület nagysága. Ha belegondolunk, hogy Kína 1,2 milliárdos népessége mellett az egy főre jutó lakóterület a városokban 17,4%-kal, a falvakban pedig 13,5%-kal nőtt, akkor ez a növekedés meghökkentő. Ha belegondolunk, hogy Kínában a falusi lakosság több mint 800 millió főt jelent, akkor az egy főre jutó lakóterület nagyságváltozás durva számítások mellett 4 év alatt 1,92 Mrd m²! lakóterületet építettek, ismételten csak a falvakban; a városokban pedig 480 millió m²-rel bővítették a lakóterület nagyságát.

I.2.3.2. Szerkezeti változások:

A GDP előállításának részarányaiban bekövetkezett változás jelentős eltolódásokat eredményezett a kínai nemzetgazdaság tulajdonszerkezetében. Az állami szektor részesedése a GDP előállításából az 1991. Évi 40%-ról 1995. Évre 30%-ra csökkent, ami hatalmas változásnak tekinthető. A kollektív gazdasági szektor aránya nagyjából megőrizte stabilitását és maradt az 1991. Évi 45% körüli szinten. A VIII. Ötéves terv utolsó évére a magánszektor a KNK összeteljesítményéből 24%-kal, míg az ipari termelésből pedig 30%-kal részesedett, összehasonlítási alapul az ötéves terv első évének 14 és 11%-hoz képest jelentősen megnőtt az egyéni és tőkés magánszektor szerepe a gazdaságban. Ebbe a szektorba értelemszerűen mér beleszámítanak a külföldi tőkeérdekeltségű vállalatok is, amelyek gomba módra való elszaporodásuk a Deng Xiaoping által megfogalmazott új gazdaságpolitikai irányvonal következetes kitartásának a meghirdetésének és alkalmazásának tudható be. Magyarán szólva, 1992-től kezdődően jelentős mennyiségű külföldi tőke áramlott be Kínába.

I.2.3.3. A külgazdasági kapcsolatok kiszélesedése:

Az eltelt 4 év alatt a legnagyobb és legszembetűnőbb változások a külgazdasági kapcsolatok kiszélesítése és a külkereskedelmi forgalom bővítése terén mutatkoztak.

A külkereskedelmi összforgalom folyó áras értéke az 1991. Évi 135,7 Mrd USD-ről 1995-ben 280,9 Mrd USD-re emelkedett, azaz a négy év alatt az összforgalom megkétszereződött. Megduplázódott az export és az import forgalma is, a kivitel 71,9 Mrd USD-ről bővült 148,8 Mrd USD-re, míg a behozatal 63,8 Mrd USD-ről 132,1 Mrd USD –ra növekedett. Ezzel az összforgalommal a KNK 1995-ben a világ 10. Legnagyobb volumenű kereskedelmet lebonyolító országa lett.

A KNK már a világ 227 országával és régiójával tartott fenn kereskedelmi kapcsolatot.

Jelentősen átalakult a kínai külkereskedelem áruszerkezete. Az 1995. Évi kínai export értékéből a gép- és elektronikai ipari termékek részesedése nagymértékben növekedett, ezzel elérte a 29,4%-os arányt. Az importon belül számottevően növekedett a hazai piacon rendkívül keresett, de a hazai kínálatból nem kielégítő mennyiségben rendelkezésre álló nyersanyagok, gépek és szállítóeszközök behozatala.

Jelentősen elszaporodtak a külföldi tőkeérdekeltségű vállalatok száma, 1995-ben már 234000 vállalat dicsekedhetett Kínában való részvételről, amelyek 109,8 Mrd USD forgalmat bonyolítottak le. Ezen külföldi vállalatok a kínai exportból 46,9 Mrd USD-ral részesedtek, ami az összexport 31,5%-ának felel meg! A külföldi vállalatok nemcsak a kínai kivitelben, de a kínai behozatalban is – még nagyobb jelentőséggel – vettek részt. Az évi összimport majdcsak a felét, 47,6%-át tette ki a 62,9 Mrd USD értékű árubehozattal. Az ágazati megoszlás szerint a külföldi tőkeérdekeltségű cégek fele termelővállalat, míg a másik fele a szolgáltatási szférában működik.

A nyitottságot, illetve a nyitottság kiszélesítését mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy 1995-ben a külkereskedelmi forgalom összértéke, illetve az export már a GDP összegének 48, valamint 21,3%-át tette ki.

A KNK legjelentősebb kereskedelmi partnerei a távol-keleti és délkelet-ázsiai térség fejlett és újonnan iparosodott országai és térségei, másrészt pedig az észak-amerikai kontinens, Európa és a csendes-óceáni térség fejlett ipari államai közül kerülnek ki. A kínai külkereskedelmi forgalom összértékének több mint 80%-át képviselő és Kínával 1995-ben már külön-külön is több mint 4 milliárd USD összeforgalmat lebonyolító 14 legjelentősebb partnerországnak az utóbbi öt évben csupán a sorrendje változott, az összetétele nem. 1995-ben a sorrend és a bonyolított forgalom nagysága (Mrd USD):

1.Japán	57,5
2.Hongkong	44,6
3.USA	40,8
4.Tajvan	17,9

A külkereskedelmi partnerek földrajzi megoszlását tekintve, az ázsiai országok túlsúlya a jellemző a '90-es évekre, korábban azonban tapasztalható volt 2/3-os részesedés is.

A külkereskedelmi forgalom a KNK-on belüli földrajzi megoszlás egyenetlen. Ez az egyenetlen arányt több tényező is megmagyarázza: elsősorban a tengerparti fejlettebb tartományok és tartományi jogú nagyvárosok fejlettsége révén tanúsított erősebb tökevonzó hatásuk, másodsorban pedig a reform és nyitási politika egyik alapelve magyarázza meg, még hozzá az, hogy a modernizációs folyamatok először egy kísérleti tartományban, régióban történik, majd országos szintű alkalmazásra csak a siker után történik. 1995-ben Guangdong tartomány csak egymaga 33,1%-kal részesedett az összeforgalomból.

1.2.3.4. A külföldi tőke beáramlása:

Ez az az időszak, amelyben elképesztő méreteket kezdett öltetni a külföldi tőke bevonása és felhasználása. Ez a kedvező irányú változás mindenekelőtt a külföldi tőke felhasználására vonatkozóan megkötött egyezmények számának az ugrásszerű növekedésben, a felhasználáson belül a hitelek további visszaszorulásában és a működő tőkebevonás további térnyerésében nyilvánul meg.

A külföldi tőke felhasználására vonatkozóan 1992 és 1995 között 217283 szerződést kötöttek, ami a reform és nyitási politika első szakaszában eltelt 13 év alatt megkötött szerződések számának az ötszörös értéke. A belső felhasználásra előirányzott külföldi tőke együttes összege 389,7 Mrd USD-t tett ki, azaz 3,2-szeresen haladta meg az első szakasz alatt megkötött szerződésekben szereplő teljes összeget. Az évenkénti megoszlás a következő módon alakult: 1992 – 69,4; 1993 – 123,3; 1994 – 93,8; 1995 – 103,2 Mrd USD. Változás következett be az egy-egy szerződésre eső átlagos összeget illetően: 1992 – 1,2; 1993 – 1,3; 1994 – 1,7; 1995 – 2,5 millió USD.

1979 és 1995 között összesen 258788 beruházási szerződést írtak alá a kínai szervek és cégek a külföldi cégekkel, amelyekben együttesen 395,9 Mrd USD összegű közvetlen tőkebefektetést irányoztak elő. Figyelemre felkeltő, hogy ezen 258788 szerződésből 216761 szerződést – ami 83,8% - 1992 és 1995 között kerültek aláírásra, amelyekben az előirányzott 395,9 Mrd USD-ből ezen időszak szolgáltatta a 86,8%-ot, 343,5 Mrd USD-t.

A hitelek felvétele és a közvetlen tőkebefektetés közötti arányváltás 1992-től figyelhető meg, amikor is a ténylegesen felhasznált 7,9 Mrd USD összegű hitellel szemben ugyanabban az évben 11,3 Mrd USD ténylegesen beruházott külföldi tőkebefektetés valósult meg. A fordulópontot jelentő 1992 után ez az arány még nagyobb eltérést mutat a közvetlen működő tőke javára.

Az 1979 óta ténylegesen igénybe vett 91,4 Mrd USD összegű hitelből és ténylegesen felhasznált 133,2 Mrd USD összegű külföldi működő tőkéből 1992 és 1995 közötti négy évben 38,7 Mrd USD összegű hitel (42,3%) és 109,8 Mrd USD összegű működő tőke (82,4%) (!) került folyósításra, illetve közvetlen tőkebefektetésre.

Ettől az időszaktól kezdődően mutatkozott meg a ténylegesen megvalósult külföldi tőkebefektetések differenciáltabb ágazati és területi megoszlása is. A közvetlen külföldi működő tőke már nemcsak a prosperáló és nagy hasznot biztosító ingatlanpiacra, illetve az idegenforgalommal kapcsolatos szolgáltató ágazatokba, hanem egyre inkább az olcsó kínai nyersanyagot és munkaerőt hasznosító kitermelő és feldolgozó iparágakba áramlik. Kínában a külföldi tőkeérdekeltségű vállalatokat „**sanzi qiye**” csoportba sorolandók (magyarul: három tőkéjű vállalat), amely között megkülönböztetik a kínai-külföldi közös tőkéjű, a kínai-külföldi közös igazgatású és a kizárólagosan külföldiek tulajdonában álló és külföldiek által irányított vállalati formákat. Ezen formák megnyilvánulása a befektetési szerződéseket érintően az első- 63,6%; a második- 15,3%; a harmadik forma pedig 21,1%-os arányt mutatott.

A ténylegesen befektetett külföldi tőke *területi megoszlását* illeti, a tengerparti tartományok és tartományjogú városok túlsúlyban vannak, azzal a különbséggel, hogy Guangdong tartomány, amely 1991-ben 41,6%-ban részesedett, az 1995-re 27,1%-ra csökkent. Növekedést mutatott ezen csökkenés ellensúlyozásaként Jangsu, Fujian, Shangjai város, Shandong tartományokba irányuló külföldi működő tőke.

A ténylegesen felhasznált külföldi hitelekkel kapcsolatosan közel 22%-át az előbbi csökkenő befektetési szándékot tanúsító országok nyújtották, viszont a ténylegesen igénybe vett külföldi hitelek 52%-át (4,8 Mrd USD) – viszonylag kedvező kamatfeltételekkel – továbbra is az IMF és a Világbank és más nemzetközi pénzügyintézetek folyósították. A KNK gazdálkodó szervei ugyanakkor egyre nagyobb mértékben vettek igénybe korszerű komplett berendezéseket szállító multinacionális nagyvállalatok által kínált közép lejáratú kereskedelmi és fejlesztési hiteleket is.

A ténylegesen befektetésre kerülő befektetett tőke eredetét, illetve származási helyét illetően 1995-ben Hongkongból és Makaóból 55%; Tajvanról 8,4%; Szingapúrból 5%; míg egyéb délkelet-ázsiai országokból származó kínai tőke 2-3%-ban nyilvánult meg. Így a „külföldi” tőke több mint 70%-a még a nyolcadik ötéves terv végére is kínai eredetű volt. Visszaesett az 1991-es szinthez képest az USA, Japán, EU és Dél Korea által befektetett tőke nagysága és 1995-ben USA (7,8%), Japán (8,5%), EU (kb. 5%) és Dél Korea (2,8%).

1.2.3.5. Az életszínvonal emelkedése és az életkörülmények javítása:

A gazdaság dinamikus növekedése és a külkapcsolatok erősödése lehetővé tette a kínai nép életszínvonalának, valamint munka- és életkörülményeinek további javítását. A külföldi tőke jelenlétének megnövekedése, valamint a külföldi tőkeérdekeltségű vállalatok gomba módon való elszaporodásnak köszönhetően nagy változások következtek be a munkavállalási- és kereseti lehetőségek bővülése terén.

I.2.3.5.1. *A foglalkoztatottak száma az 1991. Évi 648 millióról 1995 végére 680 millió före emelkedett. Ez a gyarapodás 1/3 : 2/3-os városi túlsúlyban valósult meg.*

*Felerősödött az **urbanizációs tendencia**, míg 1991-ben a városi lakosság 26,4%-ról 1995-re 29%-os nagyságot is meghaladta. A falusi népesség korábbi 73,%-os aránya 71%-ra csökkent.*

A **“kapun belüli munkanélküliség”** jelensége továbbra is megmaradt, kiemelten a vidéki régiókban, amivel kapcsolatosan az utóbbi időkben felerősödött a **belső migráció** jelensége. Ezek az alkalmi munkát kereső “vándormunkások” száma 1995 végére – a szezon jellegétől függően – Kína szerte 60 és 120 millió före volt tehető, amely egyben komoly szociális problémák forrásává vált a városok számára. Ezek a “vándormunkások” többnyire feketén vállaltak munkát rendkívül alacsony bérért és szociális ellátásban sem részesültek. A belső migráció ugyanakkor a bűnözőkké válás komoly forrásává is vált.

A munkaalkalmak és a foglalkoztatottak megoszlása a vállalati formákat is új tendenciát vett fel a városokban és a falvakban egyaránt. A városi foglalkoztatottak 21,1 millió fős növekedése ebben a négy évben az állami szektor létszám bővítésére már csak 6 millió fő jutott, míg a városi kollektív szektorban pedig 3,8 millió fő vesztette el munkáját. Az 1992-től megjelent vegyes tulajdonú részvénytársaságok – vegyes vállalatok – 1995-re már 3,2 millió fő számára biztosított munkalehetőséget. A városi egyéni szektor és a külföldi tőkeérdekeltségű magánszektorban foglalkoztatottak száma 8,7-8,7 millió fővel nőtt. A falusi és vidéki vállalatoknál a foglalkoztatottak létszám növekedése 32,5 millió főt, az egyéni vállalkozók 14,3 millió főt, a magánszektorban pedig 3,5 millió főt tett ki. A falusi gazdaság egyéb szektoraiban – így például a kollektív szektorba sorolt parasztok körében – a foglalkoztatottak száma csökkent.

I.2.3.5.2. *A jövedelmi és fogyasztási viszonyokban is komoly, jelentős javulás ment végbe a vizsgált négy esztendő alatt.*

A falusi lakosság körében az egy före eső tiszta jövedelem az 1991. Évi 708,6 yuan-ról 1995-re 1577,7 yuan-ra nőtt, ami reálértékben évi 4,3%-os átlagos növekedést jelent. Ugyanezen időszak alatt a városi lakosok körében az egy före eső nominál jövedelem 1991. Évi 1544 yuan-ról 1995-re 3893 yuan-ra emelkedett, ami a reáljövedelem évi 7,7%-os átlagos növekedését jelenti.

Ennek megfelelően a városi és falusi *jövedelmi különbségek* tovább nőttek a korábbi 1 : 2,18-as arányról 1 : 2,47-re módosult.

A mezőgazdasági lakosság körében az egy före jutó fogyasztás is 621 yuan-ról 1479 yuan-ra nőtt, ami átlagosan évi 7,4%-os bővülést jelent. A nem mezőgazdasági lakosok egy före eső fogyasztásának a folyóáras értéke 1925 yuan-ról 5044 yuan-ra nőtt, ami változatlan áron átlagosan évi 8,4%-kal nőtt.

A két réteg közötti arány így 1991-es 1 : 3,1-ről 1995-re 1:3,41-re növekedett.

A megtakarítások terén is jelentős növekedésnek lehetett tanúja a kínai kormány. A kínai lakosság megtakarítási hajlama egyike a legerősebbnek a világon. 1995 végén a lakossági takarékbetét-állomány folyóáras értéke elérte a 2966,2 Mrd yuan-es nagyságot. A városi lakosság által megtakarított betétállomány elérte a 2346,7 Mrd yuan-t, míg a vidéki lakosság a 619,5 Mrd yuan-t. A növekedés – az előző évi betétállomány értékéhez – a városi betéteknél 676,4 Mrd yuan, a falusi betéteknél pedig 138 Mrd yuan volt. Az egy före eső megtakarítások 1995 végén országos szinten elérték a 2449 yuan-os nagyságot, amely a városokban 6672, a falvakban viszont 721 yuan-t tett ki. Ennek eredményeként a lakosság kumulált

megetakarításai 1995-ben már meghaladták az az évi folyó áras GDP összeg több mint felét – ami példa nélküli a világon!

Fontos a lakossági megtakarításoknál meg kell említeni, hogy Kínában ez nem azért van így, mert nincs mire költeni az embereknek a pénzüket, hanem mély távol-keleti és konfuciánus életfelfogás hagyományaival rendelkező társadalmakra jellemző. A kínai ember szeret tartalékolni a szűkebb esztendőkre. A bizalom inkább a városi lakosokra jellemző inkább.

Ez a növekvő tendenciát mutató megtakarítási hajlam már tükrözi a kínai gazdaságpolitika iránti bizalmat. Ehhez hozzájárult az is, hogy a vezetésnek sikerült a 21,7%-os inflációs rátát 14,8%-ra leszorítani.

Összegzésképpen, a már másfél évtizedes kínai reform és nyitási politika legsikeresebb időszaka, amely biztosította a megfelelő feltételeket és körülményeket az elkövetkezendő modernizációs időszakokra, kiemelten a IX. Ötéves terv megvalósításához.

I.2.4. A reform és a nyitási politika továbbfejlesztése 1996 és 2000 között¹

A '90-es évtized második felére a reform és nyitási politika továbbfejlesztésének legfontosabb és leglényegesebb feladatait első ízben és a legrészletesebben a VIII. ONGy 1996. Márciusában megtartott 4. Ülésszaka elé terjesztett tervdokumentum fejtette ki, amely "A Kínai Népköztársaság nemzetgazdaság- és társadalomfejlesztésének IX. Ötéves terve és a 2010. Évig szóló főbb távlati célkitűzéseinek a lényege" címet viselte, s amelyet az ONGy képviselői az 1996. Március 17-i ülésén hagytak jóvá. A tervdokumentum – az előszón kívül – 11 fejezetből áll.

Az első fejezet a VIII. Ötéves terv végrehajtásával foglalkozik.

A második fejezet a nemzetgazdaság és a társadalom fejlesztésének az orientáló irányvonalát és főbb célkitűzéseit ismerteti, 2000-ig részletesebben, 2010-ig pedig vázlatosan.

A harmadik fejezet a makroszintű szabályozás és ellenőrzés célkitűzéseit és politikáját tárgyalja.

A negyedik fejezet a nemzetgazdaság folyamatos, gyors és egészséges fejlődésének a fenntartásához szükséges feladatokat ismerteti ágazati bontásban.

Az ötödik fejezet a tudománynak és az oktatásnak az ország felvirágoztatásában játszott stratégiai szerepével foglalkozik.

A hatodik fejezet a regionális gazdaságok, illetve az egyes gazdasági régiók összehangolt fejlődésének az előmozdításához szükséges teendőket ismerteti.

A hetedik fejezet a gazdasági rendszer reformjának az elmélyítésével kapcsolatos feladatokat tárgyalja.

---

¹ Lásd bővebben: Tálás B. – Jordán Gy.: Kína az új évezred küszöbén. Védelmi Tanulmányok.

A nyolcadik fejezet a kifelé való nyitás mértéke bővítésének és színvonala emelésének a szükségességét hangsúlyozza.

A kilencedik fejezet a fenntartható fejlődés stratégiájának a megvalósítását és a szociális ügyek minden oldalú fejlődésének az előmozdítását célzó intézkedéseket ismerteti.

A tizedik fejezet a szocialista szellemi civilizáció építésének és a demokratikus jogrendszer kiépítésének az erősítésére szólít fel.

Végezetül, a tizenegyedik fejezet a haza békés egyesítése nagy ügyének az előmozdítására buzdít.

I.2.4.1. A nemzetgazdaság- és társadalomfejlesztés IX. Ötéves tervének fontosabb célkitűzései (1996-2000):

A dokumentum készítői a IX. Ötéves terv fő célkitűzéseit az alábbiakban foglalták össze:

1. Teljes egészében meg kell valósítani a modernizációs építés második szakaszának stratégiai céljait. 2000-re – a népességet 1,3 milliárd főn belül tartva – meg kell valósítani az egy főre eső GNP megnégyszerezését az 1980-as volumenhez képest. Alapjában fel kell számolni a szegénység jelenségét, és a nép életszínvonalának el kell érnie a szerény jólétet (kínaiul: xiao kang = kis jólét);
2. Gyorsítani kell a modern vállalati rendszer kiépítését, s kezdeti fokon létre kell hozni a szocialista piacgazdasági rendszert;
3. Még jobb anyagi-műszaki alapokat és gazdasági rendszer alapot kell teremteni a jövő század elejére, a modernizációs építés harmadik szakasza stratégiai feladatai megvalósításának a megkezdéséhez.

I.2.4.2. A KKP XV. Kongresszusának a jelentősége:

Az 1997 szeptemberében megtartott XV. Pártkongresszus azért is tekinthető fontos eseménynek, mert 20 év óta ez volt az első kongresszus, amelyen már nem vett részt a kínai reform és nyitási politika, valamint a „sajátosan kínai színezetű szocialista modernizációs építés és a piacgazdasági rendszer” fő atyja, Deng Xiaoping.

A XV. Pártkongresszus különleges politikai jelentősége abból adódott, hogy egyfelől ez volt KKP a XX. Században utoljára összehívott kongresszusa. Ez a körülmény indokoltá tette, hogy ezen a kongresszuson Jiang Zemin főtitkár beszámolóját a XX. Századra való visszatekintéssel és a XXI. Századra való kitekintéssel kezdte.

A két kongresszus között eltelt öt év munkájáról szólva, az államfő kiemelkedő eredményekről számolhatott be. 1992 és 1996 között a bruttó hazai termék (GDP) éves átlagban 12,1%-kal emelkedett. A gazdasági szerkezet kiigazítása szemmel látható előrehaladást ért el. A mezőgazdaság megerősödött, a gabona és más mezőgazdasági termékek termelése stabilan emelkedett. A vízgazdálkodás, a közlekedés, a távközlés, az infrastruktúra és az olyan alapiparágak, mint a vas- és acélgyártás, az energiaipar, a cementgyártás gyors ütemben fejlődtek. A keleti országrész területeinek a gazdasága gyorsan növekedett, a középső és a nyugati országrész területein pedig a gazdasági fejlődés felgyorsult.

A VIII. Ötéves tervet minden tekintetben sikeresen teljesítették, a IX. Ötéves terv végrehajtása 1996-ban kitűnő kezdettel indult.

Az 1994-ben 20% fölé emelkedett inflációt 1995-ben sikerült megfékezni, s 1996-ban 6,1%-ra, 1997-ben pedig 0,8%-ra leszorítani.

A gyors és viszonylag kiegyensúlyozott gazdasági növekedés eredményeképpen a városi és falusi lakosság életszínvonala is számottevően emelkedett. A városi és mezővárosi lakosok egy főre eső megélhetésre fordítható jövedelme éves átlagban és reálértéken 7,2%-kal, a falusi lakosok egy főre eső tiszta jövedelme pedig – ugyancsak éves átlagban és reálértéken – 5,7%-kal nőtt, s így ez az öt év egyike volt a leggyorsabb növekedést felmutató időszakoknak.

A piacon az áru kínálat gazdagodott, s szemmel láthatóan javultak a lakosság ruházkodási, ételmezési, lakással, tartós fogyasztási cikkekkel, közmű- és közlekedési szolgáltatásokkal való ellátottságának a feltételei és mutatói.

A városi és falusi lakosok megtakarításai nagymértékben megnövekedtek. 1996 végén a lakossági takarékbetétek értékösszege már 3852 milliárd yuant tett ki, ami az évi GDP összegének 56,2%-át tette ki. Az ország falvaiban a szegény lakosok száma öt év alatt 32 millióval csökkent.

1992 és 1996 között a *reform és a nyitási politika* terén is új áttöréseket értek el. A szocialista piaczgazdasági rendszer kiépítése követelményeinek megfelelően, erőteljes lépésekkel mozdították elő az olyan rendszerek reformját, mint a pénzügyi, monetáris, áruforgalmi, külkereskedelmi, deviza-, adó-, vám-, tervezési, beruházási, lakásgazdálkodási és társadalombiztosítási rendszer.

Ezzel egyidejűleg, erősödött a piacnak a pénzügyi erőforrások elosztásában játszott alapvető szerepe, s kezdeti fokon létrejöttek a makroszintű szabályozás és ellenőrzés keretei.

Az állami vállalatok reformja a kísérletek bázisán szilárd léptekkel haladt előre, de messze nem olyan mértékben, amennyire szükséges lett volna az e vállalatok gazdálkodásában jelentkező hiányosságok és veszteségek kiküszöböléséhez.

A külkereskedelem és a külföldi tőke felhasználása nagymértékben nőtt. Az ország devizatartalékai szemmel láthatóan növekedtek, 1996 végén meghaladták a 100 milliárd, 1997 végén pedig már megközelítették a 140 milliárd USD-t.

A két kongresszus között biztató eredményeket értek el a *szellemi civilizációs építés és a honvédelem korszerűsítése* terén is.

A tudomány és technika, az oktatás, a kultúra, az egészségügy, a testnevelés és sport, a születésszabályozás területén újabb sikereket értek el.

Az ország békés egyesítésére irányuló több évtizedes erőfeszítések meghozták első nagy eredményüket: a KNK kormánya 1997. július 1-jén véglegesen helyreállította a szuverenitás gyakorlását *Hongkong* egész területén. *Hongkong* visszatérése az anyaországhoz a kínai hazafiak másfél évszázados vágyát valósította meg, s lelkesedéssel tölt el minden kínait hazájában és szerte a világon.

A kínai kormány független, önálló és békés külpolitikája tovább javította a reform és nyitás, valamint a modernizációs építés folytatásához szükséges kedvező külső feltételeket, és növelte Kína nemzetközi befolyását és tekintélyét.

Ezt követően, Jiang Zemin kongresszusi beszámolójában külön fejezetet szentelt a *“Deng Xiaoping-i elmélet”*-nek, majd kifejtette mondandóját:

A „sajátosan kínai színezetű szocialista gazdaság” építése azt jelenti, hogy a *szocializmus feltételei mellett fejlesztjük a piacgazdaságot*, szakadatlanul felszabadítjuk és fejlesztjük a termelőerőket. Ez megköveteli, hogy megőrizzük és tökéletesítsük azt az alapvető gazdasági rendszert, amelyben a szocialista köztulajdon a domináns, de amelyben a különböző tulajdonformákban működő gazdaságok együtt fejlődnek; *megőrizzük és tökéletesítsük a szocialista piacgazdasági rendszert, hogy ezáltal az állam makroszintű szabályozása és ellenőrzése mellett, az erőforrások elosztásánál a piac játsszon alapvető szerepe.*

A „sajátosan kínai színezetű szocialista politika” azt jelenti, hogy a Kínai Kommunista Párt vezetése mellett fejlesszük a szocialista demokrácia politikáját. Ez megköveteli, hogy megőrizzük és tökéletesítsük a munkásosztály által vezetett és a munkás-paraszt szövetség bázisára épülő népi demokratikus diktatúrát. Fejlesztve a demokráciát, tökéletesítve a jogrendszert, *szocialista jogállamot* kell kiépíteni. Olyan politikai helyzetet kell teremteni, amelyre a társadalmi stabilitás, a tiszta és hatékony kormány, az ország különböző nemzetiségű népeinek az egysége, harmóniája és eleven élettereje a jellemző.

A „sajátosan kínai színezetű szocialista kultúra” azt jelenti, hogy a marxizmust véve iránymutatónak és olyan állampolgárok kinevelését tekintve célnak, akik ideálokkal, erkölccsel, kultúrával és fegyelemmel rendelkeznek, a modernizáció, a világ és a jövő felé irányuló, nemzeti, tudományos és népszerű szocialista kultúrát fejlesztünk ki. Ez megköveteli, hogy törekedjünk az egész nemzet ideológiai és erkölcsi minőségének, képzettségi, tudományos és kulturális színvonalának az emelésére, valamint a *virágozzék száz virág, versengjen száz iskola irányvonalához*, a súlypontot az építésre helyezve, virágoztassuk fel a tudományt, az irodalmat és a művészetet.

A kongresszusi beszámoló további fejezetei a fenti három építési terület konkrét feladatainak a részletesebb ismertetését tartalmazzák. “A gazdasági rendszer reformja és a gazdaságfejlesztés stratégiája” címet viselő fejezet e feladatokat az alábbi témakörökre bontva részletezi:

- (1) A tulajdonszerkezet kiigazítása és javítása;
- (2) Az állami vállalatok reformjának a felgyorsítása;
- (3) Az elosztási szerkezet és elosztási mód javítása;
- (4) A piaci mechanizmus szerepének teljes kibontakoztatása, a makroszintű szabályozási és ellenőrzési rendszer tökéletesítése;
- (5) A mezőgazdaság alapvető pozíciójának a megerősítése, a gazdasági szerkezet kiigazítása és javítása;
- (6) A tudomány és az oktatás virágoztatja fel az országot stratégia megvalósítása és a fenntartható fejlődés stratégiája;
- (7) Törekvés a kifelé való nyitás színvonalának az emelésére;
- (8) A nép életének szakadatlan javítása.

A KKP XV. Kongresszusa – a párt szervezeti szabályzatának a módosításával – a marxizmus-leninizmus és a Mao Zedong-i eszme rangjára emelte a Deng Xiaoping-i elméletet, mindhármát a párt tevékenységét meghatározó “iránytű”-ként említve.

I.2.4.3. A IX. Országos Népi Gyűlés 1998. Márciusában megtartott 1. Ülésszaka

1998. március 5-én ült össze a IX. ONGy első ülészaka, hogy meghallgassa a leköszönő Li Peng miniszterelnök beszámolóját az általa irányított kormány elmúlt ötévi munkájáról.

Li Peng miniszterelnök, a kormány elmúlt ötévi munkáját áttekintve, alapjában véve jelentős eredményekről számolhatott be:

A gazdasági fejlődés jó ütemben haladt előre, az ország gazdasági ereje látványosan nőtt. A szocialista piacgazdaság kiépítését célzó reform fontos áttörést ért el, az új makroszintű szabályozási és ellenőrzési rendszer keretei kezdeti fokon létrejöttek, a piacnak az erőforrások elosztásában játszott alapvető jellegű szerepe megerősödött.

A kifelé való nyitás tovább szélesedett, kialakult a minden irányú, sokszintű és széles területekre kiterjedő nyitottság helyzete.

A szocialista demokrácia és a jogrendszer kiépítése erősödött, a nemzeti összefogás és a társadalmi stabilitás tovább szilárdult.

A honvédelem és a hadsereg modernizálása terén újabb lépések történtek.

A városi és falusi lakosok jövedelme szemmel láthatóan növekedett, életszínvonaluk tovább emelkedett.

*Hongkong zökkenőmentesen visszatért az anyaországhoz, s továbbra is megőrizte stabilitását. Az ország újraegyesítése visszafordíthatatlan történelmi tendencia, amelynek politikai tárgyalásokon keresztül fog érvényre jutni az **“egy Kína” és az “egy ország – két rendszer”** elvek alapján, s minden ettől eltérő törekvés vagy elszakadási kísérlet eleve kudarca van ítélve.*

A leköszönő miniszterelnök beszámolójának második részében nyolc pontban összegezte azokat a javaslatokat, amelyeket az új kormány 1998. Évi munkaprogramjának a kidolgozásánál, illetve összeállításánál ajánlott figyelembe venni (bővebben lásd III. sz. Függelék).

I.2.5. Kína külkereskedelmi fejlődése

Ez a rész teljes egészében Wen Guanqing, Xu Haining, Chen Ai'ping, Tian Chunhua: Zhongguo Duiwai Maoyi (magyarul: Kína külkereskedelme) könyv saját fordítás alapján íródott.

Az 1978. Decemberében megtartott KKP XI. KB 3. Plenáris ülésén megfogalmazott irányelvekkel összhangban, ahol a gazdasági irányváltás, mint fő célkitűzés fogalmazódott meg – a reform és nyitási politika megvalósítása, illetve a kínai külgazdaság és – kereskedelem fejlődése végett új helyzet ált elő. Ebben az új helyzetben a külkereskedelem már nem a régi – deficit – szuficit adjusztálására szolgál – hanem jelentős mértékben elő fogja segíteni a GDP növekedését, javítani fogja a hazai ágazati szerkezetet és emelni fogja az ágazati növekedés színvonalát, valamint a vezetői színvonalat.

A XII. Kongresszus után a szocializmus modernizációs kiépítésénél két forrást kell felhasználni: egyrészt a hazai és külföldi forrást; másrészt meg kell tanulni két képességet: belföldi építés szervező képessége és a külföldi gazdasági kapcsolatok fejlesztésének a képessége. Ezzel egy időben kiépíteni a kifelé való nyitás stratégiáját.

Külkereskedelmi volumene bővült, emelkedett a termékek szerkezeti szintje és bővültek a kereskedelmi partnerek.

1980-as évben KNK teljes külkereskedelmi forgalma 38,04 Mrd USD, amelynek 18,12 Mrd – a világ összes export forgalmának csak a 0,9%-át jelentette – részét az export, míg 20,02 Mrd USD forgalmát az import tett ki. Az export áruszerkezetét vizsgálva, megállapítható, hogy ekkor a forgalom 50,7%-át nyersanyagok, míg a 49,7%-át pedig a kész ipari termékek alkották.

Viszonyítási alapként 1995-ben a teljes külkereskedelmi forgalom 280,85 Mrd dolláros nagyságot érte el, ami az 1980-as érték 8,36 szorosa, és ezen forgalmon belül az export 148,77 Mrd USD, az import pedig 132,08 Mrd USD forgalmat biztosított. Az export 1995-ben 9,2 szerez, az import pedig 7,59 szerez növekedést realizált az 1980-as adatokhoz mérten. Ekkorra a KNK exportja már a világ exportjának a 3%-át érte el, amely eredmény a 11. Helyet jelentette Kína számára. Ebben az évben már jelentős változás figyelhető meg az áruszerkezetét illetően, vagyis az összes export forgalom már csak 14,4%-át alkották a nyersanyagok, míg a fennmaradó 85,6%-ot a kész ipari termékek – ezen belül is 21,5%-oban járult hozzá a gépek és szállítmányozási eszközök exportja – adták.

1978- 1995 között éves szinten 16,6%-os külkereskedelmi növekedés volt megállapítható. A KNK a reform és nyitási politika erejével már 227 ország és térséggel állt kereskedelmi kapcsolatban. A tíz legnagyobb partnerei nem változtak, esetleg csak a sorrendben, ezen országok a következők: Japán, Hongkong, USA, EU, Tajvan, Dél-Korea, Oroszország, Kanada és Ausztrália.

2000-re a becsült éves külkereskedelmi forgalmat 400 Mrd USD-ben állapították meg, ráadásul a tervek szerint kiegyenlített lesz az export és az import forgalma (200-200 Mrd USD). Amint már tudjuk, majdnem 20%-kal sikerült túlszáguldaniuk, ugyanis az éves forgalom 2000-ben elérte a 474,3 Mrd USD-t, ami 31,5%-kal meghaladta az előző évit. A kivitel 249,2 Mrd (+27,8%), a behozatal 225,1 Mrd (+35,8%) volt.

I.2.5.1. Kínába áramló külföldi tőke folyamatos növekedést mutat, ezáltal a világ második legnagyobb tőke importérévé vált, a sorban csak az USA előzi meg. 1979-től kezdte meg a KNK a külföldi tőke beengedését, „bevonzását”, ami abban az időben elsősorban a külföldi hitelekre szorítkozott. A nagy változás e téren a Deng Xiaoping által a világgazdaság történelmébe bekerült ominózus „déli utazása” után, vagyis 1992-től kezdve lépett be a külföldi tőke import új stádiumába Kína. Ez volt az első év, amikor külföldi közvetlen tőkebefektetés ténylegesen felhasznált értéke meghaladta a külföldi hitelek ténylegesen felhasznált tőke nagyságát. 1992-1994 három év alatt a kumulált külföldi tőke befektetések szerződéses összege 5,8 szorosát érte el, míg a ténylegesen felhasznált tőke mennyiség 4,1 szeresét tette ki az 1992 előtt 13 év alatt elért értékeknek. A külföldi tőke elsődleges befogadó pontjai a fejlettebb tengerparti városok voltak, majd innen tevődtek át fokozatosan egyéb partmenti, folyó-menti és belső, illetve a nyugati területeken elhelyezkedő városokba és régiókba. 1996 végére Kína összesen 284 ezer szerződést írt alá, engedélyezett, amelyek kumulált szerződéses összege elérte a 469,325 Mrd USD nagyságot és amely összegből 172,217 Mrd USD került ténylegesen felhasználásra. A világ top 500 multinacionális vállalata közül ekkorra már 200 képviseltette magát a világ legnagyobb piacával rendelkező és

legdinamikusabban fejlődő országában. Az 1996. Évi „Világ Befektetési Beszámolóban” KNK – a sikeres három évnek köszönhetően – már a második legnagyobb tőke importőrként szerepel.

I.2.5.2. Sokoldalú, többszínű a kínai technológiai import, a fejlődési ütem gyorsul.

A technológiai importra Kínában már az '50-es években sor került, azonban ezek a volt Szovjetunióból történő főleg építkezéssel kapcsolatos technológia behozatalára korlátozódott. 1979-1996 közötti időszakban a kínai technológiai import fejlődését tekintve már új keretek között egy új stádiumba lépett, amelyet a statisztikák is híven tükröznek. Ez idő alatt 15591 technológiai import projektet engedélyeztek 73,182 Mrd USD szerződéses értékben. Ezek az értékek ugyancsak megdöbbentőek mind nagyságukat tekintve, mind pedig, ha az elmúlt 30 év időszakával végzünk összehasonlítást, ugyanis a szerződések száma 19,45 szeresére; míg a szerződéses érték pedig 7,1 szeresére bővült. A behozatalra elsősorban a 10 legfontosabb külkereskedelmi partnerek között található meg, kiemelve közülük is Japánt, Németországot (volt NSZK-t), USA-t, Angliát és Franciaországot. A technológia behozatali módok között a technológiai engedélyek, a technológiai tanácsadás szolgáltatása, a közös termelés, a közös tervezés és a kulcsfontosságú berendezések behozatala voltak jelentősek. A technológia behozatalának ilyen nagy mérvű irányváltása és bővülése nagyban hozzájárult egyes fontos iparágak kiemelkedő fejlődésében és eredményelérésében. Ilyen iparágak között érdemes megemlíteni a hajógyártást, amely 1978-ban a fejlett országoktól még 20 éves lemaradást tudhatott magának és a 90-es évek közepére már teljes mértékben a nemzetközi normáknak megfelelő technológiával, új termék rendszerrel és biztos nemzetközi versenyerejével bírt. Megemlítendő továbbiakban még a gépek elektronikai ágazata is, amelynek már több mint 400 jelentős vállalata elérte a termelő technológia és a termék tesztelő technológia terén a modern technológiai világszínvonalat.

A kínai technológiai export a 80-es években kezdődött. 1981 és 1996 között összesen 4166 szerződés 16,012 Mrd USD szerződéses értékben valósult meg kivitel. A kivitt érintő országok és régiók száma 72-re tehető, a cél országok elsősorban a fejlődő országok. A kivitt tekintve a fő módok a technológiai engedélyben, technológiai szolgáltatásban, komplett berendezésekben, high-tech termékekben és gyártósorok kivitelében testesültek meg.

1979-1995 között Kína összesen 82052 esetben írt alá külföldivel projektet, illetve munkaerő szerződést, összesen 49,9 Mrd USD szerződéses értékben. 1996-ban 24900 szerződés született 10,273 Mrd USD értékben és év végére a külföldiek száma már elérte a 285700 főt. Ezek az adatok viszont világszinten nagyon alacsonyak még, összesen 1,4% nagyságú szeletet vesz ki Kína.

I.2.5.3. Kínai külkereskedelmi áruszerkezet:

A külkereskedelmi áruszerkezet, így az export- és az import áruszerkezet is fontos információkat nyújt egy adott ország külkereskedelméről, megmutatja az ország gazdasági fejlettségének a szintjét és a nemzetközi piacon termékeinek a versenyerejét. A KNK megalakulása óta, ha végig követjük a külkereskedelmét és nemzetközi versenyerejét Kínának megállapíthatjuk, hogy folyamatos növekedést mutatott.

I.2.5.3.1. A kínai kivitel áruszerkezete:

Bevezetésképpen néhány mondatban összefoglalnám a kivitel áruszerkezetét a reform és nyitási politika előtti időszakot illetően.

1953-as adatok szerint az export 79,4%-át a nyersanyagok, míg a 20,6%-át az ipari késztermékek alkották. Ez időszak után Kínában az ötéves terv az iparosítás jegyében telt. 1966-ra látható fejlődés következett be a két termék kategória arányát tekintve, az arány 60-40%-ra módosult, de még mindig az alapanyag kivitel javára.

1981-ben – a reform és nyitási politika életbe lépésétől számított harmadik évben – első ízben már az ipari késztermékek az összes kivitelben belül elfoglalt 53,7%-os aránya meghaladta a nyersanyagokét. Bár a hatodik ötéves terv (1981-1985) alatt ez a tendencia látványos növekedést nem eredményezett, de a késztermékek 55%-os vezető részesedését többé-kevésbé sikerült fenntartani, kivéve a terv utolsó évét, ahol az 55%-os szint lesüllyedt 49,5%-ra. Az export áruszerkezetének elég elmaradott állapotának megreformálását tartva szem előtt született meg a hetedik ötéves terv (1986-1990), amely két igényt fogalmazott meg a reform végrehajtását illetően. Az egyik igény a nyersanyagkivitel célzó export átváltása késztermékkivitel célzó exportra, valamint másodsorban a feldolgozottságot tekintve is egy váltási igény fogalmazódott meg, nevezetesen, hogy a részlegesen feldolgozott késztermékekkel szemben részesítsék előnyben a teljes mértékben feldolgozott kész termékek kivitelét. Ezek után a kínai kiviteli termékek szerinti megoszlásában jelentős és rohamos változás állt be. Míg a hetedik ötéves terv előtt a két kategória nagyjából kiegyensúlyozott módon járult a kivitelhez, addig 1986-ra a késztermékek aránya 63.6%-ra, 1990-re már 81,6%-ra és 1995-re pedig 85,6%-ra ugrott.

Minőségbeli változás következett be mind a nyersanyagok, mind a késztermékek belső szerkezetén belül.

A kínai kivitel tradicionális nyersanyagait három csoportba sorolhatjuk: egyik az élelmiszer; másik a élelmezésre nem alkalmas nyersanyagok és harmadik csoport a bányászati termékek, kenőolajok, üzemanyag. 1995-ben ez a három nagy csoport az összes kivitel 13,2%-át adta és a összes nyersanyag között 94%-os arányt jelentenek. Az élelmezési alapanyagok között a hús, a hal, a zöldségek és a gyümölcsök kivitele elérte a 7,5 Mrd USD-os volument, 75%-os arányt biztosítva maguknak az élelmiszerek között. A nem élelmezési alapanyagok fő kiviteli cikkei közé sorolandó az állati- és növényi alapanyagok, a textil fonalak, a műtrágya és a bányászati alapanyagok (mint: szén, koks és kőolaj).

Az ipari késztermékek körében is bekövetkezett egy jelentős belső szerkezeti – minőségbeli – változás. A kínai kivitel tradicionális késztermékeit alapanyag összetevői alapján lehet kategorizálni, úgy mint textilipari termékek, vas és acél termékek, fémtermékek, stb. Az 1980-as évektől mai napokig ezen termékek 20%-kal járulnak a kivitelhez, ami azt mutatja, hogy Kína még jelentős mértékben függ az alapanyag-, nyersanyag természetű termékektől. A nyolcadik ötéves terv (1991-1995) alatt érdemes megemlíteni a gépek és szállítási eszközök (telekommunikációs berendezések, elektromos gépek, irodatechnikai felszerelések és az automatikus adatokat kezelő berendezések), valamint az egyéb áruk (játékok, lábbelik, irodaszerek és egyéb könnyűipari termék) gyors növekedését, arányuk folyamatos növekedését. A növekedési ütemük elérte a 17,2%-ot, az arányuk pedig a 37,5%-os nagyságot. 1980-ban az elektromos gépek kivitele elérte az 1.41 Mrd USD nagyságot, ami arra volt elég, hogy az összes kivitelből 7,72%-os volument tudhasson magáénak. 1990-re ez bámulatos bővülést mutatott, azaz a forgalom 11,088 Mrd USD-re nőtt és az arány is 17,86%-ra nőtt. 1995-re ez a látványos növekedés tovább folytatódott és a forgalom már 43,856 Mrd USD-t, az arány pedig 29,48%-ot mutatott.

A textil és ruházati ágazat termékei – Kína tradicionális kiviteli késztermékei – a kiviteli statisztikákat elemezve, ugyancsak növekedést tudhatnak maguknak. 1991-ben az össz kivitel volumenéből a textil- és a ruházati termékek 26,74%-os és 12,51%-os arányt vettek ki, 1993-

ban folytatódott a növekedés 28,41%-ot és 20,08%-ot produkálva, majd 1995-ben volt észlelhető egy kisebb csökkenés 24,12% és 16,14%-ra.

Ezek a fejlődésbeli és növekedési példák jól illusztrálják, hogy az export áruszerkezetén belül a munkaerő-koncentrált ágazatok súly fokozatosan áttevődik a tőke-koncentrált, illetve a tőke és technológia koncentrált iparágak (elektromos gépipar) javára. Ezzel előrejósolva a kilencedik ötéves terv fejlődésbeli változásait és hogy a tőke és technológia koncentrált iparágak a teljes kivitelből egyre nagyobb arányt fognak maguknak kiszelni és végül megvalósítani a második már korábban megfogalmazott igényt, nevezetesen a teljes feldolgozottságú késztermékek kivitelének az átállásának a megvalósítását.

I.2.5.3.2. A kínai behozatal áruszerkezete:

A kínai importt elsősorban a kész ipari termékek behozatalát tartja szem előtt. A 80-as években az össz behozatal 70-80%-át tették ki a kész ipari termékek. A hatodik ötéves terv alatt ez az arány 75,9%-ot, a hetedik ötéves terv alatt 82,6%-ot, a nyolcadik ötéves terv alatt pedig 84%-ot jelentett. A viszonylag elenyésző volumenű nyersanyag behozatal között meg kell említeni a legfontosabbakat, így: élelmiszer, nem-élelmiszer jellegű alapanyagok és a bányászati, üzemanyag és egyéb nyersanyagok.

Az ipari késztermékek között fontos helyet foglalnak el a gépek, szállítási eszközök és alapanyagok szerint kategorizált késztermékek, valamint a vegyi termékek. 1995-ös adatok szerint a kínai gépek, szállítási eszközök 52,6 Mrd USD értékű behozatala az összes behozatal 39,9%-os arány elfoglalására volt elég. Az alapanyagok szerint kategorizált késztermékek importja 28,7 Mrd USD érték 21,8%-ban, míg a vegyipari termékek 17,3 Mrd USD értékű behozatala 13,1%-os arányt biztosított. A fő behozatali termékek ezek szerint: nyersanyag, gépek, berendezések, gabonaolaj termékek, vas és acél, alumínium, réz, vegyipari fertőtlenítő, vegyipari alapanyagok, vegyipari gépek, gyapot, könnyűipari gépek, búza, cukor, gépkocsi és alkatrészek és egyebek.

Ez a szerkezet jól illusztrálja, hogy az iparosodás kiépítése által Kínának nagy mennyiségben szüksége van alapanyagok kínálatára és hogy a belföldi természetes erőforrások kínálati hiánya elég nagy, a kínai feldolgozó ipar színvonala nem elég magas, egyes magas technológiát és magas minőségi fokot igénylő elektromos gépek helyettesítő termékei még mindig behozatalra szorulnak, a népesség életszínvonalának a sokrétűségét, valamint, hogy szükség van az importra, hogy kielégítsék a társadalmi szükségleteket.

I.2.5.3.3. Kínai külkereskedelem regionális megoszlása:

A KNK megalakulása óta, Kína és a világ kapcsolata mindig is a belföldön a nemzetközi politikai, gazdasági szituáció változásaival összhangban alakult.

Az '50-es években a nyugat előli elzárkózottság révén fő külkereskedelmi partnereit a volt Szovjetunió és Kelet-Európa országai jelentették, de mellettük megemlíthető Hongkong, Makaó, Japán és a dél-kelet ázsiai térség is. A '60-as évekbeli, Szovjetunióval való viszony romlásával kínai külkereskedelem fókuszába Japán és a Nyugat országai kerültek. Különösen a '70-es években volt tapasztalható ez a 180 fokos fordulat, amikor is a kínai japán, amerikai és nyugat-európai országok kormányzati és diplomáciai kapcsolatai normalizálódtak, Kína fő kereskedelmi partnerei ezen országok lettek.

1979-ig Kína 170 országgal és régióval alakított ki külkereskedelmi kapcsolatokat. A külkereskedelmi forgalmat tekintve 80%-ban Hongkong, Makaó, Japán, USA és az EGK-val folytatott kapcsolataiból eredt. A reform és nyitási politika meghirdetése után Kína a világ minden országával kialakított többoldalú gazdasági és kereskedelmi kapcsolatot. A VII.

Ötéves terv által megfogalmazott a piac sokszínűsödési stratégia és a hagyományos külkereskedelmi piac fejlesztésének a konszolidálásával egy időben, meg kell nyitni új piacokat, hogy megerősödjön és fejlődjön a fejlődő országokkal való gazdasági és kereskedelmi kapcsolat, valamint, hogy csökkenjenek a kereskedelmi kockázatok. A 90-es évek elejére a kínai külkereskedelmi piac már kialakította – a Hongkong, Makaó régióval, Japánnal, Észak-Amerikával, Nyugat-Európával, valamint dél-kelet Ázsia egyes térségeire összpontosító – szerkezetét. Nyolcadik ötéves terv megerősítette a kiviteli piac sokrétű (vagy több lábón állási) stratégiáját és kialakított új célkitűzéseket, amelyek a következők:

- Szorgalmasan kialakítani az ázsiai piac fókuszpontba vételét,
- Fenntartani a környező piacokat,
- A fejlett és a fejlődő országok piacainak ésszerű felosztása,
- Biztosítani a külgazdasági és külkereskedelmi kapcsolatok egyensúlyát fenntartó fejlődést,
- Minden irányba bővíteni külgazdasági és külkereskedelmi kapcsolatokat.

Konkrét tartalommal megfogalmazódott a nyugati, fejlett ipari országokkal, valamint Hongkong és Makaó térséggel való gazdasági konszolidáció és fejlődés folytatása; illetve kiemelt módon kezelni az ázsiai, afrikai és latin-amerikai országok piacaival való fejlődést; valamint aktívan fejleszteni a körülvevő piacokat.

1995-re Kínának már a világ 227 országával és térségével alakított ki külgazdasági és külkereskedelmi kapcsolatokat, melyek közül kiemeli az ázsiai piacot.

1.□.□.□. számú táblázat

Kína fő kereskedelmi partnerei a külkereskedelmi forgalom függvényében:

Rangsor	Országok/régiók	VII. Ötéves Terv Forgalom (Mrd USD)	VII. Ötéves Terv Arány	VIII. Ötéves Terv Forgalom (Mrd USD)	VIII. Ötéves Terv Arány
1.	Hongkong	143,22	29,45	226,583	22,34
2.	Japán	88,153	18,12	190,057	18,74
3.	USA	49,25	10,13	135,609	13,37
4.	Taivan	5,137	1,06	59,417	5,86
5.	Németország	26,183	5,38	47,491	4,68
6.	Koreai Köztársaság	2,839	0,58	45,229	4,46
7.	Oroszország	16,792	3,45	27,986	2,76
8.	Szingapúr	12,232	2,51	23,173	2,28
9.	Olaszország	10,045	2,07	19,116	1,88
10.	Nagy-Britannia	9,179	1,89	16,145	1,59
11.	Ausztrália	8,406	1,73	15,603	1,54
12.	Franciaország	8,147	1,67	15,354	1,51
13.	Kanada	8,768	1,80	14,795	1,46
14.	Hollandia	5,216	1,07	12,548	1,24
15.	Indonézia	4,151	0,85	12,183	1,20
Összesen		486,397	100	1014,398	100

Forrás: Wen Guanqing, Xu Haining, Chen Ai'ping, Tian Chunhua: Zhongguo Duiwai Maoyi (magyarul: Kína külkereskedelme) könyv 28. Oldala.

I.2.5.4. A kínai külkereskedelem formái:

Az 50-es évekhez visszatérve a külkereskedelem fő formája a megállapodásos kereskedelem volt, aminek az értelmében az aláíró országgal kétoldalú elszámolással folyt a kereskedelem. Ebben az időben az ilyenfajta külkereskedelem az import 78%, az export 70%-át érintette.

A 80-as évek – különösen a Szovjetunió és a keleti blokk széthullása – után már nyílt lehetőség megállapodásos kereskedelem folytatására, ezért átalakult devizás elszámolási kereskedelemre. Ezután már csak a szerződéses-, határ-menti kereskedelem és a termelési együttműködés, mint módozatok kerültek a palettára. A fejlődő országokkal Kína nemcsak deviza-elszámolású, hanem barter kereskedelmet is folytatott.

A reform és nyitási politika után prioritásként megfogalmazódott:

- Több csatornán keresztül fejleszteni a kereskedelmet,
- Gazdagon kihasználni a belföldi gazdasági erőforrásokat,
- Továbbra is fenntartani és kihasználni az alapanyagok és a munkaerő kedvező adottságait, ezáltal bővíteni egyéb kereskedelmi módozatok kihasználását, mint például: kompenzációs kereskedelem, bérmunka lehetőségek, egyebek.

1986-1995 közötti tíz évben a kínai kiviteli szerkezetben a hagyományos kereskedelem csökkenő tendenciát mutatott, míg 1986-ban 81,1%-os fontossággal bírt, addig 1995-re már csak 47,97%-ot jelentett a kivitel módozati megoszlásában. Ennek ellentételezésére a feldolgozó kereskedelem növelte arányát az 1986-os 18,6%-ról 49,54%-ra, ami 1996-ban már 55,8%-os arányban regisztrálódott a statisztikai könyvekben. Ezennel a feldolgozó kereskedelem Kína kivitelének legjelentősebb módja lett. A barter kereskedelem – annak ellenére, hogy még növekvő tendenciát mutatott – volumenét tekintve elenyésző volt, ezt igazolja az 1995-ös adat is, miszerint a KNK összes kiviteléhez mindössze 1,1%-os arányban járult hozzá.

Az import oldalát vizsgálva – a külkereskedelmi módozatok alakulásának fényében – összességében megállapítható, hogy a hagyományos kereskedelem csökkent és kompenzálására itt is ugyancsak a feldolgozó kereskedelem igyekezett. Számszerűen levétítve, a hagyományos kereskedelem 1986-os 82,06%-os aránya 1995-re 32,82%-ra csökkent, valamint az ellentételezőként bizonyuló feldolgozó kereskedelem 1986-os 15,62%-a 1995-re 4,19%-ot tett ki. Harmadsorban említendő meg – az import oldalon – a külföldi tőkebefektetéseket, mint jelentős külkereskedelmi módozat. Ez a módozat 1995-ben 14,19%-ban szolgálta az import bővítését.

A hagyományos kereskedelemnél fontos megemlíteni, hogy könnyen reagál a belföldi inflációs mozgásokra, hatással van rá a RMB árfolyam változása és az ország makro-ökonómiai politikájának a trendje. Magas árak, rugalmatlan RMB árfolyam és az ország makro-ökonómiai politikájának a szigorodásával a hagyományos kereskedelem fejlesztése rendkívül nagy terheket ró az államra, ezért a hagyományos kereskedelem volumenének a csökkentése törvényszerű. Ezzel szemben a feldolgozó kereskedelemről megállapítható, hogy kevés befektetést igényel, alapanyag kínálata biztosított, külföldi értékesítése sem okoz problémát, irányítása is viszonylag kedvező, ezért növekedése is természetesen gyors lehet. De meg kell említeni a hátrányos oldalát is effajta kereskedelemnek. Kína fejlődésének a hátrányait szolgáló tényezők az alábbiak:

- Az ágazati szerkezet fejlődését nem szolgálja,
- A hazai piac azonos termékének a versenyképességét rontja,
- Gazdasági haszna kevés,
- A gazdasági haszon nagy részét a külföldi fél elviszi,
- A külföldi értékesítést a külföldi szervezi, ezért nem tud a kínai vállalat kellő gyakorlatot szerezni a nemzetközi piacon.

I.2.5.4.1. A területi megoszlást illetően a feldolgozó kereskedelem és a barter kereskedelem az országon belül eléggé egyenlőtlenül oszlik meg. Ez az egyenlőtlen megoszlás a régiók közötti gazdasági és fejlettségbeli eltérésekből, különbségekből adódik, valamint, hogy a természetföldrajzi feltételei és ebből adódóan a munkaerő minősége és mennyisége sem egyenlő arányban áll rendelkezésre. A feldolgozó kereskedelem is a tengerparti tartományokra és városokra koncentrálódik, mivel itt kiépültebbek a diplomáciai és kereskedelmi kapcsolatok, valamint ezen régiók gazdaságilag viszonylag fejlettek.

Fontos kiemelni Guangdong (Kanton) tartományt – mint a feldolgozó kereskedelem – fő térségét, ahol az 1995-ös évben 46,833 Mrd USD összegben valósult meg alapanyag feldolgozó kereskedelem, ami az egész ország szintjén 49,2%-ot jelent. Második a rangsorban – bár nagyságrendekkel lemaradva – Sanghaj városa a maga 10,14%-val, majd követi Fujian, Jiangsu, Shandong és Liaoning tartományok.

A barter kereskedelemmel kapcsolatosan elmondható, hogy 1995-ben az országos barter export-import volumenének a rangsorát a főváros, Peking vezeti 700 millió USD összeggel, majd követi öt Heilongjiang tartomány 637 millióval és Tibet alig lemaradva a harmadik helyen 634 millió USD-vel. Összességében megállapítható, hogy a viszonylag nagy barter forgalmat a környező országokkal határos tartományok folytatnak.

I.2.5.5. A kínai nyitás:

A kifelé való nyitás a kínai reform után megfogalmazott alapvető ország stratégia. A kifelé való nyitás stratégiájának alapvető tartalma a következő:

- Nagy erővel fejleszteni és folyamatosan megerősíteni a külföldi gazdasági, kereskedelmi és technológiai eszmecserét és együttműködést,
- Aktívan részt kell venni a nemzetközi cserében és versenyben,
- Elősegíteni KNK a négy-modernizációs stratégia kiépülését.

A nyitással kapcsolatban még megfogalmazódott, hogy a nyitás az egész világ – mind a fejlett, mind pedig a fejlődő országok – irányába történik. Megfogalmazódott továbbra, hogy a nyitás nemcsak kifelé áramlást jelent, hanem a befele vonzással kombinálva valósul meg, továbbá a gazdasági élet az összes területét érinti.

Kína külgazdasági és külkereskedelmi kapcsolataira egy nyitottság – bezártság, izoláltság – erőszakolt nyitás – kezdeményező nyitás folyamat jellemző.

A Ming dinasztia előtti 200 évben izolált, bezárt ország volt. Az ópium háborúval kezdetét vette az európai és amerikai gyarmatosítók által Kínára erőltetett és erőszakolt kifelé való nyitás. Csak a KNK kikiáltásával, 1949-től „szabadult fel” az ország az erőszakolt nyitás alól, de a külgazdasági kapcsolatai ekkor is csak külkereskedelemre, illetve technológiai berendezések behozatalára korlátozódott, ráadásul a volumen is csekély volt. Kína kifelé történő nyitásának mérföldkövét az 1978 végén meghirdetett reform és nyitási politika jelenti.

Kína gyors és nagymértékű nyitását az alábbi intézkedések szemléltetik:

- 1978 decemberében megtartott KKP KB XI. Kongresszusának 3. Plenáris ülésén döntött a gazdasági rendszer reformjáról és a kifelé való nyitásról, vagyis a reform és nyitás a nemzetgazdaság építésének két alapvető pillérévé válása,
- 1979 Guandong és Fujian tartományt megnyitják, különleges politikát folytat, valamint a külgazdasági tevékenységet illetően jelentősen megnőnek a szabad jogai;
- 1980 Shenzhen, Zhuhai, Shantou, Xiamen hivatalosan Különleges Gazdasági Övezetté válnak, majd 1987-ben Hainan szigetét is megnyitják, ezzel Kína legnagyobb Különleges Gazdasági Övezetévé válik;
- 1984-ben megnyitják Dalian, Qingdao, Tianjin, Yantai, Lianyungang, Nantong, Shanghai, Ningbo, Wenzhou, Fuzhou, Guanzhou, Beihai, összesen 14 tengerparti kikötő-várost nyitnak meg,
- 1985-ben nyitott gazdasági politikát folytat a Jangce folyó deltavidéke, a Gyöngy folyam deltavidéke, valamint Fujian tartomány délkeleti térsége;
- 1987-ben a tengerparti övezetekben gazdaságfejlesztési stratégiát hajtanak végre, nagy erővel szorgalmazzák az extravertált gazdasági politika alkalmazását;
- 1991-ben Manzhouli (Mandzsúria), Dandong, Lianchun négy északi part-menti város megnyitása;
- 1992-ben létrehozták a szomszédos országok menti északkeleti, északnyugati és délnyugati három nagy nyitott területet;
- 1992-ben megnyitották Shanghai Pudong kerületét, majd a Jangce folyó mentén továbbiakban megnyitottak 5 várost. Ezzel egy időben 15 tartományi fővárost is megnyitottak.

Kína regionális gazdasági fejlettségbeli különbségei, az egyenetlen fejlődés, valamint a nem egyforma befektetési környezetet és feltételeket kínáló térségek következtében Kínában a nyitási folyamat nem mindenhol egyszerre ment végbe, hanem fokozatosan, szintenként megy végbe fejlődés szélesedése és mélyülése. A gyakorlatban ez úgy valósul meg, hogy kísérletet végeznek egy városban vagy egy tartományban, majd eredményességéről meggyőződve a gyakorlatba való átültetés során fokozatosan vezetik be az elmaradottabb régiókba. A jobb befektetési feltételeket és környezetet kínáló déli és keleti tartományok után a középső és a nyugati régiókba ültetik gyakorlatba.

Az 1996-2000 közötti IX. Ötéves terv megfogalmazta a nyitás regionális kiszélesítését, vagyis kiemelt szerepet kapott a középső és a nyugati régió fejlesztése.

A terv már elejétől kezdve kiszélesítette a középső és nyugati régiók jóváhagyási jogát az aktuális projektek teljes beruházási összegét tekintve, ezennel az eredeti 100 Mrd USD helyett 300 Mrd USD összértékben hagyhatnak jóvá projekteket!

1.2.5.5.1. A kifelé való nyitás tartalma:

1. A nyitási politika Kínában mind szélességében, mind pedig mélységében értendő. Elsődlegesen a külkereskedelem, azon belül is az export nagy erővel történő ösztönzése fogalmazódott meg fő eszközként és célként. Az export-import növekedésen keresztül végbemennek a szerkezeti módosítások és a termékek

innovációja; az import biztosítja a szükséges modern technológiai színvonalat; a nemzetközi versenyben való részvétel pedig elősegíti a hazai vállalatok megerősödését és működési képességeit javítja. Az export kereskedelem a „felhasználni a külföldi tőkét és bevonítani a technológiát” alapelv kiszélesítése következtében az export kapta a leghangsúlyosabb szerepet.

2. Aktívan és hatékonyan kell felhasználni a tőkét. Kínának, mint fejlődő országnak nagyon nagy nehézséget okoz a gazdasági építés érdekében felhalmozni megfelelő belföldi tőkét. 1997-ben a kínai ténylegesen felhasznált közvetlen külföldi tőke az egész társadalom állótőke összbefektetéseiben elfoglalt aránya növekvő tendenciát mutat. Ez az érték 1989-ben 5,4%; 1994-ben 18,4%; míg 1995-ben 16,11% volt. (forrás: 1997-es Kínai külgazdasági és külkereskedelmi Fehér Könyv)
3. Aktívan vonzani kell a modern technológiát és berendezéseket. A hangsúly a technológia importon belül is a gyártó technológián van.

1.2.5.5.2. A kifelé való nyitás megoldatlan problémái:

1. A kifelé nyitás kiszélesítése megkívánja a kínai gazdaság és a világ gazdaság gyors összeolvadását. A kínai nyitás tulajdonképpen a nemzetközi gazdasági vérkeringésbe való bekapcsolódást jelenti. De jelenleg még nem mondható, hogy a kínai gazdaságnak teljes mértékben sikerült bekapcsolódnia a nemzetközi gazdasági rendszerbe. Ennek okai:
  - A kínai nyitási folyamat sajátossága, vagyis az ország kapuinak fokozatos megnyitásban, illetve a folyamatok fokozatos gyakorlatba ültetésében rejlik.
  - A bevonzott tőke volumene marginálisan meghaladja a külföldi közvetlen tőke értékét. 1991 és 1995 között a ténylegesen felhasznált 167 Mrd USD-ral szemben csak 870 millió USD-t hagytak jóvá! A technológiai export-import tekintetében 1991 és 1995 között az import értéke 33,297 Mrd USD, míg az export értéke jelentősen lemaradva mindössze 9,089 Mrd USD-t tett ki. Ezen előbb említett két tényező háttérében az áll, hogy Kína gazdaságfejlődési és technológiai színvonala viszonylag alacsony;
2. A nyitás és a gazdasági rendszer reformjának kiszélesítése és elmélyítése

A kifelé való nyitás fő célkitűzései között szerepel a belföldi piac fokozatos megnyitása, különös tekintettel a WTO tagságba való belépés és az APEC-vel megvalósítani kívánt szabad kereskedelem és beruházás szem előtt tartása mellett a belföldi piacok megnyitását még nagyobb sebességgel kell biztosítani. A '90-es évek elejétől kezdődően a KNK fokozatosan csökkenti a vámokat. 1997-ben az átlagos vámszint 23%-os és 2000-re a 15%-os szintet tűzte ki a kormány. A nem vámjellegű kereskedelmi akadályokat is nagymértékben építi le;
3. A kifelé való nyitás kiszélesítésének szükségszerűen összhangban kell lennie a kifelé és befelé való nyitás szinkronjával. Szélesíteni kell a nyitás mélységét, emelni a kifelé való nyitás színvonalát és egyesíteni kell a belföldi piacot. A központi kormányzat számára ez azt jelenti, hogy erősíteni kell az irányadó térségek gazdasági terveit, az ágazatok politikájában helyet kell adni a makrogazdasági szabályozásnak;

4. A szolgáltatás szektorának nem megfelelő színvonala;
5. Aktívan kell kutatni a regionális gazdasági integráció együttműködési formáit. A nyitás kiszélesítésével a régiók gazdasági együttműködésének a feladatát kiemelten kell kezelni. Kína regionális gazdasági együttműködésének jelenleg két csatornája létezik:
  - APEC, amelyben Kína ígéretet tett 2020-ig a szabad kereskedelem és befektetés létrehozásáról,
  - Az ázsiai-csendes-óceáni térség különleges együttműködési formája.

I.2.6. A kínai reform folyamat húsz évének gazdasági eredményei ¹

A Kínai Népköztársaságban zajló folyamatok meghatározó erejűek a világpolitika és a gazdaság alakulása szempontjából. Nagyhatalmi pozíciója formálásában három tényező egybeesése játszik szerepet, bármelyik hiánya más irányba terelhetné volna a világtörténelem menetét. Ezek: a bipoláris világrend széthullása, az 1979-ben elindított reformok és a modernizációs politika sikere, s az alapadottság, amelyet a mennyiségi tényezők – az ország nagysága, népessége, a természeti erőforrások, a gazdaság növekedése – jelentenek.

A hatalmi struktúra jelenleg stabilabb, mint a társadalom. A tartósan gyors gazdasági növekedés középtávon biztosítja a jelenlegi politikai rendszer fennmaradását. A szerkezeti aránytalanságok, a mélyülő válságjelenségek ellenére a gazdaság növekedési üteme továbbra is meghaladja a világtátlagot.

A világ többnyire a reformfolyamat révén nagyhatalommal váló ország gazdasági növekedését, strukturális gondjainak kezelését csodálja. A makrogazdasági mutatók alapján valóban úgy tűnik, hogy maradéktalanul sikerült teljesíteni az 1978-ban megfogalmazott feladatot. A rendszer stabilitásának köszönhetően őrizni tudja az ún. kínai szocialista piacgazdaság vívmányait. Az a program, amely a központosított irányítási-tervezési rendszer piaci mechanizmusokkal való összekapcsolására épült, gazdasági és politikai nagyhatalommal tette Kínát.

A nehézségek áthidalását célzó csomagterv legfontosabb elemei a belső fogyasztás növelése, az árvíz sújtotta területek újjáépítése és az infrastrukturális beruházások. A belső kereslet növelése az a vélt vagy valós makrogazdasági stabilizáló eszköz, amelytől az új strukturális váltást remélik.

A gazdasági reformok húzóágazata, a mezőgazdaság extenzív tartalékai a kilencvenes évek elejére kimerültek. 1991–1997 között alig észlelhető elmozdulás a 4,8 százalékos növekedési átlagtól. Megoldást a tőke intenzív termelésre való átállás jelenthetne, amihez azonban hiányzik a tőke. A központi költségvetésnek legalább 10 százalékát kellene a mezőgazdasági beruházásokra költeni ahhoz, hogy 4 százalékkal növekedjenek a terméseredmények. A nagy

---

¹ Lásd bővebben: Mészáros Klára – Húsz év reform Kínában. A tengeri örökség dilemmái.
Forrás: www.cegnet.hu/cv/cv115_121.htm

ellenállás miatt nem mertek visszatérni a '80-as években általánossá vált felelősségi – azaz bérleti – rendszerről a nagyüzemi termelési formákhoz.

A gazdasági szerkezetátalakulás középpontjában jelenleg a szolgáltatási ágazatok állnak. A külföldiek előtt korábban zárt szolgáltatási piacok egyre több területét nyitják meg a befektetők előtt. A WTO-konformitás jegyében Kína gyors ütemben integrálódik a szolgáltatási világpiacokba. Az ágazat olyan speciális területei válnak hozzáférhetővé külföldiek számára, mint a reklám, a geológiai feltárás és kutatás, az olajfeldolgozás, az épületgépészet, az ingatlanpiac, a várostervezés, a bank és biztosítási piac, a turizmus, a komputerszerviz, az óceánhajózás, a légi és szárazföldi szállítás, az ügyvédi tanácsadás. A fejlett országokhoz képest azonban még mindig erősen korlátozóak a szolgáltatási szektor protekcionista elemei.

Az infrastrukturális beruházások impozáns méretei ellenére az ágazat hagyományosan szűk keresztmetszete a gazdasági növekedésnek.

A külvilág felé történt nyitás eredményeként megkezdődhetett Kína szerves kapcsolódása a világgazdaságba. Ennek következményeit három – egymástól mereven el nem választható – területen lehet lemérni. A külgazdasági kapcsolatok fejlesztése 1979-től gazdaságpolitikai prioritás. A „nyitott kapuk” politikájának sikerét mutatja az a növekedési pálya, amelyet Kína külkereskedelme volumenének folyamatos bővítésével, valamint a külföldi tőkebefektetések fogadó országaként 1979–2000 között bejárt.

Az önerőre támaszkodás elvére épülő kínai gazdaságban külföldi hitel felvételére csak a '70-es évek közepétől, a működő tőke importjára pedig 1979. Júliusától, a közös vállalatok működéséről elfogadott törvény megszületésétől van lehetőség. Az elmúlt húsz év gyakorlatának eredményeként 1993-tól Kína – az Egyesült Államok mögött – a világ második legjelentősebb működő tőke-befogadó országává vált. A fejlődő országokba irányuló befektetések harmadát hasznosítják Kínában.

A külföldi tőkeberuházásokkal, közös vállalkozásokkal kapcsolatos elvárások 1979 óta lényegében nem változtak annak ellenére, hogy kezdetben magának a működő tőkének – válogatás nélküli – becsalogatása volt a központi feladat.

A reformfolyamat előrehaladtával lényeges átrendeződés figyelhető meg az ágazati prioritások terén. Mindvégig alapvető probléma volt, hogy a külföldi beruházások többnyire az improduktív szféra felé fordultak: inkább a szállodaiiparba vagy lakásépítésbe fektettek be, mint a modern technológiát hordozó ágazatokba. Ennek következtében dinamizáló vagy modernizáló húzóerőt sem jelenthettek a környező kínai vállalatok számára.

1996. április elsején léptek hatályba azok az intézkedések, amelyek a beváltatlan remények korrekciójára irányulnak. A vámtarifa szintjének 35 százalékról 23 százalékra való csökkentése előzte meg a külföldi vállalatok kedvezményeinek megszüntetését. 6000 tételből több mint 4000 árucikk vámtétele csökkent átlagosan 30 százalékkal. A differenciált csökkentés mértéke a versenyképes kínai termékek – bizonyos gyógyszerek, vegyszerek, teherautók stb. – esetében jelentősebb, a kevésbé versenyképes ágazatok termékeinél elenyésző. A vámtarifa módosítására azon kedvezőtlen hatások ellensúlyozása miatt volt szükség, amit a teljesen vagy részben külföldi tulajdonú vállalatok kedvezményeinek megvonása, a vámmentes áru behozatali jog megszüntetése okozott.

A Kína számára fontos beruházások azonban – központi engedély alapján – továbbra is megkaphatják a kedvezményeket. A külföldi és hazai vállalatoknak azonos feltételek szerinti működtetése leginkább a közepes vagy kevésbé fejlett technológiát hordozó termékeket, valamint a kis- és közepes méretű külföldi beruházásokat érinti érzékenyen. Egy új vállalat létesítésének költsége ma már nagyjából 40 százalékkal magasabb, mint a változásokat megelőzően. A 30 millió dollár alatti beruházások vámmentességét 1997-ben, a nagyobb beruházókét 1998 közepén szüntették meg.

Miután a külföldi működő tőke túlnyomó többségét a hagyományosan fejlettebb keleti tengerparti területek gazdasági övezetei fogadják, a szigorító intézkedések is itt éreztetik leginkább hatásukat. A Különleges Gazdasági Övezetek szerepe nem változik, továbbra is kapnak támogatást.

A nemzeti elbánás elvének kiterjesztése a külföldiekre végső soron előnyt jelent a gazdaság valamennyi szereplője számára. A kínai érvelés további eleme annak feltételezése, hogy a kínai vállalatok kedvezőtlen helyzetben vannak az eltérő deviza-elszámolási gyakorlat miatt, a külföldiek számára pedig az okoz kellemetlenséget, hogy nem foglalkozhatnak yuan ügyletekkel.

A nemzetközi munkamegosztásba való bekapcsolódással a külföldi működő tőke-beruházások jelentősége végül is meghaladja az abszolút számokban mérhető eredményeket. A gazdasági modernizáció motorja a beruházásokhoz kapcsolódó külföldi technológiai, gyártási ismeretek átvétele, a menedzsment, a külföldi marketingtapasztalatok elsajátítása.

A jelenlegi, protekcionista elemeket sem nélkülöző gazdaságpolitikai gyakorlat ennek következtében – a külföldi működő tőke pozitív szerepét megkérdőjelező viták ellenére – minden bizonnyal kitart az eddig sikeres külgazdasági nyitottság mellett, amely a gazdasági stratégia meghatározó eleme.

Kínának a gazdasági-műszaki fejlesztéshez szüksége van a külföldi tőkére, technológiára és szaktudásra. Ezek adaptációs közegei a Különleges Gazdasági Övezetekben és a különböző elnevezésekkel és jogokkal felruházott fejlesztési területeken kialakított bázisok.

Az elmaradott tartományok közötti különbségek jelentő problémát jelentenek a nemzetgazdaságban. A GDP-hez való hozzájárulás mértékében ötvenszeres az eltérés a legnagyobb és a legalacsonyabb értéket előállító Guangdong tartomány és Ningxia-hui Autonóm Terület között. Ez jelentős és feloldhatatlan társadalmi feszültség forrása. Eddig nem sikerült megállítani az ország hagyományosan fejlettebb és fejletlenebb részei közötti szakadék mélyülését. A területileg kiegyensúlyozottabb növekedésre, a fejletlen területek felzárkóztatására irányuló törekvések közrejátszanak mind a külföldi tőkebefektetők kiváltságainak szelektív megnyirbálásában, mind a központi kormányzat erőforrást elvonó és újraelosztó szerepvállalásának erősödésében. Gyakorlatilag a fejlettebb tartományokban termelt profit elmaradott körzetekbe való átcsoportosításáról van szó, ami természetesen nem tetszik a fejletteknek. A központi kormányzat centralizációs és a tartományi kormányzatok önállósodási törekvései ellenérdekeltséget teremtenek, ami végül is gazdasági törésvonalak mentén megosztja az országot. Ezzel együtt erős az egymásrataltság, az egység őrzésében való érdekazonosság is, ami megóvjaa az országot attól, hogy az ellentétek kiéleződjenek.

A világgazdaságban elfoglalt dobogós helyek, a statisztikai adatok jelzik a reform húsz évének gazdasági dinamizmusát, a teljesítmények impozáns voltát. A makrogazdasági mutatók mögé pillantva azonban előtűnnek azok a belső szerkezeti aránytalanságok, amelyek felfedik a kínai gazdaság és társadalom gyenge pontjait.

I.2.6.1. Gyenge pontok

A gazdasági fejlődés egyensúlytalanságai miatt Kína politikailag és társadalmilag sebezhetőbb, mint ahogy általában feltételezik. A reformfolyamattal egy sor olyan jelenség is beépült a rendszerbe, amely közvetlenül vagy közvetve veszélyezteti a társadalmi stabilitást:

1. Az állami juttatásokkal földhöz, ingatlanhoz vagy bizonyos nyersanyagokhoz jutó kiváltságosok példája. A különféle vállalkozások működéséhez – például az ingatlanügyletekhez, a tőzsdére való bejegyzéshez, az export-import joghoz – szükséges engedélyek beszerzése már a nehezebben tetten érhető visszaélések körébe tartoznak.

2. A munkanélküliséggel és a szociális háló hiányával párosuló korrupció növeli a lakosság veszélyérzetét. A társadalmi közérzet romlásának konkrét okait olyan jelenségekben lehet megfogalmazni, mint a gazdagok és szegények közötti különbség növekedése; a munkanélküliség és a bűnözési hullám növekedése; a feketegazdaság terjedése, a triádok megjelenése; az állami hivatalnokok és az alvilág összefonódásával nő a kisebb városok, települések, vidéki körzetek lakosságának kiszolgáltatottsága.

3. A jelenlegi gazdasági problémák kulcskérdésének tekintett vállalati veszteségek lefaragásához olyan szerkezetátalakítás vezet, amelynek eredményeként a munkanélküliek 20 milliónyira becsült tömege újabb 10 milliókkal nő. Az állami alkalmazottak 20–30 százaléka tartozik ugyanis az ún. kapun belüli, rejtett munkanélküliek sorába. Elbocsátásuk legalább 9 millió fővel növelné a munkanélküliek kilátástalan tömegét. Elbocsátás helyett ezért számos helyen inkább rendkívül alacsony, a túléléshez éppen csak elegendő száz yuanos (mintegy 12 dolláros) munkabért fizetnek. A mezőgazdaság 150 millió fős munkaképes korú feleslegével együtt a munkanélküliség legalább 180–190 millió embert, azaz a munkaképes lakosság 28 százalékát sújtja. Az alkalmi munkából tengődő belső migráció nagyságrendjét hivatalosan 70 millióra teszik, amit a nem hivatalos források megdupláznak.

4. A foglalkoztatottság amúgy is szorító gondja ezzel tovább mélyül, a gazdaság képtelen felszívni ekkora tömegű munkaerő felesleget. 1991–1996 között mindössze 34 millió új munkahelyet sikerült teremteni, miközben éves átlagban 14,5 millió fiatal jelenik meg a munkaerőpiacon. Marad a mozgásszabadság adminisztratív korlátozása és a hosszabb távon demográfiai súlyos torzuláshoz vezető szigorú népesedéspolitikai. A társadalmi egyenlőtlenségek mélyülésével együtt azzal az időzített bombával is szembe kell nézni, amit a környezet pusztítása jelent:

1.□.□.□. A légszennyezés 5–10-szerese az amerikai városokénak. A veszély valódi nagyságának felméréséhez hiányoznak a környezetszennyezést mérő műszerek és védőberendezések. Elkezdődött a természetes vízgyűjtők kiszáradása, az elsivatagosodás folyamata. Az urbanizáció és a talajerózió következtében a termőföld évente fél százalékkal csökken. A környezetszennyezés okozta károk becsült értéke éves átlagban a GDP 15 százalékával azonos nagyságrendű.

1.□.□.□. A Jangce áradása számos területen felerősíti a környezeti és társadalmi gondokat. Ezek sorából a gabonahiány, a belső migráció bővülése, a városi funkcionáriusokkal és a gazdagokkal szembeni erőszakos cselekmények számának növekedése emelkedik ki.

I.2.6.2. Szükségintézkedések

A feltárt jelenségek súlyát jelzik azok a szükségintézkedések, amelyeket az 1998 márciusában kinevezett új miniszterelnök jelentett be. A Zhu Rongji által meghirdetett intézkedési csomagterv a következő volt:

- A legfontosabbaknak az ázsiai válság által fenyegetett gazdaság növekedésének ösztönzését;
- Az állami bankok megerősítését;
- A veszteséges vállalatok eladását vagy bezárását és több millió új munkahely teremtését jelölte meg;
- A túlburjánzó bürokráciát karcsúsítani kívánja az állami tulajdonú vállalatok mellett az állami apparátust is: három év leforgása alatt 4 millió fővel kell csökkenteni a köztisztviselők számát;
- A veszteséges állami nagyvállalatok és az elaprózott és befejezetlen beruházások ügye, a regionális és strukturális szintkülönbségek mélyülése;
- A gazdasági növekedés egyensúlytalansága;
- Az infláció;
- Az infrastrukturális szűk keresztmetszetek;
- A foglalkoztatottsági gondok;
- A demográfiai feszültségek;
- A mezőgazdaság extenzív tartalékainak kimerülése.

A gazdaság túlfűtöttségének és az inflációnak a megfékezése sikeresnek bizonyult.

1997-ben a kiskereskedelmi árindex mindössze 0,8 százalékkal, a fogyasztói árindex 2,8 százalékkal emelkedett.

Az inflációs ráta alacsony szintjét 1998-ban is sikerült tartani.

A gazdasági szerkezetátalakítás, az állami tulajdonú vállalatok reformja, a rendelkezésre álló eszközök észszerű és hatékony felhasználása továbbra is az egyik legnagyobb kihívás a kínai gazdaság számára.

A másik nagy kihívást veszteséges állami vállalatok jelentik.

Az állami és közösségi tulajdon elegyedése a rejtett privatizációval rendkívül bonyolult viszony rendszert alakít ki a gazdaság szereplői között. Mivel a résztvevők egyikének sem érdeke a helyzet egyértelmű tisztázása, a valós tulajdonviszonyokat inkább csak sejteni, mint tudni lehet. Ezen a ponton válik némileg abszurdá az a gazdaságpolitikai igyekezet, amely a tulajdonreformot a tulajdonformák jelentősebb változása nélkül kívánja végrehajtani.

Középpontba a stabilitás és a fokozatosság elvét állították, tulajdonreformról – a politikai reformokhoz hasonlóan – manapság nem esik szó.

A kilencvenes évek első éveiben az állami vállalatokra vonatkozó koncepció a *privatizációra* épült, amelynek részarányát a tulajdonformákon belül 30-33 százalékra tervezték csökkenteni. Az állami szektornak az ipari termelési érték alapján számolt részesedése 1997-ben mindössze 27,2 százalék volt, a csökkenés azonban nem párosult a liberalizációs folyamatok bővülésével. A privatizáció kifejezés tabunak számít a mai kínai szóhasználatban. Jelenleg az állami vállalatok vezető szerepének fenntartása, a domináns szerep őrzése a kínai gazdaságpolitika egyik alapelve. Hivatalosan az állami nagyvállalatoknak 43 százaléka – nem hivatalosan kétharmada – veszteséges.

Jiang Zemin pártelnök a „*részvénytársaságosítási*” formát kínálja fel megoldásként. Elvileg ugyan elvetették a magánosítás gondolatát, gyakorlatilag része a tulajdonformák diverzifikálásának. A nemzetbiztonsági szempontból fontos ágazatok és tevékenységek –

hadiipar, űrkutatás, energiaellátás, high-tech, pénzkibocsátás stb. – állami kézben maradnak. A *csődeljárás* lehet a veszteséges állami vállalatok felszámolásának egyik módja.

I.2.6.3. A „nagyságból” eredő realitások

Nem sikerült oldani azoknak a feszültségeknek a többségét, amit a szűk infrastrukturális keresztmetszetek, a fejlett és elmaradott régiók közötti feszültségek, a mezőgazdasági termelés extenzív tartalékainak kimerülése, az agrárrolló nyílása, a tőkehiány, a vagyoni különbségek növekedése, a szociális háló széthullása, a foglalkoztatottsági gondok, a migrációs és demográfiai problémák, az infláció elszabadulásának lehetősége és a költségvetési hiány okoz.

A felsorolt problémák ellenére Kína belső helyzete stabil. A tartós, de enyhülő túlfűtöttségről tanúskodó, kiegyensúlyozottabb gazdasági növekedés középtávon biztosíthatja a belső stabilitás fennmaradását. Ezzel együtt világgazdasági és politikai súlyát, növekvő befolyását elsősorban nem annyira a minőségi – gazdasági, technológiai vagy tudományos – fejlettsége, hanem a mennyiségi tényezők – az ország mérete, népességének száma, természeti erőforrásainak gazdagsága, a gazdasági növekedés dinamikája – adja. A nemzetközi munkamegosztásban az iparilag fejlett országok számára a korszerű termékek és technológiák egyik legnagyobb felvevőpiacaként és a különféle bér munka-konstrukciókban jól felhasználható, olcsó munkaerőforrásként, valamint bizonyos nyers- és alapanyagok, élelmiszerek, textíliák, többnyire könnyűipari termékek szállítójaként jön számításba.

Kína alapvetően a hagyományos nemzetközi munkamegosztás szabályai és törvényszerűségei szerint kapcsolódik a világgazdasághoz. Ennek ellenére ma már a világ egyetlen erőközpontjában sem kérdőjelezi meg Kína világpolitikai és gazdasági súlyát, nagyhatalmi szerepvállalásának lehetőségét, jövőbeli meghatározó szerepét.

Kína és a külső – elsősorban fejlett – világ közötti kapcsolattartás mögött kemény gazdasági érdekek húzódnak meg. Kínai részről a továbblépés, a gazdasági-műszaki modernizáció kényszere determinál, a külföldi hatalmak részéről a nagy piac varázsa készlet engedményekre. Ezzel magyarázható az, hogy a kínai külkapcsolati rendszer kereteinek tágítására a gazdasági-fejlesztési törekvések eszközül és egyben célul is szolgálnak.

I.2.7. Kína gazdasági helyzete (2000) ^{1;2;3}

Az 1996-2000 közötti 5 éves periódusban az átlagos éves gazdasági növekedés 8,3%-ot ért el. Az ipari termelés dinamizmusa csökkent, a növekedés 9,9%-os. Az elmúlt évekhez hasonlóan az ipari szektor növekedésének motorja az állami stimulációs program által segített nehézipar (11,1%) volt, míg a könnyűipar termelésének bővülése ismét elmaradt ettől (8,6%). A meghatározó iparágak az energetika, elektromos gépek gyártása, vegyipar, kohászat, elektronika és telekommunikáció. A kínai magángazdaság szerepe egyre nő. Kormányzati adatok szerint az állami, szövetkezeti, és magánszektor egyaránt 1/3-1/3 arányban járul hozzá a GDP-hez. A magánszféra termelésnövekedése meghaladta az állami szektorét, ami jól példázza a magángazdaság növekvő szerepét a gazdaságban.

¹ IMF Annual report 2001

² Zhongguo Tongjijian (Kínai Statisztikai Évkönyv) 2001. Évi kiadásai

³ www.china.org.cn

A kiskereskedelmi eladások 9,9%-kal, a fogyasztói árindex 0,7%-kal nőtt. Figyelembe véve az őszi kormányzati áremelések hatását a közműszektorban, illetve az ingatlanpiaci árak magas növekedési ütemét, a nullához közeli árindex jelzi, hogy a kínai gazdaságban továbbra is jelen van a deflációs hatás. A termelés a legtöbb termék esetében meghaladja a fogyasztást.

A központi kormány a költségvetési hiány és a nagy infrastrukturális projektek finanszírozására ismételten közel 60 milliárd USD értékben bocsátott ki államkötvényt. A *pro-aktív fiskális politika folytatódik*, mert a kormány megítélése szerint a gazdasági növekedés még nem „önjáró”, a belső kereslet állami felpumpálása szükséges a gazdaság fejlődési ütemének fenntartásához. A belföldi kereslet azonban változatlanul lanya, a keresletnövekedésre irányuló politika nem eredményes, és a recesszió veszélye továbbra is fennáll. A rendszer és kínálati oldal reformja nélkül nem várható jelentős változás. Az elmúlt évben 14,7%-kal nőtt a lakossági betétállomány, ami azt jelenti, hogy a lakossághoz eljutó pluszforrások elsősorban nem a fogyasztást, hanem a betétállományt növelték. A valutatartalékok 212 milliárd USD-t értek el, ez közel 47 (!) milliárddal haladja meg a 2000-es szintet. A valutatartalékon belül jelentős nagyságrendű eurót is felhalmoztak. A kínai nemzeti valuta, a RMB árfolyama stabil maradt 2001-ben. A japán jen szeptember óta tartó leértékelődésének megállítására a kínai pénzügy-politikai vezetők felvetették a RMB esetleges leértékelését, illetve az árfolyamsáv kiszélesítését. Rövidtávon azonban nem várható jelentősebb változás az árfolyam-politikában.

A kínai bankrendszer súlyos problémái tekintetében nem történt alapvető változás 2001-ben. A bankszektor döntően állami tulajdonban van, s még hiányos a hitelkihelyezés piaci mechanizmusa. A bankok a tervutasításos rendszer hagyatékaként jelentős rossz hitelállománnyal rendelkeznek. A hivatalos közlések szerint a rossz hitelek a teljes hitelállomány 25%-át teszik ki. Elemzők szerint a befagyott hitelek elérhetik a kihelyezések 50%-át is. A pénzügyi szektor átalakítása érdekében nagy hangsúlyt helyeztek a felügyeleti rendszer fejlesztésére. Az állami vállalatok átalakítása terén nem volt érdemi előrelépés 2001 során. A központi kormány egyelőre nem talált elfogadható megoldást a veszteséges vállalatok átalakítására, tulajdonosváltására (a tőzsdén keresztüli részbeni értékesítés kudarcba fulladt) vagy bezárására.

A növekvő munkanélküliség egyes régiókban nagy társadalmi feszültséget okoz. A gazdasági növekedés lassulása a hivatalos munkanélküliségi adatokban növekedésében is megjelenik. Ezek szerint jelenleg a városi munkanélküliség 4,5%-ra nőtt, bár független elemzők a 15%-os mértéket tartják reálisnak. Ehhez járulnak a vidéki alulfoglalkoztatott, illetve munkanélküli tömegek, számuk a hivatalos adatok szerint 120 millió főt tesz ki. Az általánosan elfogadott nézet szerint Kína gazdaságának évi 7%-os növekedése szükséges a munkaerőpiacra belépők foglalkoztatásához.

A belső regionális különbségek csökkentésére meghirdetett nyugati területek fejlesztési programjában több infrastrukturális beruházást (vasút- és útépités, földgáz és olajvezeték, elektromos távvezeték hálózat) kezdtek el.

1.□.□.□. **Kína társadalmi-gazdasági fejlődésének a kilátásai a XXI. Század első felében**

Az új század – egyben új évezred is – első fele sorsdöntő időszak lesz Kína, a világ és az emberiség számára. Ez az időszak lesz az, amelyben végérvényesen el fog dőlni, hogy az emberiség képes lesz-e a társadalmi-gazdasági fejlődésnek és a modernizációnak olyan útját és olyan módszereit megtalálni, amely az ezt követő évtizedek és évszázadok új generációi számára is biztosítja a megélhetés feltételeit a bolygónkon.

A mai fejlett országok a XIX. Századtól kezdődően, de főleg a XX. Század második felében olyan fejlődési és modernizációs útvonalat jártak be, amelyet a népességét tekintve a világ 4/5-ét kitevő harmadik világ járna be, valószínűleg világméretű ökológiai katasztrófa következne be.

A II. Világháborút követően kibontakozott tudományos és technológiai forradalomnak az emberiség civilizációs fejlődésének egy olyan új modelljét kell világméreteken kialakítani, amely a Földön élő valamennyi ember számára képes emberhez méltó életkörülményeket és az emberiség fennmaradásához szükséges létfeltételeket hosszú távra biztosítani. Ehhez a korábitól merőben eltérő, új gazdasági és politikai világrend, valamint merőben új értékrend és életszemlélet kialakítására, az emberiség erkölcsi megújulására van szükség. Az individualizmust és a gátlástalan önzést a kollektívizmusnak, a másság tolerálásának és tiszteletének, valamint a kölcsönös megértésére és segítőkészségre épülő humanizmusnak felváltania, mert különben az emberiség elpusztítja önmagát.

Egy ilyen – az előbbieken leírt – világrend és értékrend kialakítására az ötezer-éves, ősi civilizációs és kulturális tradíciókkal, valamint a természettel harmóniában élésre törekvő életfelfogással és életszemlélettel rendelkező ázsiai kultúrák alkalmasabbnak tűnnek, mint a fejlett országok népei és nemzetei.

E szempontból talán szerencsésnek is mondható, hogy a világ társadalmi-gazdasági fejlődésének a súlypontja az új évezred küszöbére már – pontosabban az új évszázad első évtizedeiben – egyre jobban az ázsiai és csendes-óceáni térségre, ezen belül is elsősorban a távol-keleti és délkelet-ázsiai térségre tevődik át. Ez idő alatt ebben a térségben – az USA és Japán mellett – egyre növekvő mértékben Kína, illetve a kínai etnikumú gazdasági közösség válik majd a térség társadalmi-gazdasági és politikai fejlődés meghatározó hatalommá.

Kiinduló feltételek

Az új évtized – a harmadik modernizációs szakasz – fő célkitűzéseként fogalmazódott meg a gazdasági fejlődés, a politikai stabilitás, a nemzeti összefonódás és ennek révén a társadalmi haladás szempontjából a kedvező helyzet megőrzése az adott folyamatos előrehaladás, a fejlődés és a növekedés alapfeltételei mellett.

A KNK megalapítása óta, különösen az 1979-ben útjára engedett reform és nyitási politikával a gazdaság tényleges erejének a megnövekedése bőséges anyagi-technikai bázist teremtett az aktuális évtized gazdasági fejlődéséhez. A viszonylag magas megtakarítási ráta és a bőséges munkaerő-kínálat egyben a legfontosabb pénzügyi és humán erőforrást nyújtja a gazdaság növekedéséhez.

Az elmúlt két évtizedben kialakult “sajátosan kínai színezetű szocializmus” építésének egy olyan irányvonala és politikája, ami a további előrehaladáshoz is világosan kijelölte a helyes irányt és a követendő stratégiát.

A nemzetközi feltételeket a kínai vezetés pozitívan könyveli el magának az elkövetkezendő időszak társadalmi-gazdasági fejlődésére nézve. A jelenkor fő kérdése a béke és a fejlődés. A világ a multipolaritás irányába fejlődik, a békés nemzetközi helyzet remélhetően továbbra is fenntartható lesz, így a világ legnagyobb ütemben fejlődő országa a továbbiakban is a gazdasági építésre összpontosíthatja majd az erejét.

Azonban a vezetés tisztában van a fejlődés során keletkező akadályok és nehézségek tényével is. Ezen negatív hatások és tényezők, a gazdasági fejlődést hosszabb távon is fékező, kedvezőtlen körülmények a következők lehetnek: az egy főre eső szántóterület, a vízkészlet, a nyersolaj és egyéb fontos ásványi kincs elégtelensége, az össznépesség tartós növekedése, a nagy tömegű mezőgazdasági munkaerő-felesleg, a foglalkoztatás megoldatlansága, a termelési szerkezet ésszerűtlensége, a környezetszennyezés, a nemzetközi versenyben való helytállás sikertelensége. Figyelembe veszi a kormány a fejlett országok gazdasági és tudományos-műszaki téren meglévő fölényének a nyomását, valamint a nemzetközi kapcsolatok vonalán a hegemónizmussal és a hatalmi politikával szembeni harcot is.

A szakdolgozatom második fejezetét az új évszázad első felében várható társadalmi-gazdasági fejlődés célkitűzéseiről, elképzeléseiről, illetve az új évezredből már eltelt két esztendő gazdasági eredményeiről, vagyis Kína jelenlegi helyzetének ismertetésére szentelem.

2001. évtől kezdődően a KNK belépett a reform és a nyitás politikájának a harmadik szakaszába. Az első két szakasz megfelelően stabil alapokat teremtett az ország számára, ami a bizakodást teljesen megalapozó gazdasági eredményekben is megmutatkoznak. A harmadik szakasz a tizedik ötéves tervvel kezdődött meg, amely célkitűzéseiről az alábbiakban részletesen kívánok majd szólni.

A XXI. Század első felének várható alakulását három szakaszra lehet tagolni, első a 2010-ig terjedő 10 éves időintervallum, ugyanis ezt az időszakot illetően a kínai gazdasági és politikai vezetésnek már néhány éve határozott célkitűzései és elképzelései voltak.

Az ezt követő 15 éves időszak a második, majd követi a harmadik szakasz, amely egy, 2025 és 2050 közötti negyedszázados időszak.

Ezen három időszak tagolása azért alakult így, mert az előretervezett és prognosztizált GDP érték az adott szakasz végére duplázza meg az előző szakasz záró értékét. Vagyis a tervek szerint 2010-re megduplázódik a 2000. Évi GDP értéke, 2025-re a 2010-es érték és 2050-re pedig a 2025-ös GDP értéke duplázódik majd meg és ezzel a teljesítményével a világgazdasági összteljesítményéből való részesedése már meg fogja haladni a kínai népességnek a Föld akkori népességéből való részesedését, általános fejlettségi szintje pedig a mai fejlett országok átlagos fejlettségi szintjét.

A második fejezet kronológiailag a tizedik ötéves tervvel, majd a KNK jelenlegi (2002. Évi) elért eredményeivel és helyzetével, majd pedig a 2010-ig, 2025-ig és végül a 2050-ig terjedő szakaszokkal foglalkozik.

Az első alfejezet – kronológiai sorrendben – a X. Ötéves terv bemutatásával foglalkozik, amely szintén saját fordítás. Háttéranyagként a KNK nemzetgazdasági és társadalmi fejlődés

X. Ötéves tervének összefoglalója szolgál (forrás: www.beijing.gov.cn/chinese_new/beijing_government/15gh/gangyao-china.asp).

II.1. A tizedik ötéves terv (2001-2005)

Húsz év reform, nyitási politika és fejlődés után a KNK társadalmi termelőereje, az ország össz ereje és megítélése, valamint a nép életszínvonala terén egy új, a kereslet – kínálat kapcsolatok szintjére lépett. Nagy változás következett be a rendszer környezetében és a külgazdasági kapcsolatokban. A modernizáció harmadik szakaszának megvalósításához már megfelelő alap teremtődött az előző ötéves terv sikereinek is köszönhetően. Belépván a XXI. Századba, erősödik a gazdasági globalizációs trend, hihetetlen gyors fejlődés figyelhető meg a tudományos-technológia terén, az ipari szerkezet átalakítása gyorsul és a nemzetközi verseny egyre jobban kiéleződik.

A világgazdaság helyzetének mélyreható változásai és fejlődési tendenciája, különösképpen a WTO tagság eredményezhet a KNK számára új fejlődési lehetőségeket, valamint szoros harcot.

Szembeesülve a reform és nyitás, valamint a modernizáció új korszakának a helyzetével és feladataival, ki kell tartani a párt szocializmus kezdeti stádiumában megfogalmazott és mindvégig mellette kitartott tételek mellett, úgy mint:

- Fokozatosan felszabadítani az ideológiát,
- Megfelelő módon kezelni a reformot,
- Fejlődni,
- Kiegyensúlyozott kapcsolatokat fenntartani és biztosítani,
- Biztosítani a társadalom stabilitását.

A fent említettek előterében a tizedik ötéves terv az alábbi irányvonalakat és célkitűzéseket határozta meg:

- Kitartani a fejlődés – mint fő cél és irányelv – mellett.
- A gazdasági előnyök és hátrányok tudatában tisztázni kell a világgazdaság fejlődési tendenciáit és továbbra is ki kell tartania a gazdasági építés fő céljai mellett. Folytatni kell a belföldi szükségletek kiszélesítésének a megvalósítását, valamint a gyors és eredményes fejlődési alapokat szem előtt tartva a lehetőségek megragadását és a gyors fejlődést.
- Ki kell tartani a szerkezeti szabályozás fő irányvonallá tétele mellett. A KNK már belépett abba a stádiumba, ahol már a gazdasági fejlődés előmozdításához szükség van a szerkezeti szabályozásra. Középpontba kell helyezni a gazdaság érdekeinek az emelését és növelni kell a nemzetgazdaság egész minőségét és a nemzetközi versenyerőt, valamint megvalósítani a fenntartható fejlődést. Szabályozni kell az ipari szerkezetet, valamint egyesíteni kell a tulajdonosi-, regionális- és települési szerkezeteket.
- Ki kell tartani a reform és nyitás, valamint a tudományos technológia vezérelte fejlődés fő mozgatóerővé tétele mellett. A reform és a nyitás az erős állam és gazdag nemzet megvalósításához – a mindenkori kínai vezetés fő célkitűzéséhez – vezető út. A tudományos technológia és az innováció olyan döntési tényezők, amelyek növelik az ország össz erejét. A gazdasági fejlődés és szerkezeti szabályozásnak feltétlenül alkalmazkodnia kell a rendszer megújításához és a tudományos technológia

innovációjához. Elengedhetetlenül bővíteni kell a külföldre való nyitást, az aktív „vonzás”-sal vagy „bejövétel”- lel egy időben meg kell valósítani a „kimenetel” stratégiát. Gyorsítani kell a technológiai oktatás stratégiájának, a tudományos technológia nagy iramú fejlesztésének és a munkaerő képzésének a megvalósítását.

- Ki kell tartani a nemzet életszínvonal növelése mellett. Folyamatosan növelni kell a lakosság anyagi és szellemi értékeinek növelését, ami a szocializmus és egyben a gazdasági fejlődés alapvető célkitűzése. Nagy erővel hozzá kell járulni a falusi lakosság és az alacsony jövedelmű rétegek jövedelmi emeléséhez. A gazdasági munkában kiemelt helyet foglal el a vidéki (falusi) lakosság jövedelmének fokozatos emelése. A foglalkoztatottság kiszélesítésének a kérdése is a gazdasági és társadalmi fejlődésnek a fontos célja, meg kell valósítani a foglalkoztatás kedvező bővítésének a gazdasági és társadalmi politikáját. Ezzel egy időben reálisan szabályozni kell a jövedelem elosztó kapcsolatokat és gyorsítani kell a társadalombiztosítási rendszer kiépítését.
- Ki kell tartani a gazdaságot és társadalmat összehangoló fejlődés mellett. Fontos elérendő cél az anyagi társadalom és a szellemi értékek kiépítése. Kiemelt figyelmet kell tulajdonítani a lakosság, természeti erőforrások, az élettér és környezet kérdéseire, továbbá sürgető módon meg kell oldani az élelem, víz, kőolaj és egyéb stratégiai fontosságú természeti erőforrások kérdését, valamint keresztül kell vinni a fenntartható fejlődés stratégiáját.

A tizedik ötéves terv nemzetgazdasági és társadalmi fejlődés fő célkitűzései:

- A nemzetgazdaság viszonylag gyors ütemű fejlődésének a tartása,
- A gazdaság szerkezetének stratégiai szabályozásának látványos eredmény elérése,
- A gazdasági növekedés minőségbeli és hatékonyságbeli látványos emelkedése,
- 2010- re – 2000-es értéket alapul véve – a GDP megduplázása,
- a modernizációs vállalati rendszer átvétele,
- A társadalombiztosítási rendszer viszonylagos kiépítettségének az elérése,
- Mélyebb és szélesebb keretek között részt venni a nemzetközi gazdasági együttműködésben és versenyben.
- A foglalkoztatási csatornák kiszélesítése,
- A lakosság jövedelmének folyamatos emelése,
- Az élettér kiépítése és a környezetvédelem szigorítása,
- A tudományos technológia, oktatás nagy iramban való fejlődése,
- A nemzeti megítélés (ország image) nagy iramban emelkedik,
- A szellemi értékek kiépítése és a demokrácia jogi intézményeinek a kiépítésében kiemelkedő eredmény elérése.

A tizedik ötéves terv makrogazdasági szabályozásának fő célkitűzései:

- A gazdaság fejlődési éves ütemének 7% körüli tartása,
- 2005-re – a 2000-es adatokat alapul véve – a GDP eléri a 12.500 milliárd RMB volument, ami egy főre vetítve eléri a 9400 RMB-t,
- Öt év alatt a települések új foglalkoztatása és a vándorló falusi munkaerő eléri a 40-40 milliót. A települések bejegyzett munkanélküliségi rátáját 5% körül kívánják szabályozni. Az

árszínvonal alapvetően kiegyensúlyozott. A nemzetközi kiadás és bevétel kiegyensúlyozott lesz.

A tizedik ötéves terv gazdasági szerkezetének szabályozását érintő fő célkitűzései:

- Az ipar szerkezetének javítása, illetve a nemzetközi versenyerő erősítése,
- 2005-ben a GDP ágazati megoszlásának alakulása:
  - primer ágazat 13%
  - szekunder ágazat 51%
  - terciér ágazat 36%,
- 2005-ben a foglalkoztatottsági szint ágazati megoszlása:
  - primer ágazat 44%
  - szekunder ágazat 23%
  - terciér ágazat 33%,
- A nemzetgazdaság és a társadalom információs szintje látványosan emelkedik,
- Az infrastruktúra is folyamatosan javuló tendenciát mutat,
- A regionális fejlettségbeli eltérés nagyobbodásának a tendenciája limitálva lesz,
- Az urbanizációs szint is emelkedést mutat.

A tizedik ötéves terv fenntartható fejlődés fő célkitűzései:

- A lakosság természetes szaporulását 9 ezreléken belül kell tartani,
- 2005-re az ország lakosságát 1,33 milliárd főn belül kell tartani,
- Az élettér romlásának tendenciája folytatódik,
- Az erdők által borított területek arányának el kell érnie a 18,2%-ot,
- A városok zölddel borította részeinek aránya 35%-os szintben van alulról limitálva,
- A települések környezetének minőségi javítása, főleg a környezetre káros anyagok kibocsátásának – 2000-es adatokhoz viszonyítva – 10%-os csökkenést kell elérni,
- A természeti erőforrásokkal való gazdaságosabb bánásmód és a környezet védelme is látványos eredményt mutat.

A tizedik ötéves terv tudományos technológia és az oktatás területén elérendő fő célkitűzései:

- 2005-re a társadalmi kutatások és fejlesztések kiadásait a GDP 1,5% felé kell emelni,
- A tudományos technológia innovációs képességeinek erősítése,
- A tudományos technológia gyors fejlődésének a biztosítása,
- Alapvetően a 9 osztályos iskolai elterjesztése, bevezetése. Az általános iskolai oktatásban való részvételt 90% felé kell emelni, míg a középiskolai oktatásnál a bruttó beiratkozás aránya 60%-ban, a felsőfokú oktatásban pedig 15%-ban limitálják a bruttó beiratkozási rátát.

A tizedik ötéves terv a nemzet életszínvonalának emelését szolgáló fő célkitűzései:

- Viszonylag nagy növekedést kell elérni a lakosság életszínvonalának minőségét illetően,
- Alapvető közellátás javítását kell teljesíteni,
- Átlagosan évi 5%-os növekedést kell elérni a lakosság megtakarításait és a falusi lakosság nettó jövedelmét érintően,
- 2005-re országos szinten meg kell valósítani a családonkénti 22 négyzetméteres átlagos alapterületű lakás nagyságot, míg ugyancsak országos szinten kitűzött cél a családonkénti vezetékes TV 40%-os szintje,
- Folytatni kell a városokban az egészségügyi és higiéniai ellátás szintjének, valamint a falvak egészségügyi ellátásának infrastrukturális javítását. El kell érni a lakosság egészségügyi szintjének gyors növekedését.

A megfogalmazott irányvonalak, fejlődési útmutatók és feladatok rövid felvázolása mellett a IV. sz. Függelékben részletesen – a nemzetgazdaság egész területére levetítve – fejtem ki a X. Ötéves tervet.

II.2. Kína jelenlegi helyzete (2001-2002)

Az alábbi alfejezet írásához nagy segítséget nyújtott a China (Zhongguo) 2002. Évi kiadása, amelyből magam végeztem fordítást.

II.2.1. Rövid külpolitikai áttekintés

Először is ki kell emelni, hogy Kína a független és a békés külpolitika híve.

Politikájának alapvető célkitűzései a függetlenség, szuverenitás és az ország területi integritásának a megőrzése, mindent megtesz a kedvező és hosszú távú nemzetközi környezet létrehozása érdekében, hogy Kína végre tudja hajtani reformjait, nyitási és modernizációs politikáját, hogy megőrizze a világbékét és támogassa a közös fejlődést. Ennek fő összetevői:

- 1./ A függetlenség melletti kitartás;
- 2./ A világbéke megőrzése;
- 3./ Baráti és együttműködési kapcsolatok kiépítése;
- 4./ Jó szomszédi viszony fejlesztése;
- 5./ Erősíteni a fejlődő országokkal az egységet és az együttműködést:

Kína mindenkorai külpolitikájának egyik legfontosabb alapelve volt. Mindig is nagy fontosságot tulajdonított a harmadik világ országaival történő baráti és együttműködési kapcsolatoknak, aktívan felkutatni a kölcsönös kiegészítő gazdasági, kereskedelmi és egyéb együttműködési csatornákat;

- 6./ A világ fele való nyitás

Az egyenlőség és a kölcsönös érdekek szem előtt tartásával nyitni mind a fejlett, mind pedig a fejlődő országok irányába.

Kiemelt külpolitikai célkitűzés a szomszédos országokkal folytatott jó szomszédi viszony.

Az új ezredév eljöttével, valamint a szeptember 11-i események után világ minden országának törekedni kell a békés együttélésre.

II.2.1.1. Kína és a fejlődő országok:

Kína és a fejlődő országok közötti magas szintű látogatások megerősítették a politikai konzultációkat, valamint a kereskedelmi és a gazdasági együttműködések kiszélesítését. 2001 áprilisában Jiang Zemin államfő sikeres látogatást tett hat latin amerikai országba – nevezetesen Chilébe, Argentínába, Uruguayba, Brazíliába, Kubába és Venezuelába – ahol új gazdasági együttműködést írtak alá. 2001 júliusában Jiang Zemin sikeres látogatást tett Máltába, Ukrajnába, Moldovába és Fehéroroszországba. 2001 júniusában a kínai macedón kapcsolatok is normalizálódtak. Kína és az afrikai országok közötti kapcsolatok gördülékenyen fejlődtek és stabil előmozdulás történt a Kínai-Afrikai Együttműködési Fórum előkészületének ügyében. 2001 novemberében Li Peng elnök ellátogatott Algériába és Tunéziába. 2002 januárjában a jordán király és az egyiptomi elnök tett látogatást Kínába. 2002 februárjában – az első marokkói uralkodó – VI. Mohamed király tett látogatást Kínába.

II.2.1.2. Kína és a WTO:

2001. november 10-én Dohában tartott IV. WTO Miniszteri Találkozón elfogadták és adaptálták Kína WTO-ba való belépését. Hivatalosan 2001. December 11-én Kína lett a WTO 143. Tagja. A belépés a kínai kormány részéről stratégiai fontos döntés volt a gazdasági globalizáció feltételei alatt és a kínai nyitás új stádiumának a megjelölése mellett.

2001 végére az Állami Tanács releváns osztályai 2300 törvény és rendeletet módosított, valamint 221 adminisztrációs rendeletet törölt. 2001-ben módosították a szerzői jogok törvényét, a védjegy törvényt és a kínai-külföldi közös vállalatok törvényét.

II.2.1.3. Kína és az APEC:

2001. október 20-21-én Shanghai-ban tartották az APEC IX. Informális Csúcsát. A találkozás témája: „Az új század új kihívásai, valamint a részvételen és az együttműködésen keresztül a közös fejlődés elérése.” Kína első ízben adott otthont a APEC Informális Csúcsának, ami új életerőt kölcsönzött az APEC tagok közötti gazdasági és kereskedelmi együttműködéseknek.

II.2.1.4. Kína és a Shanghai-i Együttműködési Szervezet:

2001. június 15-és, Shanghai-ban megalakult a Shanghai-i Együttműködési Szervezet. A Szervezet a „Shanghai-i Ötök” bázisán jelenleg hat ország részvételével alakult meg. Kína, Oroszország, Kazahsztán, Kirgizisztán, Tadzsikisztán és Üzbegisztán által megalakított Szervezet célkitűzései:

- Kölcsönös érdekeken keresztül új regionális együttműködés, valamint
- Kölcsönös bizalmon keresztül biztonság keresése.

A Szervezet tagországai hivatalosan évente egyszer találkoznak és rendszeresen találkoznak a tagországok kormányfői is.

II.2.1.5. Kína és az ENSZ:

2001. október 25-én volt Kína az ENSZ-ben kapott törvényes székének megújításának a 30. Évfordulója. Kína – mint ENSZ alapító tag – tagja az ENSZ BT-nek.

A „szeptember 11.-i” események után Kína megerősítette az ENSZ-szel való kapcsolatát a terrorizmus elleni harcban. 2001, november 13-án a kínai külügyminiszter, Tang Jiaxuan

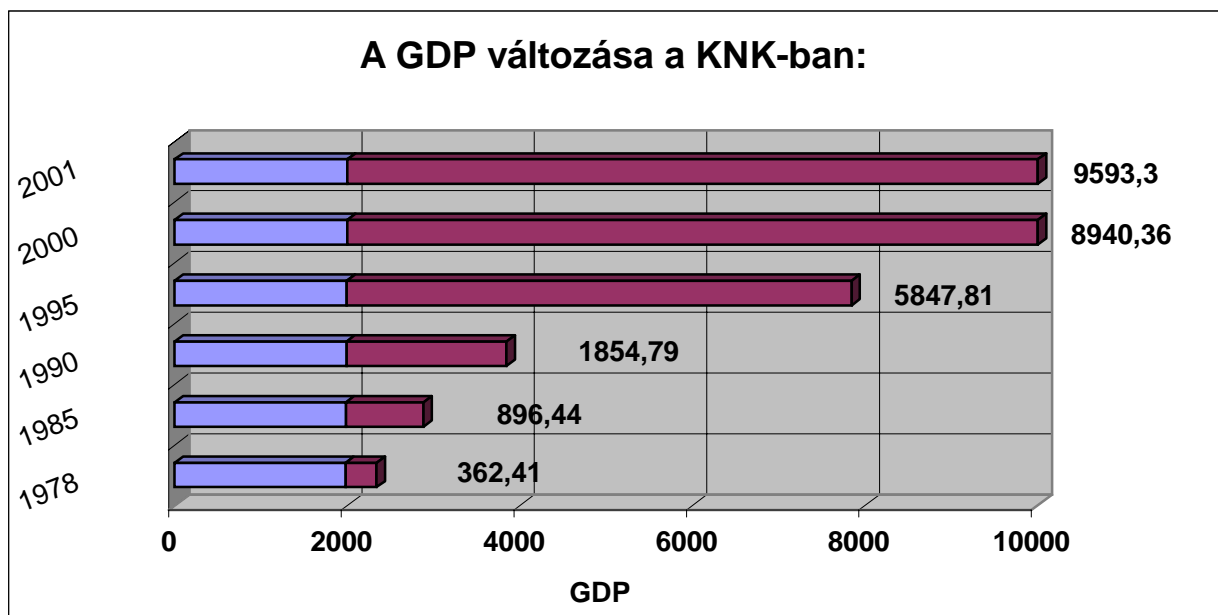
aláírta a „terrorista bombázások elfojtásáról” és a „terrorizmus pénzügyi elfojtásáról” szóló nemzetközi konvenciót.

II.2.2. Nemzetgazdasági fejlődés

II.2.2.1. Gazdasági rendszer:

Az alábbi táblázat segítséget nyújt Kína fejlődésének – a GDP változásának – a végigkövetésében (az adatok Mrd USD-ban vannak megadva):

1. sz. ábra

Forrás: China 2002 pp. 76.

Az 50 évig tartó tervezett és nagy mértékű építkezés eredményeként Kína a világban ma már a legnagyobb fejlődési potenciával bíró nagyhatalom, amely révén a lakosság egyre nagyobb hányada örvendhet viszonylagos jólétnek.

1953-2000 között Kína sikeresen végrehajtott összesen kilenc ötéves tervet, amelyekkel nagyon jó, stabil alapot teremtett a későbbi gazdasági fejlődés számára. Az igazán nagy fejlődést természetesen a reform és nyitási politikának lehet köszönni. A kínai reform egyik legfőbb aspektusa a gazdasági újjáépítés.

A KNK megalakulásának első harminc évében a gazdaságot a tervek által irányított (tervgazdaság) és a gazdasági élet valamennyi szférájára vonatkozóan az Állami Tervbizottságok által előre meghatározott célok és kvóták jellemezték. Így a gyárak és a parasztok is ezen tervek szerint termeltek. Ugyanez volt jellemző a kereskedelmi egységekre is, amelyek értékesítése, termékeik minősége, mennyisége és ármeghatározása is a Tervbizottságok által megszabott módon történt. Ez egyrészt pozitívan, másrészt viszont negatívan szolgálta a gazdaság fejlődését. A pozitívum abban rejlett, hogy ezek a tervek egy biztos fejlődési szintet biztosítottak, de a másik oldalon viszont korlátozó jelleggel hatottak – mintegy gátat állítva – az esetleges nagyobb fejlődési potenciál elérésében. Ezért a '70-es években megfogalmazódott a kínai rendszer reformjának a szükségessége.

A reform az 1978-as falusi, vidéki reformmal vette elejét, ahol megfogalmazásra és bevezetésre került a családi felelősségi rendszer gyakorlata. Ezen bevezetésre kerülő rendszer keretei között a gazdálkodó falusi népnek joga volt a föld használatára, megtervezni gazdálkodásukat és bizonyos mértékben rendelkezni terményiek felett. Az állami monopólium az agrártermékek felvásárlását és marketingjét illetően megszűnt, az árak meghatározása a termények többségében szabaddá vált és a mezőgazdasági fejlődésnek eddig gátat szabó szigorító intézkedések is eltörlésre kerültek. Mindezen új reformlépések nagy kedvet teremtettek a falusi lakosság számára, ami nagy hatással bírt a mezőgazdaság további fejlődésének a lehetőségeire.

1984-ben a reform áttelepült vidékről a városokba, és igazán ekkortól került sor a „városi gazdaság” megreformálására.

1992-ben – 10 év reform és nyitási politika után – került sor a arra a politikára, amelyet a kínai kormány a piacgazdaság megfogalmazásában rögzített. A hivatalos dokumentumok alapján a gazdaság szerkezet reformjának a fő aspektusai a következők voltak:

- A gazdaságban a magánszektor dominanciájának fenntartása mellett ösztönözni kell diverzifikált gazdaság elemeit,
- A piacgazdaság igényeinek megfelelően az állami vállalatok irányítását a modern vállalati rendszernek megfelelően kell átalakítani,
- Az egységes és nyitott piaci rendszert kell létre hozni, amelyben a vidéki és városi piacok, valamint a hazai és a nemzetközi piac összekovácsolódnak és támogatni kell az erőforrások allokációjának az optimalizálását.
- A kormány gazdaságirányítási funkcióit – elsősorban közvetett eszközök segítségével – úgy kell megváltoztatni, hogy létrejöhessen a teljes makro-ökonómiai ellenőrzési rendszer,
- Olyan elosztási rendszer létrehozásának az igénye fogalmazódott meg, ahol az elosztásra a munkának megfelelően kerül sor és ahol a hatékonyság a korrektség szem előtt tartása mellett kerül prioritásba,
- A rendszer azt szorgalmazza a továbbiakban, hogy először egyes emberek és régiók gazdagodnak meg, majd ők segítséget fognak nyújtani abban, hogy mások és más régiók is meggazdagodhassanak,
- Társadalombiztosítási rendszer lesz kimunkálva – a falvakra és városokba egyaránt – amely támogatást fog nyújtani a gazdasági fejlődés egészét érintően, valamint hogy biztosítsa a társadalmi stabilitást.

1997- ben a kínai kormány hangsúlyozott módon hagyott helyet annak a kijelentésének, hogy a nem-magánszektor igenis fontos alkotóeleme a kínai gazdaságnak, amelyben a profitabilitás ösztönzőleg hat a gyártás elemeire, úgy mint a tőkére, technológiára és ezáltal a gazdasági fejlődés még nagyobb vágtában valósulhat meg.

2001-ben összességében megállapítható volt, hogy a gazdaság különböző területein bevezetésre került reformok akadálymentesen valósultak meg és hatalmas eredmények keletkeztek. Jelenleg a szocialista piacgazdasági rendszer a sikeres utat járja és a bebizonyosodott az a megfogalmazás is az erőforrások elosztása terén is, amely szerint a piacnak kell betölteni az alapvető szerepet.

Egy időben a makro-ökonómiai ellenőrző rendszer is megfelelő alapokat tudhat magának.

A fentiekén túlmenően az eddigi gazdasági növekedés extenzív módját felváltotta az intenzív mód.

A tervek szerint 2010-ig, a szocialista piacgazdaság további fejlődése lesz megfigyelhető és 2020-ra egy viszonylag érett szocialista piacgazdasági szerkezetet tudhat majd magának Kína.

II.2.2.2. A háromlépéses fejlődési stratégia:

A kínai kormánynak nagyon világos és határozott gazdaságépítési célkitűzései vannak. 1987-ben került megfogalmazásra első lépésben az 1980-as GNP megduplázása, illetve az elegendő élelem és ruházat biztosítása a nép számára. Az első ilyen célkitűzést a 80-as évek végére el is érték. A második lépésként fogalmazódott meg a huszadik század végére elérendő célként az 1980-as GNP megnégyszereződésének az elérését. Ezt a küldetését is – jóval idő előtt – teljesítette, pontosan 1995-re. A harmadik lépésként – a jelenlegi harmadik modernizációs stratégia harmadik szakasza – fogalmazódott meg, hogy a XXI. Század közepére az egy főre jutó GNP érték elérje a közepesen fejlett országok szintjét.

II.2.2.3. Mezőgazdaság jelenlegi helyzete:

Kína a világkerekség egy olyan érdekes országa, ahol a nagy területe ellenére a világ művelhető területeinek csak 7%-a található és ezzel szemben a világ népességének egyötödét kell élelemmel ellátnia. Sokan azt a kérdést fogalmazzák meg, hogy ki fogja etetni Kínát.

1978 óta – amikortól életbe léptették a falusi reformokat – a KNK mezőgazdasága rohamos léptekkel fejlődött. A több mint 20 év reform alatt a kollektív tulajdonlás melletti kitartás égisze alatt az irányadó elvet a piacgazdaság biztosítja, bátor elszakadást tanúsítva a hagyományos – ideológiákon alapuló – rendszertől. A reform eredményeiben előnyöket hozott a farmereknek, valamint fejlődést a falusi termelő erőknél és gyors fejlődést az agrárszektorban, kiemelten pedig a gabonatermelés és az agrárszektor állandó optimalizálása terén. Végeredményben a kínai mezőgazdaság kiemelkedő eredményeket tudhat magának.

1990-es években a kínai mezőgazdaság a váratlan nehézségek és kihívások ellenére tudta tartani gyors fejlődését.

Az 1996-2000-es ötéves terv alatt a mezőgazdaság 7129,8 Mrd yuan-nal járult a GDP-hez. Konstans árak mellett végzett számításokat végezvén az éves fejlődési üteme 3,5%-ra tehető, ami stabil fejlődést biztosít. 1995-ben a gabona output elérte a 466,62 millió tonnás nagyságot, majd 1998-ban rekordot döntve pedig elérte az 512,3 millió tonnát. 2001-ben komoly szárazság ellenére is elérte a 452,62 millió tonnás nagyságrendet. Kína vezeti jelenleg is gabona, gyapot, leveles dohány, hús, tojás, hal és zöldségek terén a világranglistát.

2. sz. táblázat

	1949	1978	2000	2001
Gabona	11318	30477	46218	45262
Gyapot	44,4	216,7	441,7	532
Olajos magvak	256,4	521,8	2954,8	2872
Cukornád	264,2	2111,6	6828	7700
Cukorrépa	19,1	270,2	807,3	1090
Szárított dohány	4,3	105,2	223,8	204
Tea	4,1	26,8	68,3	69
Gyümölcs	120	657	6225,1	6536
Hús	220	856,3	6125,4	6340
Halászati termékek	45	465,4	4278,5	4375

Forrás: China 2002 pp. 82.

Az egy főre jutó mezőgazdasági terményeket illetően is rendkívüli dinamizmusú növekedés volt tapasztalható. Az egy főre jutó gabonatermés elérte a 366 kg-ot, a hús, tojás és haltermékek terén pedig az egy főre jutó 49,9; 18,1 és 34,4 kg-os szintet, amelyek messzemenően meghaladják a világszintet.

Mindezek mellett alapvető változás történt az agrártermékek keresletét-kínálatát illetően. Minőségbeli változás ment végbe az egykori krónikus hiányt tekintve, ugyanis jelenleg már egyensúly, sőt többlet is realizálódni látszott a gabonatermés terén.

II.2.2.3.1. Falusi vállalatok:

Kialakulásukat és jelentős fejlődésüket a falusi reformoknak, valamint a mezőgazdaságban történő tudományos technológiai fejlődésnek köszönhetik. Hatékonyságuk az agrártermelés terén jelentős mértékben növekedett és a falusi munkaerő függetlenedése a földtől eredményezte a falusi vállalatok biztos megalapulását és fejlődési útját.

A gazdaság számos rétegében megtalálhatók ezek a vállalatok, így: ipar, agrártermékeket feldolgozó, közlekedés és kommunikáció, építkezés, kereskedelem és vendéglátás terén.

2000-ben Kínában a falusi vállalatok száma meghaladta a 20,85 milliós nagyságot, amelyek 128,2 millió fő foglalkoztatásáért voltak dicsérhetőek és 2720 Mrd yuan hozzáadott értéket generáltak, ami az előző évhez képest 9,14%-os bővülést jelent.

Jelenleg ezen mezővárosi vállalatok a falusi lakosság jövedelem emelésének a fő forrásaivá váltak a vidéki gazdasági fejlődés mellett.

II.2.2.3.2. A tudományos technológia beszövődése az agrárszektorba:

1949-ben a tudományos technológia támogatása az agrárszektorra 20%-ot tett ki, amely arány mára már 42%-ká növekedett.

A tudományos technológia (sci-tech) nagymértékben segítette a mezőgazdaság fejlődését, amire szükség is van Kína természetföldrajzi és népességi adottságait tekintve. A fejlődés elsősorban kutatások terén vált nyilvánvalóvá a különböző hibrid rizsek, kukorica, az évenként több termést adó termények esetében.

2001 februárjában Yuan Longping tudós kapta meg a legmagasabb tudományos technológiai díjat. Az ő forradalmi kutatási eredményei révén Kína újraírhatta a rizstermesztés történelmét. 1949 óta a kínai tudósok 40 fajta termény esetében értek el jelentőségteljes eredményeket és közel 5000 magas hozamú, jó minőségű válfajt fejlesztettek ki. A terményjavítással kapcsolatosan a kínai tudósok eredményes kutatásai révén négy vagy öt alkalommal került sor termény megújításra és minden alkalommal 10-30%-os hozambővülést értek el. A hektáronkénti hozam az 1950-es 1,16 tonna mára már 4,82 tonnát biztosít, hála a tudományos technológiai kutatások sikeres mivoltának.

Az illetékes állami szervek több tudományos technológiai program kivitelezését kezdték el, úgy mint a „Szikra Program”-ot, „A Fontos Elért Eredményeket Támogató Terv”-et, „Préri Tűz Program”-ot és egyéb programterveket.

II.2.2.4. Ipar:

A XX. Század második felében, elsősorban a reform és nyitási politika évtizedeiben a kínai ipar fejlődése is rohamos ütemet produkált. 1952 és 2000 közötti időszakban – konstans árak

mellett – az ipari szektor évenkénti növekedési üteme elérte a 11,5%-os nagyságot. A reform első és második időszaka (1979-2000) alatt ez a növekedési ütem 11,6%-os volt.

2001-ben az összes nagy állami és nem-állami vállalat állóeszköz értéke elérte a 13418,4 Mrd yuan-t és az általuk generált nemzeti ipari hozzáadott értékük elérte a 4260,7 Mrd yuan-t, ami az előző évihez képest 8,9%-os növekedés.

Az elmúlt öt évtized alatt a fő ipari termékeket illetően több tízszeres, valamely termékek esetében pedig 100-szoros növekedés regisztrálható. Kína vezeti a világ acél-, szén-, cement-, műtrágyatermelését és a TV gyártását.

1978-ban a köz- és az állami tulajdonlású vállalatok 77,6%, míg a kollektív tulajdonlású vállalatok 22,4%-ot tettek ki.

A reform és nyitási politika hatalmas extenzív fejlődési teret adott a gazdaság különböző területeinek.

A magán ipari vállalatok és a külföldi, hongkongi, makaói vagy tajvani tőke érdekeltségű vállalatok gyors növekedést mutattak.

2000-ben az állami tulajdonú ipari vállalatok és holdingok 48,3%-ban járultak hozzá az össz kibocsátást illetően, ezen vállalatok 59,2%-ban járultak hozzá az ipari hozzáadott érték nagyságához, valamint a foglalkoztatottakat tekintve 55,5%-ot foglalkoztattak és az összes hasznóból 56,1%-ban részesültek. Ezzel szemben a kollektív tulajdonlású vállalatok 15,2%-ban járultak az összes kibocsátáshoz, az ipari hozzáadott értékük 03,9%-os nagyságot érte el és 16,6%-os foglalkoztatási szinttel zárták a 2000-es statisztikákat.

A külföldi, Hongkong, Tajvan és Makaó tőke érdekeltségű vállalatok 27,1%-kal szolgálták az ipari kibocsátás nagyságát, az ipari hozzáadott értékben 22,5%-os, a foglalkoztatást illetően 14,7%-os szintet érték el.

A magánvállalatok esetében az ipari kibocsátást 9,4%-kal bővítették és a foglalkoztatási kérdés megoldását 13,2%-kal tudták segíteni.

Fő ipari termékek kibocsátásának a növekedése:

3. sz. táblázat

Termékek	Egység	1952	1978	2000	2001
Nyers szén	100 millió tonna	0,66	6,18	9,98	11,1
Nyersolaj (!)	10000 tonna	44	10405	16300	16500
Energia (!)	100 millió kWh	73	2566	13556	14780
Acél	10000 tonna	135	3178	12850	15266
Cement	10000 tonna	286	6524	59700	64000
Gépkocsi	10000		14,91	207	233,4
Színes Tv	10000		0,38	3936	3967,1
Fonál	10000 tonna	65,6	238,2	657	699,8
Ruhaanyag	10000 millió méter	38,3	110,3	277	290,6
Cukor	10000 tonna	45	227	700	619
Kénsav	10000 tonna	19	661	2427	2740,1
Műtrágya	10000 tonna	3,9	869,3	3186	3396,5
Növényvédőszer	10000 tonna	0,2	53,3	60,7	69,6
Integrált áramkör	100 millió darab		0,3	58,8	63,6
Mobil telekommunikációs berendezés	10000 set			1505	2473,9
Mikroelektronikai	10000 set			672	758

számítógép					
-------------------	--	--	--	--	--

Forrás: China 2002 pp.89.

Az állami vállalatok reformja mindig is kulcskérdésként fogalmazódott meg a kínai politikában. A reform és nyitási politika elindítása óta Kína számos kísérletet tett, minden eszközt bevetve a hosszú távon veszteséges állami vállalatok problémáját megoldani igyekvő reformok érdekében. A Társasági Törvénynek megfelelően az 1994-ben 2473 állami vállalat közül 1999-re 2016 vállalat céges formává alakult.

2001-ben az állami tulajdonú vállalatok és holdingok az összes hozzáadott érték terén 1519,8 Mrd yuan-os értéket produkáltak, ami az előző évihez képest 8,1%-os növekedést jelent. Az összes profitot nézve megállapítható, hogy ezen vállalatok és holdingok összességében nyereségesnek bizonyultak, elérve a 233,03 Mrd yuan-os szintet. Még ebben az évben elmondható, hogy ezen vállalatok a legtöbb iparág terén csökkentették deficitüket vagy növelték profitjukat.

1990-as években a generátorok kapacitása megháromszorozódott, 100 millió kW-ról 300 millió kW értékre növekedett (2001-ben 315 millió kW). 2001-ben az összes generált energia elérte az 1478 milliárd kWh-ás nagyságot. Az éves növekedés a kapacitás terén 7,5%, a generált energiát illetően pedig 9%.

Az erőművek terén Kína egy új fejlődési szakaszba lépett.

A fő erőművek most már lefedik az ország összes városát és a vidék nagy részét. A régi 220 kV-os akkumulátorokat fokozatosan felváltják az 500 kV-osak a tartományok- és régiók közötti megfelelő továbbítása végett.

A **bányászat** technológiai szintjének a fejlődése stabil növekedést mutat. Manapság Kínának megvannak azon képességei, amelyek a 10 millió tonnás külszíni szénbányák, valamint a közepes és nagy bányászati térségek tervezéséhez, építéséhez és felszereléséhez szükségeltetik.

2001-ben Kína már több mint 80 millió tonnányi szenet exportált, ezzel a világ második legnagyobb szénexportáló országává vált.

II.2.2.4.1. Gépipar:

Kína járműipara mára már képes magas színvonalú komplett berendezéseket előállítani szolgáltatni, mint például nagy gázturbinákat, nukleáris erő szetteket, ultra-magas feszültségű egyenáramot szállító és transzformáló berendezéseket, valamint nagy metallurgiai, trágyázó, petrokémiai üzemeket, új papírgyártó és textil berendezéseket.

Az elektromos gépipari termékek exportja Kína kivitelének egyik fő pillérévé vált, amit az ágazat 2001-ben elért 84,89 Mrd USD-os nettó nyeresége bizonyít.

Az 1990-es években az ország egyik pillér ágazata, az gépjárműgyártás stabilan fejlődött. Ezt bizonyítja az 1995-ben még csak 1,45 milliós, de 2000-re már 2,07 milliós kibocsátás is, ami éves szinten 7,33%-os növekedést feltételez. A személygépkocsikat illetően is rohamos ütemű fejlődés volt jellemző, ami a kibocsátás terén is tükröződik: 1995-ös 323000-es nagyság 2000-re már 607000-es nagysággá növekedett. Ez a nagy mértékű – majdnem duplázódás – éves szinten 19,17%-os ütemet feltételez.

A gépjárműgyártás terén 2001-ben 2334 milliós kibocsátással az előző évihez (2000) képest 12,8%-os bővülés mérhető.

II.2.2.4.2. Petrolkémia:

1999-ben elsődleges feldolgozásra 270 millió tonnányi kőolaj, 176 millió tonnányi nyersolaj, majd az ebből termelt 105 millió tonnányi gázolaj és kerozin alapvetően a belföldi igények kielégítésére volt csak elégséges. Ugyanebben az évben Kínának 4,42 millió tonnányi etilént előállítására volt kapacitása, de csak 4,35 millió tonnányit bocsátott ki.

Jelenleg Kína az elsődleges kőolaj feldolgozásra rendelkezésre álló kapacitása harmadik helyet biztosít a világ ranglétra fokán, ötödiket az etilén kibocsátása és negyedik helyet foglal el a szintetikus gumi kibocsátás területén.

A kőolaj és a földgáz fejlődésének a szem előtt tartása mellett, 1996 és 2000 között a kőolaj geológiai kutatások 3,7 Mrd tonnányi és a földgáz geológiai kutatások 1104,6 Mrd köbméternyi készletek létét igazoltak. Ebben az időszakban Kína 798 millió tonnányi nyersolajat és 116,5 Mrd köbméternyi földgázt fejt ki. A kőolaj és földgáz fogyasztásának az aránya az össz nemzeti egyidejű energiafogyasztásban az 1995-os 23,6% és 2,5%-os szinthez mérve 2000. évben 17,5% és 1,8%-ra növekedett.

A 2001. évi kőolaj kibocsátás 1,2%-kal 165 millió tonnás nagyságot, valamint a földgáz nyeres területén 11,5%-os 30,34 Mrd köbméteres volumenre bővült.

II.2.2.5. Közlekedés

II.2.2.5.1. Országutak:

A mindenkori kínai kormány az infrastrukturális adottságok kiépítésének gyorsítása fókuszpontjában egyik fő alappilléreként az országutak fejlesztését jelölte meg.

1998 és 2000 közötti hároméves időszakban az ezen téren eszközölt befektetések megközelítették az éves 200 Mrd yuan-es nagyságot. 2001-ben ez az adat az előző három év átlagát 20%-kal meghaladta, vagyis az infrastrukturális beruházások volumene elérte a 260 Mrd yuan-es szintet. Ez a szint 32000 km-nyi autótút és 3017 km hosszú autópálya építésére volt elegendő. 2001-re elmondható, hogy az autótutak össz hossza országos szinten elérte az 1698000 km-t és a 19000 km hosszúságú autópálya nagyságot.

A tizedik ötéves terv keretében a kormány felgyorsította az elmaradott régiókban történő útpépítéseket, kiemelten a jelenleg kedvező befektetéseket kínáló közép- és belső-kínai területeken.

Az országút sűrűség eléri a 17,7km/100 négyzetkilométert.

II.2.2.5.2. Kikötők:

A kínai part-menti kikötők építésének a fókuszában mindig is szén-, konténerek-, vas-, gabona- és RoRo hajók szállítása, valamint a tengerbe való mélyvízi bejutás állt.

Kína különösen megerősítette a konténer szállító rendszerét. Mélyvízi konténer rakodóállomásokat épített ki Dalian, Tianjin, Qingdao, Shanghai, Ningbo, Xiamen és Shenzhen városainál.

Megerősítették a szénszállító rendszerek kikötőinek a kiépítését is. Számos szénszállító rendszert szolgáló kikötő kiépítése valósult meg.

Felújították és bővítették a nyersolaj és a vasérc importot szolgáló kikötőket.

2000. év végére a part-menti kikötőknek összesen 2400 kikötőhelyük volt, beleszámolva a 640 mélyvízi kikötőhelyet is, összesen 988 millió tonna rakodó kapacitással. A speciális konténer kikötőhelyek 12 millió standard konténer rakodását teszik lehetővé.

II.2.2.5.3. Vasút:

2001. év végére Kína elérte a 70100 km hosszú vasúthálózat nagyságot.

II.2.2.5.4. Polgári légi közlekedés:

2001-ben Kína 139 menetrend szerint közlekedő járatok fogadására és indítására alkalmas repülőtérrel rendelkezik. A légi teherszállítmányozás volumene 4,37 Mrd t-km-rel, a személyszállítás terén pedig 109,1 Mrd fő-km-es forgalommal dicsekedhet. A teher nagysága elérte az 1,71 millió tonnát.

Kína menetrend szerint közlekedő járatainak a száma 1143, amelyből 1009 belföldi 134 várost érint és 134 nemzetközi járata 33 ország 62 városába szállítja az utazni vágyókat.

II.2.2.6. Űripar, új- és high-technológia

II.2.2.6.1. Űripar, űrkutatás:

1956-os alakulása óta a kínai űrkutatás sajátos utat járt be.

Jelenleg, Kína az ötödik ország, amely függetlenül fejleszt és lő mesterséges szatelliteket a világűrbe. A harmadik ország, amely felderítő technológiával is rendelkezik. Kína számos fontos technológiai területen kitűnt, úgy mint rakéta technológia, statikusan keringő szatellitek kilövése, tesztelése és ellenőrzése terén. Hatalmas eredményeket mutatott fel a kommunikációs szatellitek terén is.

Kína 1970 áprilisa – amikor első mesterséges műholdját, a „Dongfang No.1” (magyarul: Kelet 1.) kilőtte – óta 2000 végére már 75 műholdat – közülük 48-at Kína maga fejlesztett ki – sikeresen lőtt ki.

A jelenleg majdcsak a felénél járó tizedik ötéves terv alatt Kína az elmúlt 30 évben kilőtt szatellitek majdcsak a felét kilövi. Ezen elsősorban kommunikációs, navigációs, meteorológiai, űrkutató és egyéb célt szolgáló műholdak lesznek.

Rakétahordozók terén Kína kifejlesztette a „Hosszú Menetelés” rakétahordozó szériát. 2002. márciusában Kína 66 kilövést hajtott végre program keretében.

2002. március 15-én Kína sikeresen kilőtte a „Shenzhou III” nevű emberi űrhajót.

II.2.2.7. Informatika

Kína életében el nem hanyagolható, szinte nélkülözhetetlen lett az Internet. 2001-ben az Internet felhasználók száma elérte a 33,7 millió főt, amely az előző évi adathoz képest 49,8%-os (!) növekedést mutat.

Kínai számítógépgyártó vállalatok, a Legend és a Founder vezető szerepet töltenek be a kínai piacon, ugyanakkor termékeivel már megjelentek a nemzetközi piacokon is. Mára már Kína iparának első pillérét jelenti az információs ipar. Statisztikák kimutatták, hogy a kibocsátási értéket, az értékesítés volumenét, a profitot tekintve az elektronikus és telekommunikációs berendezések gyártásával foglalkozó iparág túlszárnyalta az összes hagyományos ágazatot és hogy a GNP-hez a legnagyobb arányban járul hozzá.

II.2.2.8. Pénzügy és biztosítás

II.2.2.8.1. Pénzügyi rendszer:

Az elmúlt néhány évtizedben a Kínai Népi Bank – gyakorolva a központi bank funkcióit és erejét – kezelte az ipari és kereskedelmi hiteleket és megtakarításokat is. Ennek értelmében a KNB igazából nem is volt tekinthető központi banknak, de nem is lehetett a piacgazdaság törvényeinek megfelelő kereskedelmi egységnek sem tekinteni.

A változás az 1979-es reform és nyitási politika adoptációjával kezdődött el. Kína a kifelé való nyitási politikájának megerősítése mellett számos bankreformot indított el. Következésképpen a kínai pénzügyi ágazat stabilan fejlődött. 2001 végére a nemzeti valuta megtakarításainak az egyenlege az összes pénzügyi intézményt tekintve 14400 Mrd yuan-t tett ki és ezzel szemben a hitelek 11200 Mrd yuan-t. A jelenlegi kínai pénzügyi rendszerről elmondható, hogy a központi bank irányítása, ellenőrzése és felügyelete jellemzi. A központi bank alatt helyezkednek el a politikai relációjú bankok, valamint a kereskedelmi- pénzügyi bankok. Kínában a bankrendszer tehát háromszintű.

Ez a változás az 1984-es bankreformmal vette elejét, amikor is megfogalmazásra került, hogy a Központi Bank nem foglalkozhat hitelezéssel, hanem feladatuként a központi bank funkcióinak a gyakorlása mellett felügyelni a makro-ökonómiai ellenőrzés végzése a bankrendszeren keresztül.

1994-ben a Bank of China, a Kínai Ipari és Kereskedelmi Bank, a Kínai Mezőgazdasági Bank és a Kínai Építési Bank állami tulajdonba kerültek, valamint ekkor került sor a három politika relációjú („politikai”) bank létrehozására is, név szerint: a Kínai Mezőgazdaság-fejlesztési Bank, az Állami Fejlesztési bank és a Kínai Import és Export Bank. 1995-ben kihirdetésre került a Kereskedelmi Bankok Törvénye is, amely megteremtette a feltételeket a kereskedelmi bankok rendszerének és a szervezeti felépítésnek a létrehozásához, valamint a jogi alapot a szakosodott állami bankok állami kereskedelmi bankokká való válásához. 1996-tól kezdődően számos vegyes bank jött létre, a pénzügyi intézmények száma rohamosan növekedett és a pénzügyi szolgáltatások is a társadalmi élet nélkülözhetetlen részévé váltak. Az 1997-es ázsiai pénzügyi krízist követően, a pénzügyi krízissel szembeni védekezés érdekében 1998-ban a Kínai Népi Bank felállított külön menedzsment, ellenőrzési és felügyeleti rendszert, amelyek célja a bankok, értékpapírral foglalkozó cégek és biztosítási cégek felügyelete volt, továbbá eltörölték a tartományi szintű fiókokat és létrehoztak kilenc tartományok-közötti (önálló területi és - városi) fiókot.

II.2.2.8.2. RMB árfolyamának az ellenőrzése:

A RMB – Kína törvényes fizetőeszköze – kibocsátása és ellenőrzése felett kizárólagos joga a központi banknak van. A RMB átváltási árfolyamait is a központi bank, a Kínai Népi Bank határozza meg, míg a közzétételért a Deviza Felügyelet Állami Adminisztrációja felel.

1994-ben Kína megreformálta a deviza rendszert, összevonta a RMB átváltási rátáit és adaptálta a bank átváltási elszámolás rendszerét, valamint felállította az egyesített bankközi deviza piacot. Ezen az alapon Kína bevonta a bank átváltási elszámolás rendszerébe a külföldi tőkével alapított vállalkozások deviza ügyleteit is.

1996. december 1-én Kína hivatalosan is elfogadta a Nemzetközi Daviza és Tőke Megállapodás nyolcadik cikkelyét és megvalósította a RMB konvertibilitását.

1997-ben – amikor szembe találta magát az ázsiai pénzügyi válsággal, a kínai kormány kijelentette, hogy a RMB átváltási rátájának stabilnak kell maradnia és hogy a nemzeti valuta nem davalválódhat. Kína tekintélyes nemzetközi elismerésre tett szert.

2001-ben Kína valutatartalékai elérték a 212,2 Mrd USD-t.

2002 közepén a valutatartalékok meghaladták a 246,6 Mrd USD-t!

Mindezek mellett a különböző pénzügyi vállalkozások stabilan növekedtek és Kína a modern nemzetközi pénzügyi ügyletekhez való integrálódása érdekében új vállalkozásokat nyitott meg, úgy mint az ügyfél hitelezés, az értékpapír befektetési alapok és a biztosítással összekapcsolt befektetéseket.

II.2.2.8.3. A bank rendszer nyitása:

Az elmúlt több mint húsz évben Kína pénzügyi intézményei stabilan szélessebre nyíltak a külvilág előtt. Ezen időszak alatt külföldi tőkéjű és kínai-külföldi közösen irányított pénzügyi intézmények láttak napvilágot a Különleges Gazdasági Övezetekben, a tengerparti és a belső központi városokban. Bővültek tehát a külföldi alapítású bankok RMB ügyletekkel való tapasztalatai is.

Jelenleg Kína 23 városában és Hainan tartományban 190 külföldi alapítású pénzügyi intézmény van.

1998. augusztusában a külföldi tőkéjű bankok RMB ügyleteinek kísérleti területei Shanghai-tól kiszélesedtek Shenzhen-ig.

1999. márciusában engedély tette lehetővé ezen bankok számára, hogy Kína egész területén a központi városokban fiókot nyithassanak. 2001-ben már 31 külföldi alapítású bank foglalkozott RMB ügyletekkel. 2002-től kezdődően Kína minden évben meghatározott számban nyit meg városokat a külföldi bankok előtt, hogy RMB ügyletekkel foglalkozhassanak. Viszont a kormány garantálja, hogy öt éven belül nem állítanak fel regionális korlátokat.

Ezzel egyidőben kínai kereskedelmi bankok nyitottak meg fiókokat külföldön és nemzetközi hitelezési ügyletekbe kezdtek bele.. Magyarország számára a legaktuálisabb nyitás talán a Bank of China nyitása Budapesten. A Bank of China-t első helyre sorolják méreteit és külföldi kintlévőségeit tekintve.

1980-ban Kína megújította Világbank tagságát és visszatért az IMF-hez is.

1985-ben Kína ghivatalosan is csatlakozott az Afrikai Fejlesztési Bankhoz és 1986-ban hivatalosan is tagja lett az Ázsiai Fejlesztési Banknak.

II.2.2.8.4. Értéktőzsde:

1990-1991-ben Kína megalapította shanghai-ban és Shenzhen-ben az értéktőzsdét.

Az elmúlt évtizedben a KNK-ben végbement az a folyamat, aminek az eléréséhez más országoknak évszázadok kelettek, vagyis az értékpapír piac naggyá nőtte és rendezetnek mondhatta magát.

Mára Kína értéktőzsdéja közel 4350 Mrd zuan tőkével, az árfolyamlistán 1160 vállalat szerzésével és 66,504 millió befektetővel dicsekedhet.

A kínai értékpapír piac fejlődése nagyban hozzájárult az állami vállalatok reformjához, azok rendszerének megváltoztatásához, valamint lehetővé tette a két rendszer közötti stabil átmenetet.

A piaci joggal összhangban a rendszer változása ösztönzőleg hatott a kis és közepes állami vállalatok részvény-holding rendszerének kialakításához, ami nagy mértékben hozzásegítette

a legfontosabb, a rendszer problematikájának a megoldását a tervgazdálkodásról a piacgazdaságra való áttérés ideje alatt.

A hétköznapi emberek számára az értékpapír piac a banki betétek mellett egy újabb fontos befektetési csatorna lett.

Folyamatosan javultak az értékpapír kereskedelem metódusai is. Megvalósult a papír nélküli disztribúció és –kereskedelem, valamint a fő technikai eszközöket tekintve felzárkóztak a világ élvonalához is.

2001-ben – a statisztikák szerint – Kína 84 „A” részvényt bocsátott ki 109,8 Mrd yuan, valamint 9 féle „B” és „H” részvényt 7 Mrd USD bevételhez jutva.

II.2.2.8.5. Biztosítás:

A kínai biztosítási ágazat 1980-ban kezdte újra tevékenységét.

1981-ben a Kínai Népi Biztosítási Vállalat kormányzati részlegről átalakult egy – az összes tartományban fiókkal rendelkező – szakosított vállalattá.

1996-ban a Kínai Népi Biztosítási Vállalat nagy lépést tett neg az adminisztrációs rendszer és a működési mód átalakítása révén amodern vállalati rendszer kialakításának és a nemzetközi piaccal való összeolvadásának érdekében.

Jogi alapokat teremtett meg a „Biztosítási törvény” kihirdetésével és a Kínai Biztosítási Felügyeleti és Irányítási Bizottság megalakításával.

1999-ben Kínában összesen 29 biztosító cég tevékenykedett, köztük 4 állami, 10 vegyes, 5 kínai-külföldi közösen irányított vállalat, valamint külföldi alapítású biztosító cégek 5 fiókja.

2001-ben országsszerte 597 biztosító intézmény létezett, amelyekből 333 vagyombiztosítással és 264 életbiztosítással foglalkozott.

II.2.3. Kifelé való nyitás

II.2.3.1. Általánosságok:

1978 decemberében került megfogalmazásra és kihirdetésre a reform és nyitási politika, innentől beszélhetünk a KNK történelmében szoros értelemben vett nyitásról.

Az 1980-as évek elején Kína 5 speciális gazdasági övezetet hozott létre (SEZ), ezek: Shenzhen, Zhuhai, Shantou, Xiamen és Hainan tartomány. Majd 1984-ben további nyitásokat valósított meg, nevezetesen 14 parti várost nyitott meg a nagyvilág számára. 1985-től tovább folyt a nyitás, félszigetek és deltatorokolatok mentén – létrehozva egy nyitott parti gazdasági övezetet. 1990-ben született döntés a sanghaji Pudong Új Zóna és a Jangce-folyó menti számos város megnyitásáról. 1992 – a híres „déli utazás”-t – követően a kínai kormány számos határ-menti város és valamennyi tartomány és autonóm terület fővárosainak megnyitásáról döntött. Ezzel 15 vámszabadterület, 47 állami szintű gazdaság- és technológiafejlesztési övezet, valamint 53 új- és high-tech iparfejlesztési övezet jött létre.

Következésképpen, Kína egy körkörös, többszintű, széleskörű, nyitott szerkezetet hozott létre, beleintegrálva a part-menti-, határ-menti-, folyó-menti és belső területeket.

Ezen térségek – különböző kedvezményű politikát adoptálva – mintegy ablakként funkcionálva vezető szerepet töltenek be az export-orientált gazdasági fejlődésben, amely

export révén devizás bevétel generálódik, aminek ellentételezéseként technológiai import valósul meg.

II.2.3.2. A külföldi tőke felhasználása:

A külföldi tőke felhasználása Kínában különböző csatornák és módozatok szerint megy végbe. Így három fő kategóriába sorolhatjuk ezen módozatokat:

1. Külföldi hitel
2. Közvetlen külföldi tőkebefektetés
3. Közös vállalat

Ad 1. Külföldi hitelek: külföldi kormányoktól nemzetközi pénzügyi szervezetek, külföldi kereskedelmi bankok, export hitelek, külföldi kötvények kibocsátása

Ad 2. Közvetlen külföldi befektetések: külföldi-kínai vegyes vállalatok, kínai-külföldi együttműködési vállalatok, teljesen külföldi tulajdonú vállalatok, kínai-külföldi együttműködési fejlesztési projektek,

Ad 3. Egyéb külföldi befektetések: nemzetközi lízing, kompenzációs kereskedelem.

1979 és 2001 közötti időszak alatt a Kínába irányuló közvetlen külföldi befektetések ténylegesen felhasznált tőke értéke – valós értéken – elérte a 393,5 Mrd USD-t. Jelenleg Kína USA után a második legnagyobb tőke-importáló ország a világon.

Az 1980-as évek eleje óta Kína hatalmas nagyságú anyagi és természetes készleteket, emberi erőforrást halmozott fel, amely nagy segítséggel bírt Kína megfelelő szintű infrastruktúrát épített ki, amely megfelelő befektetési környezetet teremtett. Mindemellett Kína 50o-nál is több, külföldiekkel kapcsolatos törvényt és rendeletet hirdet ki a befektetések megfelelő jogi garanciájának a biztosítása érdekében. 1997 végén Kína átalakította és kihirdette a "Külföldi befektetők számára az iparágak kalauz"-át, amely nagy ösztönzéssel bírt az agrárágazatok, energia, kommunikáció, fontos nyers és feldolgozott anyagok, valamint az új-és high-tech ágazatok kiegyensúlyozott fejlődését, az erőforrások kiegyensúlyozott felhasználását és a környezetvédelmet. 2001-ik év végére a világ 170 országából érkező külföldi üzletemberek összesen 390000 vállalatot alapítottak. Számos nagy nemzetközi konzorcium és multinacionális vállalat nagy érdeklődést mutatott a kínai piac iránt és ezt a ténytet misem bizonyítja jobban, mint hogy a világ top 500 multinacionális vállalat közül 400 eszközölt befektetést Kínában. Kína az egyik legjobb befektetési környezettel rendelkező ország – állítják befektetők és pénzügyi körök.

II.2.4. Külgazdaság

Az import és az export is jelentős növekedést ért el. 2001-ben a külkereskedelem összforgalma elérte az 509,8 Mrd USD-t, ami 7,5%-os növekedést jelent a 2000. Évi adathoz viszonyítva. A forgalom iránya szerinti megoszlásban az export 266,2 Mrd USD, míg az import 243,6 Mrd USD forgalmat produkált. Az exporton belül az általános kereskedelem 111,9 Mrd USD, a tavalyihoz képest 6,4%-os növekedést realizált, vele szemben a feldolgozó kereskedelem 147,5 Mrd USD, vagyis az előző évi adathoz képest 7,1%-os bővülést ért el. Az elektromos gépipari és a high-tech termékek kivitele növekedett a legnagyobb ütemben, szám szerint az elektromos gépipari termékek exportja 118,8 Mrd USD-os forgalmat, vagyis 2,3%-os forgalom növekedést, a high-tech terméké exportja pedig 46,5 Mrd USD-os, vagyis az

előző évhez képest 2,6%-os forgalom bővülést ért el. Az elektromos gépipari termékek kivitele az össz kiviteli forgalomban 44,6%-ot, a high-tech termékek pedig 17,5%-ot tesznek ki.

2001-ben a KNK legnagyobb kiviteli forgalmat realizáló külkereskedelmi partnerei:

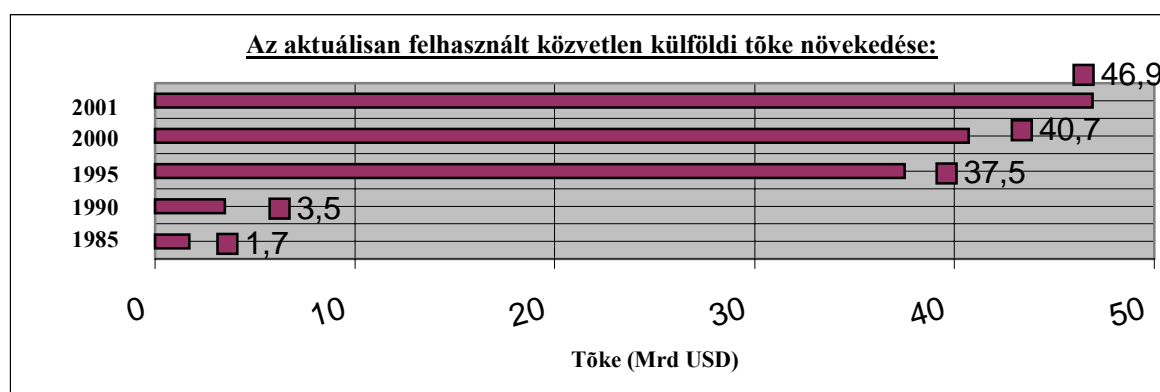
4. sz. táblázat

Rangsor	Ország	Forgalom (Mrd USD)	Növekedés 2000-hez képest
1.	USA	54,3	4,2%
2.	Hongkong	46,5	4,6%
3.	Japán	45	7,9%
4.	EU	40,9	7,1%
5.	ASEAN	18,4	6%
	Koreai Köztársaság	12,5	10,9%
	Oroszország	2,7	21,4%
	Latin Amerika	8,2	14,6%
	Afrika	6	19,1%

Forrás: www.china.org.cn

A közvetlen külföldi befektetések is szignifikáns növekedést értek el. 2001-ben 26139 új tényleges tőke felhasználásra kerülő projektet hagytak jóvá, ami 16%-os növekedést jelent a 2000-es adatokhoz képest. A szerződéses külföldi befektetések megközelítették a 68,2 Mrd USD értéket, ami ugyancsak 10,4%-os növekedést eredményezett, amelyből jelenlegi felhasználásra 46,8 Mrd USD került, ami ugyancsak 14,9%-kal több mint az azt megelőző évben.

2. sz. ábra

Forrás: China 2002, pp. 113.

A külföldi gazdasági együttműködések is folyamatos növekedést mutatnak. 2001-ben realizált üzleti forgalom elérte a 12,1 Mrd USD és ez 7,2%-kal több a 2000. Évinél. Az új szerződések 16,5 Mrd USD összegben kötöttek meg és ez is 10,1%-kal magasabb összeg, mint a 2000. Évi.

II.2.5. Külkereskedelem

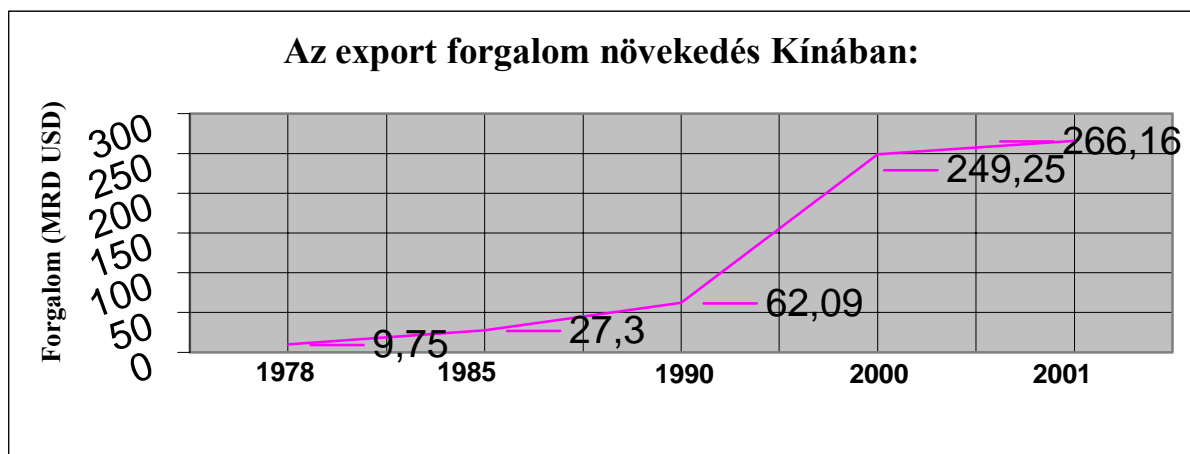
Már több alkalommal említettem, hogy e téren az igazi nagy áttörést és előrehaladást a reform és nyitási politika kihirdetése szolgáltatta. 1979 és 1999 között a kínai külkereskedelmi volumen éves szintű növekedése a 15,9%-os ütemet érte el. 2000-ben a tervezett 400 Mrd USD-os forgalmat az év végére nagyjából 20%-kal túllépte, ezzel az export 249,2 Mrd USD-os és az import 225,1 Mrd USD-os forgalmat érte el.

2001-ben a kínai külkereskedelmi forgalom túllépte az 500 Mrd USD-os határt, pontosan 509,77 Mrd USD- forgalommal dicsekedhetett. Az export-import arány 266,16 és 243,61 Mrd USD-os arányban oszlott meg, szuficittel zárva az évadot.

Jelenleg Kína a világ 220 országával és régiójával folytat kereskedelmi kapcsolatot.

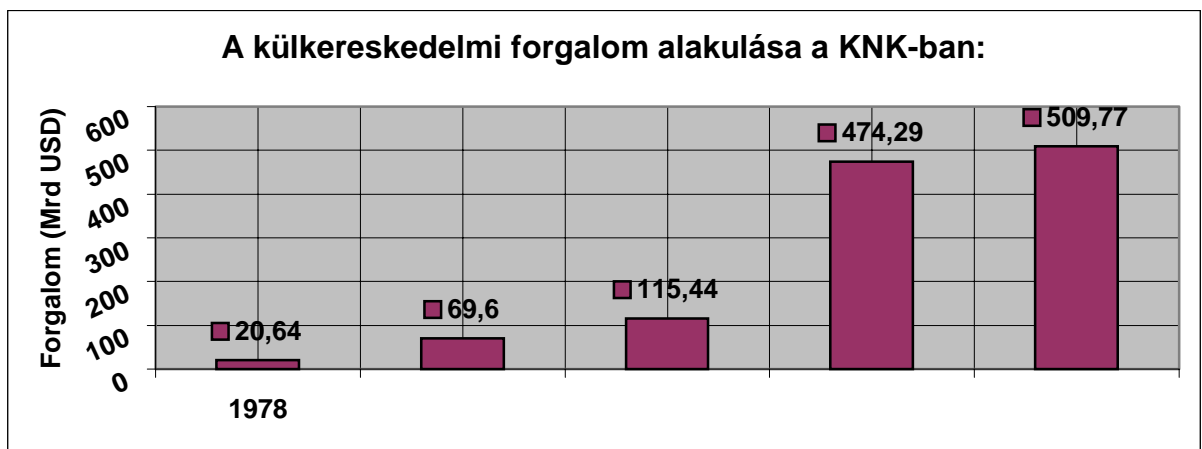
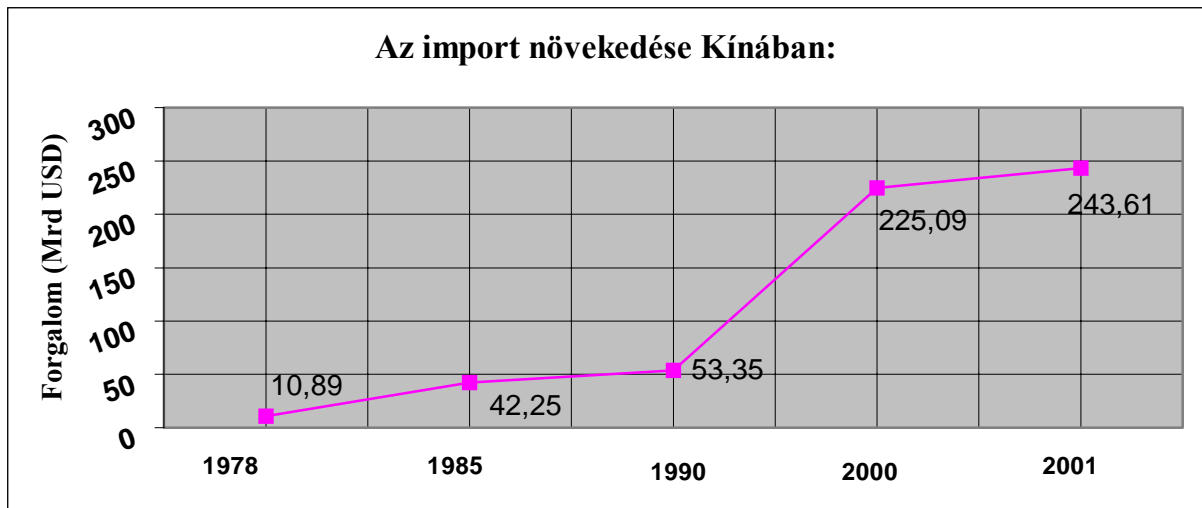
Az alábbi diagramok jól illusztrálják a külkereskedelem rohamos bővülését:

3. sz. ábra

Forrás: China 2002, pp. 115.

Az alábbiakban a 4. Sz. és az 5.sz. ábrák a kínai import forgalom, valamint a teljes külkereskedelmi forgalom alakulását mutatják be:

Forrás: China 2002, pp.115.

II.2.5.1. A vámok csökkentése:

Kína az elmúlt években jelentős eredményességgel teljesített a vámok csökkentése terén. 1996. április 1-én a kínai kormány 4971 import vám alá eső terméke esetében eszközölt komoly csökkentést, 35%-ról 23%-ra leszállítva az átlagos vámokat. 1997. október 1.-vel 4874 termék esetében csökkentette az import vámokat, ezennel 23%-ról 17%-ra csökkentette az átlagot. 2001. január 1-vel a kínai kormány saját elhatározására lecsökkentette az átlagos vám szintet 15,3%-ra. Ez a csökkentés 3462 adóval terhelendő terméket érintett, ezennel az összes vámköteles termékeinek a 49%-át érve el.

Kína a WTO csatlakozása után tartani fogja továbbra is az 1996-ban megtartott IV. Informális APEC-csúcson megfogadott adócsökkentési ígését, amelyben 2000. Évre Kína az átlagos vámszint 15%-ra való leszállítását vállalta.

A WTO teljes jogú tagsággal a kínai kormány következetesen, lépésről-lépésre hajtja végre a megígért vámcsökkentéseket.

2005 – a tizedik ötéves terv – végére Kína a fejlődő országok átlagos szintje alá fog merülni, az ipari termékeket illetően pedig az átlagos 10%-os szintnél fog megállni a tervek szerint.

II.2.6. Életszínvonal

II.2.6.1. Jövedelmi viszonyok:

Az elmúlt 50 évre visszatekintve, megállapítható, hogy hatalmas változások mentek végbe Kínában, de természetesen kiemelve az elmúlt két évtizedet. A lakosság jövedelmét és személyi tulajdonlások terén stabil és folyamatos növekedés volt a jellemző. 2000-ben az egy főre jutó GDP túllépte – a jelenleg érvényben lévő árfolyamon számolva – a 800 USD-os szintet.

Az elmúlt két évtized tanú bizonyosságot tett arról, hogy a kínai gazdaság a leggyorsabb fejlődési ütemben szárnyal és marginálisan növekedett a lakosság jövedelme. A statisztikák szerint 1978 és 2001 között a falusi lakosságot illetően a 134 yuán-ról 2366 yuán-os nettó jövedelmi szintre való növekedést, azaz éves szinten 7,3%-os növekedést mutatnak. A városiak esetében 343-ról ugrott meg 6860 yuán-os nettó jövedelmi szintre, ami éves szinten 7,3%-os növekedést jelent.

A jövedelmi növekedést legjobban a bankok tartalékainak növekedései igazolják. Az 1952-ben megtakarított 860 millió yuán 1978-ban már 21,06 Mrd yuán-t ért el. 1979 és 1986 között a növekedés 11-szeres, 1994-re a lakossági megtakarítások már 101 szerese, 1999-re 283 szorosa volt a reform kihirdetésekor összegnek, azaz 5962,18 Mrd yuán!

2000-ben ez az adat 6433,2 Mrd yuán és 2001-ben pedig 7376,2 Mrd yuán-t tett ki.

2002 közepén a valutatartalékok 246,6 Mrd USD, a lakossági megtakarítások pedig 963 Mrd USD-t tettek ki, ami a GDP közel ¾-vel egyenlő!

II.2.6.2. Fogyasztás:

Kínában már elmúlt a napi cikkek hiányának az ideje. Hatalmas változások mentek végbe a lakosság fogyasztási szerkezetét érintően. A távlati élet minőségbeli változásának a javulását eredményezi az, hogy Kínában gyors növekedést mutatnak a fogyasztások a lakás, az egészségügyi ellátás, a kultúra, az oktatás, a közlekedés és a szórakozás terén, szemben az étellel, a ruházkodásra, a napi cikkekre eszközölt kiadások csökkenő mivoltával.

A városi lakosság Engel-koefficiense az 1978-as 57,5%-ról lecsökkent 37,9%-ra 2001-ben, a falusi lakosságot tekintve ugyanezen értéket 67,7%-ról csökkent 47,7%-ra. A városi lakosok nagyobb figyelmet fordítanak a minőségi étkezésre.

Szembetűnő változásnak lehetünk tanúi, például az elektronikai cikkek terén bekövetkezett változásokra, például a márkát illetően. A fogyasztók által kedvelt cikkek közé tartoznak a légkondicionálók, a vízmelegítők, a jó bútorok. Bekerültek az átlagos háztartásba a személyautók, a videó kamerák, a számítógépek és a kondicionáló gépek is.

II.2.6.3. Egészségügyi ellátás:

Kína 2001-ben 330000 egészségügyi, fertőzés-megelőzési intézménnyel (beleértve a kórházakat) 3,19 millió ágygal és 4,49 milliós alkalmazottal rendelkezett.

Jelenleg megyei szinten 2000 kórház és több mint 50000-es kórház nagysággal rendelkeznek a mezővárosi és városi szinten. A 730000 közigazgatási falu 89,7%-uknak megoldott az egészségügyi központok látogatása.

Mindezen fejlődéseknek köszönhetően Kínában a halálozás fő okai megegyeznek a fejlett országok halálozási okainak, így Kínában az emlegetett okok: tumor és a szív és érrendszeri betegségek.

A várható átlagos élettartam jelenleg, 2001-ben 71,8 év, szemben az 1949-es 35 évvel!

A fő mottó: A megelőzés mindenekelőtt! Ezt megvalósítani is látszik Kína, ami mind nagy városi, mind tartományi és mind vidéki szinten történő komoly beruházások, átépítések, fejlesztések jelentik.

II.2.6.4. Társadalombiztosítás:

A tervgazdaság időszaka alatt a kínai kormány gondját viselte a nyugdíjasoknak, az állami alkalmazottaknak és vállalatok, intézmények alkalmazottainak az egészségügyi és egyéb jóléti ellátását illetően. Az állami vállalatok és intézmények foglalkoztatottait illetően a kormány egész életre szóló gondoskodást biztosított számukra. Figyelemreméltó az a tény, hogy Kína jelenleg öregedő társadalom, a nyugdíjba vonulók száma növekedik és ez hatalmas terhet és problémát okoz a vállalatoknak. Az 1990-es évektől kezdődően Kína aktív szerepet vállalt az öregek, a munkanélküliek és a egészségbiztosítás rendszerének megreformálásában. Az Állami Tanács számos rendelet hozattal segítette elő a társadalombiztosítás rendszer kivitelezésének a jogi garanciájának a kialakulását. A jelenlegi társadalombiztosítási rendszer új formájának lehetünk tanúi, a társadalombiztosítási rendszer magába tömöríti az öregek, a munkanélküliek és az egészségügyi biztosítás kérdését, amely elválk a vállalatok és intézmények ügyeitől.

II.3. A KNK fejlődésének középtávú kilátásai (2010-ig) ¹

Általános célként fogalmazódott meg a 2000. évhez képest tíz év alatt megkétszerezni a GDP volumenét (ami 7,2%-os növekedési rátát feltételez), a népesség számát 1,4 milliárd főn belül tartani, a nép szerény jólétét még jobbá tenni és létrehozni egy viszonylag teljes körű szocialista piacgazdasági rendszert.

Az általános cél megvalósításához kijelöltek részterületeket, amelyeken keresztül kívánják elérni:

1. Az állami vállalatok létrehoznak egy modern vállalati rendszert úgy, hogy számos nagyvállalatot és vállalatcsoportot nemzetközileg is versenyképes legyen;
2. A fejlett árupiac mellett kialakul a termelési tényezők teljes körű piaca, beleértve a munkaerő, a tőke és a pénz piacát, valamint a föld- és ingatlanpiacot, továbbá a szellemi termékek piacát. Az erőforrások allokációjánál a döntő szerepet egyre inkább a piac tölti be, ezáltal az erőforrások területi megoszlása javul;
3. A makroszintű szabályozás és ellenőrzés rendszere és eszközei teljes körűen kiépülnek és egyre hatékonyabban lesznek képesek a gazdaság összteljesítményét és szerkezeti változásait szabályozni és ellenőrizni. A gazdaság irányításának adminisztratív eszközei visszaszorulnak a háttérbe és csak kivételes esetekben kerül sor alkalmazásukra;
4. Tovább javul a termelés szerkezet. A modernizáció révén a mezőgazdaság új stádiumba lép, emelkedik az árutermelés és a szakosodás mértéke, megerősödik a

¹ Lásd bővebben: Tálás B. – Jordán Gy.: Kína az új évezred küszöbén. Védelmi Tanulmányok.

komplex termelőképeség, a munkamegosztás színvonala. A munka termelékenysége nagymértékben nő. A falusi nép jövedelme érzékelhetően növekedik és a falvakban eléri a szerény jólét színvonalát. Húzóágazattá, a gazdaság alappillérvé válik a gépipar, elektronikai ipar, petrokémiai ipar, gépkocsi-gyártó ipar és az építőipar. A csúcstechnikát alkalmazó területek is észrevehető előrehaladást fognak elérni. Számottevően nő a tercier ágazatok súlya a nemzetgazdaságban (2000 és 2001-ben a GDP 33%-a) és nagymértékben erősödik a szocialista piacgazdaság fejlődését elősegítő szolgáltató funkciója;

5. Kulcsfontosságú létesítmények felépítése, üzembe helyezése: Jangce-folyamon épülő "Három hegyszoros" és a Sárga-folyón már építés alatt álló "Xiao Lang Di" hatalmas méretű vízerőművek és vízgazdálkodási létesítmények, Peking-Sanghaj közötti gyorsvasút-pálya építése, a Tibetbe vezető vasútvonal megépítéséhez szükséges előkészületek, nagyméretű és új vaskohászati bázisok kiépítése és az informatikai infrastruktúra kiépítése;
6. Kínában ki fog alakulni néhány – saját vonásokkal rendelkező – több tartományt és nagyvárost is magába foglaló – gazdasági körzet és súlyponti övezet. Valószínűleg a régiók közötti fejlődési szintkülönbségek is csökkennek. A települések korszerűsítése felgyorsul;
7. Viszonylag teljes körű társadalombiztosítási rendszer kiépítése, ökológiai környezet alapvető javítása, az oktatás és tudományok terén színvonal felzárkózás a nemzetközi színvonalra.

A XXI. Század első évtizedében szükségképpen bekövetkezik egy generációváltás. A jelenlegi vezetés átlagéletkora megközelíti a 70 évet. A legfontosabb vezetői pozíciókba olyan káderek fognak kerülni, akik már nyugati egyetemekre jártak, ők viszonylag jól ismerik az együttműködni kívánó partnerországokat.

II.3.1. A 2010-ig kitűzött fejlesztési célok

Kína jól felfogott érdeke, hogy az ország népességét 1,4 milliárd főn belül tartsa. Ez a 2010-re kitűzött stratégiai cél és az eddigi eredmények alapján tartani is fogja, annak ellenére, hogy a "sikeres" születésszabályozás terén számos alkalommal váltotta ki az USA és nemzetközi szervezetek nemtetszését, bírálatát. 2010-ben, ha tartható ez a tervezett adat, akkor Kínával sikerülni fog a természetes szaporulati rátát 8 ezrelékre leszorítani. A lakosság 60%-a fog falvakban élni. Elindul az öregedés folyamata is és 2010-re a népesség 12%-a lesz a 60 éven felüliek aránya, pont az a korosztály, akik 1962 és 1970 között reprodukció képessé váltak, bár ebben az időszakban kezdődött meg a látványos túlnépesedés megakadályozási politika (1990-ben az arány 8,8%). Egy gyermekes családmodell miatt viszont a felnövekvő egyke generációban már inkább az individualizmus és az egoizmus válhat uralkodóvá, a hagyományos kínai viselkedéssel ellentétben.

A foglalkoztatottak száma 2010-ben elérheti a 770 millió főt, ami az összlakosság 55%-nak felel meg. A foglalkoztatottak megoszlása városi és falusi viszonylatban 60% : 40%. Nem fog egyhamar megszűnni a foglalkoztatási kényszer sem, vagyis, hogy a munkaképes népesség lehető legnagyobb hányada egyben legyen keresőképes is és ne szoruljon az állam és a társadalom jóléti intézményeinek a támogatására.

Az 1,4 milliárd főt megközelítő népességet élelmezni kell, vagyis elengedhetetlenül fontos a kínai mezőgazdaság megfelelő teljesítmény-képessége. Becslések szerint a gabonatermés 2010-ben az éves mennyiség elérheti a 600 millió tonnát, ami egy főre vetítve 430 kg,

szemben a 2000. évi 409 kg/fővel. A hústermelést illetően a 2010-re körülbelül 70 millió tonnával számolhatunk, szemben a 2000-es 60 millióval, ez eredmény eléréséhez éves szinten 1%-os növekedést jelent. A halászati termékek esetében nagyobb növekedés várható. Összességében megemlítendő, hogy az évtized végére a GDP előállításából 15,8%-ról 2010-re 13,1%-ra fog csökkenni a primer ágazatok részesedése és a mezőgazdasági termelés hozzáadott értékének évi 3,5%-os növekedésével számolnak az első évtizedben.

Az ipari termelés terén az első évtizedben is az alapiparágak fejlesztése és modernizálása a fő cél.

	2000	2010 (előirányzott)
Széntermelés	1450 millió tonna	1700 millió tonna
Nyersolaj	165 millió tonna	200 millió tonna
Földgáz	22 Mrd köbméter	30 Mrd köbméter
Villamos-energia	1400 Mrd kW	2400 Mrd kW

A bruttó hazai termék volumenének tíz év alatt újabb megkétszerezése olyan célkitűzés, amelyet a kínai gazdaságnak az ezredfordulóra elért fejlettségi fokán és a megváltozott világgazdasági környezetben elérése már eléggé bizonytalan.

Az újabb fejlődési szakaszban a hatékonyságnak és a minőségnek kiemelt szerepet kell biztosítani. A mesterségesen túlfűtött gazdaságban romlik a hatékonyság, növekszik az infláció, az indokoltnál több pénzt és hitelt bocsátanak ki és ezek megszigorító intézkedéseket tesznek szükségessé, vagyis ilyen esetben az elmúlt évtizedekben, több ízben is már szükségessé vált a 2-3 éves "kiigazítás" lenne tapasztalható, ami adott esetben nem szolgálná a kitűzött célokat. Bár előfordult már Kínában, hogy a magas növekedési ütem mellett csökkent az infláció, emelkedett a hatékonyság és javult az ország külkereskedelmi és fizetési mérlege.

A lassulás végeredményben már 1997-től tapasztalható volt, a korábban 10% körüli növekedési ütemet sikerült 8, majd 7% körülire lelassítani.

A GDP értékösszege 2010-ben – ha sikerül teljesíteni a 2000. évi megkétszerezést – eléri a 17880,6 Mrd yuan-t. Becslések szerint a GDP volumen előállításából a primer ágazatok 13, a szekunder 49 és a terciér ágazatok pedig már 38 százalék körüli arányban fognak részesedni, míg ezen ágazatok között a foglalkoztatottak megoszlása 36%, 31% és 34% körül lesz.

Fontos változások fognak végbemenni a kínai nemzetgazdaság tulajdonviszonyaiban és tulajdonszerkezetében. Az állami tulajdon részaránya tovább fog csökkenni és a GDP előállításából 2010-ben már a 10%-ot sem fogja elérni. Csökkenni fog a továbbiakban a kollektív szektor részesedése is, a 2000-es 45%-os szint le fog süllyedni 40%-os szintre.

Erősödni fog viszont a vegyes tulajdonú vállalatok számának a növekedése, amelyek részvénytársasági formában fognak működni és részarányuk eléri a 15%-ot. A fennmaradó 30% körüli részt a hazai és a külföldi magáncégek fogják biztosítani.

Ebben az évtizedben az amúgy is gyors mértékben modernizálódó Kínában tovább szélesednek majd a külgazdasági kapcsolatok is. A külkereskedelem volumene 2010-re megkétszereződik a tervek szerint. 2000. évben a forgalom majdnem 20%-kal túlhaladta előirányzott 400 Mrd USD-os nagyságot 474,3 Mrd USD-os forgalmat realizálva. 2001-ben a gazdaság már túllépte az 500 Mrd USD-os forgalom büvő határát 509,77 Mrd USD-os forgalommal, ami 7,5%-os bővülést jelent. Ezek szerint 2010-re levetítve a kínai külkereskedelemnek 948,6 Mrd USD-os forgalmat kell realizálnia a tervek szerint. Békés,

nyugodt bel- és külpolitikai atmoszférát feltételezve, valamint nem számolva azzal, hogy a külkereskedelem eddig mindig túlteljesítette a célkitűzésekben megjelölt forgalmat 2010-re – további 7,5%-os éves bővülést feltételezve – 977,35 Mrd USD-os forgalom várható és ez 3%-kal haladná meg a tervben célirányzott értéket. A forgalom irány szerinti megoszlása továbbra is aktívumot realizálna, mivel ez idő alatt Kína külföldi hiteleket vett fel és a terhek megfizetése miatt szükségessé válik az exporttöbblet biztosítása. A külföldi hitelek és a közvetlen külföldi működő tőke befektetések már lényegesen lassabb ütemben növekednek majd, de az éves átlag így is el fogja érni az előbbinél a 60, az utóbbinál pedig a 80 Mrd USD-os nagyságrendet.

A kínai lakosság életkörülményeiben is jelentős javulás prognosztizálható. Az alapellátás valamennyi lakos számára biztosított lesz, kivételt csak a ritkán lakott körzetek jelentenek majd. Az életkörülmények tekintetében mind a városi-, mind pedig a falusi lakosokat illetően javulni fognak a lakásviszonyok, a tömegközlekedés- és az oktatás feltételei, valamint a falvakban a tartós fogyasztási cikkekkel való ellátottság is közelíteni fog a városi szinthez. Továbbra is fennmaradnak a regionális gazdasági fejlettségbeli eltérések, ami a hatalmas méreteket öltő belső migráció fő okozati tényezője. Szükségessé válik a munka- és lakóhelyválasztásnak a jelenleginél is szigorúbb adminisztratív szabályozása és korlátozása.

A gazdasági élet szereplői már teljes önállóságot fognak élvezni, saját maguknak tartoznak felelősséggel gazdálkodásuk eredményességéért vagy eredménytelenségéért. 2010-re ki fog épülni a tervek szerint a sajátosan kínai színezetű szocialista piacgazdaságnak a komplex rendszere, ahol az adminisztratív eszközök háttérbe kerülnek és felváltják őket a makrogazdasági szabályozás és ellenőrzés gazdasági és pénzügyi eszközei.

2010-re kiépül a társadalombiztosításnak a társadalom valamennyi rétegére kiterjedő differenciált rendszere, ahol az egyik oldalon a munkáltatók és a munkavállalók törvényben meghatározott díjak befizetésére, valamint a másik oldalon az önkéntes díjbefizetésekre fog támaszkodni.

A politikai rendszert tekintve Kínában nagy változás nem fog továbbra sem bekövetkezni, ugyanis a hatalmas területtel és lakossággal rendelkező országban a KKP-nak társadalomstabilizáló ereje van. A KKP – egyes jóslások szerint – vezető hatalma még egy-két évtizedig fennmarad. Változás első lépései mutatkozhatnak meg egy demokratikus, öngazgató társadalmi rendszer politikai intézményrendszerének a fokozatos kiépítése felé.

Ami változás még elképzelhető volt az első évtizedet illetően az a 2002. November végén megtartott KKP XVI. Kongresszusán meg is valósult, nevezetesen a kínai kormány vezetésében végbement generációváltás. Mint már ismeretes az új párttitkár Hu Jintao lett.

Összegezve, megemlíteném még egyszer, hogy a jelenlegi kínai vezetés 2010-ig kidolgozott célkitűzéseit illetően a társadalmi termelőerők színvonala tovább emelkedik, vagyis a nemzetgazdaság egészében minőségbeli javulás lesz érzékelhető.

II.4. A KNK megalakulásának 100. évfordulójáig „tervezett” fejlődés

Ezzel az alfejezettel nem kívánok részletesen foglalkozni, mivel dolgozatom célja nem a “futurista” gazdasági előrejelzés vagy jóslás, hanem a reformok folyamatának, valamint a jelenlegi kínai társadalmi-gazdasági és bizonyos tekintetekben biztonságpolitikai helyzetének a bemutatása és a rövid-, középtávú prognózisok felállítása.

A rövidtávú, illetve a középtávú prognózisok nagy részben megtörténtek, még majd az összegzésnél térnek ki rájuk, de ezen célkitűzések végeredményben már a kínai kormányban megfogalmazódtak és egy részük már a megvalósítás folyamata alatt áll.

Viszont 10-20, 50 év távlatában jóslatokba bocsátkozni nem szabad, esetleg csak hipotéziseket lehet felállítani, ugyanis a mai rohamosan fejlődő, globalizációs problémákkal és katasztrófákkal fenyegető világban semmit sem lehet tervezni a jövőre vonatkozóan.

III. “A kínai fenyegetés”, ahogy a térségből látják

Külön fejezetet szentelek szakdolgozatom címének, a „kínai fenyegetésnek”.

Ebben a fejezetben lehetőségeimhez mérten bemutatom Kínát, mint a térség veszélyforrását, avagy gazdasági és ebből következően növekvő biztonságpolitikai és politikai súlyát a térségben.

Kiemelt szerepet tulajdonítok a gazdaságnak, avagy itt a gazdasági fenyegetésnek vagy fenyegetettségnek. Nem kívánok újabb gazdasági adatokat, sem különféle irányelveket vagy megfogalmazott feladatokat, csupán az összefüggések miatt emelem ki jelentőségét.

A gazdaság után a KNK biztonságpolitikáját ecsetelem nemzetközi vonatkozást érintően, avagy a térségből látják. A térség szó kiemelése azért fontos, mivel egyenlőre Kína, mint egyre fontosabb gazdasági és ebből következően politikai és biztonságpolitikai tényező elsősorban a térsége számára kelt fenyegetettség érzetet.

A nemzetközi vonatkozásban a vizsgálat tárgyát képezik Kína és az ázsiai-csendes-óceáni térség, USA-Japán-Kína „triamvirátus”, az ASEAN – szubregionális csoportosulás, India – a világ másik milliárdos lakosságú országa és ami a legakutabb és aminek már világpolitikai kihatása is jelentős a Taiwan-nal való viszonya.

Nem utolsó sorban rövid kitérőt teszek a kínai biztonságpolitika belpolitikai vonatkozásaiba, kiemelt szerephez juttatva néhány fontos problémát, mint a regionalizációt, a decentralizációt, a foglalkoztatást, a migrációt, valamint a nacionalizmust.

Külön alfejezetet szentelek a nagyobb Kína gondolatnak, amely mind nemzetközi, mind pedig kínai belpolitikai aspektusból döntő kérdés Kína jelen évszázad gazdasági és politikai nagyhatalommá való kinövése szempontjából.

Nem utolsó sorban emelem ki Kína katonai erejét is, ami ugyancsak fenyegető tényező a térség számára, elsősorban Tajvan, valamint a még rendezetlen sorsú Spratly szigetek szempontjából.

Az utolsó fejezet utolsó bekezdése jövőbeli elképzeléseket, valamint az igen aktuális KKP KB XVI. Kongresszus eddig ismertté vált részleteit tartalmazza. Természetesen a kimenetelt még nem lehet tudni. Ez a jövő zenéje.

A fejezet prológusában mindenesetre mintegy logikai kapocsként megemlítem, hogy jelenleg a külső világ (térség) fenyegetettségi érzetét Kína gazdasága adja.

A KNK-ban több mint húsz év reform alatt a világátlagot jóval meghaladó gazdasági fejlődés ment végbe, egyfajta gazdasági csoda, amely révén gazdasági nagyhatalmak közé sorolja a világ. Itt elsősorban nem az abszolút számokra kell gondolni – hiszen a világkereskedelem mindössze 6%-ából veszi ki a részét – hanem a folyamatos és töretlen fejlődésére.

Pontosan ez a szakadatlan reform és nyitási politika gerjesztette rendkívüli változások eredményezte gazdasági fejlődés az, ami alapot ad a környező világ számára a fenyegetettség érzésre. Gondoljunk csak a külföldi befektetésekre, amelyek közel 60%-a kínai eredetű.

Kína gazdasági nagysága révén válhat politikailag is nagyhatalommá. Ezt még jobban alátámasztja az, hogy Kína tervbe vette belátható időn belül az USA gazdaságának meghaladását.

Az alaphoz hozzájárul Kína ENSZ BT állandó tagsága, amely révén kínai érdekeket tud érvényesíteni nemzetközi intézményekben.

Gazdasági nagyságára jó például szolgál a már WTO teljes jogú tagsága. Ez is bizonyítja, hogy Kínában végbementek azok a folyamatok, hogy bekapcsolódhasson a világ nagy vérkeringésébe.

Kína mára már nemcsak védeni akarja, hanem már védeni is tudja érdekeit.

A gazdasági fejlődés megfelelő hátteret biztosított a KNK számára számos konfliktus kezelésében. Ilyen problémák az Oroszországgal, Indiával és Vietnámmal fennálló határ viták, amelyeket 1993-94-re Kína megoldotta vagy semlegesítette.

Összességében a '90-es évekreakut problémáit rendezte szomszédaival, azonban két kérdésben továbbra sem rendezte viszonyát: Tajvannal és a Spratly szigetekkel.

Fontos kiemelni még, hogy az ázsiai térségen belül a kínai külpolitikát a bilaterális tárgyalás jellemzi. Vagyis félve a sok lúd disznót gyöz elvtől a bilaterális tárgyalások keretei között nagyobb nyomást tud gyakorolni a partnerére.

Az utóbbi több mint két évtizedes reform és nyitási politika mélyreható változásai cáfolni látszanak Kína gyakorlatát, ahol fennmaradt a kommunista párt egyeduralma és mégis gyökeres változásokat ért el a gazdaság valamennyi terén.

A reformok feladatai azonosak voltak a volt Szovjetunióban, Kelet-Európában, illetve Kínában: megküzdeni a parancsgazdaság örökségeivel és alapproblémáival, mint az állami tulajdon nyomasztó súlya; a beruházási tőke adományként juttatása; a puha költségvetési korlát; a központilag meghatározott árak, amelyek nem tükrözik a keresletet és kínálatot; az ország, illetve a belső gazdaság elszigetelése a nemzetközi versenytől; a verseny hiány a termékpiacon; a rossz disztribúciós hálózatok és egyebek. Azonosak voltak ebből eredendően az átalakítás során fennálló veszélyek is, mint az infláció (szuper-, hiper-); a munkanélküliség; a csökkenő életszínvonal; a korrupció és a bűnözés elterjedése; a társadalmi elégedetlenség; egyebek.

A Szovjetunióhoz, illetve Oroszországhoz képest az egyik lényeges különbség az alapszintű társadalmi szervezetekben, különösen a családi és rokonsági struktúrákban található meg.

Kínában a reformidőszakban az erős családi lojalitásokat sikeresen lehetett mozgósítani a gazdasági dinamizmus érdekében. Ide értendők a különböző vállalkozások, valamint a tajvani és más "tengerentúli honfitársak" családi kötelek által is mozgatott befektetések.

Ennél fontosabb tényezőként segítette Kína gazdaságát az átalakulás közepette az a maoista örökség, amely révén a tervezés, beruházás és anyagelosztás sokkal nagyobb fokú regionális decentralizációja alakult ki, mint bármely más szocialista ország esetében. Mindezek mellett az ipar földrajzilag jobban oszlott meg a kormányzati hierarchia különböző szintjei között.

A siker harmadik tényezője Kínában az volt, hogy szemben a többi átmeneti gazdaságban az államot, a kormányt igyekeztek gyorsan eltávolítani a gazdaságból, míg Kína olyan megoldást talált, amely a piac és az állam kölcsönhatásán alapult, nevezetesen "az állam orientálja a piacot, a piac szabályozza a vállalatot".

Érdekes paradoxon az a tény is, hogy a rendszerváltó országok mind igyekeznek megszabadulni a kommunista rendszer kötelekeitől, addig Kínában alapfeltétel a reformok túlélését illetően.

Kína példáját tanulmányozva megállapítható, hogy először a gazdaságban, majd ezután a politikai rendszerben eszközöltek reformokat, illetve indították útjára a liberalizációs folyamatokat.

Ugyanakkor különös paradoxon az is, hogy az ország vezetése az egypártrendszer ellenére rugalmas és életképes maradt, ugyanis Kínában nem volt lehetőség olyan bürokratikus megmerevedésre, illetve olyan szintű gazdasági tehetetlenségre, mint ami az ex-szovjet szocialista blokkban.

A gyors gazdasági fejlődése és katonai megerősödése következményeként a '90-es évekre kezdte komolyan érdekelni a világot, illetve került a figyelem középpontjába Kína.

A fejtegetésekre, a hipotézisekre, a találgatásokra és a spekulációkra azért került sor, mert Kína rohamos fejlődése szakadatlan és erősödése egyre nyilvánvalóbb, valamint egyre több kérdés fogalmazódik meg, hogy mivé fogja magát kinőni ez a területileg és lakosságilag is hatalmas ország, amely, mint egy rakéta szinte a semmiből robbant be a nemzetközi porondra és közel húsz éves modernizációja olyan változásokat eredményezett egy paradox módon kommunista vezetés szocialista ideológiájában, hogy részben ezek miatt is, de mindenesetre a jövőre nézve kialakultak kétségekkel és fenyegetésekkel teletűzdelt megfogalmazások.

A történelemben regionális hatalmak és potenciális világhatalmak több szempontból is destabilizáló, fenyegető tényezőként léptek a világ színterére elég, ha csak a gyarmatosításokra, továbbá a XIX.- XX. Század Németországára vagy Japánra, az egykori Szovjetunióra gondolunk. Egyes szakértők és sinológusok szerint Kína is egy ilyen hatalmi ambícióval felvértezett, feltörekvő regionális hatalom. Kína jelenlegi magatartásában és döntéseiben nagyon sok az ismeretlen, illetve sokféleképpen magyarázható vagy értelmezhető tényező.

Jelentőségteljes változások mentek végbe a világban, ezért Kínát is már a hidegháború utáni unipoláris rendszerben kell vizsgálni. Bár Henry Kissinger-féle világpolitikai modellben hat ország áll a hexaéder sarkaiban, ezek: USA, Nagy-Britannia, Franciaország, Oroszország, Japán és Kína, vagyis az ENSZ BT öt állandó állama és Japán. Kína maga is egy multipoláris világrendet vall magáénak: amelyben az USA, EU, Japán és Oroszország mellett természetesen maga tölti be az egyik pólus szerepét.

A globalizáció jelenlegi időszakában viszont már a gazdasági és katonai erő mellett felsorakozik a tudás, az adaptációs és innovációs képesség, a politikai célok, érdekek érvényesítése érdekében az anyagi és emberi erőforrások mozgósításának a képessége, valamint a nemzetközileg általánosan elfogadott normatívákhoz való alkalmazkodási képessége (és akarata) és egyebek. Ezen mind meghatározó ismérvei egy nagyhatalomnak.

A hidegháborús kapitalista és kommunista viszály befejeztével a gazdaság és a gazdasági biztonság, mint egy ország erejének fontos ismérvei – egyre nagyobb hangsúlyt kaptak. Különösen jó példa erre az ázsiai-csendes-óceáni régió, ahol a gyors gazdasági növekedés jelentős hatással bírt az adott ország vagy régió nemzetközi súlyának megnövekedésére. Ez volt tapasztalható mind Japán, mind pedig a kis tigrisek esetében is, de Kína esetében különleges belső feltételei révén ez hatványozottan mutatkozik. A gazdasági fejlődés és a gazdasági erő megnöveli az adott ország politikai befolyását és katonai erejét. Gondoljunk csak bele, hogy a Kínába irányuló működő tőke mekkora része áramlott és áramlik a kínai gazdaságba, valamint, hogy több ország gazdasági életében komoly hányaddal vesz részt Kína. (Indonézia, egyéb országok).

Egyes fenyegetéssel érvelők elsősorban azt emelik ki, hogy Kína nem, vagy vonakodva hajlandó alkalmazkodni a nemzetközi normákhoz.

Nagy a bizonytalanság Kína különböző területeken elért képességeit, illetve egyes területeken a szándékait is illetően. Problémák halmaza rajzolódik fel még a belső gazdasági-társadalmi és politikai helyzetet illetően, mint például: regionális fejlettségbeli eltérések, veszteséges állami vállalatok, foglalkoztatás, belső migráció, korrupció, környezetszennyezés hatalmas méretei, valamint az emberi jogok megsértése és be nem tartani akarása.

III.1. „A gazdasági fenyegetés”

„A gazdasági fenyegetettség” alfejezet célja nem Kína gazdaságának a bemutatására irányul, mivel a szakdolgozat I. és a II. fejezete is a kínai reform és nyitási politika, valamint Kína gazdasági fejlődésével foglalkozik. Az alfejezetnek azonban fontossága van a „A kínai fenyegetés” című fejezeten belül, mert:

- A hidegháború befejeztével egyes országok ereje gazdasági mutatókban mutatkoztak meg. Ezért a jelenkori és jövőbeli Kína gazdasági fejlődését, fejlettségét és fejlődési perspektíváit fontosnak tartom vázlatosan megemlíteni,
- Másodsorban Kína a környező országok, illetve az ázsiai-csendes-óceáni térség elsősorban gazdasági vonatkozásban érzik magukat fenyegetettnek, vagyis a fenyegetettség érzése egyik legfőbb alapja és háttere a kínai gazdasági fejlődés.

Az alábbiakban csak címszavakban ismertetném a Deng Xiaoping által útjára indított gazdaságfejlesztési, modernizációs stratégia eredményeit.

Az összefoglalást egy „A nemzetgazdaság és társadalmi fejlődés” eredményeit összefoglaló táblázatot, amely 1985 és 2000 közötti időszakot öleli fel, valamint Kína GDP alakulását illusztráló táblázatot hívom segítségül.

1978. decemberében a pártvezetés Deng köré tömörülő pragmatista szárnyának sikerült egy olyan határozatot elfogadtatnia a KKP XI. KB 3. plenáris ülésen a plénum résztvevőivel a párt politikai- és stratégiai irányvonaláról, amely a gazdaság fejlesztését és egy több szakaszos modernizációs stratégia végrehajtását állította a középpontba.

Több mint tíz év reform és nyitási politika, fejlődés és kiigazítás után – 1992-re – a pragmatista és reformista gazdaságpolitika eljutott oda, hogy egy szocialista piacgazdasági rendszer kiépítését fogalmazták meg célkitűzésként. Mint tudjuk ez a politika sikerekben és eredményekben gazdag volt és mint Ázsia harmadik hullámában fejlődő ország – követve Japán és a „kis tigrisek” fejlődését – jó úton halad, hogy kivívja magának a „nagy sárkány” címet.

A gazdasági fejlődés terén elért eredményeket „Kínai gazdaság 2000-ben” (ld. II.2.7.) és a gazdaság gyenge pontjain javítani, kiigazítani, modernizálni való törekvéseket, valamint a „Tizedik öt éves terv” (IV. sz. Függelék) és a „A nagyobb Kína, mint a XXI. Század meghatározó gazdasági és politikai ereje” (III.3.) alfejezeteiben már kifejtettem vagy a későbbiekben kívánok kifejteni, ezek híven tükrözik a gazdasági fenyegetés potenciálját és esetleges akadályait. Terjedelmi okok miatt nem szeretném ismételtelen szemléltetni.

Az alábbi táblázat nagy segítséget nyújt Kína fejlődésének – az egyik legjellemzőbb makrogazdasági mutató, a GDP változásának – a végigkövetésében:

G D P változása és ágazati megoszlása a KNK-ban:

Az alábbi adatok folyó áras értékek (100 millió yuan):

Év	GDP	Primer szektor	Szekunder szektor	Ipar	Építőipar	Tercier szektor	Közlekedés, Posta és Telekomunikáció	Nagy-, kiskereskedelem és vendéglátóipar	GDP/fő (yuan)
1952	679.0	342.9	141.8	119.8	22.0	194.3	29.0	80.3	119
1957	1068.0	430.0	317.0	271.0	46.0	321.0	49.0	133.0	168
1962	1149.3	453.1	359.3	325.4	33.9	336.9	57.4	80.5	173
1967	1773.9	714.2	602.8	544.9	57.9	456.9	72.3	153.5	235
1972	2518.1	827.4	1084.2	989.9	94.3	606.5	118.0	194.3	292
1977	3201.9	942.1	1509.1	1372.4	136.7	750.7	156.9	213.8	339
1978	3624.1	1018.4	1745.2	1607.0	138.2	860.5	172.8	265.5	379
1979	4038.2	1258.9	1913.5	1769.7	143.8	865.8	184.2	220.2	417
1980	4517.8	1359.4	2192.0	1996.5	195.5	966.4	205.0	213.6	460
1981	4862.4	1545.6	2255.5	2048.4	207.1	1061.3	211.1	255.7	489
1982	5294.7	1761.6	2383.0	2162.3	220.7	1150.1	236.7	198.6	526
1983	5934.5	1960.8	2646.2	2375.6	270.6	1327.5	264.9	231.4	582
1984	7171.0	2295.5	3105.7	2789.0	316.7	1769.8	327.1	412.4	695
1985	8964.4	2541.6	3866.6	3448.7	417.9	2556.2	406.9	878.4	855
1986	10202.2	2763.9	4492.7	3967.0	525.7	2945.6	475.6	943.2	956
1987	11962.5	3204.3	5251.6	4585.8	665.8	3506.6	544.9	1159.3	1103
1988	14928.3	3831.0	6587.2	5777.2	810.0	4510.1	661.0	1618.0	1355
1989	16909.2	4228.0	7278.0	6484.0	794.0	5403.2	786.0	1687.0	1512
1990	18547.9	5017.0	7717.4	6858.0	859.4	5813.5	1147.5	1419.7	1634
1991	21617.8	5288.6	9102.2	8087.1	1015.1	7227.0	1409.7	2087.0	1879
1992	26638.1	5800.0	11699.5	10284.5	1415.0	9138.6	1681.8	2735.0	2287
1993	34634.4	6882.1	16428.5	14143.8	2284.7	11323.8	2123.2	3090.7	2939
1994	46759.4	9457.2	22372.2	19359.6	3012.6	14930.0	2685.9	4050.4	3923
1995	58478.1	11993.0	28537.9	24718.3	3819.6	17947.2	3054.7	4932.3	4854
1996	67884.6	13844.2	33612.9	29082.6	4530.5	20427.5	3494.0	5560.3	5576
1997	74462.6	14211.2	37222.7	32412.1	4810.6	23028.7	3797.2	6159.9	6053
1998	78345.2	14552.4	38619.3	33387.9	5231.4	25173.5	4121.3	6579.1	6307
1999	81910.9	14457.2	40417.9	34975.2	5442.7	27035.8	4459.5	6842.3	6534
2000	89403.6	14212.0	45487.8	39570.3	5917.5	29703.8	4918.6	7306.9	7081
2001	95933.3	14609.9	49069.1	42607.1	6462.0	32254.3	5222.1	7823.5	7543

Forrás: www.china.org.cn/english/shuzi-en/en-shuzi/jj/html/biao/3-1.htm

Összefoglalás gyanánt megemlíteném, hogy a GDP 1978 és 2001 között – folyó áron – közel megharmincszorozódott, míg az egy főre jutó GDP értéke is közel meghúszzszorozódott!

A külgazdasági kapcsolatok jelentős kiszélesítésével a kínai nemzetgazdaság gyors növekedést ért el, amelynek eredményeként egyre szervezettebb részévé válik a világgazdaságnak.

Jelentős fordulópontot jelentett az 1992. évi tavaszi ünnep alkalmából elkövetett Deng Xiaoping „déli ellenőrző útja”, amely hatalmas lendületet adott a gazdaság még dinamikusabb fejlődésének, a külkereskedelmi forgalom hihetetlen bővülésének, az áruszerkezet gyökeres változásának, a működő tőke soha nem látott méreteket öltő beáramlásának és nem utolsósorban a szocialista piacgazdaság kiépítésének.

Igazi gazdasági fenyegető tényezővé válásához nagymértékben az 1997-98-as ázsiai pénzügyi válságban vállalt szerepe szolgáltatta, ahol végeredményben a nemzeti valuta, a RMB nem került leértékelésre, sőt még fel is értékelődött és ráadásul Hongkong pénzügyi válságának megoldásában is aktív szerepet játszott.

Ami biztonságpolitikai szempontból fontos lehet az, hogy Kína gazdasági növekedése lehetővé teszi katonai erejének gyors fejlesztését és modernizációját (ld. III.4.)

Ellenvélemények:

Egyes elemzések, állítások megkérdőjelezzik Kína jelenlegi nagyhatalmi szerepét, pozícióját.

Ezen vélemények középpontjában állnak a KNK régiói között létező hatalmas különbségek, amelyeket két aspektusból érdemes megjegyezni:

- Egyrészt, a tartományok közötti hatalmas gazdasági, fejlettségbeli különbségek,
- Másrészt pedig, a városi- (30%) és vidéki lakosság (70%) közötti jövedelmi és életszínvonalbeli jelentős eltérések léteznek, és ez a mélyülő folyamat az általános feszültség mellett egyéb problémákat sodor magával, mint például a belső migrációt, a kemény lakó- és munkahely adminisztráció szükségességét (emberi jogok korlátozása), fekete gazdaság kialakulását, bűnözővé válás folyamatát (közrendet veszélyeztető folyamat), szeparatista autonóm törekvéseket és egyebek.

Más megfogalmazások ténylegesen a nemzetgazdaság – makro-ökonómiai mutatói által megítélt – a világgazdaságban növekedő szerepét és nagyhatalmi vonásait támadják. Vagyis sokak szerint a világ túlértékeli Kína szerepét és növekvő gazdasági erejét, amelyet az alábbiak támasztanak alá:

1. Kína 1997-ben a világ össz GDP-jének 3,5%, USA 25,6%-t adta;
2. Az egy főre eső GDP-t tekintve a világranglista 70.-80. helyét foglalja el (számításoktól függően);
3. A nemzetközi versenyképességét megítélve 1998-ban is a 24. helyre, a szellemi tulajdonjogokat illetően pedig a 38. helyre rangsorolták;
4. A világkereskedelemben betöltött helye – egyes összehasonlítások szerint – a II. világháború előtti években is csak 2%-ot jelentett, ami 1996-ra is csak 2,7%-ra emelkedett. Bár megjegyzendő, hogy Kína folyamatosan és rohamos léptekben fejlődik, míg a világ fejlett országai éves szinten közel 2%-os GDP növekedést tudnak már csak realizálni, vagyis ez az arány csak növekedni fog a kínai részről;
5. Kína globális szerepnövekedésének egyik fő tényezője a külföldi működő tőke soha nem látott mértékben való beáramlása az országba;
6. Ezzel kapcsolatosan láttak napvilágot olyan megvilágítások, amelyek szerint a tőkét megutaztatják, mivel a befektetett tőke 60%, korábban 70%-a a kínai etnikumtól származnak. Azonban nem szabad megfeledkeznünk arról sem, hogy a hosszú ideje a világ második legnagyobb tőkeimportőr országa és oda áramlik az összes fejlődő országokba irányuló külföldi tőke majdnem fele. Érdekességképpen „Kína ellenzői”

azt is kiemelték, hogy kevesebb amerikai és európai eredetű tőke áramlik oda, mint jelentősebb latin-amerikai országokba, kiemelve Brazíliát;

“Tőkekörutazás” mellett fontos a befektetett külföldi tőke egyenetlen regionális megoszlása Kínán belül;

7. Kétségbe vonják a KNK-val folytatott kereskedelem erkölcsösségét és hasznosságát (ipari- és gazdasági kémkedés, feketekereskedelem, fegyvereladások, szabadalmi és szerzői jogok megsértése, rossz minőségű és olcsó áruk nem engedik egyes országok hazai iparának a fejlődését és egyebek);
8. Kína nagyhatalmi pozícióját elutasítóinak megállapításában megfogalmazódott az, hogy Kína gyakran ellenáll a nemzetközi rendszer logikájának;
9. Veszteséges állami vállalatok problematikája jelenti a másik nagy feszültségforrást a kormány számára, megoldásuk sürgető és rendkívül fontos;
10. Ide sorolható a „privatizáció” hosszú távú megoldása is, amely egy ekkora országban komoly feszültségeket okozhat az élet számos terén;
11. Pesszimista vélemények szerint az állami vállalatok és a pénzügyi szektor reformja – vagyis a reform legnehezebb feladatai – még hátra vannak. Ezek nagy valószínűséggel növelik a munkanélküliséget, ami hozzáadódik a vándormunkások most is több százmilliót számláló nagyságához; továbbá az infláció gerjedését eredményezhetik. Megjegyzésként említeném meg a pénzügyi rendszer “próba tesztjét”, az ázsiai pénzügyi válság jelentette;
12. Kérdések sora övezi a kínai politikai rendszer szilárdságát illetően, elsősorban gondolva itt a központi hatalom erőzójének a kérdéseire, valamint a gazdasági reformok hatásaira a politikai struktúrára és intézményekre.

Az ellenérvekkel kapcsolatosan megjegyzendő, hogy ezen álláspont legfőbb képviselője természetesen az USA, ugyanis köztudottan egyre nagyobb riválisát látja Washington Pekingben, nemcsak az ázsiai-csendes-óceáni térségben, de a világ színpadon is, éppen ezért egyfajta dezinformációként a hiányosságokat és elégtelenségeket helyezi a fókuszpontba.

Azonban a KNK 2010-ig és 2050-ig megfogalmazott célok megvalósítása esetén – megfelelő belső és külső feltételrendszerek adottságát feltételezve – jó esélye van, hogy a világ legnagyobb gazdaságává váljon.

A jelenlegi ötéves tervben is már jelentős átalakulásokat, modernizációt célzó reformprogramot tűztek ki a fent említett hiányosságok és ellenérvek csökkentése és megszüntetése végett.

Kína jövőbeni fejlődésében a hatékonyságnak és a minőségnek elsőbbséget kell szentelni az ütemmel és mennyiséggel szemben annak ellenére, hogy az extenzív típusú fejlődés tartalékai területén még távolról sem merülnek ki.

Kína példája azt bizonyítja, hogy a harmadik világ országai is képesek lehetnek a kapitalizmus meghaladására, nem is beszélve a világ lakosságának 1/5-ét kitevő és évszázadokig a világtól elizolt országokról, mint Kína. A meghaladás ráadásul nem is akárhogyan, hanem hosszú távon szinte folyamatos ugrásszerű, példátlan növekedési ütemben bővítette és modernizálta gazdaságát. Kína egyébként a kis tigrisek által követett fejlődési útvonalat tapossa, mint második hullámos ország és nagyon jó esélyei vannak az esetleges nagy tigrissé váláshoz, az ázsiai és csendes-óceáni térség fő befolyásoló, gazdasági tényezőjeként fellépni a világgazdaság dobogóján.

III.2. Kína biztonságpolitikájának nemzetközi vonatkozásai^{1,2}

A '90-es évektől vált közhellyé, hogy a jelen évszázadban a világpolitika meghatározó területe az ázsiai-csendes-óceáni régió lesz. 1997-ben kirobbant ázsiai válság jelentős kétségeket állított ezen megállapítások elé, de érdekes és egyben paradox módon csak megerősítette világpolitika és világgazdaság jóslatát.

Biztonságpolitikai szempontból a térség és ezen belül elsősorban Kína helyzetére a hidegháború vége, a Szovjetunió összeomlása gyakorolta a legnagyobb hatást. A hidegháború időszakát jellemző politikai, ideológiai és katonai szembenállás alapvetően átértékelődött, a nemzetközi kapcsolatokban a korábbinál is meghatározóbbá vált a gazdasági biztonság általánosan használt kategória. A gazdaság mindig is szerepet játszott az erőviszonyok megítélésében, viszont a gazdaság kihat a katonai kapacitására és a politikai befolyásolásra.

Ázsia jelenleg tulajdonképpen visszaszerzi azt a pozíciót, amit évszázadokkal korábban elfoglalt. Az Ázsiai Fejlesztési Bank felmérése szerint még az Ázsia adta a világ GDP-jének majdnem 60%-át adta, ám részesedése a második világháború tájkára már csak 19%-ra esett. Jelenleg a részesedése 40% körülre tehető és 2025-re becslések szerint elérheti a XIX. századbéli 60%-os arányt. A térségben a nagy változások főszereplője volt, Kína csak ezután, a '70-es évek végén meghirdetett és megfogalmazott reformok idején kapcsolódott be. Kína GDP-je ezen időszaktól máig közel megharmincszorozódott!, és becslések szerint, illetve a kínai kormány célkitűzései alapján Kína a XXI. Század első negyedére volumenben utolérheti az Egyesült Államokat.

Kínában jelentősen átalakultak a külpolitikai irányelvek – a reform és nyitási politika révén – amelyek meghatározzák az ország saját és nemzetközi biztonságát. A világbéke fenntartását hirdette meg és hirdeti, amely fontos előfeltétele a modernizációnak és a gazdasági fejlődésnek. Független külpolitikát folytat, nem lép szövetségre szuperhatalommal és a világ minden országával hajlandó normális, baráti kapcsolatokat létesíteni és ápolni a békés egymás mellett élés öt elve szellemében.

Külpolitikai alapelvei közé sorolja a fegyverkezési verseny ellenzését, a leszerelés támogatását, az önként vállalt kötelezettséget, hogy nem alkalmaz nukleáris fegyvert és nem is veti be azt azzal nem rendelkezővel szemben.

A mindenkori kínai vezetés legáltalánosabb és legfőbb stratégiai célkitűzése Kínát egy gazdag, erős nagyhatalommá, világhatalommá fejleszteni. Megfigyelhetők – annak ellenére, hogy a jelenlegi vezetés kifejezetten ellenzi a hegemonizmust – a kínai császári időkben azért mutatkoztak regionális hegemonizmus gyakorlatának a jegyei. Kínának a jelenlegi hatalmas változásokokra elsődlegesen éppen a nagyon kedvező belső feltételrendszere miatt volt lehetőség úgy, mint a császári időkben is a regionális hegemonia gyakorlatára. Potenciális nagyhatalmi jellegét mi sem szimbolizálja jobban, mint hogy az ENSZ BT állandó tagja.

III.2.1. Ázsia – Csendes-óceán térség és Kína

Kína prioritásként kezeli a bilaterális kapcsolatokat, mivel ez számára jelentős teret ad a manőverezésekre. Kína ellenérzéseket táplál a mulilaterális rendszerekkel – amelyek inkább

¹ Lásd bővebben: Tóth B. – Jordán Gy.: Kína az új évezred küszöbén. Védelmi Tanulmányok.

² Jordán Gyula –Tóth Barna: A „Kína fenyegetés”

nyomásgyakorlásra alkalmasak – szemben és inkább előnyben részesíti a szubregionális gazdasági csoportokat, mint ahogy az APEC (Ázsia-Csendes-óceáni Gazdasági Együttműködés)-be való felvételének a fontossága is jelezte. A legismertebb és egyben a legrégebbi ilyen szubregionális csoportosulás az ASEAN, amelynek nem tagja és az ADB (Ázsiai Fejlesztési Bank). Még intenzívebb a kötődése az ún. Természetes gazdasági területekhez, amelyek alkotják a “nagyobb Kínát” is, nevezetesen Hongkong, Makaó és Tajvan.

Kína történelmi érveléssel területi igényekkel -egyéb más országok igényei mellett – lép fel a Dél-kínai szigetcsoporthoz vonatkozóan. A területi vitáira inkább a realista magatartás a jellemző, bár felváltva alkalmazta a fenyegetés és a kompromisszum eszköztárát.

A határ vitákra a maoi rendszerben került sor, ahol is történelmi érveket sorakoztatott fel és valamennyi szomszédja határait illetően komoly feszültséget keltett. Azonban túlnyomó részüket a status quo alapján realista magatartással rendezte (1960 Myanmar, 1961 Nepál, 1962 Mongólia, 1963 Pakisztán, 1963 Afganisztán). Indiával (1962), Szovjetunióval (1969) és Vietnámmal (1979) azonban sor került fegyveres konfliktusokra is.

Az ázsiai-csendes-óceán régióban még fontos kiemelni Kína dél-kínai tengeri szigetekre tartott igényét. Az igényeinek történelmi okokból ad hangot, de gyengesége miatt nem volt lehetősége igényeinek érvényesítésére. Igazi előrenyomulás elsősorban a Szovjetunió összeomlásával kezdődött meg és növelte Kína területi követeléseinek intenzitását.

A történelmi okok mellett viszont már más tényezők is felszínre kerültek, mint például “élettér”, tengeri erőforrások és nacionalizmus jegyei.

Területi igényei:

Kína igényei a térségben a Paracel és a Spratly szigetcsoporthoz és a hozzájuk tartozó vizeket.

A Paracel szigetcsoporthoz 1974. januárban szerezte meg, amikor a kínai és dél-vietnámi haditengerészeti erők összecsapásainak lehetett tanúja a térség.

A Spratly szigetcsoporthoz kapcsolatosan is sor került fegyveres összeütközésre (1988. március).

Kína nettó olajimportőr ország és amióta geológiai felmérések felfedték, hogy a tengerfenék bőségesen tartalmaz földgázt és kőolajat, azóta a KNK azzal a javaslattal lépett elő, hogy tegyék félre a terület szuverenitása feletti vita kérdését és egyezzenek meg az ottani erőforrások kiaknázásában és hasznosításában.

További feszültségforrásnak adott hangot a kínai parlament 1992. évi „KNK területi vizeiről és csatlakozó területeiről” elfogadott törvénye, amely Kína igényeit tartalmazta és nemcsak Tajvanra, hanem e két szigetcsoporthoz, sőt egyéb szigetekre vonatkozóan.

A kínai források előszeretettel használják az „élettér” (kínaiul: shengcun kongjian) kifejezést, amit nemcsak a tengeri területekre, kiterjesztve határait a Kelet- és Dél-kínai tengerre, sőt az Indiai-óceánra (itt már területi igény nélkül), hanem a világgűrre is értendő a kifejezés.

A nyitási politikával összefüggésben a szárazföld mellett egyre nagyobb szerephez jut a tengeri kereskedelemhez és a hajózási útvonalakhoz kötött érdekei. Ezen területek feletti ellenőrzési jogoknak a törekvései már túllépnek a hagyományos kereteken és globális hatalmi jegyeket hordoznak.

Kína magatartása és megnyilvánulásai alapos gyanút szolgálnak a jövőre nézve a „Kína fenyegetésnek”.

III.2.2. USA – Japán – Kína

A régi szovjet-amerikai-kínai háromszög helyébe mára már ezen országok viszonya vált a stratégiai, biztonsági viszonyok meghatározó magjává. Éppen ezek az országok érintik egyben az ázsiai-csendes-óceáni régió összes problematikáját is.

Nyilvánvalóan nem hagyhatók figyelmen kívül az orosz-amerikai-kínai, az orosz-japán-kínai-amerikai kapcsolatrendszer aspektusai sem, bár érdemes megjegyezni, hogy Oroszország regionális szerepe már korántsem a volt Szovjetunióéval azonos.

A régió három főszereplőjének viszonyát csak lényegi összefüggéseiben szándékozom bemutatni, ezen belül is inkább – a dolgozat címe miatt – a kínai relációjú összefüggéseket szeretném feltárni.

Jelenleg a térségben nincs egyetlen meghatározó jellegű fenyegetés sem, viszont számos regionális és szubregionális feszültségforrás található.

A történelmi tapasztalatok alapján a térség országai rendkívül érzékenyen reagálnak a Japán fegyverkezésre, ezért üdvözölték a térség országai az amerikai jelenlétet. Így módon reagált Kína is, bár bizonyos ellenérzéseket is kiváltott az amerikai jelenlét, még pedig a tajvani politikáját illetően.

Az **USA**-ban számos híve van „Kína megfékezésének“, de a kormányzat a „konstruktív foglalkozás“ mellett kötelezte el magát.

A legakutabb ügy ebben a relációban a *tajvani kérdés*.

Az Egyesült Államok három dokumentumban (1972, 1979 és 1982) ismerték el Tajvannak Kínához való tartozását. Ugyanakkor az USA kihangsúlyozta, hogy az egyesülésnek békés módon kell megtörténnie. Az igazi feszültségforrás az 1979. évi „Tajvani kapcsolatokról szóló törvény“-nyel vette kezdetét, amely ígéretet tett Tajvannak további fegyverek szállításáról.

Az USA-ban hosszú időkre visszatekintő Tajvan-lobbi működik, amelynek befolyását a széles gazdasági kapcsolatok és a nagy külkereskedelmi volumenük is erősít.

Japán sem semleges Tajvan helyzete iránt, egyrészt kiterjedt gazdasági kapcsolatuk, másrészt pedig a Tajvani-szoros hajózási útvonalát érintően.

A KNK rohamos gazdasági fejlődése és modernizációja révén az USA-nak alapvető gazdasági érdekei alakultak ki úgy a térségben, mint Kínában. Az amerikai vállalatok milliárd dolláros bevételekre tesznek szert. Azonban érdekes módon az USA a '90-es években az emberi jogok megsértése és a demokrácia hiánya ügyében intézett kérdéseket a térségnek. Természetesen a fő célpont ezen témakörökben a KNK volt, amit minden egyes alkalommal belpolitikába való beavatkozásként könyvelt el.

A gazdasági területen amúgy számos súrlódásra is sor került, aminek a háttérében a kirívóan magas kínai kereskedelmi aktívumtól kezdődően a szabadalmi és szerzői jogok megsértéséig egy sor az USA nem tetszését kiváltó tényező állt. Továbbá Kína több ízben is gyanúba keveredett, hogy nemcsak hagyományos fegyvereket, hanem atomfegyverek elterjesztésének a tilalmát is megszegve adott el terroristagyanús országoknak, mint például Afganisztánnak, Iránnak és Pakisztánnak.

Kína valamennyi esetben a bírálatokat a belügyekbe való beavatkozásként titulálta.

A kínai kommunista rendszer megbuktatását szorgalmazók egy idő után rájöttek, hogy nagy valószínűséggel egy káoszba süllyedő, a világba hatalmas menekültáradatot szétárasztó országgá válna, ami nemcsak az USA és a térség számára lenne destabilizáló hatással, hanem az egész világ megérezné. Ezért a Clinton adminisztráció – főleg az 1997-98-as ázsiai pénzügyi válságban magára vállalt térség stabilizáló szerep hatására – olyan álláspontot vállalt magára, amely középpontjában egy erős, a saját problémáit megoldani képes Kína áll.

Az utóbbi időben konszolidálódott a két nagy ország viszonya, ami számos területen történő kooperációt jelent. Azonban ez nem jelenti azt, hogy USA elfeledkezett volna a tajvani, a tibeti, az emberi jogok, a kereskedelmi viták és egyéb területeken felmerült kérdésekről.

Az USA legfőbb stratégiai partnere a térségben Japán, viszont Washingtonnak aszimmetrikus kötelékei vannak Tokióval és Pekinggel.

Japánt hosszú ideig gazdasági erejénél fogva a régió vezető hatalmaként tartották nyilván.

A kínai-japán relációban jelentkező feszültségforrásért – túl a kölcsönös gyűlöleten, amit a területszerző háborúk és a mindkét ország erős nacionalizmusa szít – a Dél-kínai tengerre kiterjedő ellenőrzési jogért és a délkelet-ázsiai gazdasági befolyásért folytatott rivalizálás okolható. Ugyanis mindkét nagyhatalom érdekelt ezen gyorsan iparosodó és erőforrásokban gazdag területekben.

Kína belátható időn belül egyre növekvő gazdasági erejével képes lesz kiterjeszteni ellenőrzését a Dél-kínai tengerre és a Malakkai szorosra, ahol a japán olajszükségletek túlnyomó része keresztülhalad.

Japán gazdasága jelenleg nagyobb és haditengerészete is korszerűbb, bár már néhány esztendeje folyamatosan megfigyelhetők a gazdasági válság és az instabilitás jegyei is.

Kína érthető okokból kiemelt figyelemmel kíséri az új amerikai-japán biztonsági irányelveket és azok kitételeit. Kínai vezetés véleménye szerint az USA-Japán szövetség két okból is kedvezőleg hat a prosperáló gazdasági óriás számára:

1. A szövetség korlátozza Japán regionális ambícióit és a demilitarizálását,
2. Nyugtatóan hat a szövetség létezése más térségbeli országra, mivel ezzel elvonódik a figyelmük Kína növekvő ereje felől,
3. Hozzájárul az egész térség stabilitás érzéséhez.

Az ázsiai országok zöme üdvözölte az amerikai-japán szövetség megújítását, mivel az amerikai jelenlét jelenti a garanciát egy kínai-japán fegyverkezési verseny elkerülésével kapcsolatosan.

Kína és Japán kölcsönösen riválisnak tekintik egymást a régió vezetését illetően, és egyúttal biztonsági fenyegetésként tekintenek egymásra.

Viszonyukat mindezekon felül még területi vita is terheli, amit nevezetesen a Tajvantól 200 km-re és Okinawatól 300 km-re fekvő Diaoyu (japán neve: Senkaku) szigetcsoport tulajdonjoga képez. A vita tárgyát nemcsak a 30000 km² összterületű kontinentális talapzat és a nemzeti érzés, hanem az egyes becslések szerint magukban rejtő több milliárd hordó olaj jelenti.

III.2.3. *Kína és az ASEAN*

Az ASEAN a legrégebben – 1967-ben – létrehozott szubregionális csoportosulás, amelynek Malajzia, Indonézia, Thaiföld, Szingapúr és a Fülöp-szigetek voltak az alapító országai. Tovább bővült a csoportosulás Brunei-jel (1984), Vietnámmal (1995), Laossal és Myanmarral (1997). Kína eleinte nem nézte jó szemmel ezen csoportosulást, de a '90-es években a gazdasági kapcsolatokra helyeződött a súly. 1991-ben Kína konzultációs partnerévé vált a szervezetnek. 1995-ben politikai konzultatív rendszert létesítettek miniszterhelyettesi szinten. A két fél közötti kereskedelmi és gazdasági együttműködés és a kölcsönös beruházások gyorsan bővültek.

Az ASEAN egyensúlyi politikára, a feszültségek csökkentésére és a konfliktusok oldására törekszik. Az ASEAN elhatárolódik a szövetségre lépéstől akár Pekinggel, akár Washingtonnal. Az ASEAN regionális stabilitásra törekszik. Az ASEAN erőegyensúly politikát követ és 1995. decemberében katonai egyezséget kötött Indonéziával és Ausztráliával.

A kínai fenyegetéssel kapcsolatosan az ASEAN tagországok közös álláspontot képviselnek abban, hogy Kína jelenti hosszútávon a fenyegetést, de helytelen lenne azt állítani, hogy a tagországok mind közös álláspontot képviselnek. Ugyanis nincs mindegyik országnak területi vitája Kínával, sem a határterületeket, sem pedig a Spratly szigetcsoportot illetően. Jelen esetben a legfontosabb kiemelni Szingapúr helyzetét, ugyanis közel 80%-os a kínai etnikum aránya, ezért többnyire Kína felé hajlik.

Kína és Vietnám viszonyát hosszú ideig nem volt kellemesnek mondható. Évtizedeken át a viszonyt ideológiai elemek, nemzeti érdekek és nemzetközi hatalmi összefüggések irányították. 1979-ben határháború is dúlt. A két ország 1991-ben normalizálta kapcsolatait, 1993-ban lefektették a határterületek rendezésére vonatkozó alapelveket, de ezek nem tartalmazták a Paracel és a Spratly szigeteket, ahol a helyzet továbbra is feszült maradt. Közös a két országban, hogy piaci gazdasági reformokat követ és legdinamikusabban a gazdasági kapcsolatok fejlődtek. 1995-ben Vietnám ASEAN taggá válik, ezáltal kapcsolatuk szélesebb összefüggésekbe kerül.

Malajzia viszony Kínához meglehetősen összetett, de igen nagy változások játszódtak le a múlthoz képest. 1969-ban zavargások törtek ki a kínai etnikum ellen. Malajzia ebben az időben ellenséges magatartást tanúsított Pekinggel szemben és a Nyugattal sem különösebben barátkozott. Stratégiájának lényeges pontja az Ázsián belüli kapcsolatok fontossága és az Egyesült Államok távol tartása a térségből. Folyamatosan igényeket támasztott a Spratly szigetekkel kapcsolatosan. A jelentős kínai kisebbsége és nemzeti érdekei ösztönző tényezőként jelennek meg a gazdasági kapcsolatok kiszélesítésében.

Indonézia 1967-ben felfüggesztette diplomáciai kapcsolatait Pekinggel, amelyet csak 1990-ben reaktivizált, azonban ezután is ambivalens módon viszonyult Kína növekvő gazdasági fejlődéséhez és a térségben elfoglalt hatalmi pozíciójához. Jakarta és Peking területi igényei először csak a Spratly szigetekkel kapcsolatban ütköztek, majd a Natuna szigetek esetében is érdek összeütközésre került sor, ami után Indonézia már nem tudott semleges magatartást tanúsítani Peking fele. Indonézia a légi járőrözés eszközéhez nyúlt, majd pedig a hadsereg modernizálását kezdte szorgalmazni a kínai kihívás miatt. 1998-ban kirobbant kínai etnikumot célzó véres megtorlások jelentették a további feszültségforrást a kapcsolatban. A megtorlások

hátterében az ázsiai válság jelentette a gazdag kínai etnikum iránti irigységgel párosulva. A népharag a viszonylag kicsi, de annál gazdagabb kínai üzlettulajdonosok ellen irányult, amely véres megtorlásokban végződött.

III.2.4. Kína és India viszonya

A két, egyenként is kontinensnyi méretű óriás feszültségekkel terhelt évtizedek után – amelyek maradványai még mai napig is megmaradtak – a poszt-bipoláris világban továbbra is rivalizálnak a regionális dominanciáért és befolyásért. A viszonyuk rossz helyzetéhez hozzájárult az is, hogy Kína nem ismerte el az 1914-es McMahon vonalat, amely India és Tibet határát hivatott rendezni.

Kapcsolataik javulása már a '80-as években megkezdődött. Ösztönzőleg kezdtek hatni a kapcsolatok normalizálódására a hidegháború vége, a globális stratégiai környezet gyökeres megváltozása, a kölcsönös magas szintű látogatások, amelynek fontos hatása 1993 szeptemberében aláírt egyezmény a "béke és nyugalom fenntartásáról" a vita középpontjában álló Himaláját illetően.

Az indiai-kínai viszonyban azonban találhatók egyéb problémák is, viszont vannak olyanok is, amelyek a két ország közötti viszony enyhülését szorgalmazzák. Közös állásponton vannak az Amerikai Egyesült Államokhoz való viszony kapcsán. Nézeteltérés van közöttük a szellemi tulajdon védelméről, a gazdasági liberalizáció terén, valamint mindkét kormány nemtetszését váltja ki az USA beleszólása a nukleáris és rakéta technológia beszerzésébe. Közös az ellenérzése a két országnak azon feltételezett amerikai stratégiát illetően, amely meg akarja akadályozni nagyhatalommá alakulásukat, illetve az USA az emberi jogokba való beleszólását. A közös álláspontjuk, vagyis az egyetértésük nagy része tehát az USA elleni tanúsított magatartásukból ered.

Közös ígérek is megfogalmazásra kerültek mindkét kormány részéről a két ország határainak a szuverenitását illetően. Kína megígérte, hogy semlegességet tanúsít a kasmír-kérdést érintően, valamint nem használja fel pakisztáni kapcsolatait. India is biztosítja Pekinget, hogy Tibetet Kína autonóm területeként deklarálja.

Hosszabb azonban a feszültségforrást jelentő kérdések sora, amelyek a rivalizálás tárgyát képezik. India erősen tart Kína regionális szerepének növekvésétől és feladatukként jelölték meg Kína regionális ambícióinak ellensúlyozását és korlátozását. India irigy a Kínai eléri eredményeire és az USA-tól, Japántól, valamint az ASEAN-től remél támogatást.

India kétségeket táplál Kína pakisztáni kapcsolataiban ígért be nem avtkozással szemben, továbbá jelentős fenyegetésként értékeli Kína fegyverkezését és fegyvereladásait.

Indiai álláspont szerint nem ért együtt azzal, hogy egy erősebb Kína csak növelni fogja a békét és a stabilitást és hogy nem hegemon magatartást hoz majd magával.

Mindezek ellenére az indiai kormány jó kapcsolatokra és a konfrontációk elkerülésére törekszik.

Kína szempontjából nézve a két nagy ország viszonyát, megállapítható, hogy Kína máshogyan ítéli meg a folyamatokat.

Egyrészt, érdeke, hogy elhárítsa a kínai fenyegetéssel szembeni India kezdeményezésű egységfront veszélyét.

Másrészt, Kína fontos célkitűzésként fogalmazta meg azt a tényállást, hogy nem tartja Indiát önmagával egyenrangú partnernek, szerinte India gazdaságilag gyenge, társadalmilag és politikailag instabil, ezért nem is tekinti riválisának.

Harmadrészt, Kína biztosítani kívánja szerepét erősíteni az Indiai-óceán területén. Utolsó sorban, Kína meg szeretné őrizni az ENSZ BT-ben betöltött kizárólagos ázsiai ország szerepét és képviselőit. Ezért rossz szemmel nézi India és Japán törekvéseit.

*Az akut problémaforrásokat mégis csak **Pakisztán** és **Tibet** jelenti.*

Az alapvető feszültségforrásként megfogalmazott **rivalizálás** érdekében mindkét ország megfelelő biztonsági intézkedéseket hajtott végre. India erősítette gazdasági és katonai kapcsolatait régi délkelet- ázsiai szövetségesével, Vietnámmal. Kína viszont közeli kapcsolatokat ápol Myanmarral (régi nevén: Burma), ahol nyíltan rivalizál a befolyásért Indiával. Kína *de facto* katonai szövetséget hozott létre Myanmarral, ami haditengerészeti bázisok, radarállomások kínai használatáig terjed ki. Kína meg akarja nyitni a régi Myanmari utat a délnyugaton fekvő, elmaradottabb Yunnan tartomány fejlesztése érdekében. Ez az út a vietnámi kikötők igénybevételének egy alternatív csatornaként működne és nem hagyható figyelmen kívül, hogy az elmaradott térség fejlesztése kivitelezhető kínai áruk myanmari kikötőkbe való szállításával.

Mindehhez hozzátevéődik a kínai haditengerészet megélnékülő tevékenysége a Bengáli-öbölben, amelyek nemcsak bekerítettség, "fenyegetettség" érzetét kelti a hatalmas "rivalizáló" India számára, de behatolást is jelent India tradicionális befolyási szférájába. Ezen politika érdekében

Egyre nagyobb számú kolónia települ ki Kínából, ami elégedetlenségnek ad hangot a myanmari lakosok részéről. India ezt kihasználva erősíti gazdasági kapcsolatait a kis országgal és ösztönzi az ország felvételét az ASEAN-ba. Myanmar tehát további forrásává vált a kínai- indiai súrlódásoknak.

Mindez megerősítése annak, hogy Kína két óceánon is dominanciára törekszik, ami ugyancsak megerősíti egyesek feltételezését afelől, hogy a kínai gazdasági térhódítás a jövőben nem a békét és a stabilitást szorgalmazná, hanem hegemonisztikus jegyeket fog magával hozni.

A további rivalizálásnak okot ad Közép-Ázsia öt függetlenné vált országa is. Mindkét országnak jelentős iszlám kisebbsége van és tartanak az ottani mozgalmak átcsapásának a lehetőségeitől. Korábban a szovjet rendszer létezése alatt Indiának szinte privilégiuma volt ezen országokkal folytatott gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok terén. Mára azonban más konkurens mellett rivalizálnia kell Kínával is.

A két "rivális" gazdasági fejlődését tekintve, Kína sokkal gyorsabb és komplexebb fejlődést mutatott, mint India, amely megállapítást a két ország makrogazdasági mutatói is híven tükröznek.

A jövőre nézve a két ország versengése kapcsán nehezen állítható fel prognózis, de mindenesetre megállapítható, hogy jelenleg a két ország kölcsönös érdeke lesz a bilaterális kooperáció és a békés versengés.

III.2.5. KNK és Tajvan, avagy a Kína-közi kapcsolatok^{1;2}

A két ország viszonya az egész régió biztonságpolitikai kérdései közül a legfontosabb és a legmértvadóbb. A két ország kapcsolata biztonságpolitikai kulcskérdésként jelentkezik az egész ázsiai-csendes-óceáni térségben, sőt globális összefüggései is vannak. A Tajvani-szoros

¹ www.roc-taiwan-hu.com/policy/20010926/2001092602.html

² www.roc-taiwan-hu.com/policy/20020528/2002052802.html

két oldala közötti viszony jelentőségére az 1995-96-ban döbrent rá a világ, ami is Peking fenyegető magatartásával hozható kapcsolatba.

A KNK számára Tajvan egyrészt szuverenitási téma, másrészt fontos biztonságpolitikai problémák forrása. Szembenállásuk egyik központi kérdését az “egy Kína” értelmezése képezi. Hosszú évtizedekig egyik fél sem volt hajlandó tudomásul venni, hogy a Szoros két partján – bár közös kulturális gyökerekkel rendelkeznek – két politikai hatalom jött létre. Érdekes módon, mindkét “hatalom” saját magát tekintette egész Kína törvényes hatalmának.

A ’90-es években a Taipei-i vezetés több békülékeny gesztust tett, amelyek közül az egyik legfontosabb a Li Denghui elnök 1991. évi bejelentése volt, amely lényege az volt, hogy Tajvan tudomásul vette Kína politikai megosztottságát és lemondott a szárazföldi Kína feletti rendelkezés addig fenntartott igényéről. A KNK szempontjából ezen nemes gesztus nem sokat változtatott azon álláspontján, hogy az újraegyesítés előfeltételének tekinti az alá-, fölérendeltségi viszony elismerését.

Tajvan meghirdetésétől kezdve elutasítja az egyesülés alapjául felkínált, és Hongkong, valamint Makaó esetében sikeresen alkalmazott “egy ország – két rendszer” formulát. A tajvaniak többsége a status quo-t támogatja, vagyis egyetért a jelenlegi függetlenség, önállóság fenntartásával, annak hivatalos deklarálása nélkül.

Az 1995-96-os események keltették fel Tajvan figyelmét (és a világét is) arra, hogy a függetlenség kihirdetése nagy valószínűséggel cselekvésre készítené a KNK-t.

Tajvan nemzetbiztonsági helyzete szoros összefüggésben van Kínával, de nem szabad megfeledkeznünk a nemzetközi összefüggésekről sem. Biztonságát alapvetően érinti az 1971. évi ENSZ-ből való kikerülése, majd az ezt követő nemzetközi elizolálódása.

Ez még azzal párosul, hogy 1979-ben Washington felvette a diplomáciai kapcsolatot Pekinggel.

Tajvan számára nincs alapos biztosíték az USA részéről a védelmét illetően, ugyanis az amerikai-kínai viszony alapvetően javul, és számos területen erősödik kapcsolatuk, amely adott esetben kérdésessé válna USA hovatartozása.

Taipei tehát tisztában van azzal, hogy válság esetén nem remélhet automatikus és egyértelmű nemzetközi támogatást.

Tajvan e bizonytalan és egyben komplex helyzetben a legtermészetesebb lépéseket tette meg, még pedig védelmi képességeit erősítette. Nemzeti jövedelmének igen magas arányát fordította védelmi kiadásokra. A ‘80-as években közel 40%; a ’90-es években már csökkenő a tendencia 20-30%-ot tett ki, de meg kell említeni, hogy Tajvan gazdasága prosperáló – reálértékeket nézve nem következett be csökkenés, vagyis maradt a ’89-es 10 Mrd USD-os nagyság.

A KNK fenyegetéssel szemben Tajvan fontos biztonsági tényezőként kezeli nemzetközi kapcsolatainak a fejlesztését, de a legfőbb gátat a KNK állítja az útba.

Diplomáciai szempontból Tajvan számára pozitív tényező volt az 1989-es Tian’anmen téri események, amelyek miatt a KNK rossz pozícióba került e téren.

A tajvani Kínai Köztársaság 1998 végén már 27 – főleg csendes-óceáni és közép-amerikai – országgal állt diplomáciai kapcsolatban. Ezekon kívül több mint 60 – diplomáciai kapcsolatokat fenn nem tartó – országban létesített kereskedelmi és konzulátusi irodát. Továbbá tagja számos nemzetközi gazdasági szervezetnek és intézménynek.

1993-tól kezdve Tajvan intenzív módon lobbizásba kezdett az ENSZ-be való visszavételért. Az ENSZ tagságnak – a presztízs szempontokon túl – jelentős biztonságpolitikai vonzata van.

A segélyekkel, a beruházási politikájával és egyéb gazdasági eszközökkel már több államot is az oldalára állított.

A '90-es években dinamikus kereskedelmi kapcsolatok alakultak ki, ami elsősorban a KNK-ba összesen közvetlen befektetett működő tőke mennyiségnek az 5-6%-a tajvani eredetű volt. További bizonyításként szolgál az is, hogy 1995-ben már összforgalmuk meghaladta a 22,5 Mrd USD-t, amiből a tajvani export 19,4 Mrd USD-t jelentett. Tajvan teljes kivitelének a jóval több mint 10%-a irányult a "szárazföldre". 1997-ig hivatalosan a tajvani befektetések kumulált összege 10,9 Mrd USD-ban állapították meg, több mint 19700 projektben, addig a becslések ezen értékek 2-3-szorosáról szóltak.

Tajvan esetében a demokratizálódási folyamat jelentősegteljesen hozzájárul a dohánylevél alakú sziget biztonságának a növeléséhez. A világ országai érthető módon nagyobb bizalommal és szimpátiával fordulnak egy pluralista, demokratikus rendszert dédelgető állam fele.

Hangsúlyozni szeretném, hogy a Kína-közi kapcsolatok problematikája Kína szinte minden, regionális és globális kapcsolatában tényezőként szerepel.

III.2.5.1. Rövid történelmi- és politikai áttekintés

1912-ben a Kínai Köztársaságot – a Qing-dinasztia megdöntése után – Sun Yatsen alapította. A szigetország 1895-ig Kína gyarmata volt, Japán az első japán-kínai háborúban elfoglalta. 1895-ben a Simonoszaki békével Kína 50 évre lemondott Japán javára Tajvanról. A második világháború végéig japán uralom alatt volt a sziget, 1945-ben visszakerült Kínához. 1949-re a kommunisták megdöntötték a hatalmat, és a Guomindang kormány Tajvanra menekült. Ott Taipeit kinevezték "ideiglenes" fővárosnak, és a sziget a Kínai Köztársaság, míg a szárazföldi rész a Kínai Népköztársaság része lett.

A Kínai Népköztársaság 1949-ben jött létre. Kína azóta különváltan fejlődik, a kommunisták fennhatósága alá tartozik a szárazföld, a Kínai Köztársaság kormányáé alá pedig Tajvan. Ez a megosztott helyzet hasonlít Észak- és Dél-Koreára.

Kína saját területének tekinti Tajvant, ám a sziget önálló kormánnyal és a kínaitól különböző demokratikus rendszerrel rendelkezik.

Utólag nemzetközi szerződések elismerték Kína jogát Tajvan fölött.

1949. után a GuoMinDang az első években elnyomó intézkedésekkel erősítette meg hatalmát, és a szárazföldről betelepültek vezető szerepét. 1987-ig rendkívüli állapot volt érvényben a szigeten. A nyolcvanas évek végétől gyors ütemű demokratizálódási folyamat kezdődött. Az 1991-es elnökválasztáson a KMT jelöltje, Li Denghui személyében tajvani születésű személyt választottak elnöknek, akit 1996-ban újraválasztottak. Az 1995. decemberi demokratikus parlamenti választásokat is a KMT nyerte meg (164 parlamenti helyből 85-öt szerzett meg), de az 1997-es helyhatósági választásokon a Tajvan függetlenségét is felvető Demokratikus Haladó Párt (DPP) a megválasztott önkormányzatokban többségbe került. Az 1998.

decemberi parlamenti és a két kiemelt nagyvárosi választáson a KMT némileg megerősítette helyzetét. A 2000. március 18-án rendezett elnökválasztáson a DPP jelöltje, Chen Shuibian, a szavazatok 39 százalékát megszerezve nyert. Elnöki beiktatására 2000. május 20-án került sor.

III.2.5.2. A Kína-közi kommunikációs csatornák és jelentőségük:

A két fél 1991-ben létrehozta a **SEF**-et és az **ARATS**-ot (Kína-közi kapcsolatok Társasága), mint intézményesített párbeszéd csatornáit. Az Alapítvány és a Társaság képviselői éveken keresztül csak telefonon és leveleken keresztül értekeztek egymással.

1993-ban jött létre a szingapúri egyezmény az első olyan egyezmény, amely mindkét kormány beleegyezésével született. Az egyezmények révén kölcsönös bizalmat építenek és a megállapodás betartásával fokozatosan eljuthatnak egymás jobb megértéséhez, ami a nép jogait és érdekeit jelenti.

1996-ban azonban a Kínai Népköztársaság váratlanul katonai fenyegetést intézett Tajvan ellen és egyoldalúan felfüggesztette a két szervezet együttműködését több mint 3 évre.

Ezek után áttörésként könyvelték el, amikor a SEF és az ARATS reaktiválódhatott és elnökeit maga a KNK elnöke, Jiang Zemin fogadta.

1999. május 18-án a SEF (Straits Exchange Foundation = Szorosbeli Együttműködési Alapítvány) elnöke beszédet mondott el Taipei-ben a Nemzetközi sajtóintézet világkongresszusának és a 48. közgyűlésen az elnök vázlatosan összefoglalta mindazt, ami eddig történt Tajvan életében és mindazt, ami a Kína-közi kapcsolatokat illeti:

Peking állítása szerint csak egy Kína van, a Kínai Népköztársaság és Tajvan annak a része.

Tajvan véleménye szerint Tajvan és a Kínai Népköztársaság is Kína része, és a Tajvani-szoros két partján két különböző politikai entitás létezik, amelyek egyike sincs alárendelve a másiknak.

Tajvan folyamatosan szorgalmazza néhány kulcskérdés tisztázását, így például a történelmi tények, a status quo elfogadása, a tajvani nép jólétének megőrzése, illetve a Kína-közi kapcsolatok normalizálását.

Egyik fél sem zárja ki viszont a lehetőséget, hogy Kína a jövőben egyesül – békés és demokratikus úton, ha eljön az ideje és adottak lesznek hozzá a körülmények.

A Kínai Köztársaság kormánya 1987-től engedélyezi, hogy tajvani lakosok meglátogathassák a Kínai Népköztársaságban élő rokonaikat.

A tajvani üzletemberek, annak érdekében, hogy segítsék a Kínai Népköztársaságban élők életszínvonalának emelését és a gazdaság fejlődését, az elmúlt egy évtizedben több, mint 25 Mrd USD-t fektettek be az “anyaföld” területére. Ezen működő tőke befektetésekkel rengeteg ember számára teremtettek munkahelyet.

Li Denghui elnök 1995. áprilisában hat pontos javaslatot terjesztett elő, bizonyítva a Kínai Köztársaság kormányának őszinte elkötelezettségét a békés és stabil Kína-közi kapcsolatok fejlesztése iránt. Ezen hat pont:

- A két fél közötti kapcsolat erősítéséhez a kínai kultúrát kel használjuk alapként

- Erősítsük gazdasági és kereskedelmi kapcsolatokat és fejlesszük a kölcsönösen előnyös és egymást kiegészítő együttműködést
- Egyenlő félként vegyünk részt a nemzetközi szervezetekben, így megfelelő körülményeket lehet teremteni a két fél vezetőinek a találkozására
- Minden felmerülő kérdést békés úton oldjunk meg
- Egyesítsük erőinket Hongkong és Makaó jólétének fenntartása és az ottani demokrácia erősítése érdekében
- Törekedjünk a nemzet jövőbeni újraegyesítésére oly módon, hogy közben tiszteletben tartjuk aényt, mely szerint a megosztott Kína két különálló politikai entitás.

A SEF elnöke, akit a Kínai Köztársaság kormánya felhatalmazott arra, hogy konzultációkat folytasson a Kínai Népköztársasággal, mivel formális kapcsolatok nincsenek. A SEF elnöke, Gu ChenFu megnyugtatta a közvéleményt, hogy a Kínai Köztársaság kormánya teljes mértékben elkötelezett és őszintén törekszik, hogy a konzultációk révén megoldódjék valamennyi politikai nézeteltérés a két fél között.

II.2.5.3. A megoldandó nézeteltérések:

- Nem hajlandó a Kínai Köztársaság tárgyalásokat folytatni a KNK-val úgy, hogy az nem fogadja el egyenlő politikai partnernek és mindaddig, amíg diplomáciailag beleavatkozik Tajvan ügyébe és katonai fenyegetéseket intéz ellene. Szem előtt kell tartani a nemzet biztonságát és méltóságát.
- KNK a korábbi “mindenről tárgyalhatunk” pozíciója mára már „csak politikai kérdésekről tárgyalhatunk“ mentalitás fele hajlott át
- A SEF elnöke felszólította Pekinget, hogy a lehető leghamarabb időn belül térjen vissza a tárgyalóasztalhoz és a konzultációk révén segítsen létrehozni a kölcsönös bizalmat a két fél között és tegye meg a szükséges pozitív lépéseket a béke és stabilitás garantálására a Tajvani-szorosban
- Emellett a két félnek ki kell terjesztenie az együttműködést, őszintén és a viszonyosság elvét tiszteletben tartva kell bánnia a másikkal, hogy végül normalizálódjanak a kapcsolatok. Az elmúlt több mint 50 év külön utas fejlődés során a két fél annyira különböző tapasztalatokat halmozott fel, hogy azok kicserélése hasznos lehetne mindkettőjük számára.

Eddig sajnálatos módon a Taipei-i oldal nem kapott pozitív választ Pekingtől.

A XXI. század elején, a hidegháború vége után a Taipei kormány őszintén reméli, hogy a KNK vezetői is leszámolnak a hidegháborús mentalitással és kiterjesztik a lehetőségeiket azáltal, hogy velük együtt békés és stabil Kína-közi kapcsolatokat építenek ki – a politikai status quo tiszteletben tartásával a Szoros mindkét oldalán.

III.2.5.4. A Kína-közi kapcsolatok 2001-ben

Chen Suibian elnök „öt nem” és „új öt nem” politikája a Kína-közi kapcsolatokban 2000. május 20-án, beiktatási beszédében Chen Suibian elnök megfogalmazta az „öt nem” politikáját a Kína-közi kapcsolatokat illetően. Az államfő elkötelezte magát amellyel, hogy

mindaddig, amíg a kínai kommunisták nem alkalmaznak katonai erőt Tajvan ellen, ő sem fogja:

1. Deklarálni Tajvan függetlenségét;
2. Megváltoztatni a nemzet elnevezését;
3. Bevenni az alkotmányban elődje, Li Denghui kifejezését a „különleges államközi kapcsolatokról”;
4. Népszavazást kezdeményezni a status quo megváltoztatásáról a függetlenség kikiáltásával, illetve az újraegyesítéssel kapcsolatban; illetve
5. Kezdeményezni a Nemzeti Újraegyesítés Irányelveinek visszavonását, illetve a Nemzetegyesítési Tanácsnak a megszüntetését.

2001 májusában, közép- és dél-amerikai látogatása során Chen elnök a fenti öt pontot újabb öt pontos irányelvsorral egészítette ki. Ez az úgynevezett „**új öt nem**” politika, a Kína-közi kapcsolatok új irányelvei. E szerint a DPP (Demokratikus Haladó Párt) *nem*:

1. Provokálja a szárazföldi Kínát;
2. Értelmezi félre a Szoros-közi viszonyt;
3. Adja fel őszinte jó szándékát a Szoros-közi kapcsolatok előmozdítását illetően;
4. Lesz egy ország kezében sem eszköz;
5. Tekinti a szoros-közi viszonyt „*a nyertes mindent visz*” játszmának.

A „*Három kis összekötő szál*”:

A Szoros-közi kapcsolatok szorosabbá válásával 2001. január 1-én létrejött az a három mini-kapocs (a közvetlen szállítás, posta és kereskedelem), melyek a szárazföldi Kína és a tajvani off-shore szigetek „Kinmen és Matsu” közti közvetlen összeköttetést hivatottak biztosítani. Ez a három kapocs nem csupán a jövőbeni hasonló, de általánosabb érvényű közvetlen kapcsolatok előfutárai Tajvan és a szárazföldi Kína között, hanem a szoros-közi párbeszéd elősegítésének eszközei is.

III.2.5.5. A nemzetegyesítéssel foglalkozó intézmények:

A **Nemzetegyesítési Tanácsot** 1990-ben hozták létre az államfő tanácsadó testületeként.

Az 1991-ben létrehozott **Szárazföldi Ügyek Tanácsa (MAC)** a kormány alá tartozik. Feladata a tajvani kormány Kínai Népköztársasággal kapcsolatos politikájának általános tervezése, koordinálása, értékelése és végrehajtása. A Szorosbeli Kapcsolatok Alapítvány (Straits Exchange Foundation - SEF) magánközvetítő szervezet, amelyet 1991-ben hoztak létre. A Kína-közi ügyekkel foglalkozik, a MAC ellenőrzése és irányítása mellett.

Az Elnöki Hivatal 2000-ben létrehozott egy munkacsoportot, mely a lakosság véleményét hivatott a szoros-közi kapcsolatok politikájának alakításába integrálni.

III.2.5.6. A Kína-közi kapcsolatok számokban (2000-es adatok):

- Tajvani látogatások száma a szárazföldre: 3 108 600
- A szárazföldről Tajvanra irányuló látogatások száma: 116 311
- A teljes Kína-közi kereskedelem: 31,25 milliárd USD
- A szárazföldön befektetett tajvani tőke értéke: 2,61 milliárd USD
- A tajvani befektetések fő területei a kínai szárazföldön: elektronika, élelmiszer- és italgyártás, műanyag- és gumigyártás, ércbányászat és precíziós műszerek gyártása.

II.2.5.7. 2001. évi változások:

A 2001. évben hatalmas változásoknak voltunk tanúi. Lehetek ezek a nemzetközi, vagy a Kína-közi kapcsolatok területén, vagy Tajvan Kína-politikájában, az ország Chen Shuibian elnök vezetésével nagy bátorsággal nézett velük szembe:

1./ A szeptember 11.-i terrortámadásoknak óriási hatásuk volt a regionális biztonsági együttműködésre, és új kihívást jelentettek a világ békéje és jövőbeni fejlődése szempontjából. - Tajvan és Kína egyidejű csatlakozása a Világkereskedelmi Szervezethez (WTO) felerősítette a gazdasági globalizáció hatását az ázsiai-csendes-óceáni térségben, és új korszakot nyitott a Kína-közi gazdasági és kereskedelmi kapcsolatokban.

2./ A Gazdaságfejlesztési Tanácsadó Konferencia (EDAC) eredményes munkája bebizonyította, hogy a kormányzó, illetve az ellenzéki pártok, a kormányzat és a magánszektor képes a konszenzusra a gazdaságfejlesztés kérdésében, különösen a Kínával való kereskedelmi kapcsolatok terén.

A nemzetközi kötelezettségek teljesítése, a béke és stabilitás fenntartása a Tajvani-Szorosban:

Miután a gazdasági és biztonsági együttműködés folyamatos változásban van az ázsiai-csendes-óceáni térségben és az egész világon is, Tajvannak komoly felelőssége van a stabilitás fenntartásában a Tajvani-szorosban. A nemzetközi közösség felelősségteljes tagjaként Tajvan közmegelegedésre teljesítette ez irányú kötelezettségeit. Az új kormányzat valóban megpróbálta normalizálni a Kína-közi kapcsolatokat a "jó szándékú megbékélés, az aktív együttműködés és a tartós béke" elve alapján az ellenségeskedés, valamint a meg nem értés csökkentésével, a konstruktív együttműködéshez nélkülözhetetlen kölcsönös bizalom fejlesztésével. 1999-ben megszakadt a Kína-közi párbeszéd, elsősorban amiatt, mert Kína hajthatatlan bizonyos politikai előfeltételek teljesítését illetően. A Peking alapállásából fakadó nehézségek ellenére ugyanakkor a tajvani kormány folyamatosan támogatta a kétoldalú kereskedelem és szociális csere fejlesztését annak érdekében, hogy biztosítsa a regionális békét és fejlődést, megalapozza a Kína-közi stabilitást.

A Kína-közi kapcsolatok fejlesztése különleges lépések révén:

A Tajvan és Kína közötti kapcsolat zsákutcába került, aminek az oka, hogy Peking ragaszkodik a saját egyoldalú "egy Kína" elvének elfogadtatásához, amely nem veszi figyelembe azt a tényt, hogy Tajvan szuverén állam. Tajvan népének többsége számára lehetetlen Peking egyoldalú értelmezésének elfogadása. A probléma megoldása érdekében Chen elnök nem egyszerűen komoly őszinteségről és rugalmasságról tett bizonyosságot az "öt nem" politikájának meghirdetésével, de arra is kifejezte készségét, hogy a már létező Kína-közi kommunikációs csatornákon keresztül vitassák meg a nézetkülönbségeket. Annak érdekében, hogy konszenzust teremtsen a tajvani emberek között a Kína-politikában, Chen elnök létrehozott egy pártok feletti munkacsoportot, amelynek a kormányzó és az ellenzéki pártok nézeteinek az integrálása a feladata. A munkacsoport a későbbiekben konszenzusra is jutott a "három elismerés, négy javaslat" politikájának kidolgozásával. A konzultációk és a konstruktív párbeszéd alapvető fontosságú a Kína-közi stabilitáshoz, tehát egyik fél sem szabhat feltételeket a méltányos tárgyalások megkezdése elé. A tajvani kormány az elmúlt két évben több mint 30 alkalommal javasolta Pekingnek az átfogó konzultációk és a párbeszéd újratekintését a demokrácia, a béke és az egyenlőség elve alapján. A tajvani fél emellett készségét fejezte ki bármely kérdés megvitatására, beleértve a politikai problémákat is. Chen

elnök javasolta azt is, hogy a két fél a WTO adta keretek között élessze újra a tárgyalásokat, felhasználva ezeket a kétoldalú kapcsolatokban jelentkező problémák megoldására, hatékony mechanizmust teremtve a párbeszédre. Tajvan emellett több barátságos lépést is tett a gazdaság és a kereskedelem területén. A 2001-ben megrendezett Gazdaságfejlesztési Tanácsadó Konferencián (EDAC) 36 kérdésben született konszenzus, amelyekre alapozva a tajvani kormányzat felváltotta a *"türelem a sietség helyett"* politikáját a *"dinamikus liberalizáció és a hatékony irányítás"* jóval nyitottabb politikájával.

Tajvan továbbá engedélyezte a "három kis kapcsolatot", lehetővé tette a kínai tőkebefektetést Tajvanon, enyhítette a kínai termékek importkorlátozásait, kiszélesítette a "part-menti hajózási központok" tevékenységének hatályát és engedélyezte kínai turisták utazását Tajvanra. Mindezek a lépések *elősegítik Chen elnök politikájának megvalósulását*, amelynek célja a *"kereskedelmi és a kulturális integráció felhasználása a politikai integrációt szolgáló új keretek fokozatos létrehozására"*.

A kétoldalú kapcsolatok további normalizálódása:

A kettejük közötti különlegesen bonyolult történelmi vita megoldása érdekében Tajvannak és Kínának is le kell mondania az elfogultságról és leszámolnia az idejétmúlt világnézettel. A két félnek e helyett inkább a békés egymás mellett élésre és fejlődésre kell törekednie, hogy szolgálja a Tajvani- szoros két partján élő emberek javát. Tajvan a jövőben is ragaszkodni fog a jó szándékhoz, az elkötelezettséghez és a nyitottsághoz, ahogyan Chen elnök beiktatásakor ígérte, hogy elősegítse a kétoldalú kapcsolatok normalizálását és a tartós béke megszilárdítását a Tajvani-szoros térségében. A béke biztosítása a Tajvani-szorosban alapvető az ázsiai-csendes-óceáni térség számára, ezért létfontosságú, hogy Tajvan nagyobb támogatást és bátorítást kapjon a nemzetközi közösségtől.

III.3. Kína biztonságpolitikájának belpolitikai vonatkozásai ^{1;2}

Ez az alfejezet röviden bemutatja azokat a gyenge pontokat, valamint azokat a megoldandó problémák körét, amelyek befolyásolhatják, illetve veszélyeztethetik Kína gazdasági és politikai világhatalommá válásának a tendenciáját.

III.3.1. „Regionalizáció” és decentralizáció

Legégetőbb és egyben a legalapvetőbb problematika a régiók, tartományok közötti jelentős mértékű gazdasági, fejlettségbeli eltérésnek a kérdése.

A jövőre nézve a döntő tényező az, hogy ez a hatalmas ország hogyan fogja, illetve fogja-e tudni kezelni ezt a problémát. Továbbá hogyan fog alakulni a tendencia, csökkenni vagy netán éppen növekedni fognak a regionális eltérések?

Kínában három vertikális sávot szoktak elkülöníteni, ezek a legfejlettebb tengerparti, a legelmaradottabb nyugati és az átmenetet képező középső területek.

A tengerparti régiók – történelmi hagyományokból eredően (Ópium háborúk) – mindig is fejlettebbek és a külvilág fele nyitottabbak voltak a többi régióhoz képest.

¹ Lásd bővebben: Tálás B. – Jordán Gy.: Kína az új évezred küszöbén. Védelmi Tanulmányok.

² Lásd bővebben: Jordán Gyula –Tálás Barna: A „Kína fenyegetés”

A maoi időkben a kormány éppen ezen különbségek kiegyenlítését volt hivatott szorgalmazni, míg a reform időszak után a kedvező feltételeket kínáló keleti partrész további fejlesztése vált hangsúlyossá. 1991-ben a legelmaradottabb Guizhou és Sanghaj között 7,5-szeres volt az egy főre eső GDP különbség, míg 15 évvel korábban csak 5-szörös.

A politikai széttagolódás viszont általánosan nem a gazdasági eltérések mentén húzódnak meg, hanem sokkal inkább a fejlettebb keleti, délkeleti tartományok és a központi kormányzat között.

A gazdasági övezetekben termelt profit központi elvonása, a központosítási és önállósodási törekvések közötti ellentét tartós elemévé vált a központi és a helyi hatalmi szervek kapcsolatának. Így bizonyos értelemben nagyobb az érdekazonosság az ország fejlett területei és a kínai entitások, mint a helyi és központi hatóságok között. Azonban ez nem jelentkezik jelentősebb problémaként.

A tizedik ötéves terv, valamint a 2010-ig meghatározott reformok középpontjában már a nyugati régiók erőteljes fejlesztésének a szorgalmazása áll, vagyis a jövőt illetően ez a fejlettségbeli távolság közeledni fog.

III.3.2. Foglalkoztatás – belső és „külső” migráció

A foglalkoztatás és a belső migráció problematikáját azért szeretném pár szóban kiemelni, mert jelentős belpolitikai vonzattal bírnak. A külső migráció sem elhanyagolható külpolitikai kérdés.

A foglalkoztatás kérdése és ezzel összefüggésben a belső migráció is a regionális fejlettségbeli eltérésekből, illetve a veszteséges állami vállalatok nyomasztó súlyából eredeztethető. A VIII., kiemelten pedig a IX. és a X. Ötéves tervek foglalkoznak ezen probléma megoldásával, mivel veszteséges állapotuk miatt hatalmas terheket rónak az államkasszára, illetve jelentős társadalmi probléma hegyeket tornyosít fel a munkanélküliség kérdése.

A kormány számos törvénnyel igyekszik minél hamarabb elfogadható megoldást találni erre a kulcskérdésre, ami sokak Kína destabilizáló tényezőjeként tartják számon. A munkanélküliség társadalmi problémáiba nem szeretnék belebocsátkozni, de érdemes megemlíteni, hogy jelentős belső migrációt von maga után, valamint a feketekereskedelem, a bűnözés és a szeparatizmus kialakulásának a meleg ágya.

A külső migráció, vagyis az állami kvótán túl történő, illegális kivándorlások Kína határain túl lévő országokra jelentős fenyegetettséget jelent. A nagy számú illegális kivándorlás sok esetben bűnözői körökkel hozhatók összefüggésbe és maguk a kivándorlók, mint be nem jegyzett bevándorlók is csak a feketekereskedelemben találnak munkalehetőséget.

III.3.3. Nacionalizmus

Ezt a fogalmat nem kívánom részletesen kifejteni, valamint nem is kívánok belemenni történelmi folyamatokba és összefüggésekbe, csupán a fejezet témája teszi szükségessé megemlíteni.

A nacionalizmus fogalma a történelmi, tradicionális Kínában ismeretlen volt. Megjelenése a XIX. Század végére tehető.

Kínában első fázisban – érthető módon – először a xenophóbia, az idegengyűlölet jelent meg, aminek a háttérében a sorozatos agresszió és megaláztatások álltak. Az idegengyűlölet megjelenése az ópium-háborúk időszakára tehető, ami a XX. Század elején sorra kerülő „boxer-felkelésben” mutatkozott meg.

A későbbiek során a japán háborúk idején megalakult a japán-ellenes nemzeti egységfront.

A marxista-leninista-maoista ideológia és hit válsága után új keletkezett, amit ki kellett tölteni valamivel. A töltelék az alkalmasnak látszó nacionalizmus lett, amely öngerjesztő hatásával szolgálta az ország egyesítési folyamatát.

Ezzel az új betöltéseként szolgáló ideológiai fegyverrel azonban óvatosan kell bánnia a vezetésnek, ugyanis a tendencia könnyen átsaphat szeparatista hangulatba, amit a térség és a világ nem nézne jó szemmel. Sokak szerint nem kizárható az a tény sem, hogy a nacionalizmus Kína esetében később egy agresszív, expanzionista politika motorjává válik.

Egy idő múlva a kínaiak is rájöttek, hogy a hazafiság, a nacionalizmus érzésének a felkeltésére, ellenségre vagy legalább is ellenérdekelte félre van szükség. Kínában nem kellett túl sokáig keresni az „ellenséget”, hamar rátaláltak az USA-ra.

A kínai átlagemberekben felerősödtek az Amerika-ellenes érzelmek, ami egészen a mai napig tart. Az ellenfél személyének kiválasztásában az imperialista USA liberális eszméinek a terjesztése, a folyamatos bírálatok és a Kína belügyeibe való beavatkozások, a belgrádi Kínai Nagykövetség lebombázása, az amerikai kémrepülőgép története és nem utolsósorban a tajvani kérdésbe való beavatkozása szolgáltatta és szolgáltatja a mai napig az alapot. Ezen túl, a jelenlegi helyzetben Kína középtávon már gazdasági és politikai riválisaként tekint az USA-ra és ambiciózus, hegemón törekvéseinek megfelelő generátorként szolgál a nacionalizmus.

Kínában azonban az USA-ellenesség csak az USA külpolitikájára vonatkozik.

1991-től figyelhető meg a hazafias nevelési kampány jegyei, amelynek célkitűzése a nemzeti szellem megújítása, a nemzeti méltóság és büszkeség táplálása volt. Nem szabad arról sem megfeledkezni, hogy a születésszabályozás miatt a KNK-ban általában egy gyerek engedélyezett egy családban, aki kitüntetettebb odafigyelést és neveltetést kap, ami növeli az individualizmus kialakulásának a tendenciáját.

A kínai nacionalizmus jelentős fenyegető fegyver a világ számára, de elég ha csak Tajvan vagy egyéb területi igényeire gondolunk, valamint a rohamos fegyverkezési lázára!

III.4. A nagyobb Kína, mint a XXI. század meghatározó gazdasági és politikai ereje ¹

Rendkívül nagy az ázsiai csendes-óceáni régió gazdasági, politikai, nyelvi, kulturális, vallási és egyéb megosztottsága. A térségben azonban számos, a megosztottság ellenébe ható folyamat is zajlik, mint amilyen például a gazdasági integráció, a technológiai és kommunikációs fejlődés, valamint a népesség mobilitásának növekedése. A regionális identitástudat erősítően hat a nemzeti hovatartozás érzését illetően. Ennek jeleként a gazdasági tevékenység olyan formái alakulnak ki, amelyek etnikai alapon szerveződnek. Ezek körében legnagyobb gazdasági erővel az anyaországon belül és kívül élő kínaiak

¹ Lásd bővebben: Mészáros Klára: A „Nagyobb Kína mint a XXI. Század meghatározó gazdasági és politikai ereje” Magyar Tudomány 2001/9.

együttműködése bír, amelynek alapján realitást kap az ún. nagy kínai gazdasági térség formálódása.

A nyitott kapuk politikájával vette kezdetét annak a politikai, gazdasági feltételrendszernek kiépülése, amelynek következtében az anyaországtól távol élő kínaiak is aktív részt vállalhatnak a KNK gazdaságfejlesztési és modernizációs tevékenységben. Így a világban szétszórta élő kínai közösségek gazdasági erejének döntő szerepe van a "nyitás" politikája sikerében. A világ második legnagyobb működő tőkeimportőr országaként a külföldi befektetéseknek – a korábban 70%-os arány csökkenő tendenciát mutatva is, de – 1997-ben még a 64%-a, 1998-ban pedig az 54%-a származott 10 ázsiai országból.

A Kínai Népköztársaság külkapcsolati stratégiájának kiemelt részét képezi a tengerentúli kínaiak tőkeerejének bevonása a gazdaság fejlesztésébe. A követett politika sikere nemcsak a szárazföldi Kína gazdasági erejét növelte meg, de hozzájárult a távol-keleti kínai gazdasági összefonódás erősödéséhez is.

III.4.1. A "nagy kínai gazdasági térség" szereplői:

A "nagy kínai gazdasági közösség", vagy "kínai közös piac" integrációs szándékát két síkon figyelhetjük meg: regionális és globális dimenzióban. A regionális integráció szintjén a KNK, Hongkong, Makaó és Tajvan gazdasági összefonódása a meghatározó folyamat. Globális szinten a világ különböző országaiban élő kínaiak gazdasági erőforrásai képezik azt az erőt, amely hozzájárul az etnikai alapú együttműködéshez.

A "Nagy(obb) kínai gazdasági területen" belül három fő entitást lehet megkülönböztetni, amely forrásul szolgál a kínai gazdasági erőnek:

- 1./ A Kínai Népköztársaság, Hongkong, Makaó és Tajvan alkotta, kínaiak lakta területek,
- 2./ az ún. Pán-ázsiai kínai gazdasági blokk, amelyhez Thaiföld, Malajzia, Indonézia, Fülöp-szigetek, Szingapúr és más, a kínai gazdasági befolyás alatt álló ázsiai országok sorolhatók, valamint
- 3./ a külföldön élő „huaren”-ek
- 4./ „huaqiao”-k

III.4.2. A kínaiak lakta területek integrációs törekvései:

A gyorsan fejlődő "kistigrisek" első négyes fogatából három - Hongkong, Tajvan és Szingapúr - lakossága többségében kínai. A kultúra folytonossága alapján *ez az összetartozás a kínai identitás újraformálásával egyre inkább gazdaságilag és politikailag konvertálható tőkévé válik.*

Az anyaországnak Hongkonggal, Makaóval, Tajvannal és a tengerentúli kínai közösségekkel folytatott gazdasági együttműködése indította el a **Nagy-Kína** gondolatát. Hongkong és Makaó esetében államközi szerződések szabályozzák az integrálódást, míg Tajvan vonatkozásában ez komoly politikai és biztonságpolitikai kérdéseket vet fel. A kínai entitások között abban mindenképpen egyetértés van, hogy a *szorosabb együttműködés kölcsönös érdek, a gazdasági integráció pedig szükségszerű folyamat.*

A gazdasági, kereskedelmi és pénzügyi kapcsolatok szorosabbá válása a múlt században indult meg **Hongkong és Makaó** viszonylatában. A Kínához fűződő kereskedelmi és pénzügyi kapcsolatok létfontosságúak Hongkong és Makaó számára. Kezdetben ezek elsősorban az élelmiszer-, ivóvíz- és energiaellátás, a bővülő árucseré, a későbbiekben pedig a munkaerő-intenzív iparágak kitelepítése, s az ezzel társuló tőke kihelyezések, illetve beruházások voltak.

A kölcsönös érdekeltség és egymásrautaltság végül is oly mérvű függőséghez vezetett Kína, Hongkong és Makaó kapcsolatában, amely önmagában sem lebecsülendő integráló erő.

Nagy-Kína szellemi részeként **Szingapúr** az egyetlen, amelynek önálló államiságát a KNK nem kérdőjelezi meg, holott lakosságának háromnegyedét a kínai etnikum adja. A konfuciánus etikára épülő erősen központosított politikai hatalmával, piacgazdasága sikerességével, befolyásos pénzügyi központjával Szingapúr a KNK számára is példaértékű.

A politikai erőviszonyok is fontosak a "**Kínai Közös Piac**" megvalósulása szempontjából, létrejöttét végső soron azonban a **gazdasági tényezők és feltételek**, illetve az ezekből származó előnyök és hátrányok fogják eldönteni.

III.4.3. *Az integrációt hátráltató tényezők:*

A kínai közösségek közötti regionális integráció előrehaladtával felszínre kerülnek olyan alábbi jelenségek is, amelyek gátat állítanak a harmonizációs folyamatok elé:

- *A KNK és Tajvan közötti politikai feszültségek* már önmagukban is olyan gátakat képeznek, amelyeket az együttműködés egy bizonyos szintjén túl - az alapprobléma rendezése nélkül - kezelni nem lehet. A gazdasági érdekeltség kölcsönössége miatt próbálják az együttműködés gazdasági oldalát elszigetelni a politikától. Annak ellenére, hogy a szétválasztás nem mindig lehetséges, a gazdasági kapcsolatok gyorsan fejlődnek. Ma már Tajvannak a második, Kínának az ötödik legnagyobb külgazdasági partnere a KNK, illetve Tajvan.
- *A gazdasági együttműködés legfontosabb rendező elve az etnikai hovatartozás.* A folyamat főszereplője tehát a „han”, azaz a kínai nemzetiség. Történelmi tapasztalatokból kiindulva a környező országok kifejezett fenyegetésként élik meg az egységesülő erős Kínát. Ennek következménye az a kínaiak iránti, nemegyszer véres leszámolásokba torkolló gyűlölet, ami a térség egyes államaiban tapasztalható (Indonézia). Ambivalens a kínaiakkal szembeni magatartás, mert ezzel egy időben szükség van a térség országainak a befektetésekre.
- A munkaerő szabad áramlásának kilátása komoly félelmeket kelt a kisebb entitások körében, hiszen Hongkong, Makaó és Tajvan együtt sem teszik ki Kína területének 4 ezrelékét, lakosságának pedig 2,3%-át. A fejlettségbeli szintkülönbség és a szabad migrációs mozgás magában Kínában is óriási problémát jelent. A fejlettebb tartományok önállósodási törekvései mélyítik a központ és a helyi kormányzatok közötti érdekellentétet, növelik a feszültséget.

Ezáltal az integrációs és dezintegrációs folyamatok Kínán belül és kívül is egyidejűleg léteznek.

III.4.4. *Hongkong, Makaó, Tajvan és Szingapúr identitása:*

A Nagy-Kína formálódását elősegítő tényezők közül nem szabad megfeledkezni – az említett politikai- és gazdasági- mellett – az érzelmi és tudati tényezők szerepéről sem. A formálódó tömörülés egy új kínai nagyhatalom kialakulásának potenciális lehetőségét hordozza magában, a világ legnagyobb belső piacával, legnagyobb tömegű és egyik legolcsóbb munkaerő-tartalékával, valamint gazdag nyersanyag- és energiaforrásokkal.

Az együvé tartozás érzete, az ősök tisztelete lélektanilag rendkívül erős, amely az évezredek során kialakult szokásokból és hagyományokból, a *konfuciánus etikából, a közös írott nyelvből és a kultúrából táplálkozik.*

*A legfontosabb megtartó erő minden bizonnyal a **közös eredet** és kultúrkör tudata, aminek köszönhetően a kínaiak képesek megőrizni identitásukat idegen közegben is.*

A régi szokások és hagyományok ápolása inkább maradt fenn Hongkongban és Tajvanon, mint a Kínai Népköztársaságban, ahol ez évtizedeken át feudális csökevénynek minősült.

A kínai kultúrájú társadalmak rendező elveként olyan konfuciánus etikai normák maradtak fenn, mint az autoritás, a rend, a hierarchia tisztelete, az egyén jogainak a közérdekkel szembeni alárendelése, a konszenzus keresése, a konfrontáció kerülése, az "arc" megőrzése és általában az állam felsőbbrendűségének, a társadalom elsőbbségének elfogadása az egyéni érdekekkel szemben.

III.5. Kína biztonságpolitikájának katonai vonatkozásai ^{1;2}

A kínai fenyegetést a gazdasági megerősödésen túl természetesen a katonai erejének dinamikus ereje is táplálja.

Az érdekességet az szolgálja, hogy rengeteg a különféle vélemények sora, ami az ellentmondásos statisztikai adatok, azok kozmetikázása, valamint a hatalmasak a kontrasztok a hirdetett elvei és a cselekedetei között.

Vannak, akik a mennyiségi ismérveket emelik ki, azt hogy Kína a világ legnagyobb hadseregével rendelkezik és ezzel egy időben tekintélyt parancsoló fegyverzettel rendelkezik.

Ezzel szemben a gyorsan fejlődő, globalizálódó, a modernizációt szem előtt tartó világ szemszögéből ítélve meg, Kína fegyverzete nem felel meg a modern háborúk által támasztott követelményeknek.

A világ mennyiségi szempontokon túl inkább a hadsereg gyors modernizációját és a nagy mennyiségű korszerű fegyverbeszerzéseket tartja fenyegetőnek. Kína kiemelt fő fejlesztési irányelveként fogalmazta meg a haditengerészet és a légierő fejlesztését. Kiemelt fontossággal bír továbbra is a nukleáris-rakéta erő fejlesztése.

Kína a világ harmadik atomhatalma.

Hivatalos kínai források megnyilatkozásai hangsúlyozzák, hogy honvédelmi politikája védelmi jellegű. Hallván ezen kijelentést sokak arcán mosoly derül el, amikor a Tajvan és a délkelet-ázsiai régióban támasztott területi igényeire, vagy éppen a fegyverbeszerzésekre és természetesen a hivatalos információk túlkozmetikázására gondolunk.

Vitatott kérdéssé és fenyegetéssé vált a nagyfokú fegyverkezés – egyes adatok szerint évente két számjegyű ütemben növekvő védelmi kiadásai – kérdése, ugyanis:

1. Nincs semmiféle Kína ellen irányuló fenyegető tényező;
2. Ellentétes a hidegháború befejeztével elfogadott és követett világ tendencia;
3. Érthetetlen a hosszú időnkig stagnálás és esetenként csökkenés után.

Hivatalos kínai források szerint 1994-ben a védelmi kiadásokra 55,071 Mrd yuan-t, aminek 34,09%-át, vagyis 18.774 Mrd yuan-t a bérezésre, az élelemre és az egyenruhákra költött. Az éves kiadás 34,22%-a, azaz 18,845 Mrd yuan hadgyakorlatokra, építkezésekre, valamint az

¹ Lásd bővebben: Tálás B. – Jordán Gy.: Kína az új évezred küszöbén. Védelmi Tanulmányok.

² Lásd bővebben: Jordán Gyula –Tálás Barna: A „Kína fenyegetés”

infrastrukturális fejlesztésekre fordítódott; 31,69%, azaz 17,452 Mrd yuan pedig a felszerelések javítását, beleértve a kutatásokat, a teszteléseket, a beszerzéseket, a karbantartásokat, a szállításokat és a raktározásokat célozta meg. Vagyis a karbantartási és javítási tevékenységekre fordították a kiadások nagy részét. Mindezeket túl közel 3,7 Mrd yuan a szociális jólétet szolgálta úgy, mint a nyugdíjak, valamint a katonák gyerekeinek az oktatása.

Kína nemzetvédelemmel kapcsolatos kiadásait alacsony – csak a nemzetvédelmi igényeket kielégítő – szinten tartotta. 1979 és 1994 között a hadi kiadások abszolút mértékben éves szinten 6,22%-kal növekedtek. Ugyanezen időszak alatt az általános kiskereskedelmi árindex éves szinten 7,7%-kal növekedett. Az adott 16 év alatt 581,294 Mrd yuan-ra lett volna szükség, hogy biztosítani tudják az 1979. évi hadi kiadások szintjét. Ugyanakkor ezen összeg csak 71,65%-a, vagyis 416,499 Mrd yuan volt biztosított. Az életszínvonal spirálisan növekvő volta miatt marginálisan növekedett a személyi kiadásokra fordított összeg. Jelenleg az éves hadi kiadások növelése csak a életszínvonal szinten tartásának mértékében valósul meg.

1994-ben Kínának elég alacsony volt a hadi kiadásokra fordított összege – ami a RMB és USD éves átváltási ráta alapján számított - 6,39 Mrd USD. Összehasonlításképpen ez az összeg csak 2,3%-a az USA; 18.3%-a a Nagy-Britannia; 18.6%-a a francia és 13.9%-a az azonos évi japán kiadásoknak. Az egy főre eső hadi kiadások értéke 5,36 USD volt.

1979-ben a GDP 5,6%-a fordítódott hadi kiadásokra, szemben az 1994.évi 1,3%-kal. Ugyancsak összehasonlítható az USA 4,2%; a Nagy-Britannia 3,6% és a franciák 3,18%-os arányával. 1979-ben a kínai kormány teljes kiadásainak a 18,5%-át, míg 1994-ben a 9,5%-át tették ki a hadi kiadások. Ugyanez az USA-ban 18,9%; Nagy-Britanniában 9,64% és Franciaországban pedig 13.6%.

A fenti adatok azt bizonyítják, hogy Kínának alacsonyszintű a hadi kiadása, és marginális emelés nem is következik be, mindaddig, amíg biztonsága és szuverenitása nem válik fenyegetetté.

A magát megvédeni kívánó, a világ legnagyobb hadseregével rendelkező országnak nagy szüksége lenne az amerikai haditechnikára.

Annak ellenére, hogy a '80-as években egymillió katonával, míg 1997 és 2000 között további félmillióval csökkentette katonái számát a kínai hadsereg, továbbra is két és fél millió katona szolgál Kínában.

Az 2001. évi költségvetésben a katonai kiadásokat 17,7 százalékra emelték, így rekordösszeget - 17 milliárd dollárt költhetnek a katonaság korszerűsítésére, fenntartására. Ezek azonban a hivatalos adatok: amerikai katonai szakértők szerint a valós összeg a hivatalos négszerese is lehet.

Tajvannal szembeni katonai fenyegetés

A világ egyik legnagyobb katonasága, a magát Népi Felszabadító Hadseregnek (NFH) nevező kínai hadsereg 2002. augusztus 1-én ünnepelte 74. születésnapját. A kínai védelmi miniszter, Chi Haotian erőfitogtatással látta jónak megünnepelni e jeles napot, ugyanis eléggé nyilvános módon (a sajtónak mondott beszédében) ismételten megfenyegette Tajvant: „ha Tajvan függetlenségre törekedne, rögtön erőszakhoz, fegyverekhez folyamodnának”, "Soha nem mondunk le a katonai beavatkozásról", valamint, hogy "a kínai nép alapvető érdeke a tajvani kérdés megoldása". A miniszter továbbá megerősítette, hogy "soha nem mondunk le a katonai

beavatkozásról, és soha nem engedjük meg idegen hatalmaknak, hogy Tajvan belügyeibe beleszóljanak".

A kínai hatalom a múltban többször is katonai beavatkozással fenyegette meg Tajvant, ám az elmúlt hónapokban ez az első, magas szintű fenyegetés.

Az amerikai haditechnikára a magát megvédeni kívánó országnak nagy szüksége lenne: Kína ugyanis a világ legnépesebb hadseregével rendelkezik.

Annak ellenére, hogy a '80-as években egymillió katonával, míg 1997 és 2000 között további félmillióval csökkentette katonái számát a kínai hadsereg, továbbra is két és fél millió katona szolgál Kínában.

Az idei költségvetésben a katonai kiadásokat 17,7 százalékra emelték, így rekordösszeget, 17 milliárd dollárt költhetnek a katonaság korszerűsítésére, fenntartására. Ezek azonban a hivatalos adatok: amerikai katonai szakértők szerint a valós összeg a hivatalos négyszerese is lehet.

Ám ne feledkezzünk meg Tajvan 20-30%-os védekezési kiadásairól sem, amely közel 10 Mrd USD-os összeget jelent és arról sem, hogy ugyan utólag nemzetközi szerződések elismerték Kína jogát Tajvan fölött, ám az Egyesült Államok törvényben kötelezte magát Tajvan katonai támogatására. A szerződéshez híven Bush amerikai elnök a közelmúltban engedélyezte, hogy korszerű haditechnikai felszereléseket és gépeket adjanak el a szigetországnak.

Még egyszer fontosnak tartom kiemelni Chen Shuibian elnök közel kétéves kormányzata által tett valamennyi bátorságot igénylő jó szándékú lépést, amelyek nem nélkülözik a politikai kockázatot. Azonban ezek a lépések nem tették lehetővé, hogy túljussanak a holtpontra a Kína-közi kapcsolatokat érintően. Ennek számos strukturális oka van:

- A kormányzó és az ellenzéki pártok nem voltak képesek konszenzust kialakítani, mert folyamatosan szembesülniük kellett Peking megosztó stratégiájával
- 2002 novemberében megtartott KKP KB XVI. Kongresszusa jelentős változásokat hoz a szárazföldi vezetést illetően, éppen ezért Peking számára nem megfelelő a klíma a Tajvannal folytatott politikájának módosítására
- A Bush kormányzat is módosította ázsiai-csendes-óceáni, illetve a Tajvani-szorossal kapcsolatos stratégiáját.

Mindezek a tényezők akadályozták a KNK-t, az USA-t, illetve a Kínai Köztársaságot abban, hogy bármiféle áttörés történhessen a Kína-közi politikában és –kapcsolatokban.

A Kínai Köztársaság számára a Kína-közi kapcsolatok magukban foglalják Tajvan létezését, fejlődését, békéjét, biztonságát és nem utolsósorban méltóságát.

Fontos kiemelni, hogy a Kína-közi kapcsolatok normalizálódása és annak módja meg fogja határozni a szárazföldi Kína és az egész Ázsia jövőbeni fejlődési irányát, de egyben meghatározó szerepet fog játszani a jövőbeni szociális értékek és a nemzetközi rend alapját illetően.

Csak akkor lehetünk tanúi a Tajvani-szoros mindkét partja számára kibontakozó gazdasági fejlődésnek és demokráciának, ha a politikai és a gazdasági helyzet megfelelően alakul a Szoros mindkét oldalán, vagyis ha a Kína-közi kapcsolatok racionálisan fejlődnek.

III.6. Jövőbeli kilátások

Kína jövőbeli magatartásával kapcsolatosan többféle elemzés, jóslás létezik. Egyesek szerint égisze alatt folytatódik a gyors gazdasági növekedés, a nyitási politika egy szilárd, központi kormányzás alatt, de a politikai pluralizmus mellett. Más elképzelések szerint egy föderalisztikus rendszer jönne létre a központi hatalom gyengülésével és a regionalizáció erősödése mellett. Ezen két, de elsősorban az előbbi forgatókönyvet tartják a legvalószínűbbnek. Megfogalmazásra kerültek azonban szélsőségesebb elképzelések is, amelyben Kínát nagyrészt elnyomó- vagy autoritárius eszközökkel gyakorolná a hatalmat és mindez erős nacionalizmussal és xenophobiával párosulna. Elképzelhetőnek tartható az is, hogy a politikai rendszerben történne egyfajta hatalommegosztás, amely kedvezőtlen gazdasági fejlődési körülményeket, feltételeket tudna nyújtani a külföldi befektetőknek.

A különböző elméletek megfogalmazói, „jóslók” igazából a liberálisok és a realisták két táborába sorolhatók.

A **liberálisok** szerint a gazdasági liberalizációt egy politikai liberalizáció fog követni.

A **realisták** szerint viszont a gazdasági fejlődés inkább magabiztosabb külpolitikát von maga után.

Ez a történelem során többször is igazolódott, hogy a nagyhatalmak biztonságuk megőrzése érdekében szükségszerűen növelik ellenőrzésüket környezetük felett. Kína prosperáló gazdasága és katonai megerősödése fenyegetést fog jelenteni környezetére. Ez esetben hegemon magatartásra lehet számítani és csökkenni fog együttműködési készsége és hajlandósága.

Kína globális nagyhatalommá válása bizonyos veszélyeket és kockázatot jelent, de sokan egyetértenek abban, hogy egy erős, magabiztos Kína kisebb fenyegetést jelent mind regionálisan, mind pedig globálisan, mint egy instabil, kaotikus állapotokkal birkózó hatalom.

III.6.1. KKP KB XVI. Kongresszusa:

Az évezred első-, 2002. november 8-án kapuit megnyitó Pártkongresszusra került sor, amely lényeges változásokat hozott, első sorban a személyi cserék terén.

A párt főtitkára Hu Jintao – a korábbi alelnök – lett, aki már a negyedik generációhoz tartozik és sokak szerint Deng Xiaoping kiszemeltje volt ezen poszt betöltésére. Deng Xiaoping álma ezennel ismét beteljesedett.

A Kongresszus személyi cseréjével kapcsolatosan meg kell említeni azt, hogy Hu Jintao elfoglalta a Párt főtitkári posztját, de az államfői tisztséget csak 2003. márciusában veszi át az akkor leköszönő Jiang Zemin-től.

Azonban fontos megjegyezni, hogy Jiang ex-főtitkár megtartotta a Katonai Bizottság elnöki székét, vagyis a tényleges hatalom a kezében maradt továbbra is.

A generációváltás kapcsán sok a rejtély – mint magában a párt újdonsülten kinevezett főtitkár személyét illetően is – vajon milyen stratégiát fog követni Kína.

A XVI. Kongresszus központi vezetése összetételében egyetlen egy konzervatív elveket valló személy van, talán ez a jövőre nézve valamelyest bizakodásra bírja a világot.

Hu – volt tibeti párttitkár – sokak szerint liberális reformer. Elődje elméletének kőbe vésése és pártdogmává tétele segíti őt, hiszen a párt megnyitása a tőkés előtt egyúttal ideológiai nyitást és a pluralizmus, a társadalmon belüli összeütközések *de facto* elismerését jelenti. Miközben a gazdasági szükségszerűség a mindennapi életben egyre inkább kikényszeríti a politikától a független jogrend megerősödését.

Meg kell jegyezni, hogy a kínai vezetés eddig az abszolút pragmatizmus jegyében bármilyen – a hivatalos szocialista elméletnek mégoly ellentmondó – gyakorlatot elfogadott, ha az egy probléma megoldását elősegíti. Ugyanakkor ez a pragmatizmus egyben akadályozza, lassítja is a nyugati típusú demokratikus rendszer kialakulását, amelynek részint nem nagyon vannak előzményei és előfeltételei, részint a vezetés fél, hogy nem biztosítja az Európánál nagyobb birodalom kellő stabilitását és egységét.

A Kongresszuson elfogadott program a nemzeti jövedelem tízévenként újabb megduplázódását írja elő, ugyanis csak így lehet az 1,3 milliárdos országot igazi világhatalommá tenni és a belső feszültségeken úrrá lenni. Jelenleg kiemelt szerepet kapott:

- Az elmaradott nyugati térségek fejlesztése;
- Korrupció megállítása és letörése.
„Ha nem törjük le a korrupciót, akkor a párt és a nép közötti élő kapcsolatok hatalmas kárt szenvednek, és megjelenik az a veszély, hogy a párt elveszti vezető pozícióját, vagy szétrombolja önmagát”- mondta Jiang Zemin.

Ebből a szempontból az új főtitkár személyének választása szerencsés, ugyanis még családjával kapcsolatosan még pletyka szinten sem merült fel a korrupció gyanúja.

A jövőt illetően egy erős, békés és együttműködő Kína, amely teljes mértékben alkalmazkodik a nemzetközi normákhoz, akkor lenne igazán elképzelhető, ha a KNK belpolitikájában is lényeges átalakításokra kerülne sor; valamint, ha politikai rendszere demokratizálódás útjára lépne.

Nyilván vannak értékek a múltból, amelyeket meg akarnak tartani, és tapasztalatok, amelyektől meg akarnak szabadulni.

A generációváltás megtörtént, most már csak figyelemmel kell kísérni az eseményeket és bizakodni, hogy a generációváltás egy erős gazdasággal rendelkező és a békét, stabilitást szem előtt tartó, nem pedig egy nacionalista érzelmeket tápláló, hegemoniára törekvő Kínát hoz létre.

Befejezés és következtetések

Befejezésképpen nem kívánom ismételt felvázolni a kínai fejlődés menetét és auk eredményeit, inkább csak felsorakoztatok néhány tényezőt, amelyek arra utalnak, hogy a kínai nemzetgazdaság továbbra is rohamosan fejlődik, valamint olyan érveket, amelyek hozzájárulnak az *optimista jövő* meglátást illetően.

1. Mindenekelőtt az elmúlt *több mint két évtized pozitívumait* hozom fel, amelyek segítettek helyreállítani a KNK kikiáltása óta korábbi vezetők súlyos hibáit és tévedéseit. Ezen eredményekben gazdag két évtized alatt sikerült ezt a hatalmas országot olyan fejlődési pályára állítani, amely gyümölcsként a kínai nép mind egyre jobb életkörülményeknek örvendhet.
2. Kína a több mint húsz év során *a világ átlagot jóval meghaladó ütemben* fejlődik, aminek következtében a térség nagyhatalmává és stabilizáló erejévé vált.
3. A magas növekedési ütem fenntartását alapvetően a *belső felhalmozás* biztosítja, ezen belül is amunkaszerető és takarékos kínai nép megtakarításai biztosítják.
4. A magas növekedési ütemhez nagy mértékben hozzájárult az országon kívül élő kínaiak *tőkebefektetései* is.
5. Fontosnak tartom megemlíteni a *"tengerentúli kínaiak"* helyét és hozzájárulásukat „Nagyobb Kína” integrációs folyamathoz. A külgazdasági stratégiája szerves részét képezi a tengerentúli kínaiak fokozott mértékű bevonása a gazdaság fejlesztésébe. Ennek érdekében biztatja beruházásokra és a határokon átnyúló kapcsolatok építésére a hazafias érzelmeket tápláló huaqiaokat és huareneket. Az ázsiai térségben általánosítható az a megállapítás, hogy a befogadó országokban a kínaiak gazdasági súlya jóval meghaladja a számarányukat.
6. A kínai gazdaság modernizációjához nemcsak az exportbevételek növelésére, de *külföldi tőkére és technológiára* is szükség volt. 1979 júliusában a *„Közös vállalatok működéséről”* elfogadott törvény teremtette ez által az ideológiákkal fokozatosan fel kellett hagyni.

A döntően gazdasági jellegű nyitás "előretolt helyőrségei" azok a különleges gazdasági övezetek, amelyeket meghatározó szerepet játszottak a gazdasági kapcsolatok és a tengerentúli kínai közösségek pozitív folyamatában, valamint az újraegyesítés zökkenőmentes lebonyolításában, ugyanakkor:

- Ablakként is szolgáltak a fejlett technika beáramlásához, a menedzsment-tapasztalatok megszerzéséhez és a közvetlen külföldi befektetésekhez,
- A gazdasági reform, a szocialista és kapitalista viszonyok egymásra hatásának laboratóriumát is képezte.¹

A külföldön élő kínaiak és a Kínai Népköztársaság közötti határokon átnyúló régióközi kapcsolatrendszer is egy olyan hálózattá áll össze, amelynek célja a külgazdasági kapcsolatok bővítése és erősítése. Az olcsó munka, föld, és egyéb kedvezmények, valamint a nagy piac, az azonos kulturális háttér, a közös nyelv azok, amelyek nagy vonzerőt gyakorol a tengerentúli kínaiak működő tőke befektetései számára.

A "tengerentúli kínaiak" beruházásai nélkül nem is alakulhatott volna ki az a bázisterület, amely alapjául szolgálhat a jövő kínai "közös piacnak", illetve azok hiányában a mai fejlettségi szint messze elmaradna a maitól.

7. *A gyors növekedés azonban további vonzerőt jelent a külföldi tőkének*, ugrásszerűen növekedett a tőkebeáramlás, struktúrája azonban megváltozott. A felhasználáson belül visszaszorultak a hitelek és teret nyert a külföldi működő tőke beruházás. Ennek köszönhetően Kína jelenleg a világ legnagyobb tőke importőr országa lett.
8. A kínai nemzetgazdaság rendelkezik a *világ legnagyobb belső piacával és munkaerő kapacitással*; belső megtakarításai, hatalmas deviza tartalékai, valamint a bevonható külső

¹ Mészáros Klára : A „Nagyobb Kína” mint a XXI. Század meghatározó gazdasági és politikai ereje. Magyar Tudomány, 2001/9.

erőforrások lehetővé teszik a belső erőforrások hatékonyabb kihasználását. Mindezeket alapul véve a KNK számára a gazdasági fejlődés a jövőre nézve is megalapozottnak látszik.

9. *Hatalmas belső potenciáljával és külföldi fejlett technológiával* a belátható jövőben is biztosítani fogják az ország dinamikus fejlődését, valamint a világgazdaság és a világpolitika meghatározó nagyhatalmi szerepét.
10. **A gyors gazdasági növekedés jelentősen hozzájárul a regionális hatalmi egyensúly változásához**, valamint megnöveli Kína erejét és képességeit, hogy befolyásoljon, avagy fenyegetsen más államokat.
11. Fontos még egyszer kiemelni azonban hadseregének erőteljes modernizálását is, mint a térség és a külvilág számára esetleges fenyegetettség érzetet keltő potenciált.

Végezetül felsorakoztatnék néhány fontos tény, amelyek a már regionális nagyhatalmi szerepét, a világgazdaságba való bekapcsolódását tükrözik:

- Több mint húsz éven át világ átlagot meghaladó gazdasági növekedés;
- Világ legnagyobb devizatartalékkal rendelkezik (2002 – 246,6 Mrd USD);
- 2002-ben a lakossági megtakarítások volumenelérte a 963 Mrd USD-t;
- Hatalmas működő tke mennyiség, 2002 megelőzte az eddig hosszú ideig vezető USA-t;
- Hatalmas (kumulált) külkereskedelmi aktívum;
- WTO teljes jogú tagjává vált;
- ENSZ BT tag;
- Peking nyerte el a 2008. évi Olimpia rendezési jogát (korábban a NOB nem ítélte oda neki);
- Első űrhajós kilövését tervezik az űrbe;
- Számos termék termelése esetében világelső.

A sort persze még lehetne folytatni .

A fent felsorakoztatott adatokból jól látható, hogy legnagyobb részük külső tényezőktől független.

Kína célkitűzése továbbra is a békés nemzetközi atmoszféra kereteiben való fejlődés. Kína békére és stabilitásra vágyik, hogy kitzúzott céljának, vagyis az erős ország, gazdag nemzet célnak eleget tudjon tenni.

Jelenleg a világ 1/5-ének a sorsa az új „fiatalabb” vezetés kezében van. Nekik kell elsősorban biztosítani a megfelelő erőforrásokat, kiemelten a szükséges pénzeszközöket a fejlődéshez.

Amennyiben Kína közép- és hosszú távú céljai megfelelően alakulnak belátható időn belül a világ első számú gazdasági nagyhatalmává válhat.

Irodalomjegyzék

Csaba László: A kínai és a kelet-európai átalakítás összehasonlítása, Európai Szemle 3. szám 67-85, 1996.

China 2002 (Kína 2002), New Star Publisher, Beijing, 2002.

Dent, C.M.: The European Union and East Asia, Routledge, London, 1999.

Fang Ning: A kínai reform és nyitás, valamint a külgazdaság és külkereskedelem kapcsolata,

- Budapesti Gazdasági Főiskola Külkereskedelmi Főiskolai Kar , EU Working Papers, 2001/1.
- Hernádi András: A távol-keleti kihívás: Japán, a „négegyek” és Kína a 80-as években, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1985.
- Jordán Gy.: A privatizáció Kínában – tények és feltevések, Közgazdasági Szemle, XLIII. Évf., 1996. 1.sz. (45-57. o).
- Jordán Gy., Tóth B.: A „Kína-fenyegetés”, Külpolitika, 2000/3-4. Szám.
- Jordán Gy.: A külföldi működőtőke szerepe Kína gazdaságában, Közgazdasági Szemle, 1996. január.
- Jordán Gy.: Átalakulás Kínában, História (internet)
- Jordán Gy.: „Átugrani a szakadékokat két ugrással” vagy „Átkelni a folyón, kitapogatva a köveket”. (internet)
- Lampton, D.M.: The Making of Chinese Foreign and Security Policy in the Era of Reform: 1978-2000 (A kínai kül- és biztonságpolitika az 1978-2000-es reform időszak alatt), Stanford University Press, 2001.
- Majoros P.: Magyarország a világkereskedelemben, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1999.
- Majoros P., Kovács Réka: Az Európai Unió és Kína kapcsolatai az ezredfordulón, Budapesti Gazdasági Főiskola Külkereskedelmi Főiskolai Kar , EU Working Papers, 2001/1.
- Marosi Miklós: Távol-keleti menedzsment. Japán, Dél-Korea, a tengerentúli Kína, a Kínai Népköztársaság, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1997.
- Mészáros K.: A modernizáció útja és dilemmái Kínában, Külgazdaság, 2000. Október.
- Mészáros K.: Kína a világban, Magyar Tudomány, 2001/5.
- Mészáros K.: A „Nagyobb Kína” mint a XXI. Század meghatározógazdasági és politikai Ereje, Magyar Tudomány, 2001/9.:
- Mészáros K.: Távol-keleti kihívás – súlyponteltolódások a XXI. Században, Kihívások, 99. Szám, MTA Világgazdasági Kutatóintézet, Budapest, 1997. Május
- Owen, G.: A kínai gazdasági reform tanulságai, Eszmélet, 1996.
- Polonyi P.: Kína, Panoráma, 2002.
- Simon G.: Reform és növekedés Kínában, Közgazdasági Szemle, 2001/7-8.
- Sólyom Zoltán: Ázsia-csendes-óceáni tlrszg: Integrációs folyamat és egyedülálló fejlődés, Budapest, 2000.
- Szerb I.: Kína a távol-keleti – csendes-óceáni térségben, Külpolitika, 2000/3-4. Szám.
- Tóth B.: Kína az ezredfordulón (főiskolai jegyzet), Külkereskedelmi Főiskola, Budapest, 1998.
- Tóth B.: Kína nemzetközi kapcsolatainak fejlődése a kilencvenes években, Külgazdaság, 1998. december.
- Tóth B. – Jordán Gy.: Kína az új évezred küszöbén, Védelmi Tanulmányok, 2002.
- Vu Shi'an, Yu Chungen, Chen Bailin: Guoji Jingji Hezuo (Nemzetközi Gazdasági Együttműködés), Shanxi Jingchubanshe (Shanxi Gazdasági Könyvkiadó), 1996.
- Wen Guanng, Chen Ai'ping, Xu Haining, Tian Chunhua: Zhongguo Duiwai Maoyi (Kína külkereskedelme), Shanghai Könyvkiadó, 1998.

Újságok, folyóiratok, kiadványok:

- Beijing review c. angol nyelvű hetilap különböző számai.
- Guoji Maoyi (Nemzetközi kereskedelem) c.havi folyóirat különböző évfolyamai és számai.

- HVG Kínával foglalkozó cikkei.
- International Monetary Fund: Annual Report (IMF éves jelentése), Washington évkönyvei.
- Lianhe Shangbao (Egyesült Üzletemberek Lapja) c. Magyarországon kínai nyelven megjelenő országos hetilap különböző számai.
- Népszabadság Kínával foglalkozó cikkei.
- Zhongguo Dalu Yanjiu (Szárzaföldi Kína Tanulmányok) c. kínai nyelvű tajvani havi folyóirat különböző évfolyamai és számai.
- Zhongguo Tongji Nianjian (Kína Statisztikai Évkönyve) évkönyvei.

Internet források:

www.beijing.gov.cn

www.beijing.gov.cn/chinese_new/beijing_government/15gh/gangyao-china.asp

www.china.com

www.china.embassy.org

www.china.org.cn

www.cegnet.hu/cv/9902/cv115_121.htm

Mészáros Klára: Húsz év reform Kínában. A tengi örökség dilemmái; 2002.08.10.

www.hhrf.org/korunk/9808/8k11.htm

Mészáros Klára: Kínaiak Európában, Terebess Ázsia E-tár,

www.hhrf.org/korunk/9808/8k05.htm

Tálas Barna: Kína az ezredforduló küszöbén,

www.huemb.org.cn

www.kina.lap.hu

www.kinonet.hu

www.mta.gov.hu

www.moftec.gov.cn

www.puska.index.hu/upload/USA29_2001-Apr-19-12:26:57.doc

www.roc-taiwan-hu.com

I. sz. Függelék

Pinyin átírás – magyar kiejtési útmutató

Mao Zedong	Mao Ce-tung
Deng Xiaoping	Teng Hsziao-ping
Jiang Zemin	Csiang Cö-min
Zhuhai	Csuhaj
Shenzhen	Sencsen
Fujian	Fucsien
Taiwan, Taibei	Tajvan, Tajpej
Shandong	Santung
Bohai	Pohaj
Xiamen	Hsziamen
Guangxi	Kuanhszi
Guomindang	Kuomintang
Sun Yatsen	Szun Jat-szen
Li Denghui	Li Teng-huj
Chen Shuibian	Csen Suj-pien

II. sz. Függelék

A **IX. Ötéves terv (1996-2000)** az I.2.4. és az I.2.4.1. pontban taglalt általános célkitűzéseit az alábbi konkrét célok elérésével kívánják elérni:

1. *Népességnövekedés.* A nők termékenységi rátájának és a népesség természetes szaporulatának az 1995. évi 2,2-ről és 10,55 ezrelékről 2000-re

1,9-re és 9,55 ezrelékre való leszorításával a KNK népességének az összlétszámát (Hongkong, Makaó és Tajvan nélkül) 1,3 milliárd főn belül lehet tartani.

2. *Gazdasági növekedés.* A GDP évi 8% körüli átlagos növekedésének a biztosításával, a GDP volumenét – 1995-ös változatlan árakon számítva – az 1995. évi 5773 milliárd yuan-ról 2000-re 8500 milliárd yuan-ra kívánják növelni.

3. *Az életszínvonal emelkedése.* Az előirányzatok szerint, a IX. Ötéves terv időszaka alatt, a városi lakosok egy főre eső, megélhetésre fordítható jövedelme reálértéken éves átlagban 5%-kal növekszik, a parasztok egy főre eső tiszta jövedelme pedig – ugyancsak reálértéken és éves átlagban – 4%-kal nő. A városi lakosok egy főre eső lakóterülete 8,1 m²-ről 9 m²-re nő, a falusi lakásoknál pedig minőségi javulás következik be, a lakások felszereltségét és közművekkel való ellátottságát illetően. A háztartások ellátottsági foka – országos méretekben – a színes televíziónál 42%-ról 60%-ra, a telefonnál pedig 4,6%-ról 10%-ra emelkedik.

4. *A gazdasági szerkezet javítása.* A IX. Ötéves terv szerint ez időszak alatt tovább javul a termelés szerkezete, növekszik a hatékony energiaellátás. Erősödik a mezőgazdaságnak – mint a nemzetgazdaság egyik alappilléreinek – a pozíciója. A fő agrártermékek mennyisége stabilan növekszik. Tovább gyengül az infrastruktúrának és az alapanyaggyártó iparnak a nemzetgazdaság fejlődését fékező hatása, s erősödik a gépiparnak, az elektronikai iparnak, a petrokémiai iparnak, a gépkocsigyártásnak és az építőiparnak az ipari és a mezőgazdasági termelést alátámasztó és a gazdasági növekedést serkentő szerepe.

5. *Termelési és beruházási előirányzatok.* A fontosabb termékek termelésénél és a fontosabb szolgáltatásoknál a 2000. évre előirányzott növekedés – az 1995-ben elért szinthez képest – az alábbiak szerint alakul:

Gabona – 5,4-7,5%; gyapot – 0%; szén – 7,7%; villamos-energia – 40%; nyersolaj – 4%; műtrágya – 15,9%; acél – 11,7%; etilén – 12,8%; gépkocsi – 80%; integrált áramkörök – 806% (!); vasúti teherszállítás – 9,1%; telefonállomások száma – 204,7% (!).

A GDP felhasználásánál a fogyasztásra, beruházásra és nettó exportra fordított hányad ésszerűbb arányainak a kialakítása céljából, a IX. Ötéves tervben a beruházási ráta 30%-ra való csökkentésével számoltak, szemben a VIII. Ötéves terv időszakában elért 38,9%-os aránnyal.

6. *A szocialista piacgazdasági rendszer kiépítése.* A IX. Ötéves terv készítői szerint, a tervidőszak végére a szocialista piacgazdasági rendszer kezdeti fokon kiépül, s az erőforrások elosztásában – az állam szabályozása és ellenőrzése mellett – a piac fogja játszani az alapvető szerepet. Kezdeti fokon kialakul az egységesen nyitott és általánosan elfogadott versenyszabályok mellett működő piaci rendszer és alapjában létrejön a szocialista piacgazdasági rendszer követelményeinek megfelelő, makroszintű szabályozási és ellenőrzési rendszer. A kormányzati és a vállalati funkciók szétválasztása elvének megfelelően, megváltoznak a kormányzati feladatai és funkciói. A kormányzat gazdaságirányítási funkciói valójában a makroszintű szabályozási és ellenőrzési politika meghatározására és végrehajtására, valamint a nemzetgazdaság számára létfontosságú termelő és infrastrukturális beruházások megtervezésére és ellenőrzésére, továbbá a gazdasági fejlődés számára kedvező környezet megteremtésére korlátozódnak. A nem gyakorolt funkciókat pedig fokozatosan a vállalatoknak, a piacnak kell átvenniük.

7. *Tudomány, technika, oktatás, szociális és kulturális ügyek, egészségügy és sportmozgalom.* A IX. Ötéves terv fontosabb célkitűzései között szerepel még a műszaki-tudományos kutatás és az oktatás erősítése, valamint a lakosság szociális és kulturális ellátásának a fejlesztése. Az ipar fontosabb területein a műszaki színvonal 2000-re megközelíti vagy eléri a '80-as évek végi és a '90-es évek eleji nemzetközi színvonalat, és a mezőgazdaság technikai színvonala is emelkedni fog. Az ezredfordulóra a fiú és leánygyermek kilenc éves kötelező oktatása alapján véve általánossá válik, a fiatal- és középkorú felnőttek körében pedig lényegében véve megszűnik az írástudatlanság. A legszegényebb néprétegek körében alapján véve megoldódik *alapellátás* (kínaiul: *wen-bao* = meleg és táplálék) kérdése. A városokban a társadalombiztosítás a városi lakosok több mint 80%-ára fog kiterjedni, a falusi dolgozók különféle biztosítási formái pedig felölelik majd a falusi lakosok több mint 30%-át. Kezdeti fokon mindenki számára hozzáférhető lesz az egészségügyi alapellátás. A versenysportágak valamennyi területén törekedni fognak nemzetközi csúcseredményeket elérő vagy megközelítő élsportolók kinevelésére.

8. *A regionális gazdaságok összehangolt fejlődésének az előmozdítása.* A piacgazdaság törvényeinek és a gazdaság belső kapcsolatainak, valamint a földrajzi és természeti adottságoknak és sajátosságoknak megfelelően, a már meglévő gazdaság területi elhelyezkedésének a bázisán, továbbá a központi városokra és a közlekedési főútvonalakra támaszkodva *hét olyan gazdasági régiót terveznek fokozatosan kialakítani*, amelyek túllépnek a jelenlegi közigazgatási határokon, s amelyek képesek a fejlődésükhöz rendelkezésre álló erőforrásokat hatékonyabban kihasználni. A tervezett hét régió a következő: 1. A Jangce-folyam deltavidéke és folyam menti területe; 2. A Bohai-öböl körülvevő terület; 3. A délkeleti tengerparti terület; 4. A délnyugat- és dél-kínai tartományok részterülete; 5. Az északkelet-kínai terület; 6. A középső országrész öt tartományának a területe; 7. Az északnyugat-kínai terület. Ezekre a régiókra külön-külön kívánnak fejlesztési koncepciókat és gazdaságpolitikai intézkedéseket kidolgozni, miközben erősíteni akarják az egyes régiók, különösen a tengerparti és a belső és nyugati országrészek közötti gazdasági együttműködést is.

9. *A gazdasági növekedés modellváltása.* A terv előirányzatai szerint, a gazdasági növekedés extenzív módjairól az intenzív módokra való áttérést jelentő gazdasági növekedési modellváltás a IX. Ötéves terv időszakában jelentősen felgyorsul, s ennek eredményeként a nemzetgazdasági tevékenység minősége és hatékonysága érzékelhetően javulni fog. A minden 10.000 yuan GNP érték előállításához felhasznált energia az 1995. évi 2,2 tonna szénegyenértékről 2000-re 1,7 tonna szénegyenértékre csökken, ami éves átlagban 5%-os energia-megtakarítást jelent.

10. *A kifelé való nyitás további kiszélesítése és színvonalának emelése.* A IX. Ötéves terv időszakában fokozatosan létre kíván hozni a kormány egy minden területen egységesen szabályozott külgazdasági rendszert, s tovább akarják bővíteni a külkereskedelmet és külföldi gazdasági szervezetekkel és multinacionális cégekkel való technológiai cserét és együttműködést. A terv szerint az import és az export együttes összvolumene 2000-ben el fogja érni a 400 milliárd USD-t, mégpedig kiegyensúlyozott forgalom mellett, azaz az export és az import volumene egyaránt 200-200 milliárd USD-t tesz majd ki. Tovább javul az import és az export áruszerkezete. Aktívan részt kívánnak venni a globális multilaterális kereskedelmi rendszerben és a Világkereskedelmi Szervezetben (WTO). Tovább javítva a beruházási környezetet, kiszélesítve a területeket, kijelölve a befektetési irányokat, javítva a szerkezetet, diverzifikálva a belső és külső pénzforrásokat, erősítve a belföldi összehangolást és növelve a külföldi cégek közvetlen befektetéseinek a méreteit, emelni kívánják a külföldi tőke felhasználásának a színvonalát.

11. *A külföldi tőke aktív, ésszerű és hatékony felhasználása.* Fokozatosan egységesítve a belföldi és a külföldi tőkeérdekeltségű vállalatok irányában folytatott gazdaságpolitikát, a tervidőszak végére a külföldi tőkeérdekeltségű vállalatokat – a belföldi vállalatokkal megegyező – *“nemzeti” elbánásban* fogják részesíteni. A külföldi cégeket az állam által ösztönzött alapvető beruházási objektumok építési munkálataiban és a meglévő kulcsfontosságú vállalatok műszaki rekonstrukciós építkezéseiben való részvételre kívánják ösztönözni. A külföldi hitelek felvételénél a mértéktartásra és magas hatékonyságra törekednek, a súlypontot a mezőgazdaság, a vízgazdálkodás, az energia, a közlekedés és a fontosabb nyers- és alapanyagokat előállító ágazatokon belül a jó gazdasági hatékonysággal működő és az export útján devizát kitermelő objektumokra helyezve.

12. A IX. Ötéves terv egyik alapvető feladata: *a fenntartható fejlődés stratégiájának a megvalósítása, valamint az ehhez szükséges természeti és társadalmi feltételek biztosítása.* Ennek elengedhetetlen feltétele az ország termőföldjének és természeti erőforrásainak a fokozottabb védelme és ésszerűbb felhasználása, valamint a születésszabályozás további megvalósítása. A IX. Ötéves terv külön fejezetet szentelt a bioszféra, azaz a föld, a víz, az erdők, a legelők, a bányakincsek és a tengerek fokozottabb védelmének és ésszerűbb, körültekintőbb hasznosításának, valamint a környezetszennyezés megfékezésének. Ez utóbbi téren 2000-re el akarják érni, hogy megyei szintig az ipari szennyvizek 83%-át, a füstkibocsátás 86%-át megsűrjék, a szilárd ipari hulladék 50%-át komplex módon újra felhasználják, továbbá a városi szennyvizek 25%-át és a hulladék 50%-át ártalmatlanítsák, valamint, hogy a városokban a zöld területek aránya elérje a 27%-ot.

13. A IX. Ötéves terv alapvető feladatai között szerepel még *a demokratikus jogrendszer kiépítésének az erősítése, valamint a haza békés egyesítése nagy ügyének az előmozdítása.*– Ezek már évtizedek óta szereplő feladatok a KKP és a KNK politikai célkitűzései között, de a megvalósításukra valószínűleg még várni kell.

III. sz. Függelék

Li Peng, a leköszönő miniszterelnök 1998. március 5-én összeült IX. ONGy első ülészakénak beszámolóján az alábbi nyolc pontban összegezte azokat a javaslatokat, amelyeket az új kormány 1998. évi munkaprogramjának a kidolgozásánál, illetve összeállításánál ajánlott figyelembe venni:

1. *A mezőgazdaság további stabilizálása és megerősítése.* 1998-ban gabonatermést az előző évi 492,5 millió tonnás, a gyapottermést pedig 4 millió tonnás szinten javasolta stabilizálni. Bővíteni kell a mezőgazdasági termékek helyi feldolgozását, szorgalmazni kell az iparszerű termelési rendszerek kiépítését és a vertikális integráció előmozdítását. A mezőgazdasági termékek állami felvásárlásánál továbbra is alkalmazni kell a garantált árak rendszerét. *Folytatni kell a mezőgazdasági infrastruktúra erősítését, az árvízvédelmi és öntözési vízgazdálkodási létesítmények építését. Elő kell segíteni a falusi és vidéki vállalatok fejlődését, különösen az ország középső és nyugati részein, s fel kell gyorsítani műszaki fejlődésüket.* Meg kell erősíteni a családokra lebontott és a termeléssel összekapcsolt szerződéses felelősségi rendszert, s lehetővé kell tenni, hogy a korábban 15 évre megkötött és most lejáró földbérleti szerződéseket a parasztok akár 30 évre is meghosszabbíthassák.
2. *Új áttörést kell elérni az állami vállalatok reformjánál.* Mindenekelőtt a kulcsfontosságú nagy és közepes méretű állami vállalatoknál kell megteremteni a modern vállalati rendszer követelményeinek megfelelő gazdálkodási feltételeket, beleértve a szervezeti és személyi feltételeket is. Fel kell gyorsítani az állami vállalatok átszervezését és kiigazítását. *A tartósan veszteséges állami vállalatoknál alkalmazni kell a csődtörvény előírásait.* A nagy és közepes méretű állami vállalatokat fokozatosan részvénytársaságokká kell átszervezni, részvényeiket pedig megszilárdulásuk után tőzsdei forgalomba kell hozni. A kisebb állami vállalatoknál az átszervezés, az egyesülés, az összevonás, a bérbeadás, a szerződéses működtetés, a részvényesi együttműködés és az eladás módszere egyaránt alkalmazható. *A legfontosabb azonban a vállalatvezetés kicserélése vagy megjavítása.*
3. *A makroszintű szabályozást és ellenőrzést tovább kell erősíteni és javítani.* A nemzetgazdaság feletti makro-szintű szabályozás és ellenőrzés alapvető célja, hogy a gazdasági növekedés üteme 1998-ban 8% legyen, a kiskereskedelmi árak növekedése pedig 3% alatt maradjon. A beruházások a fő irányai: a mezőgazdaság, az erdészet, a vízgazdálkodás, valamint az energiaszektor, a közlekedés és szállítás, a környezetvédelem és más infrastrukturális létesítmények. *Továbbra is szigorú és megszorító jellegű pénzügyi és monetáris politikát kívánnak folytatni.* E politikának köszönhető, hogy a múlt évi délkelet-ázsiai pénzügyi válság, amely súlyos és tartós pénzügyi zavarokat okoztak a kelet- és délkelet-ázsiai térség legtöbb országában, a KNK pénzügyi stabilitását lényegében véve nem befolyásolta. A Kínai Népi Bank pénzügyi és monetáris ellenőrző szerepét 1998-ban még inkább növelni kell.
4. *A kifelé való nyitás színvonalának további emelése.* 1998-ban az alapvető feladat a nyitás minden irányban való kiszélesítése, a külföldi országokkal való gazdasági, tudományos, műszaki, oktatási és kulturális csere és együttműködés erősítése, a különleges gazdasági övezetek és a sanghaji Pudong Új Körzet lehetőségeinek a jobb kihasználása. Kiegyensúlyozottan kell növelni az exportot és az importot, s továbbra is aktívan, ésszerűen és hatékonyan felhasználni a külföldi tőkét. A fizetési mérleget egyensúlyban, az RMB árfolyamát pedig a többi valutával szemben stabil szinten kell tartani. Az 1998. évi fizetési mérleg alakulásánál számolni kell néhány olyan új tényezővel, amely csökkentheti a bevételeket, és növelheti a kiadásokat. Ezért ebben az évben fokozottabb mértékben kell majd törekedni a devizabevételek növelésére és a devizakészletek ésszerűbb és hatékonyabb felhasználására.
5. *A tudomány, a technika, az oktatás és a kultúra aktív fejlesztése.* Ez a modernizációs építés alapvető követelménye. A tudományt és a technikát közelebb kell vinni a

termeléshez és a piacgazdasági feltételekhez, s népszerűsíteni kell a legújabb tudományos és műszaki kutatási eredményeket.

6. *Törekvés a városi és falusi népesség anyagi és kulturális életkörülményeinek a megjavítására.* Országos méretekben jelenleg a nép életének a komfortosabbá tétele a cél. Ennek elérése érdekében elsősorban a társadalmi szolgáltatások (közmű-ellátás, egészségügyi ellátás, közlekedés) és a magán jellegű szolgáltatások színvonalát kell emelni. Az alapvető szükségletek biztosításának a követelménye mindenekelőtt a vállalati reformok következményeként munkanélkülivé vált munkások és alkalmazottak körében jelentkezik élesebben. Ettől függetlenül Kína számos területén található még olyan körzetek, ahol a lakosság túlnyomó része időlegesen vagy tartósan az “abszolút szegénység”, azaz a fizikai létminimum határán él.
7. *A kormányzati intézmények reformjának aktív előmozdítása. A jelenlegi rendszer és struktúra gyökeres átalakítása és megreformálása* sürgőssé és szükségszerűvé vált, mind a piacgazdasági rendszer kiépítése, mind pedig a gazdasági és társadalmi fejlődés előmozdítása szempontjából. A jelenlegi intézményrendszer túlméretezett, s ennél fogva nehézkes és bürokratikus, a közalkalmazottak jelentős részének szakmai felkészültsége és képzettsége hiányos. A reform alapelvei: *az egyszerűsítés, az egységesítés és a hatékonyság.* A kormányzati és vállalati funkciók szétválasztását követően, egy magas hatékonyságú, jól koordinált és standardizált közigazgatási rendszert kell létrehozni. Az intézmények átszervezése, összevonása vagy megszüntetése nyomán munkanélkülivé vált kádereket és tisztviselőket – megfelelő átképzés után – a termelő és szolgáltató ágazatokban kell elhelyezni, vagy, ha már megközelítették a nyugdíjkorhatárt, nyugdíjba kell küldeni.
8. *A haza békés egyesítése nagy ügyének az előmozdítása.* A portugál kormánnyal korábban megkötött egyezmény értelmében, 1999. december 20-án – **Hongkong** után – **Makaó** is visszatér az anyaországhoz, s az “**egy ország – két rendszer**” politikának megfelelően, szintén “különleges közigazgatási területként” fog továbbfejlődni. Így már csak Tajvan szigetének és a tajvani kormányzat ellenőrzése alatt álló kisebb szigetek és szigetcsoportoknak az anyaországgal való békés egyesítése marad hátra. Az ország újraegyesítése visszafordíthatatlan történelmi tendencia, amelynek politikai tárgyalásokon keresztül fog érvényre jutni az “**egy Kína**” és az “**egy ország – két rendszer**” elvek alapján, s minden ettől eltérő törekvés vagy elszakadási kísérlet eleve kudarcra van ítélve.

IV. sz. Függelék

Ez a függelék az alábbiakban a nemzetgazdaság egészére levetítve részletezi a kínai vezetés által kitűzött **X. Ötéves terv** fejlődési irányvonalait és feladatait

I. A gazdaság szerkezete

I.1. Megerősíteni a falvak alapvető pozícióit, valamint elősegíteni a falusi gazdaság komplex fejlődését

A mezőgazdaság és a falvak fejlődését a nemzetgazdaság fejlődésében mindig az első helyet kell, hogy kapja (a földnek Kínában fontos ideológiai szerepe van, amely végigkísérte egész Kína történelmét és fejlődését). Fő célként fogalmazódott meg a mezőgazdaság komplett minőségi és teljesítménybeli növelését alapjául véve biztosítani a mezőgazdaság és a falusi lakosság jövedelmének gyors növekedését.

I.1.1. Kiegyensúlyozott élelmiszer gyártó képesség:

Szigorúan kivitelezni az alapvető földvédelmi rendszert, biztosítani az egész ország szántóföldjeinek az egyensúlyát. A „mag projekt” segítségével javítani kell a földek vízelosztó képességeit, szorgalmazni kell a kis és közép földek átalakítását, valamint stabilizálni kell az élelmiszertermelés képességét.

Meg kell erősíteni a fő élelmiszer termelő területek támogatási erejét, fenn kell tartani ezen a területeken az élelmiszertermelő aktivitást és az értékesítő területekkel hosszú távú, kiegyensúlyozott értékesítő rendszert kell kialakítani.

I.1.2. Szélesíteni kell a falusi lakosság jövedelemnövelő ágazatokat:

A feldolgozás, az export bővítése és más módszerek révén megoldani az élelmiszer és egyéb mezőgazdasági termékek időszakos kínálati felesleg kérdését. Szabályozni kell a mezőgazdasági termékek szerkezetét, ösztönözni kell a falusi lakosságot a magas hozzáadott értékű áruk piaci termelésére. Elő kell segíteni a mezőgazdaság mihamarabbi gépesítését, emelni kell a munkaerő termelékenységét, és csökkenteni kell a mezőgazdasági termékek előállítási költségeit. Ösztönözni kell továbbá a falusi lakosság egyre nagyobb részét a nem mezőgazdasági ágazatban való munkavállalásra. Sürgető módon törekedni kell a vidéki lakosság jövedelmi szintjének növelésére.

I.1.3. A mezőgazdaság és falusi gazdaság szerkezetének a szabályozása:

A mezőgazdaság és falusi gazdaság szerkezetének a szabályozása figyelemmel követni a piaci és a tudományos technológia változásait. Középpontba kell állítani a falusi lakosság és a mezőgazdaság iparosításával működtetett vállalatokat. Javítani kell a termékfajtákat, emelni kell a minőségi szintet és a hatékonyságot.

Aktívan szabályozni kell a növénytermesztés, az állattenyésztés és a termékfajták szerkezetét. Fejleszteni kell a jó minőségű és magas hatékonyságú növénytermesztést. Folytatni kell Tibet kiváló minőségű gyapotot termelő, illetve a Jangce-folyam (Chang Jiang) völgyeiben kultivált zöldségek földterületeinek a növelését.

Javítani kell továbbá a madártenyésztés fajtáit, gyorsítani kell az állattenyésztés ágazatának fejlődését. 2005-re az állattenyésztés termelő értékének el kell érnie az összes mezőgazdasági termelés 33%-át. Meg kell erősíteni a halastavak és a halászat vizeinek az élettér védelmét, aktívan fejleszteni a vízi tenyésztet és a tengeri halászatot.

Erősíteni kell a mezőgazdasági termékek exportjának a koordinálását, a szolgáltatás és a politika támogatását.

Gyorsítani kell a mezőgazdasági termékek feldolgozásának technológiájának és berendezéseinek a beengedését a KNK-ba, fejleszteni a mezőgazdasági termékek értékesítését és szállítmányozását.

Ösztönözni kell a mezőgazdasági szolgáltatás szervezésének a megújítását, a menedzseri csapatok képzését, a mezőgazdasági minőségvizsgáló- és a piaci információs rendszer kiépítését. A nemzetközi normákat és szabványokat széles körben ki kell terjeszteni.

A mezőgazdasági iparosítás működtetése nagyon fontos utat jelent a mezőgazdaság modernizációjának elősegítésében.

Ösztönözni kell, hogy a „vállalat és falusi család”, a „megrendelő mezőgazdaság” és egyéb módszerek nagy erővel elősegítsék a mezőgazdaság iparosításának a vezetését. Támogatni kell az agrártermékeket feldolgozó vállalatokat, értékesítő vállalatokat és a tudományos kutató egységeket, hogy a vidéki lakosságot magukkal együtt léptessék be a piacra és hozzanak létre egy közösen osztozó és a kockázatokat közösen viselő rendszert.

Adaptálni kell a pénzügyi, adózási, hitelezési és egyéb kedvezményes politikát.

I.1.4. A mezőgazdaság és falvak infrastruktúrájának a kiépítése:

Erősíteni kell a mezőgazdaság és a falvak infrastruktúrájának a kiépítését. Szorgalmazni kell a mezőgazdasági földek öntöző és egyéb falvak kis és közép vízrendszerének a karbantartását és kiépítését, továbbá folytatni kell a nagy öntözési területekkel szemben alkalmazott vízgazdálkodási rendszer kiépítését.

Támogatni kell a falusi útépítéseket, javítani kell a meglévő utak állapotát, valamint támogatni kell a megyék és tartományi főutakkal történő összeköttetések biztosítását.

Fejleszteni kell a biogáz, valamint egyéb új erőforrás-takarékossági technológiát, továbbá erősíteni kell a falvak kommunikációs infrastruktúrájának a kiépítését. Meg kell valósítani a városok és falvak telefonálási díjainak az egységesítését.

I.1.5. A mezőgazdasági reform mélyítése:

Gyorsítani kell a falusi földrendszer jogi intézményesítésének a kiépítését, hosszú távon kiegyensúlyozottá kell tenni a családi felelősségi rendszeren alapuló gazdálkodási prioritást.

Komplex módon elő kell segíteni a falusi adóreformot, át kell alakítani a falusi kormányzati funkciókat és csökkenteni kell a falusi intézményeket és azok személyzeti létszámát.

Komoly mértékben csökkenteni kell a falusi népesség kötelezettségeit.

Meg kell reformálni a falvak pénzügyi rendszerét, növelni kell a mezőgazdaság hitelezési piacra jutását, át kell alakítani a hitelezési módozatokat és növelni kell a pénzügyi szolgáltatás színvonalát.

Teljes mértékben fejleszteni kell a falusi hitelszövetkezetek a falusi pénzügyi szolgáltatások között betöltött szerepét.

Mélyíteni kell továbbá a mezőgazdaság tudományos-technológiai rendszerének a reformját, támogatni kell a mezőgazdaság tudományos-technológiai innovációit.

I.1.6. Elmaradott és szegény régiók fejlesztése:

Meg kell erősíteni a hetedik ötéves terv – szegénység megszüntetését, illetve csökkentését és a már kivívott pozíciók – eredményeit. A fő megvalósítandó célkitűzés a szegény régiók arculatának az átalakítása, ami hosszú és nehéz feladatot ró a kormány számára.

Mindehhez jelentős mértékben javítani kell a kisebbség-, forradalmi-, a Tibettel határos- és a „különlegesen” szegény térségek munkáját és lehetőségek szerint minél előbb megoldani a

maradék szegény lakosság szegénységi problémáit. Többoldalúan növelni kell ezen régiók segítségét szolgáló tőke piacra jutását, emelni kell a tőke felhasználási hatékonyságát. Erősíteni kell ezen elmaradott régiók infrastruktúrájának a kiépítését, fejleszteni kell az oktatást, kultúrát.

Javítani kell a szegény térségek alapvető termelési- és életfeltételein.

I.2. Az ipar szerkezetének a javítása és a nemzetközi versenyerő növelése

Ki kell tartani a piac – mint fő irány; a vállalat – mint fő szerv és a technológia – mint fő támogató elmélet mellett. Nagy erővel szorgalmazni kell a KNK iparának – minőségbeli és nemzetközi versenyerejét tekintve – az emelését.

Az ipar átépítésének, átszervezésének összhangban kell lennie a piacgazdaság jogi kereteivel, pontosan követnie kell a befektetési irányvonalakat.

Ki kell tartani a technológiai import és a szabad innováció egyesítése, valamint a modern és az alkalmazott technológia közötti egyesítés mellett.

Gyors ütemben teret kell engedni a munkaerő koncentrált ágazatok javításának. Aktívan fejleszteni kell a high-tech és az új, fejlődő ágazatoknak.

Az információs forradalom gerjesztette iparosodás után meg kell valósítani a termelőerők multinacionális fejlesztését.

I.2.1. Gyorsítani az ipar átalakítását és megreformálását:

Gyorsítani kell az átállást az ipar növekedési módszereit illetően, növelni kell a termékfajtákat, javítani kell a minőségen és csökkenteni kell az erőforrások felhasználását és akadályozni a környezetszennyezést, miközben növekedést kell produkálni a munka termelési rátát illetően.

Növelni kell az ipari termékek fejlesztését és mélyíteni a feldolgozó képességet, javítani kell a termékek szerkezetén.

Fokozottan fejleszteni kell a nyersanyagipart és finomvegyipari termékeket, a rozsdamentes acélt, az oxidált alumíniumot, új cementet és a piaci hatalmas igényeket kielégítő magas hatásfokú műtrágyát, gyógyszereket, valamint egyéb kulcsfontosságú termékek fejlesztését.

I.2.2. A high-tech ágazat fejlesztése:

Megragadni a világ tudományos-technológiai reform robbanásszerű fejlődés adta lehetőségeit, kiemelt figyelmet összpontosítva a tudományos-technológiai ágazat fejlesztésére. Kiepíteni számos nagy high-tech projektet, kiemelt figyelmet összpontosítva a nagy sebességű, szélessávú információs hálózatot, biotechnológiai projekteket és hordozó rakétákat fejlesztésére. Elősegíteni az elektronikai termékek, új kijelző alkatrészek, a modern kínai gyógyszerek és a szatellitek használta high-tech iparosodást, valamint támogatni minden ágazat high-tech termékeinek fejlesztését.

Ösztönözni kell a különböző tulajdonlási formájú új, kis és közép vállalatok fejlesztését.

I.2.3. Vállalatok szerveződési struktúrájának a javítása:

A szakképzett munkamegosztás koordinálása és a dimenziós gazdaság alapelveinek megfelelően a szuperior és az inferior piaci mechanizmusokat és a makrogazdasági szabályozást figyelembe véve létre kell hozni az iparon belüli koncentrált ágazatok közötti éles versenyt, ahol a vezetők a nagy vállalatok, továbbá létre kell hozni egy kis-közép és nagy vállalatokat koordináló szerkezetet.

Meg kell valósítani a kis-közép vállalatok fejlődési politikájának az ösztönzését és javítani a KKV szolgáltatási rendszerét.

A kiegyensúlyozott alkalmazott gazdaságtan, jog és nélkülözhetetlen kormányzati módszerek révén bezárni a rossz (imférior) termékek, a pazarló természeti erőforrások használatát, a komoly környezetszennyezést okozó, az életveszélyes bányák, az amortizált, elavult gépek, technológia és egyéb elavult termelő eszközök alkalmazását.

I.2.4. Elősegíteni a régi ipari bázis szerkezeti szabályozását:

Aktívan támogatni és elősegíteni az észak-keleti régió régi ipari bázisainak az átalakítását és szerkezeti szabályozást.

Megbízhatóan be kell zárni az erőforrásaiból kiürült bányákat.

Tovább kell fejleszteni az ipart és a helyettesítő ipart, valamint fejleszteni és kutatni kell a bányák megnyitásának új módszereit.

I.2.5. Az informatizálódás indukálta iparosodás:

A mikroelektronikán, a számítógépeken, az internet technológia alkalmazásán keresztül, elő kell mozdítani az ipar K+F és tervezői színvonal növekedését, valamint a művészetek technológiájának a változását az elektronikus kereskedelmen keresztül – különösképpen a B2B – használatát, valamint az értékesítések, szállítmányozás és szolgáltatás módozatainak a változását előmozdítani, csökkenteni az önköltséget és bővíteni kell az ipari termékek választékát.

Az informatikai termékek támogatása és a hagyományos termékek egyesítésén keresztül, valamint az új termékekben való információs technológia széleskörű alkalmazása növeli a termékekben az információs technológia hozzáadott értéke.

Gyorsítani a vállalatok termelését, a vezetés informatizálódási folyamatát.

I.3. A szolgáltatási szektor fejlődése, emelni a kínálati képességet és színvonalat

A piacosodást, iparosodást és a szocializálódás fő irányelvnek véve, növeli a kínálatot, javítani a szerkezetet, bővíteni a foglalkoztatást és gyors ütemben fejleszteni a szolgáltatás szektorát.

Mélyíteni kell a lakóházak rendszerének a reformját, kivitelezni a lakóházak elosztó politikáját. A lakosság lakó feltételeinek a javítását alapul véve szem előtt tartani az építőipar, a felújítások és a fejlesztését.

Megnövelni az idegenforgalmi piac fejlesztésének az elősegítését és az új termékek kialakításának az erejét, megerősíteni az idegenforgalom alpinfrastruktúrájának a kiépítését, az idegenforgalom és a minőség javítását a gazdasági növekedés új politikájává kell tenni.

Gyors ütemben fejleszteni kell a kiskereskedelem és a vendéglátóipar ágazatát. Helyre kell állítani a foglalkoztatás célzatú képzések növekedését. Aktívan fejleszteni az élet a pénzügyi, biztosítási szektor fejlődését. A kultúrának és a test- is kiemelt szerepet kell biztosítani.

I.3.1. Fejleszteni a termelést követő fő szolgáltatási szektorokat:

Nagy volumenben vonzani az új technológiát, véghez kell vinni a láncszerű vezetés-, az ügynök rendszer-, a kombinált fuvarozás- és a postai szolgáltatás ágazatának a reformját.

Gyorsítani kell a pénzügyi biztosítás fejlődését, támogatni a kereskedelmi bankok hitelezési szolgáltatásainak a bővítését. Bővíteni kell továbbá a biztosító cégek felelősségi és fizetőkezeségi képességeit, ösztönözni kell a pénzügyi biztosítási szolgáltatás megújítását. Meg kell valósítani a közvetítő szervek kapcsolat megszakító rendszerét, biztosítani annak önállóságát. Fejleszteni a könyvelői-, ügyvédi szolgáltatás és vezetési tanácsadás, mérnöki tanácsadást és egyéb közvetítői tevékenységet. Aktívan fejleszteni kell az információs szolgáltatást – kiemelten az internet, az információs-technológia alkalmazta tanácsadást és az adatbázis szolgáltatás szektorát.

I.3.2. A szolgáltatási szektor fejlődése számára kedvező körülmények létrehozása:

Meg kell változtatni a kialakult koncepciót, át kell törni a rendszer akadályain, megtörni a monopol uralmat, szélesíteni a piaci standardokat, kritériumokat.

Gyorsan alkalmassá kell tenni a szektorosodás, iparosodás működtette társadalmi ügyek reformját.

Meg kell gyorsítani a szervezetek, az iskolák, a kórházak és a vállalatok logisztikai szolgáltatásainak a társadalmi folyamatát és mindezek mellett folyamatosan át kell alakulniuk önálló jogi személyiségű vállalatokká.

Szélesíteni kell a szolgáltatás szektor pénzügyi csatornáit. Javítani kell a szolgáltató szektor standardjain, növelni a szolgáltatás színvonalát.

Nagy sebességgel fejleszteni kell az információs ipart, és nagy erővel elő kell segíteni az informatikai fejlődés folyamatait.

A piaci mechanizmusok változásainak megfelelően, az internet kiépítést, valamint a technológiai megújulást (innováció) szem előtt tartása mellett, meg kell valósítani a KNK információs folyamatainak a multinacionális fejlődését és elérni, hogy az informatika minél nagyobb részzel bírjon a GDP-n belül.

I.3.3. Széles körben alkalmazni az információs technológiát:

Meg kell gyorsítani az információs erőforrások megnyitását, elő kell segíteni, hogy az információs-technológia a nemzetgazdaság és a társadalmi fejlődés valamennyi területén széles körben alkalmazásra kerüljön. Elősegíteni a kormányzati, pénzügyi, külkereskedelmi, rádió-TV, tudományos-technológia, egészségügy, társadalombiztosítás és egyéb területeken az információs modernizálódás folyamatát.

Felgyorsítani az elektromos cikkek szabvány (elismerési) rendszerének, a modern kifizetési rendszer és a hitelkártya rendszer kiépítését. Nagy erővel fejleszteni az elektromos kereskedelmet.

Kihasználni az informatikai modernizáció adta fejlődési lehetőségeket a gazdaság más területeit is elősegítve a fejlődésben.

Gyorsítani kell a számítógépes és az internetes ismeretek széleskörű elterjedését, ezért az oktatás terén a számítástechnika és az internet nagy fontosságot kapott a tantervekben.

Meg kell erősíteni az informatikai modernizáció jogi rendszerét.

I.3.4. Kiepíteni az információs infrastruktúrát:

Teljes mértékben ki kell építeni az információs hálózat rendszerét, növelni a hálózat kapacitását és átviteli sebességét. Jelentős mértékben fejleszteni szándékozik a kormány a nagy sebességű, szélessávú információs hálózatot, kiemelt szerepet tulajdonítva a hálózathoz való szélessávú csatlakozás kiépítésének. Kellő szorgalmazást kapott a harmadik generációs mobil kommunikációs hálózat kiépítése. Erősíteni kell az internet és az informatika biztonsági rendszerének a kiépítését.

Mindezek mellett ki kell építeni az alapvető nemzeti feltételeket, a közös információs erőforrásokat, a makrogazdasági adtbázis és az információs szolgáltatási fórumokat. Elő kell segíteni a kommunikáció, a TV és a számítógép három hálózat egyesítését.

I.3.5. Fejleszteni az elektronikai és az informatikai termékeket gyártó ágazatokat:

Erősíteni a modern informtikai-technológiai beáramlást, innovációt, nagy erővel megnyitni a nukleáris technológiákat, növelni a számítógép, internetes, kommunikációs termékeket és az új alkatrészeket, termékeket gyártó képességeket és kapacitásokat.

Nagy erővel fejleszteni az integrált áramköröket és a szoftver termékeket.

I.4. Erősíteni az infrastruktúra kiépítését és javítani azok megoszlását és szerkezetét

Javítani a szerkezetet, kiigazítani a megoszlást, szélesíteni a tőke befektetési csatornákat, fokozottan figyelemmel kísérni a befektetett tőke hozamát és biztos szintre emelni az infrastruktúra kiépítését.

I.4.1. A vízgazdálkodás terén komplett átalakítás:

Kitartani az előnyök szem előtt tartása és a károk elkerülése elv mellett. Áradás elleni védekező rendszerek kiépítése, megerősíteni az áradások okozta károk csökkentését, megakadályozása mellett előtérbe kerül a vízi erőforrások elégtelenségének és a vízszennyezés problematikájának a sürgető megoldása.

A tudományoknak aktívan kell továbbra is szorgalmazni a nagy folyók és folyami területeik teljes mértékű átalakítását. Kiemelt módon kell kezelni a Jangce-folyó és a Sárga-folyó védőgátjainak a kiépítését.

Más nagy folyami kiterjedésű vízszabályozó rendszerek kiépítése mellett megoldást kell találni az északi régiók vízszegénységi problémájára.

I.4.2. Közlekedési rendszer tökéletesítése:

Modern szállítmányozási rendszer kiépítése mellett, teljeskörű tervezést kell végrehajtani a közlekedés terén, az ésszerű elrendezés, a hálózat bővítése, a szerkezet átalakítása és a biztonsági szempontok figyelembe vétele mellett továbbfejleszteni a reform megkezdett lépéseit.

Az "5 vertikális és 7 horizontális" elvet alapul véve kell építeni az ország fő úthálózatait, a nyugati területeken "3 vertikális és 4 horizontális" elvet kell követni. Az úthálózatok javításánál mind szerkezeti, mind pedig minőségi szempontokat is figyelembe kell venni.

2005-re az autópályák eléri majd az 1600000 km, míg az autópályák a 25000 km hosszúságúak.

A vasúti fővonalak építésénél figyelembe kell venni a "8 vertikális és 8 horizontális" elvet.

Gyorsítani kell a vasúti vonalak átépítését és növelni kell a szállítási sebességet.

Ki kell építeni a tibeti vonalat, a Peking-Sanghaj közötti expressz vonalat, valamint az északnyugati és a délnyugati határ-menti vasútvonalat.

2005-re 75000 km hosszú, a forgalom számára átadott pálya rendszerrel rendelkezik majd az ország.

Fejleszteni kell a nagyvárosok kötött-pályás forgalmát.

Erősíteni kell a tengerparti övezetek kikötőinek a nagy konténer szállítmányozási rendszerét, szakosítani kell az áru disztribúciós szállítási rendszert, valamint a kikötők a tengerrel való csatlakozásának a hajózási útvonalak kiépítését.

Megépítésre kerül Sanghaj nemzetközi tengeri szállítmányozási központját.

2005-re a tengerparti kikötők mélyvízi rakodóhelyei elérik a 800 db-ot.

Erősíteni kell a Jangce-folyam és a Gyöngy-folyó, Peking-Hangzhou közötti folyami szállítás fő útvonalainak a kiépítését. Aktívan fejleszteni kell a belvízi szállítmányozást.

További fejlesztéseket kell eszközölni a városok közötti személyszállítás sebességé, javítani kell a kontémerek szállítmányozásán, az ömlesztett áruk, a különleges áruk szállítási rendszerén.

Folytatni kell a posta infrastruktúrájának a kiépítését.

A tengeri- és légi szállítványozó vállalatok holdingokká alakulnak majd át.

I.4.3. Javítani az energiaforrások szerkezetét:

Javítani az energiaforrások szerkezetét, növelni a hatékonyságot, erősíteni a környezetvédelmet. A kokszt, mint fő erőforrás fókuszpontra állítása mellett, növelni kell a jó minőségű szén szerepét.

Elő kell segíteni a nagy szénbányák átépítését, kiépíteni a magas minőségű és nagy hatásfokú szén kutakat, megnyitni a metán gáz lelőhelyeket.

Növelni kell a tiszta szén feltárásokat szolgáló technológia és K+F erejét.

Kőolaj, földgáz lelőhelyeinek felkutatását, szállítási rendszereinek a kiépítését és a javítását kell szorgalmazni.

Importálni kell külföldi földgázt és emelni a földgáz felhasználásának az arányát. Szorgalmazni kell mindazonáltal az üzemanyag, az etil-alkohol és egyéb kőolaj-helyettesítő termékek megnyitását. Minden eszközt megragadva szorgalmazni kell a kőolaj takarékos felhasználását.

A kőolaj lelőhelyek felkutatása, azok erőforrásainak ésszerű felhasználása, valamint nagy erővel szorgalmazni a tengeri kőolaj feltárásokat.

Aktívan felhasználni a külföldi erőforrásokat, kialakítani a külföldi kőolajat és földgázt szolgáltató rendszereket. Ki kell építeni az ország kőolaj tartalékolási stratégiáját, védeni kell az ország erőforrásainak a biztonságát.

Erősíteni kell a települések villamosenergia-hálózat átépítését. Elő kell segíteni az ország összekapcsolt hálózatának a kiépítését, valamint a villamosenergia-továbbítás északi, középső és déli három régió középontba állítását. A villamos-energia rendszer reformjának a mélyítését kell szorgalmazni. Aktív szerepet adni a szél-, nap-, föld hő- és egyéb alternatív új energiatakarékos felhasználását szolgáló források fejlesztésének.

I.5. A nyugati régiók fejlesztése, valamint az elmaradott régiókkal szembeni kiegyensúlyozó fejlesztési stratégia

Meg kell valósítani a nyugati nagy nyitási stratégiát, gyorsítani a középső- és nyugati régiók fejlődését, ésszerűen szabályozni a régiók gazdasági megoszlását és elősegíteni ezen régiók gazdasági kiegyensúlyozó fejlődését.

I.5.1. Nyugati régiók nagy nyitása:

A tervek szerint 5-10 évre lesz szükség, hogy a nyugati régiók infrastruktúrája és a környezet kiépítése megvalósuljon.

Javítani kell a tőke befektetési környezetet, bővíteni kell a belső- és külső nyitás folyamatát, nagy erővel fejleszteni a sokféle tulajdonlású gazdaságot, valamint az építés és fejlődés célkitűzés érdekében aktív módon vonzani kell a szellemi- és a külföldi tőkét.

Gyorsítani kell a vízgazdálkodás, közlekedés, távközlés, elektromos hálózat és a városok alapvető infrastruktúrájának a kiépítését, valamint a stratégiai fontosságú projektek kezdeményezését (víztakarékosság, energiaszállítás).

Erősíteni kell az élettér kiépítését és a környezetvédelmet, óvni a természetes zöldtakaró (erdők) erőforrásait és a lokális feltételekhez mérten megvalósítani a "zöldesítési" programot. Konszolidálni és megerősíteni a nyugati régiók mezőgazdasági alapjait.

Ésszerűen kell fejleszteni és mélységeiben feldolgozni a különleges mezőgazdasági termékeket, a "zöld" élelmiszereket, az idegenforgalmat, a kínai természetes gyógyszereket és a bio gyógyszereket, valamint elő kell segíteni a víz-, elektromosság-, kőolaj-, földgáz-, szén-, színesfémek- só- és egyéb fontos erőforrások feltárását és mélységi feldolgozását. Megfogalmazódott az erőforrások orientáltságáról való gazdasági orientáltságra való átállásának a felgyorsítása iránti igény.

Fontos szerepet kap a tudományos oktatás, fejlesztési feladatként jelölték meg az oktatás, az átképzések, a felsőoktatási rendszer és a szakemberképzést.

Elterjeszteni és alkalmazni az új és high-technológiákat.

Kiemelt fontosságú az Ázsia-Európa nagy híd, Jangce vízfolyás, délnyugati tengeri kijáró és egyéb főútvonalak, valamint Longhailan új gazdasági övezet, Jangce-folyó menti gazdasági övezet és Nanjing, Yangtai és Kunming gazdasági övezetek létrehozása.

A nyugati területek fejlesztése, nyitásának megvalósítása érdekében – minden lehetséges eszközt megragadva – pénzügyi kifizetések, tőke befektetések, külföldi nyitás, adózás, föld, természeti erőforrások, szellemi erőforrások terén kedvezményes politikát kell folytatni.

A nemzetiségi- és az autonóm területek terén támogatni kell ezen területek autonóm jogainak a gyakorlását. A támogatási erő növelése, valamint gyorsítani kell a kisebbségek és a nemzetiségi területek gazdasági- társadalmi komplett fejlődést.

Különös figyelmet kell fordítani a kisebbségi területek gazdaságilag elmaradott mivoltára, a szükséges termékek, oktatás és kultúra fejlődése terén.

Az Újgur határ-menti területeken elő kell segíteni a környező országokkal és régiókkal való gazdasági- technikai és kereskedelmi együttműködés fejlesztését és folyamatosan létre kell hozni kölcsönös előnyökön és kedvezményeken nyugvó nemzetközi régiók együttműködésének az új formáját.

I.5.2. Nyugat-Kína fejlesztése:

2000-ben Kína a nyugat-kínai területek fejlesztési kampányba kezdett.

A jelenlegi tizedik ötéves terv egyik kiemelten fontos küldetése, célkitűzése a nyugati és belső (fejlettségben elmaradott) régiók felzárkóztatása. A stratégia egyik alappillére – mint ahogy Kína egész modernizációs politikájának a fő pillére – a befektetések vonzása és kihasználása. Jelenleg 10 új hatalmas projekt mellett 5 kulcsfontosságú projekt van előkészületi stádiumban, valamint a jelenleg már érvényben lévő 78 nagyobb és közepes programok révén a nyugati régió valódi befektetési paradicsomként tündöklök. A 2000-es statisztikai adatokat szemügyre vételezése során kiténik, hogy a nyugati régiók tőke építő befektetései tucatnyi százalékpontokkal nagyobbak, mint a keleti területeken. A kínai kormány 2001-ben kedvezményes politikát hirdetett meg a tőke befektetése, befektetési környezet, külső és belső nyitás, a tudomány, szellemi erőforrások és az oktatás terén. Ezzel egy időben 12 kulcsfontosságú projekt került beindításra.

A nyugati területek kilenc tartományt és autonóm területet foglal magába, területüket tekintve az ország 2/3-át fedik le és a lakosság 22,8%-át fogja magába. A nyugati térség gazdag ásványi kincsekben, energiában – kiemelkedően vízenergiában. Az előbb említett kilenc tartomány és autonóm terület mellett a kínai kormány egy komplett fejlesztési tervet dolgoz ki, amely érinti a Belső-Mongólia és Guangxi autonóm területeket is.

I.5.3. A középső területek fejlesztésének az igénye:

Alaposan ki kell használni a kelet-nyugat és észak-dél találkozás adta kedvező pozíciókat, valamint a rendelkezésre álló természeti erőforrásokat annak érdekében, hogy felgyorsuljanak a fejlődés lépései.

Konzolidálni kell a mezőgazdaságot, nagy erővel fejleszteni kell a mezőgazdaság iparosítását létrehozván egy regionális, szakosított, nagy méretű agrártermékeket gyártó rendszert és feldolgozó bázist.

Gyorsítani kell az ipar szerkezetének a szabályozását, át kell alakítani a hagyományos ágazatokat, ki kell építeni a természetes erőforrások bázisterületeit, fejleszteni kell a megfelelő versenyerővel rendelkező gyártó ipart, az új- és a high-tech, valamint a szolgáltatások ágazatait.

Meg kell oldani a nagy folyók, tavak szabályozásának a kérdését. Folytatni kell a közlekedés, telekommunikáció, raktározás és egyéb infrastruktúrák kiépítésének az erősítését.

I.5.4. A keleti régiók fejlődési szintjének az emelése:

A keleti régiók esetében meg kell újítani a rendszert, a tudományos-technológiát és az élen kell továbbra is járni a kifelé való nyitás és a gazdasági fejlődés terén.

Szem előtt kell tartani az ágazati struktúrák javítását, a high-tech ágazat, valamint a szolgáltatás és az export szektorok fejlődésének a modernizációját. Fejleszteni kell továbbra is a külföldi típusú gazdaságot, széleskörűen részt kell venni a nemzetközi gazdasági versenyben.

Elő kell segíteni a SEZ-ek (Különleges Gazdasági Övezetek) és Sanghaj Pudong Új Körzet kialakult előnyös pozícióit, fejleszteni Bohai, a Jangce deltavidékének a területeit, Fujian tartomány délkeleti területeit és a Gyöngy-folyó deltatorolatának a gazdaság térségeit illetően az egész ország számára hozott gazdasági növekedés funkcióit.

Fejleszteni kell továbbá a Sárga-folyó deltatorokolatának a gazdaságát.

I.5.5. A sokszínű regionális gazdaság létrehozása:

Központi megfogalmazásra került a piacgazdasági feltételek keretein belül az új regionális gazdasági kapcsolatok kiformalása.

Fejleszteni kell a kedvező piaci versenyképességű ágazatokat és termékeket.

A regionális tervek és politikán keresztül – vonzani és irányítani kell a területi aktivitást, kialakítva az egyes régiók különlegességeinek megfelelő regionális gazdaságot. Mind emellett kiemelten kell kezelni az élettér funkciójának a védelmi körzeteit, szakosítani az agrártermékeket termelő bázisokat és az idegenforgalom gazdasági térségekben történő fejlődési áttörést.

I.6. Az urbanizációs stratégiák megvalósítása és a települések együttes fejlődésének az elősegítése

Emelni kell az urbanizációs szintet és mobilizálni kell a falusi lakosságot.

Javítani a települések gazdasági szerkezetét, szorgalmazni a nemzetgazdaság kiváló forgását és társadalmi kiegyensúlyozó fejlődésének a fontos eszközeit.

A mezőgazdaság termelőerejének a színvonal növekedésével és az iparosodási folyamat felgyorsulásával, a KNK urbanizációs feltételei már érettnek mondhatók és minden lehetőséget kihasználva megvalósítani az urbanizációs stratégiát.

I.6.1. Létrehozni a települések ésszerű szerkezetét:

Az urbanizációs folyamatoknak követniük kell az objektív jogi szabályokat, a gazdasági fejlődés szintjének és a piac fejlettségi szintjének a megfelelő asszimilációjával folyamatosan elősegíteni az urbanizáció modernizációs fejlődését és bejárva a KNK kis és közép városok és kis falvak kiegyensúlyozott fejlődésének az urbanizációs útvonalát.

Fokozottan kell fejleszteni a kis településeket, aktívan kell hozzájárulni a kis és közép városok fejlődéséhez, javítani a regionális központú városok funkciót.

Nagy erővel kell fejleszteni a városi- és a falugazdaságot, növelni kell a települések munkaerő-szívó hatását és funkcióját. Megerősíteni a települések infrastrukturális kiépítését.

A középpontba állítván a lakosság lakókörnyezetének a minőségbeli javítását, megerősíteni a települések élettér kiépítését és a környezetszennyezés ésszerű szabályozását.

I.6.2. A kis települések fejlesztése:

A kis települések fejlesztése elősegíti a KNK urbanizációs folyamatát.

A kis települések esetében szorgalmazni az ésszerű szerkezeti kiépítést.

I.6.3. Az urbanizációs rendszer és -politika akadályainak az eltávolítása:

El kell törölni a falusi munkaerő városi foglalkoztatásának nem ésszerű korlátjait.

Szabályozni kell a földterületek felhasználásának a rendszerét. A szántóföldek védelme és a falusi lakosság legális jogainak a figyelembe vétele mellett, meg kell oldani a városi földhasználat kiépítését.

Szélesíteni kell a pénzügyi csatornákat, kialakítani a városokban az új pénzügyi rendszert.

Szorgalmazni kell a vállalatok és települések lakosainak a befektetéseit.

Javítani kell az urbanizációs folyamatok makro-gazdasági irányítását.